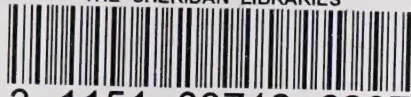


THE SHERIDAN LIBRARIES



3 1151 03718 6297

BIBLIOTHECA FICTIVA

laten — de uitgever
uit door fraaiheid van
ii zijn oorspronkelijke

VERD.

2.



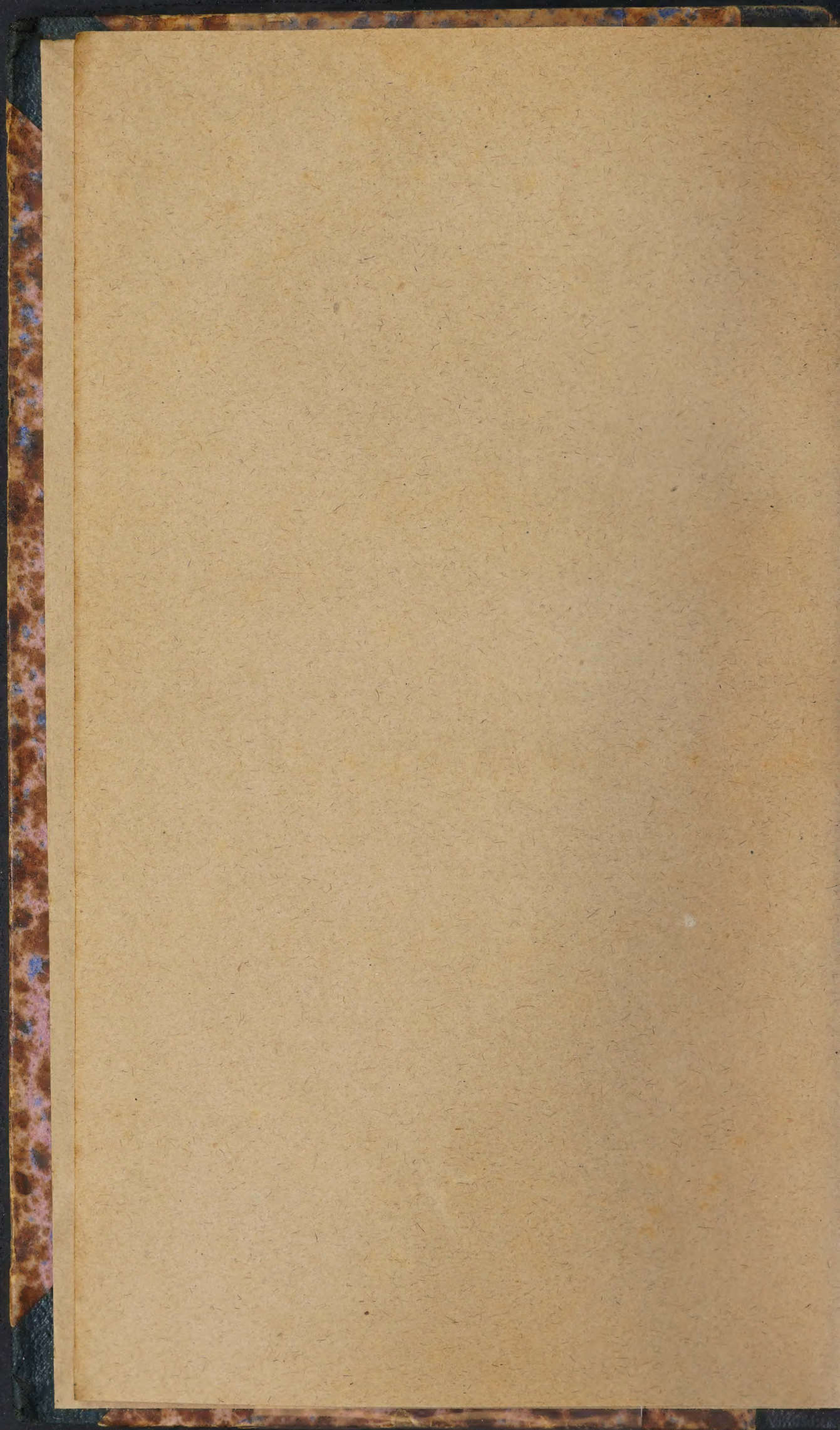






2 delen





Charlotte House

AYMÉ VERD.

Handwritten text, possibly a signature or date, written diagonally across the top right corner.

A Y H E V E R D .

AYMIE VERD.

OF

DE OPSTAND DER HUCENOOTEN

IN DE 16^{de} EEUW

ONTTREGGEVEN ROMAN VAN

Sir Walter Scott,

naar de derde Fransche uitgave.

2 DEEL.



2 DEEL.

TE CORINCHEM, BIJ
A. VAN DER MAST.

1843.



INHOUD.

	Bl.
HET SMEULENDE VUUR.	1.
HET AVONDGEBED.	12.
ONVOORZIENE UITKOMST.	21.
EENE TWEEDE ONVOORZIENE UITKOMST.	38.
HOE AYMÉ VERD HET KASTEEL ZIJNER VOOROUDERS VERLIET.	56.
DE SCHENDING DER HUISGODEN.	70.
DAT DROEVIG EINDIGT.	79.
ONVERWACHTE TIJDINGEN.	98.
EENE ONTMOETING IN HET BOSCH.	109.
EEN VERVOLG VAN HET VOORGAANDE.	125.
DE KRIJGSRAAD.	139.
EEN ALARM.	150.
DE KRIJGSGEVANGENEN.	166.
EENE WIJSGEERIGE BESCHOUWING VAN DEN DOOD INHOUDENDE.	185.
HET ONTBIJT VAN DEN BARON.	203.
DE BROEDERS VIJANDEN.	220.

DAAGS VOOR EENE DANSPARTIJ.	232.
HOE DE MARSKRAMER HET SPOOR VAN AYMÉ VER- LOOR EN WEDERVOND.	243.
VERANDERING VAN PLAN.	281.
HET GEMASKERD BAL.	297.
VERVOLG VAN 'T VOORGAANDE.	307.
DE MEIDANS.	314.
DE TERUGKEERING NAAR MONTMAUR.	329.
DE MOEDER VAN TWEE HELDEN.	338.
BLANCHE VERLAAT HET KASTEEL.	348.
DE BELEGERING.	350.
DE BESLISSENDE OOGENBLIKKEN.	358.
DE ONDERHANDELING.	365.
DE VINGER GODS.	380.
DE ORKAAN.	387.
DE VRUCHT VALT NIET VER VAN DEN STAM.	395.
BESLUIT.	414.



Dertigste Hoofdstuk.



HET SMEULENDE VUUR.

De eerste dagen die op de verzoening der broeders volgden, waren voor de vrouwe DE MONTMAUR dagen van geluk. De bedaagde baronnesse scheen twintig jaren verjongd, en in hare blijdschap de kwellingen niet te achten welke zij van BARBANTANE verduren moest, maar enkel bedacht te zijn om ze voor GASPARD te bedekken, waarin diens jeugdige onbezorgdheid haar de hand bood. Meermalen, evenwel, zag zij haar overleg op het punt van verijldeld te worden. Op eenen zondag morgen, onder anderen, dat de misklok reeds ten tweedenmale geluid was, ging zij naar den voorhof des kasteels, waar twee dienaars haar met een' draagstoel wachtten, vermits hare gevorderde jaren niet toelieten dat zij den weg naar de dorpskerk te voet zou afleggen. In den voorhof gekomen, vond de burgtvrouw de dienaars met den draagstoel; doch toen zij er in treden wilde naderde LANDRY en vroeg, met schijnbare beleefdheid, werwaarts zij wenschte gebragt te worden.

« Dat kan u niet onbekend zijn , meester LANDRY , » antwoordde de baronnesse. « Ik wenschte ter misse te gaan. »

« In dat geval , » sprak LANDRY tot de dienaars , « kunt gij dien draagstoel weg brengen ; want de uitverkorenen behoeven de papisten niet te dienste te staan , ter uitoefening hunner bijgeloovige kerkgebruiken. »

« Onbeschaamde ! » riep PASCHALE , « zijt gij het die hier bevelen kunt ? Gij zult op staanden voet gehoorzamen ! »

De dienaars zagen LANDRY besluiteloos aan , maar deze antwoordde kort af , dat hij de bevelen des leeraars opvolgde. De woordenwisseling werd heviger , toen GASPARD onverwacht op de plaats verscheen. De baronnesse beval terstond stilte , en aan de dienaars zich te verwijderen.

« Bij Sint HUGO ! » zeide GASPARD , « zendt gij uwen draagstoel weg ? Hoe zult gij nu de kerk bereiken , daar de weg met sneeuw bedekt is ? »

« Gij zult mij uwen arm leenen , mijn zoon , » antwoordde de baronnesse , pijnlijk glimlagchende. « Ik heb wel lust om te wandelen , en denk dat het mij goed zal doen. »

Op den arm van GASPARD leunende , sloeg zij het pad naar het dorp in , doch zou reeds ter halver weg neergezegen zijn , indien hij haar niet geschraagd had.

« Daar hebben wij het nu wat ik vreesde , » sprak PASCHALE , zich niet langer kunnende inhouden. « Had ik dien schelmschen LANDRY slechts hier. »

« Heilige maagd ! » zoo viel de baronesse haar in de rede. « Waar zoudt gij LANDRY van beschuldigen, die slechts zijnen pligt vervulde ? Eenige oogenblikken rust zullen mijne krachten herstellen. »

Doch de boogschutter had zijne moeder reeds opgenomen, en droeg haar tot in de kerk, waar zij in het gestoelte der heerlijkheid plaats nam.

De verbroedering van RENAUD en GASPARD nam met den dag toe, en zij sletten menig uur met de voorvallen hunner jeugd in 't geheugen terug te roepen. De baronesse begon reeds berouw te gevoelen dat zij hare vrees voedsel had gegeven, en moedigde het onderhoud tusschen de broeders aan, overtuigd dat de familiebetrekkingen haar beste voedsel vinden in de herinneringen van het verledene. Ook beraamden de broeders reeds verschillende ontwerpen voor het toekomende. RENAUD wilde eene kompagnie van vijftig lansen voor zijn' broeder werven en hem met eenige landerijen van de baronij beleenen. Hij raadde hem, voorts, eene adellijke dochter in den omtrek te zoeken, en door een huwelijk zich te beveiligen tegen de verleiding van het garnizoensleven, naar het voorbeeld, — gelijk hij glimlagchend daarbij voegde, — van zijnen vriend VERD DE CHAMBÉON, die de hand van SIGOLENE DE JARNIOT had bekomen, en op het punt was bruidegom te worden; althans naar 'tgeen de sire DE BEAUSEJOUR op *Montmaur* was komen aankondigen. GASPARD leende gaarne het oor aan al die verlokkelijke ontwerpen, vooral daar zij hem nader brengen zouden aan het onderlijke dak en bij het hoofd van zijn geslacht: de baronesse zou

de lente bij den eenen en den herfst bij den anderen harer zonen doorbrengen; bij den eenen den graanoogst en bij den anderen den wijnoogst bijwonen, en dusdoende het leven dubbeld genieten. Onder dergelijke aangename kout werden de lange winteravonden, aan den huisselijken haard gezeten, doorgebracht. RENAUD, schoon anders stug van aard, be-toonde de meeste inschikkelijkheid omtrent hetgeen GASPARD verrigtte, en wees met warmte de kwade vermoedens af, die LANDRY, BETHSABÉ en andere schijnheiligen, bij hem trachten op te wekken. GASPARD van zijne zijde, die iederen dag nieuwe bewijzen van de vriendschap zijns broeders ontving, poogde eveneens alles te vermijden, wat hij oordeelde zijnen broeder onaangenaam te zullen zijn.

Ongelukkig bestonden tusschen de zonen van JEAN DE MONTMAUR te vele oorzaken van oneensgezindheid, en waren er te vele lieden die er belang bij hadden twist tusschen hen te zaaijen, dan dat deze broederlijke eendragt lang zoude hebben kunnen voortduren. RENAUD bleef een ijverig calvinist, meer gene-gen om zijn eigen geloof te handhaven, dan dat van anderen te eerbiedigen, terwijl GASPARD, vurig en driftig, bij iedere gelegenheid de 'grenzen van gema-matigdheid en voorzigtigheid te buiten ging. Indien hij al niet naauwgezet was in de waarneming der pligten die zijne kerk hem voorschreef, was hij daarom niet minder aan haar gehecht, in dat opzigt aan het ongehoorzame kind gelijk, dat niet schroomt zijne moeder tranen te doen storten, maar desniettemin zijn leven voor haar ten offer zou brengen. Ook had hij

de vooringenomenheid tegen de hugenooten niet kunnen overwinnen, die hem van der jeugd af was ingeprent. Het was dus eene dwaling van de baronesse, te verwachten, dat de eendragt tusschen de broeders duurzaam zou zijn. Al spoedig kon zij eenige nevelen gewaar worden, die voorboden waren van een onweder. Wel is waar trokken die nevelen spoedig voorbij; maar van zeldzaam, zooals zij aanvankelijk opkwamen, konden zij al spoedig dagelijks en meer bestendig waargenomen worden, daar ieder oogenblik aanleiding gaf tot twist. Van den morgen tot den avond toch konden de broeders geen stap doen, geen woord spreken, geene godsdienstige plicht vervullen, zonder oneenigheid op te wekken en elkanderen te krenken. Nu was het een tafelgesprek, van verre of van nabij de geloofsbelijdenis des eenen of des anderen aanroerende; dan een krakeel tusschen bedienden, die evenmin als hunne meesters eendragtig waren, en waarin deze partij kozen naar hunne godsdienstige overtuiging; dan weder keerden de broeders, die in den morgen vrolijk uitgetogen waren, des avonds met een donker gelaat terug, veroorzaakt door een omgeworpen of nieuw opgericht kruis, de klagten eeniger landlieden, het ontmoeten eener processie of het geluid van de misklok eens verwijderden kloosters; ieder op zich zelve genoegzaam om het twistvuur, dat onder de asche smeulden, langzaam aan te blazen. Daarbij kwamen de van buiten inlopende geruchten, nu wegens aanhouding of teregtstelling van een calvinistisch leeraar, dan van het verbranden of plunderen eener roomsche kerk, of,

eindelijk, omtrent den gewapenden opstand der Calvinisten; die, door den verschillenden indruk welke zij te weeg bragten op het gemoed der broeders, eene rijkelijke bron van twistredenen werden. In een woord, welk onderwerp de broeders aangrepen, hun onderhoud eindigde altijd in twist. Eindelijk kwam het zoo ver, dat de andere zeker neen zeide, als de eene ja gezegd had.

De aankomst op het kasteel van onzen bekende, de kandidaat in de godgeleerdheid, werd eene nieuwe oorzaak van geschil. De eerzame PLACIDUS, die zijne vroegere kennis met GASPARD weder aangeknoopt had, sedert hij zich bij den pastoor van *Lad-viu* bevond, was door laatstgenoemden op *Montmaur* genoodigd, begrijpende dat de redetwisten en haarkloverijen, die tusschen den geduchten godgeleerde van *Montpellier* en den geleerden doctor van *Geneve* zeker ontstaan moesten, eene aangename tijdkorting voor zijne nicht en voor hem zelve zouden opleveren. Met dat oogmerk geleidde hij PLACIDUS op zekeren zondag aan de middagtafel, zonder den eenen noch den anderen der kampvechters gewaarschuwd te hebben, die, in weerwil daarvan, elkanderen dadelijk onderkenden en uitdagende blikken toewierpen, als HECTOR en ACHILLES in het veld van *Troye*, voor dat de vermaarde kampstrijd aanving, waarin de zoon van PRIAMUS zijn leven liet. PLACIDUS naderde het eerst de tafel, het teeken des kruises makende, en sprak daarna met heldere stem de gewone zegening over den maaltijd in de latijnsche taal uit, onderwijl BARBANTANE zijne longen opvulde, ten einde

zijn orgaan niet zou onderdoen bij het uitspreken des gebeds, zoo als hij gewoon was. Dat alles was slechts eene schermutseling; want PLACIDUS oordeelde, dat het nuttigen van eenen maaltijd hem geen schade kon doen. Toen hij echter zijn oog over den disch had laten gaan, ondervond hij eene onaangename teleurstelling, ziende dat enkel vleeschspijzen en wildbraad daarop gevonden werden, in weerwil dat de laatste dagen van den vastentijd gekomen waren. Een schotel linzen en een andere met gestremde melk, zouden het eenige zijn waarvan hij nuttigen mogt, daar hij liever vergif ingezwolgen zou hebben, dan op eenen vastendag vleesch nuttigen. GASPARD, de geregten eer doende en ijverig drinkende en koutende, zag eerst geheel tegen het einde van den maaltijd naar zijnen vriend om, en vroeg hem naar de oorzaak zijner matigheid. Toen hij die duidelijk vernomen had kleurde hij tot achter de ooren, nam zijn welgevuld tafelbord en riep een der honden tot zich:

« Daar, » sprak hij, « dat is goed voor u. Bij Sint HUGO! » vervolgde hij, zich tot zijnen broeder keerende, gij behoorde uwe gasten beter te ontvangen, messire, en eerlijke lieden niet te verpligten om honger te lijden, of hunne christelijke pligt te verzaaken. »

« Zij die zich aan mijne tafel niet naar hun genoegen bevinden, » antwoordde de baron, « kunnen elders eenen maaltijd zoeken. De valbrug is neergelaten en de poort open. »

« Dat zal ik tot eene volgende gelegenheid uitstellen, » antwoordde GASPARD ruwelijk. « Op uwe gezondheid,

heer kandidaat!» vervolgde hij, zijn glas inschenkende.

PLACIDUS zag met leedwezen, dat zijne tegenwoordigheid eene oorzaak van geschil tusschen de broeders werd, en haaste zich, na bescheid gedaan te hebben, eene verhandeling te houden over de eendragt, dan eens de kerkvaders, dan weder CICERO en ARISTOTELES, ja zelfs eenige latijnsche dichters, die hij zeide grondig beoefend te hebben, voor zijn gevoelen aanhalende, en met het volgende tweeregelig vers uit een' herderszang van CALPURNIUS besluitende:

Este pares et ob hoc concordēs vivite, nam vos
Et decor, et cantus, et amor sociavit et ætas. (1)

De baronesse en BLANCHE, zich met den kandidaat vereenigd hebbende om de eendragt te herstellen, reikten de broeders, na eenige aarzeling, elkanderen de hand; doch niet zoo hartelijk als naar gewoonte. PLACIDUS, tevreden over het wel slagen zijner verzoenende poging, verhief zijne stem op nieuw, onderwijl hij zijne maag met brood in wijn gedoopt bevredigde, en zich tot den strijd met BARBANTANE gereed maakte. Aanvankelijk rigtte hij het woord tot hem in de latijnsche taal, naar de gewoonte der geleerden van dien tijd; doch BARBANTANE, die er zich op beroemde geen enkel woord van die heidensche en papistische taal te verstaan, begeerde, met bitterheid, dat de klerk zich van eene meer

(1) Dat er geen geschil meer zij, vrienden; reik elkanderen den beker toe, en klink.

christelijke zou bedienen. Dit was de eerste zegepraal van den kandidaat, die door GASPARD met luid gelach verkondigd werd, waarin velen hem navolgden. PLACIDUS was de man niet om te blijven stilstaan. Aan den kampvechter gelijk, die den helm zijner wederpartij verbroken ziende ook den zijnen nederwerpt, opdat de strijd met gelijke wapenen gevoerd zou worden, liet hij terstond het gebruik der latijnsche taal varen, en vroeg aan den doctor in de fransche taal: «welk is uw gevoelen aangaande het *zijn* en *niet zijn*; aangaande *de uitwerking* zonder oorzaak en *de oorzaak* zonder uitwerking; aangaande *het verband* tusschen getallen en *de waarheden* der godsdienst?» Die tweede aanval had dezelfde uitwerking als de eerste, van namelijk BARBANTANE geheel uit het veld te slaan, die weinig bedreven in de schoolsche spitsvondigheden, en misleid door den beslissenden toon van PLACIDUS, meende een der eerste lichten van de Gallicaansche kerk voor zich te zien. Ofschoon herhaaldelijk gekucht hebbende, kwam evenwel geen woord over zijne lippen; en hij zou waarschijnlijk sprakeeloos zijn gebleven, indien niet BETHSABÉ, verontwaardigd door de aanvankelijke nederlaag van haren echtgenoot, hem op scherpen toon had afgevraagd waar zijne tong gebleven was. Bij die vraag rees BARBANTANE op, gelijk het paard dat de sporen heeft gevoeld; en den drassigen grond verlatende, waarop de klerk hem trachtte te voeren, en die bij iederen tred onder zijne voeten dreigde in te zakken, verplaatste hij het slagveld op eenen bodem waar

hij meer vasten voet zou hebben. Na een' bijbeltekst aangehaald te hebben, begon hij uit te varen tegen het verval der zeden onder de geestelijkheid, tegen de nutteloosheid der spitvondige redetwisting, die de geestelijken van alle rangen bezig hield, en de misbruiken die bij de roomsche kerk ingeslopen waren; onderwerpen, zeer geschikt om den kandidaat te ergeren. PLACIDUS, niet langer kunnende zwijgen, viel den doctor dan ook onverhoeds in de rede, om de hugenooten duchtig te hekelen, die hij, ofschoon zich telkens beroemende op zijne vredesgezindheid, vergeleek bij vampyrs, gee ten des kwaads, roovende wolven en onverlaten, naar bloed dorstende. Het valt ligtelijk te bevatten, dat die heftige rede eenen hoogst onaangename indruk op RENAUD te weeg bracht, die zich echter wist te beheerschen en BARBANTANE verzocht hem te volgen; zoo dat PLACIDUS meester bleef van het slagveld en met GASPARD de op tafel gebleven wijnkruik ledigde. Ieder ander dan PLACIDUS zou terstond begrepen hebben, dat zijne tegenwoordigheid op het kasteel bij vervolg voor 't minst overbodig zou zijn, en zich van alle verder bezoek onthouden hebben; doch niet alzoo onze klerk, die, nimmer gelegenheid hebbende om met zijn' oom of MONICA te redetwisten, dewijl zij steeds zijn gevoelens omhelsden, vermaak vond in het breken eener lans met doctor BARBANTANE, dusdoende, zonder het te willen, de driften van GASPARD vleijende, en het twistvuur tusschen de broeders meer en meer aanblazende.

Het eerste gevolg daarvan was, dat RENAUD vaster

dan ooit gehecht raakte aan zijne godsdienstige begrippen en zijnen reeds vurigen ijver aangewakkerd werd. Hij keerde tot zijne afgezonderde leefwijze terug en vergezelde GASPARD niet meer op de jagt, maar bragt zijnen tijd door de met lezing der Heilige Schrift en gesprekken met BARBANTANE, in zijne eenzame kamer, waar hij de afbeelding zijns vaders opgehangen en met krip overdekt had; ten einde niet te vergeten dat hij als een offer der godsdienstige vervolging gevallen was.

Aan zijne schroomvalligheid de volharding van zijn geslacht in de dwalingen van het pausdom toeschrijvende, besloot hij de pligten in haar geheel te vervullen, die zijne godsdienstbegrippen hem oplegden, daaronder in de eerste plaats tellende de bekeering zijner moeder, zijner bruid en zijns broeder; in een woord van die allen, welke God onder zijne hoede had gesteld.

Desgelijks was bij GASPARD eene groote verandering merkbaar. Hij woonde meer gezet dan vroeger de mis bij, en luisterde met aandacht naar de predikationen van den pastoor van *Ladviu*. Dus handelende, had hij aanvankelijk niets anders beoogd dan zijnen broeder te toonen, dat hij zijnen eigen weg wilde bewandelen en BARBANTANE te kwetsen; doch gaande weg werden de vroegere indrukken van haat jegens de ketters en vervulling der godsdienstpligten, die in 't gewoel van 't krijgsmansleven langzamerhand onderdrukt waren, weder levendig, en begon hij den rozekrans weder aan zijnen gordel te dragen, de vastendagen naauwgezet waar te nemen, en getrouw zijn morgen- en zijn avondgebed te doen; eene omkee-

ring ten goede, waarvan PLACIDUS, die hem met woord en voorbeeld aanspoorde, zich de eer geheel toeschreef. Luide beroemde hij zich op die bekeering, en gaf aan MONICA en hare buurvrouwen niet onduidelijk te kennen, dat hij hoop voedde niet alleen den baron DE MONTMAUR, maar zelf doctor BARBANTANE in den schoot der kerk terug te zullen brengen, in weerwil de laatste, gelijk hij schrander aanmerkte, in den diepsten afgrond verzonken lag.



Een en dertigste Hoofdstuk.

HET AVONDGEBED.

Zoo stonden de zaken, toen op zekeren avond, als naar gewoonte, de bewoners des kasteels zich in het ruime vertrek verzamelden, waar de winteravonden gesleten werden. De dienstbaren, rondom eene groote tafel gezeten, hielden zich, bij het schijnsel van een paar lampen, met allerlei arbeid bezig: de mannen zuiverden vlas en hennep, vlochten korven of holden klompen uit, terwijl de vrouwen zich met spinnen of breijen onledig hielden. De heeren en vrouwen des huizes waren rondom den haard gezeten, alwaar GASPARD, zoo lang RENAUD afwezig was, zijne gewone vrolijkheid terug gevonden scheen te hebben

tusschen zijne moeder en zijne nicht gezeten , doch donker voor zich zag , nadat de baron in den kring had plaats genomen , zonder eenigzins acht te slaan op zijn' broeder , noch op het kunstig naaldewerk van **BLANCHE** , 'tgeen een wel opgevoed ridder van dien tijd niet mogt nalaten.

« **BLANCHE** , » sprak de baron na eenig zwijgen tot zijne nicht , aan welkers zijde hij zich had neergezet , « hebt gij het hoofdstuk uit het boek *Ruth* gelezen , gelijk ik u verzocht heb ? »

« Ja , messire , » antwoordde de jonkvrouw.

« Dan heb gij zeker het antwoord bewonderd van de Moabitische aan de weduwe van **ELIMELECH** : Ik zal gaan waar gij gaat ; uw volk zal mijn volk zijn ; uw God is mijn God. »

Door deze plegtige inleiding gewaarschuwd , en een voorgevoel hebbende van 'tgeen volgen zou , sloeg **BLANCHE** de oogen neder en bloosde. De baron schreef zulks echter enkel aan hare maagdelijke schuchterheid toe.

« Ja bloos , **BLANCHE** ! » sprak hij met geroerde stem. « Sla uwe oogen neder en doe mij dus uwe zedigheid zien ; want aldus behaagt gij mij ; aldus bemin ik u. Indien gij , bij de schoonheid van aangezicht en leest , niet die innerlijke bevalligheid had bezeten welke de psalmist aan de dochter des konings toekent , gij zoudt mijn hart niet getroffen hebben. De hemel is mijn getuige dat ik de vergankelijke schoonheid in de dochteren van **EVA** gering acht , en niets in haar waardeer dan 'tgeen onvergankelijk is. »

« Messire , » vroeg **BLANCHE** beschroomd , « zouden

wij dit onderhoud niet tot geschikter oogenblik kunnen verschuiven? »

« Neen, **BLANCHE**, het oogenblik is gekomen. Gij dient de bedriegelijke afgoden te verlaten, om den God uws echtgenoots te aanbidden. Indien ik den vromen leeraar zal gelooven die u onderwijst, moet de waarheid u thans reeds geopenbaard zijn; haast u dus de banden te verbreken, die u nog aan de dwaling verbinden. Mijne moeder, alle dienaren houden het oog op u gevestigd; strek hun dus ten gids uit de nevelen der dwaling naar het licht. »

Ofschoon in verbloemde taal voorgesteld, was het doel van **RENAUD** voor de jonkvrouw geen raadsel; spoedig gaf hij het ombewimpeld te kennen, door haar te verzoeken de kerk in het dorp te vermijden, de predikatiën van **BARBANTANE** bij te wonen en het calvinismus openlijk te omhelzen. De jonkvrouw, die een huwelijk met **RENAUD** als eenen pligt had beschouwd, was daarbij door de hoop gestreeld, dat hij, ziende hoezeer zij der godsdienst harer vaderen aankeefde, geene dringende poging tot hare bekeering zou doen, maar begreep nu, tot hare droefheid, dat zij zich bedrogen en **BARBANTANE** haar aanhoudend zwijgen als toestemming opgenomen had. Zij gevoelde zich op het hooren van des barons woorden ten sterkste geroerd, en was een oogenblik voornemens stellig te verklaren, dat zij het geloof harer vaderen nimmer afzweren zou; doch de herinnering aan de verschrikkelijke openbaringen der baronesse, de vrees voor den toorn van **RENAUD**, en voor het verwekken van meerdere tweespalt tusschen de broeders, gevoegd bij de ge-

dachte dat zij, dus doende, het verdriet harer tante zou vermeederen, hielden de woorden op hare lippen terug. Zij zweeg, maar huiverde als zij bedacht wat het kosten zou hare godsdienstige overtuiging te verdedigen, tegen de dweepers die haar omringden.

Het sloeg tien ure. Op dat uur was BARBANTANE gewoon zijne overdenkingen af te breken, en tot de verzamelde kasteelbewoners het woord te rigten. Ook thans met dat oogmerk voor het vuur getreden, wachtte hij het oogenblik af dat de dienaren hunnen arbeid zouden hebben gestaakt en gereed zouden zijn het zaad des woords te ontvangen. Vroeger was de baronesse gewoon zich met GASPARD te verwijderen vóór dat BARBANTANE binnen trad, doch nu was zij bij het warme vuur ingeslapen en werd eerst door de scherpe stem van BARBANTANE gewekt, die zijnen toehoorders den psalm opgaf, welke vóór de predikatie gezongen zou worden. Zij huiverde en verzocht GASPARD en BLANCHE haar naar hare kamer te geleiden; doch deze waren reeds van haar gescheiden door de toegetroden dienaren, met schijnbaren of wezenlijken ijver rondom BARBANTANE verzameld.

Sta op, vrienden!» riep RENAUD den traagsten zijner dienaren toe. «Sta op en ontbloot uwe hoofden; want wij zullen tot 's Heeren lof zingen. Ik vertrouw dat alle die hier tegenwoordig zijn eerbiedig naar dat gezang zullen luisteren.»

De laatste woorden waren b zonder tot GASPARD gerigt, die, hoewel vermoedende wat te gebeuren stond, niet noodig geoordeeld had van zijne plaats op te staan noch zijn' hoed af te nemen: een gedrag

dat aan LANDRY ergerlijk genoeg toescheen om den baron er oplettend op te maken.

« Opgestaan en den hoed afgenomen ! » sprak de calvinistische baron driftig, meenende dat GASPARD slechts de houding aannam van weerstand. Doch deze hield zich als of hij het bevel, dat naar zijn begrip ook niet tot hem gerigt kon zijn, niet hoorde; bleef op zijne plaats zitten en begon een *Ave Maria* te bidden.

« Hoort gij mij niet ? » herhaalde de baron in gramschap en naar GASPARD toetredende. « Ik verzoek u op te staan, en het hoofd te ontblooten. »

« Spreekt gij tot mij ? » vroeg GASPARD zijnen broeder over den schouder aanziende.

« Ja, messire. »

« Naar den toon dien gij gebezigd hebt, moest ik denken dat uwe woorden tot een der dienstlieden gerigt waren, en ik dank u dus mij uit die dwaling geholpen te hebben. Het doet mij intusschen leed uwe minzame noodiging niet te kunnen beantwoorden, alzoo ik niet inzie waarom ik heden, eerder dan op eenig ander uur van den dag, mijn' hoed afnemen zou. »

« Voor de laatste maal, GASPARD ! » sprak RENAUD, zijne gramschap met moeite bedwingende, « gehoorzaam aan mijne begeerte. Gij hebt een ongunstig oogenblik gekozen om bot te vieren aan uwe twistzieke inborst. God is mijn getuige dat ik niets dan zijne eer beoog, en mijne ingewanden door mededoo-gen bewogen worden, zoo dikwijls ik u aanzie. Maar al waart gij meer dan mijn broeder, zou ik niet dulden, dat gij ten aanstoot en ergernis waart in mijn

huis. Ik zou mij zelve de oogen uitrukken en mijne regterhand afkappen, indien zij oproerig werden tegen den Heer, of den vromen bedroeven zouden.»

GASPARD in stede van te antwoorden, maakte het teeken des kruizes en begon weder zijnen rozekrans te bidden. Al de dienstbaren, en zelfs BARBANTANE, hielden het oog op de broeders gerigt, met angst den uitslag des geschils verbeidende. RENAUD aarzelde. Eensklaps, evenwel, scheen hij een besluit genomen te hebben; want op GASPARD toetredende zou hij hem den hoed van 't hoofd hebben gerukt, indien niet de baronesse, door de zamengeschoolde bedienden heen gedrongen, zijn' arm gegrepen en GASPARD bevolen had het hoofd te ontblooten. De boogschutter scheen niets gehoord te hebben, doch stond op en wierp een woedenden blik op zijnen broeder, als een teeken dat hij de ontvangene beleediging diep gevoelde. Plotselijk keerde hij zich tot de baronesse, groette haar beleefd en sprak:

« Vertrekken wij, moeder. Bij St. HUGO! gij deed wel tusschen beide te komen.»

De dienaren lieten den doorgang aan moeder en zoon vrij. RENAUD, ofschoon nog bleeker dan gewoonlijk, beval den leeraar zijn gebed te beginnen en nam er ernstig deel in.

Zoodra de baronesse in hare kamer getreden was, viel zij in een' armstoel neer, terwijl GASPARD, zelf verslagen door het gebeurde, haar sprakeloos bleef aanzien. Na eenige oogenblikken knielde hij voor zijne moeder neder, drukte zijne lippen op hare hand en besproeide die met zijne tranen.

« Vergeef mij , moeder ! » sprak hij toen. « Ik bespeur dat ik u verdriet heb aangedaan. »

« Ach mijn kind ! waarom zijt gij herwaarts gekomen , in weerwil van mijn verbod ? »

« Moeder , » antwoordde GASPARD , bevende van aandoening , « baart mijne tegenwoordigheid u zorg ? O ! zeg het mij dan , op dat ik u voor altijd verlate. Doch ik vlei mij dat gij zulks niet begeeren zult. »

« Gij zijt ondankbaar , » vervolgde de baronesse , « zoo gij aan de liefde uwer moeder twijfelt. Indien ik op uw gedrag zie , kan ik naauwelijks aan uwe kinderlijke genegenheid gelooven. »

« Gij stelt mij dus in 't ongelijk , moeder ? »

« Hebt gij den eerbied niet geschonden aan den baron DE MONTMAUR verschuldigd ; aan uwen ouden broeder ; aan het hoofd van uw geslacht ? »

« Gij hebt het voorgevallene niet gezien , moeder. Hij wilde dat ik zou opstaan , om zijne verfoeijelijke gezangen aan te hooren. Al ware hij de koning geweest , zou ik dat verlangen weerstreeft hebben. Geene magt op aarde kan mij tot eenen hugenoot maken. Er zijn er , bij Sint HUGO ! reeds te veel in ons geslacht. »

« Door op te staan en het hoofd te ontblooten , mijn zoon , zoudt gij niet aan de godsdienst uws broeders , maar aan zijn' persoon eerbied bewezen hebben. Spreek dus niet van de godsdienst , want die gebiedt welvoegelijkheid en eerbied jegens den gastheer. Als de zoon uws vaders behoordet gij anderen voor te gaan in onderdanigheid aan den heer des huizes , in stede van de weerspanningheid aantemoe-

digen. Gij hebt kwalijk gehandeld mijn zoon. Evenzeer als ik moedigen tegenstand aan onregtvaardige bevelen en dwingelandij zou goedkeuren, keur ik dien hoogmoed af, welke onder voorwendsel van godsdienst zich aan onbetamelijkheid schuldig maakt.

« Bij den handschoen der heilige maagd betuig ik, voor zijne bekeering eenen rozekrans te hebben willen bidden, toen hij zijne hand tegen mij ophief. »

De baronesse boog het hoofd, en vroeg, na eenige oogenblikken: « spoedt uw verlof niet ten einde, GASPARD? »

« Neen, moeder! Noch acht dagen kan ik bij u blijven. »

« En evenwel, zoo gij mij gelooven wilt, zult gij wel doen reeds morgen te vertrekken. »

« Morgen reeds, en dat waarom, moeder? Ben ik een vreemdeling of een indringer in dit kasteel? Vijftien jaren bleef ik er uit gebannen, en nu zou ik het weder verlaten als een bedelaar, wien men slechts nachtverblijf heeft toegestaan. Dewijl gij het begeert en beveelt, moeder, zal ik vertrekken; maar vooraf verlang ik de oorzaak van uw gedrag te kennen; en dat billijk verlangen zult gij, hoop ik, bevredigen. »

De baronesse was diep geroerd; ter prooi aan smartelijke gewaarwordingen. Zij zag haar kind aan, liggende voor haar neergeknielt, en sprak:

« GASPARD, gij bemind uwen broeder niet! »

Die woorden schokten den boogschutter hevig. Hij sprong op en trad tot het andere einde der kamer terug. Vervolgens langzaam wederom genaderd zijnde, zei-

de hij zacht: « Moeder, gij hebt daar eene gedachte uitgesproken, die nimmer over uwe lippen hadt behooren te komen; noch in uw hart plaats vinden. Neem uwe woorden terug, bid ik u. Hoe! ik zou mijnen broeder niet beminnen? Maar bedenkt gij wel, moeder, dat ik mijn leven offeren zou om hem het minste verdriet te besparen; dat ik mijne plaats in het paradijs zou afstaan om zijne ziel te redden! zeg mij, ik smeeek het u, wat ik moet doen om hem te bewijzen hoe zeer ik hem lief heb. Geen gevaar, hoe groot, zal mij afschrikken. O! nu glimlacht gij, en hebt mij zeker op de proef willen stellen; dus, spreken wij er niet verder van. Zoo ik heden avond kwalijk heb gehandeld, gevoel ik er berouw over; en het zal mij, dit beloof ik, niet andermaal gebeuren. Zoo RENAUD mij betamelijk behandeld zal ik alles over stappen; alles doen wat hij begeert, buiten het bijwonen der hugenootsche predikation. Kom, moeder, droog uwe tranen en begeef u ter ruste; gij zult over mij tevreden zijn.»

De boogschutter omhelsde zijne moeder en verwijderde zich haastig. Na zijn vertrek riep de vrouwe DE MONTMAUR hare nicht tot zich, die gedurende het beschrevene tooneel zich in een' hoek der kamer had afgezonderd.

« Nog acht dagen, mijn kind! » sprak zij. « Kom knielen wij neer, en bidden wij dat God ons genadig zij. »

Twee en Dertigste Hoofdstuk.

ONVOORZIENE UITKOMST.

De indruk die het gebeurde van den avond op den baron had te weeg gebragt, was niet minder sterk dan op de overige leden des gezins, vooral door de uitbreiding welke BARBANTANE en de overige hugenooten daaraan toevoegde. De waardige leeraar was door het gedrag van GASPARD dermate verontwaardigd, dat hij zijne kleederen scheuren en in zak en assche den geest des kwaads bezweren wilde. Luide beschuldigde hij den baālspriester en zijnen hāndlanger, (de pastoor BENEVENT en zijnen neef PLACIDUS) de vrouwe DE MONTMAUR en haren zoon betooverd te hebben door duivelskunsdenarijen, daarin, gelijk te denken is, ijverig door BETHSABÉ ondersteund. In weerwil van haars echtgenoots be-
begeerte, dat zij zwijgen zou, vermits enkel wereld-
lijke inzigten haar dreven, bleef zij onvermoeid vol-
houden dat het gebeurde natuurlijk was en door haar
voorzien, vermits GASPARD door MONICA opgeruid,
en in de pastorij ten verderve der goede zaak zamen-
gezworen werd. LANDRY stond haar ijverig bij, en
beweerde dat de pastoor sedert de komst van GAS-
PARD zijne stoutmoedigheid had hernomen; dat hij
van den predikstoel tegen de ketters uitvoer, en, den
wolf gelijk, reeds menig lam aan de kudde ontroofd had.

De baron vergenoegde zich die gesprekken aan te hooren, zeggende dat zijne gramschap moest bedaren voor hij een besluit kon nemen. Den volgenden morgen, na eenigen tijd in den bijbel gelezen te hebben, beval hij den kastelein des kasteels naar de pastorijs te gaan, en den pastoor te bevelen binnen vier en twintig uren de baronij te verlaten. De kastelein, die een bezadigd man was, deed zijnen heer opmerken, dat zijn bevel willekeurig en onwettig was, en deszelfs volvoering hem het ongenoegen van den bisschop, den koning en het parlement moest berokkenen. Niettemin bleef de baron bij zijn besluit, zeggende dat hij zijn geweten boven den koning en het parlement moest gehoorzamen; zijn besluit rijpelijk had overwogen, er niet van terug zou komen, al moest het tot krijg voeren en hij alleen zich verdedigen tegen 's konings leger. De kastelein verwijderde zich zuchtende, doch wachtte tot des avonds om het ontvangen bevel uit te voeren, in de hoop dat de baron op zijn besluit zou terugkomen. De avond kwam zonder dat het bevel werd ingetrokken, en hij moest dus gehoorzamen.

De pastoor was alleen met zijne huishoudster toen het bevel hem werd aangekondigd, en PLACIDUS afwezig. Aanvankelijk scheen hij den inhoud niet te vatten; zoodat de kastelein zijne boodschap duidelijk moest herhalen, welke toen de uitwerking had dat de grijsaard in zijnen armstoel neerviel en in tranen uitbarstte. Vijftig jaren had hij in de pastorijs gewoond; vijftig jaren in de kerk de mis bediend.

«Zou het wel waar zijn, MONICA!» riep hij uit toen de kastelein vertrokken was.

De huishoudster was niet minder dan de meester ontroerd, door die onverwachte tijding. Hare tranen vloeiden rijkelijk; haar mond was sprakeloos. BENEVENT liet zijne oogen over alle hem omringende voorwerpen weiden, die hij zoo vele jaren beschouwd had en in de schemering nog zichtbaar waren: de boomen in zijn' tuin; de kerktoren, en verder, aan den gezigteinder, de alpen. Dat gezicht scheen hem bijzonder te roeren; want hij greep zenuwachtig de vuurtang en stiet te gelijk twee Japaansche kopjes, hem weleer door PONCE DE MONTMAUR vereerd, van den schoorsteenmantal. Voorts zocht hij zijnen bril, die hij op de neus had, en doormengde daarna de lezing in zijn getijdeboek met zulke verwarde en vreemde gezegden, dat MONICA in de daad het verlies zijner rede duchtte.

« Psalm XLVIII, » zeide hij, « dat is vreemd. Ik meen dien heden morgen reeds gelezen te hebben. Ontsteekt de lamp MONICA, (zij brandde sedert een half uur) 't is of mijn bril verduisterd is. Waarom wordt de avondklok geluid, daar ik heden den zegen niet denk te geven. Of is het voor eene begrafenis of een' doop? Ja, MONICA, nu begrijp ik de zaak; zij luiden de klok om mij tegrieven, en te kennen te geven dat zij voortaan niet meer luiden zal voor de Heilige Mis. De grijsaard, door den slag in zijne geestvermogens geschokt, die reeds geleden hadden door den ouderdom, stond op, en trad met beradenheid naar de deur:

« Hier ben ik, heer kastelein, » sprak hij; gereed tot vertrekken. « Alleen vergun dat ik mijne boeken

medevoere. De sleutels zult gij in de kast vinden. Ik veroordeel u noch iemand. Vergeet de armen niet; die zijn er genoeg in het kerspel. Goede lieden! Gij zult dezen winter koude lijden.»

« Regtvaardige hemel! » riep MONICA, den ouden pastoor, die zijne appelboomen, den vorigen dag door hem geënt, den kastelein, die hij dacht nog tegenwoordig te zijn, aanbeval, « regtvaardige hemel, die schelmen hebben u van uwe zinnen beroofd, heerroom kom, zet u neer en maak het teeken des kruizes, om tot u zelve te komen. Doch, 't is de vrucht van uwen eigen arbeid. Waarom hebt gij den ketters almoezen gedaan? Het goede den duivel aangedaan moet ten kwade gedijen. Toen men begonnen is uwe tienden terug te houden heb ik u dringend gewaarschuwd; maar in plaats van een beklag te doen bij den bisschop, hebt gij u als eene gans laten plukken. Nu zit gij op uwe nagels te bijten en zijt niet te beklagen, maar ontvangt uw verdiend loon. Gij zult lang wachten op de terugkomst van sire PONCE, om uwe grieven te herstellen. Intusschen zal zijn kleinzoon hier een' ketter huisvesten.»

« Zwijg, vrouwmensch! » zoo brak de pastoor, die weder tot bezinning gekomen was, hare rede af. « Laat mij de weinige uren die ik hier nog toeven zal in vrede doorbrengen.»

« Ei, ei! » sprak MONICA, de armen in de zijde zettende, « wilt gij de zaak aldus opnemen? wilt gij, op onze jaren, op den grooten weg worden gezet en als bedelaars verjaagd? Zult gij dulden dat een ketter in uwe kerk predikt, en van al uwe kerspelkinderen hugenooten maakt? »

Deze denkbeelden troffen den goeden pastoor.

« Neen, MONICA ! » riep hij. « Neen, dat zal ik niet dulden. »

« Nu, wat toeft gij dan? Neemt uwen wandelstok en trek naar het kasteel. Ik zal u mijn' arm geven; wij zullen ons tot de baronesse en tot GASPARD wendenden, een braaf jongman, die geen woord van het voorval weet. Laat mij begaan. Bij de Heilige Maagd betuig ik liever het kasteel te zullen helpen afbreken, dan toe te laten dat gij aan de deur wordt gezet. Kom zullen wij gaan? »

De pastoor poogde op te rijzen, doch werd daarin belet door een' aanval van het voeteuvel.

« Dat moest er nog bijkomen, » zeide MONICA. « Doch geen nood. Ofschoon het laat is, en ik niet gaarne alleen uitga, zal ik mij evenwel naar 't kasteel begeven. Gij zult spoedig van mij hooren. »

MONICA sloot de deur achter zich, en spoedde op den weg naar het kasteel voort als of zij verjongd was. Ter halver weg gekomen, schrikte zij door een geluid achter zich, en werd een' ruiter gewaar die haastig op het kasteel toereed. Die ruiter, haar genaderd zijnde, herkende zij in hem den eerzamen JERÔME GASCHE, onderwijzer der jonkvrouwen DE JARNIOT, buiten adem en zijn' hoed onderweg verloren hebbende. MONICA doorzag terstond dat de schoolmeester eene belangrijke tijding overbragt, en kon, in weerwil van hare zorgen, de begeerte niet onderdrukken om die tijding te vernemen. Voor de eerste maal in zijn leven was JERÔME kort van stof als een Spartaan, en verhaalde, in weinige woorden, dat het kasteel de

Beausejour door eene bende struikroovers belegerd was, die hij bij de Scyten en Barbaren vergeleek, welke het rijk van *Cyrus* op den rand des ondergangs hadden gebragt. Hij, *JERÔME*, was met levensgevaar door hunne gelederen ontsnapt, om op *Montmaur* hulp te zoeken, onderwijl *JARNIOST* en zijn aanstaande schoonzoon, *AYMÉ VERD*, *Beausejour* moedig verdedigden. *MONICA*, voorziende dat de boodschap van *JERÔME* hare plannen vrijdelen zou, nam afscheid van hem, en spoedde zich om de eerste op het kasteel aan te komen, ten einde met *GASPARD* te spreken; doch *PEGASUS*, daardoor in zijne eer aangerand, zette zich in galop en liet de huishoudster spoedig achter zich.

De kasteelbewoners waren in het eetvertrek vereenigd toen *JERÔME* zich aanmeldde. Aanvankelijk kon niemand vatten wat hij door Scyten en Barbaren bedoelde, en deed zelf *GASPARD* door zijn verbijsterd voorkomen lagchen. Eenklaps sprong *BLANCHE* verschrikt op, en zeide tot *GASPARD* met ontroerde stem:

« Vertrek op staanden voet. Gij hebt geen oogenblik te verliezen. »

« Mijn hemel! » schoone nicht, zou die man waarheid spreken en de goede *JARNIOST* of zijn huis door eenig gevaar bedreigd worden? »

BLANCHE greep haastig den arm van *GASPARD*, en fluisterde hem in: « wilt gij hem wederzien dien gij vroeger uwen vriend noemdet en uw wapenbroeder was? »

« *AYMÉ*? » vroeg *GASPARD*.

« Ja, neef! vertrek, vlieg; want hij is het, hij

alleen, dien men lafhartig vermoorden wil; ik weet het en heb er bewijs voor.»

«Duizend duivels!» riep GASPARD opvliegende. «Mijne wapenen! JOLYOT, PEYRONNET, ANDRÉ, JACQUES, te paard. Zoo wij tijdig aankomen zal de Heilige Maagd te *Embrun* eene waschkaars op haar altaar zien, zoo als er nog nimmer eene ontstoken is.»

Op dat oogenblik trad MONICA de eetkamer binnen, geheel buiten adem, en naderde GASPARD met bescheidenheid, verzoekende hem eenige oogenblikken afzonderlijk te mogen spreken.

«Zult gij mij met vrede laten, oude heks!» schreeuwde GASPARD haar toe, haar uit den weg dringende en in zijne drift niet herkende.

GASPARD was reeds op weg naar *Beausejour*, eer de huishoudster van hare verbazing bekomen was. Tot bezinning gekomen naderde zij de baronesse, om hare belangen voor te dragen, doch werd, op het verlangen van BETHSABÉ, die hare mededingster naar het bezit der pastorij herkend had, door een der hugenootsche bedienden ter deur uitgezet, in weerwil van hare tegenstribbeling.

Onderwijl deze voorvallen op het kasteel plaats hadden, was EUSTACHIUS BENEVENT, door het voeteuvel gepijnigd en ter prooi aan de grievendste overdenkingen, aan zijnen haard gezeten. Zijne gemeente verlaten, zijne leefwijze veranderen, zich verwijderen van de plaats waar hij zoo lang geleefd had; dat was te veel voor den grijsaard. Vruchteloos riep hij alle schriftuurplaatsen in zijn geheugen, die verbieden aan aardsche goederen gehecht te zijn; hij kon de ge-

dachte aan hetgeen hem te wachten stond niet verdrijven. Van tijd tot tijd streelde hem de hoop, dat MONICA met goede tijding van het kasteel terug keeren zou; doch toen zij binnentrad, verkondigde haar gelaat hem reeds dat hare poging was mislukt. Hij sprak geen woord, maar slaakte eene zucht. MONICA was er ver af in de christelijke onderwerping haars meesters te deelen; zij zette zich bij den haard neder, nam hare breikous ter hand, en begon al de kasteelbewoners te vervloeken, die zij voor godverzakkers en heiligschenners schold, veroordeeld tot de hel. In weerwil van des pastoors vermaning, zou hare vloekpredikatie hebben voortgeduurd, ofschoon middernacht reeds geslagen had, — want de slaap was van de oude lieden geweken, — indien niet op het hooren van den stap eens paards de pastoor haar het zwijgen had opgelegd.

« Stil! » sprak hij. « Het komt mij voor dat iemand om hulp roept. Hoort gij niets, MONICA? »

De dienstmaagd, door schrik bevangen, werd, tusschen het gehuil van den wind, eene sterke stem gewaar, die, vloekende, de dorpsbewoners trachtte te wekken, en een nachtverblijf vroeg. « De hemel sta ons bij, » riep zij uit, « daar zijn de Scyten. Wat zal er van ons worden! »

« Zwijg! » sprak de pastoor. « Het is een reiziger die verdwaald is, en huisdak zoekt. »

« Dat hij zich dan naar de herberg begeve, die maar weinige schreden van hier is, » hernam MONICA. « Is het thans een uur voor eerlijke lieden om op weg te zijn? Neen, heer pastoor, wij moeten ons stil hou-

den en het licht uit doen , anders wordt men het buiten gewaar. »

« MONICA , » hernam de pastoor , « ik bid u doe open. Gij weet wat er , zeventien jaren geleden , door uwe schuld voorgevallen is. Ja , trek vrij de schouders op ; want gij hebt PONCE IV buiten gesloten ; kom , haast u , of moet ik zelf de deur openen? Nog maar weinige uren zullen wij in dit huis vertoeven , en zijn dus den hemel dank schuldig voor deze gelegenheid , om nog eenmaal herbergzaam te kunnen zijn. »

MONICA was even bevreesd voor dieven als voor geesten ; zij liet dus haren meester praten en vervolgde haar breiwerk. Intusschen was de vreemdeling , na aan alle deuren geklopt te hebben , tot de pastorijs genaderd , en klopte aldaar insgelijk aan. De pastoor , geen acht slaande op de smekingen van MONICA , riep hem toe dat de deur open was , en hij slechts den klink had op te ligten. Niet zoodra waren deze woorden gesproken , of de deur werd geopend en op de sneeuw stond een rijzig edelman , die zijn paard aan den ring vastmaakte , welke tot dat einde naast de deur gevonden werd.

« Sus , sus Rosamunde , » sprak hij , zijn paard streelende , « wij zijn onder onder huisdak. 't Is het werk van den satan , dat alle deurwaarders van het land ons op het spoor zijn. »

De edelman wierp zijn' mantel op den nek van zijn paard , hetzelfde spoedig eenen warmen stal belovende , en trad met zwaren tred de woning binnen.

« Zijt welkom , messire , » sprak de pastoor , half

oprijzende , « en verschoon mij dat ik u niet te gemoet trede , gepijnigd door het voeteuvel , als ik ben. MONICA , werp hout op den haard , haal den schapenbout uit de kast en eene flesch wijn uit den kelder. »

De vreemdeling zette zich met dankbetuiging neer , en deed zich te goed aan spijs en drank , die spoedig waren aangebragt. MONICA bewonderde zijnen eetlust , in welk opzigt zij hem bij PLACIDUS vergeleek , onderwijl de pastoor naar zijne gesprekken luisterde , die over de misbruiken der toenmalige dagen , de verslapping in het godsdienstige en het eervergeten gedrag der deurwaarders liepen , die , naar zijn zeggen , geen onderscheid meer maakten tusschen een' edelman en een' boer.

De pastoor beschouwde zijnen gast met aandacht. Het genoegen dat hij smaakte nog eenmaal de deugd der gastvrijheid te kunnen oefenen , deed hem de vloekwoorden niet opmerken , waarmede diens rede doorspekt was. Hij klonk zelfs met zijnen gast en ledigde zijn glas op het welgelukken van deszelfs ondernemingen. De losheid van zijne taal duidde een oud krijgsman aan , en eenen houw over zijne wang versterkte die veronderstelling ; daarom vergaf BENEVENT het ontstichtende in zijne woorden , en lette enkel op de goede gevoelens die daarin merkbaar waren. Even gemengd als zijne gesprekken , was ook het voorkomen van den vreemdeling : goedheid , rondborstigheid , maar , wij moeten het zeggen , ook onbeschaamdheid , was er in uitgedrukt ; in een woord , het was een rond en ruw man , wiens uiterlijk vele gebreken

deed veronderstellen, doch die om verschillende goede eigenschappen de voorkeur verdiende boven vele veinsaards, wier gekunsteld gelaat niets dan slechtheid en laagheid verbergt.

Onderwijl de pastoor bij zich zelve deze en dergelijke opmerkingen maakte, nam de vreemdeling de flesch van de tafel, en plaatste die met zijn glas op het plankje van den schoorsteen, MONICA, met meer beleefdheid dan van hem te verwachten was, verzoevende zich te verwijderen. De huishoudster speelde aanvankelijk de doove, doch stond eindelijk op en vertrok, grommende over de onbeschaamdheid der doolende ridders en vagebonden, nadat zij meer dan een vierde uur had gesleten om hare lamp te ontsteken en haar breiwerk op te rollen. Zoodra zij vertrokken was schonk de edelman zich nog eens in, en vroeg, met een voorkomen van gewigt, den pastoor naar den staat der goederen van het huis DE MONTMAUR. Met genoegen hoorde hij naar de minste bijzonderheden, en toonde zeer verheugd te zijn op het berigt dat dezelve geheel vrij waren en een der rijkste bezittingen van den omtrek uitmaakten. Ook naar de tegenwoordige heeren DE MONTMAUR deed hij onderzoek, en vroeg of zij door hunne onderhoorige bemind werden. Deze vraag bragt den goeden pastoor tot nadenken, die vreesde gehoor te zullen geven aan zijne eigen grieven, en, daardoor verleid, al te ongunstig over zijnen naaste te zullen oordeelen. Daarom antwoordde hij behoedzaam, dat de oude baronesse eene godvruchtige vrouw was, haar jongste zoon een goed en braaf edelman, en ook de baron een voortreffelijk

heer zou zijn , indien hij ongelukkig niet door ketterij besmet ware. Maar » vervolgde hij , « het wordt laat , messire , en gij zult naar rust verlangen. »

« Toch niet , » hernam de edelman. « Eerst moet ik u nog verscheidene vragen doen en deze flesch ledigen. Daar de zon naar de duivel is , waar ik haar op den duur wenschte , vrees ik de deurwaarders niet , die mij sedert acht dagen rusteloos vervolgen. Leve de nacht ! » riep hij , zijn glas ledigende. « De nacht , die het onderscheid tusschen fraaije en lelijke gezigten wegneemt ; want gij kent het spreekwoord , heer pastoor : *in den avond zijn alle katten graauw*. De nacht , die dag is voor verliefden , de beste vriend van schuldenaars en de steen des aanstoots voor de deurwaarders. De nacht die enkel vreugde en genot aanbrengt. »

« Gij vergeet , heer ridder , onder het gezelschap van den nacht dieven en kwaaddoeners op te noemen , » sprak BENEVENT. « Geloof mij , de nacht verbergt meer zonden en misdaden als de dag deugden aan 't licht brengt. »

« Verduiveld ! daar brengt gij mij op den tekst , » sprak de edelman , geheel van toon veranderende. « Ik wilde u juist over een werk der duisternis onderhouden , heer pastoor , en ben alleen daarom naar *Ladviu* gekomen. Hebt gij nooit hooren beweren dat JEAN DE MONTMAUR zijnen broeder vermoord heeft ? »

De pastoor huiverde en zag zijnen gast sprakeloos aan , niet wetende waar heen die vraag hem voeren moest.

« Spreek openhartig, » vervolgde de edelman.
« Heeft zoodanig gerucht in deze streek niet rondge-
loopen? »

« Zonder twijfel, messire, zonder twijfel! Doch
wie zou zulk eene gewigtige beschuldiging zonder
voldoend bewijs, enkel op een gerucht, aannemen? »

« Bewijs! » zoo viel de edelman hem in de rede.
« Bewijs zal er geleverd worden als het tijd is. Bij
geluk zijn in deze zaak, — iets dat niet gewoon
is, — meer bewijzen dan getuigen. En gij zelf,
mijn waarde gastheer, — in alle opzigte waardig,
want uw wijn is voortreffelijk, — gij zelf zoudt,
naar men verhaalt, eene verklaring kunnen afleggen,
die van groot gewigt zou zijn.

« Ik! » zeide de pastoor. « Heb ik niet gezegd
volstrekt niets van die dingen te weten? »

« Heeft niet, » vervolgde de edelman, zijne kne-
vels opstrijkende, « nu zeventien jaren geleden, PONCE
DE MONTMAUR, in eenen ruwen decembernacht, aan
deze zelfde deur geklopt, welke ik daar even op den
tast gevonden heb? »

« Ja, » antwoordde BENEVENT zuchtende, « dat is
waarheid. En ofschoon mijne huishoudster, de stijf-
hoofdigste vrouw van tien uren in den omtrek, het
tegendeel blijft beweren, zal ik het voor de regtbank
des hemels volhouden. »

« Gij zoudt het dus met eede voor het geregt be-
zweren? »

« Buiten twijfel, zoo dit noodig ware. »

« Dan zullen, bij alle duivels, de schelmen den
dans niet ontspringen. »

« Ofschoon ik niet kan nagaan, » vervolgde BE-NEVENT, verwonderd over de uitbundige vreugde van zijnen gast, « welk belang gij in deze zaak stelt, komt het mij echter beter voor dezelve in vergetelheid te laten. Indien er schuldigen zijn, zal God, die ze kent, hen oordeelen; misschien zijn zij als berouwhebbende zondaars gestorven. Hoe het zij, de onschuldigen moeten gespaard worden, gelijk de weduwe en zonen van JEAN DE MONTMAUR, die van de misdaad geene kennis dragen, zoo zij bedreven is. Ook houde ik mij overtuigd, dat PONCE, zoo hij leefde, ons het stilzwijgen zou opleggen. RE-NAUD DE MONTMAUR is erfgenaam van zijne goederen en titels, en de ontslapene zou er weinig mede gediend zijn, dat de naam bezoedeld werd, die hij onbevlekt heeft nagelaten. »

« Het zou, bij den hemel! fraai zijn, dat de zonen des moordenaars den grooten heer speelden in het kasteel, terwijl de ware erfgenaam geen ander uitzigt hebben zou dan op de berooide nalatenschap van een oud soldaat. Dat zal niet gebeuren, al moest ik, om de deurwaarders te ontgaan, een vrijgeleide vragen om voor het parlement te verschijnen. »

« Mijn goede vriend, » zeide de pastoor, die de opgewondenheid van zijnen gast aan de uitwerking van den wijn toeschreef, « die wijn is koppig en schijnt uwe geestvermogens aangedaan te hebben. »

« Waaraan denkt gij, man, » hernam HUGUES VERD, — want het is tijd dat wij hem bij zijnen naam noemen. — « Gij kunt bij uwen neef JEAN GOUT-

TENOIRE, en bij al de herbergiers van *Dauphiné*, waar ik open rekening heb, onderzoek doen, of de ridder VERD ooit zijn verstand in de wijnkan liet. BRISSAC en ik, mijn wel eerwaarde, zouden eene geheele kompagnie ruiters, — die bekend staan als duchtige drinkebroers en veel gelijkenis hebben op eene spons, — onder de tafel gedronken hebben. Zie, » vervolgde hij zijn glas tot den rand vullende en aan zijne lippen brengende, « of mijne hand beeft. Op uwe gezondheid en die van al mijne schuldeischers; want men moet wellevend zijn jegens een ieder. Maar om tot mijne schapen terug te keeren, gij moet weten dat RENAUD DE MONTMAUR de regte erfgenaam dezer baronij niet is. Verstaat gij dat? Indien hij al iets geërfd heeft, is het zijns vaders ketterij en diens misdaad op den koop toe. »

« Ik begrijp u niet, » hernam de pastoor. « Daar JEAN DE MONTMAUR zonder kinderen gestorven is, dunkt mij dat de neven zijne natuurlijke erfgenamen zijn. »

« En wie zegt u, vader BENEVENT, dat PONCE geene kinderen had? » zoo viel VERD den pastoor in de rede. « Herinnert gij u niet, dat een kind hem vergezelde, toen hij vóór zeventien jaren bij u aanklopte? »

« Dat is waarheid, » antwoordde de pastoor. « Ik weet nog zeer goed zijne voetstappen in de sneeuw ontdekt en zijn geschrei gehoord te hebben. Maar wie kan ons zeggen welk kind dat was, en wat er van geworden is. »

« Begeert gij dat te weten? » vroeg HUGUES. « Ik

zal het u zeggen. Luister: in denzelfden nacht dat PONCE hier aanklopte, trok ik, omstreeks middernacht, de beerenrots over met Rosamunde. Eensklaps hoor ik hulp geroep in de verte, doe mijn beest voortspoeden, en ontdek vier mannen die de vlugt namen, een' armen duivel, door vele wonden bedekt, op de sneeuw latende liggen en een kind naast hem, dat schreide. Ik stijg af, nader en herken....»

«PONCE DE MONTMAUR!» riep de pastoor uit.

«Zoo als gij zegt,» antwoordde DE CHAMBÉON; «hij was het. Ofschoon nog levende, blies hij, zoodra ik hem wilde optillen, den laatsten adem uit, tot mij zeggende: ««redt mijn kind!»» Bij den hemel, zoo de kleine mij niet gehinderd had, zou ik de schelmen, ofschoon vier in getal, eene les in de schermkunst gegeven hebben om nooit te vergeten. Maar wat zou ik doen? Het arme schaap rilde van koude en vrees; daarom liet ik hen loopen en vertrok in galop.»

De pastoor was door het verhaal van den edelman tot sprakeloosheid getroffen, en kon eerst na verscheiden minuten bij VERD onderzoek doen naar het geen verder met het kind voorgevallen was, hem vragende of hij het zien en zegenen mogt, en als zijnen heer de hand kussen. Ook was hij zeer begeerig te weten of de wees op zijn' vader geleeke, of hij goed katholijk was, en een edelman zijner voorouderen waardig.»

«Dat zou ik denken,» antwoordde VERD. «Ik heb hem zelf opgevoed en goede beginselen ingeprent.»

Na deze lichtelijk te vergeven opwelling van eigenliefde, bevljtigde de ridder zich om de nieuwsgierigheid van BENEVENT te voldoen, eene breede, sterk gekleurde schilderij van de deugden en goede eigenschappen zijns pleegzoons ophangende, die door een' samenloop van onvoorziene omstandigheden met zijnen neef GASPARD in vriendschap was geraakt, en in dezen oogenblik op het kasteel vertoefde, waar hij, naar VERD's gevoelen, rustiger slapen zou dan de moordenaar zijns vaders.

Op dit oogenblik ging de deur van het naaste vertrek open, en MONICA trad haastig binnen. De waardige huishoudster, die sedert een uur door het sleutelgat geluisterd en geen woord van het gesprek verloren had, was, als haar meester, verheugd op het vernemen dat PONCE IV een' afstammeling had nage laten. Misschien had die vreugde wel een weinig haren grond in de hoop, dat een ander heer den tegenwoordigen op *Montmaur* zou vervangen, en zij hare kruk, ten teeken van heerschappij, weder in de keuken der pastorij zou kunnen nederzetten; althans de geheele omkeering in hare denkwijze ten aanzien van het voorval in den bewusten nacht, waaromtrent zij nu geheel met den pastoor instemde, laat toe zulks te vermoeden. Hare vreugde werd echter merkelyk getemperd, toen zij vernam dat het kind, door den baron DE ROCHELERPT gered, de vriend was van GASPARD, in dit oogenblik in het slot *Beausejour* door eene bende roovers belegerd. Zonder te bedenken dat haar onvoegzaam luisteren aan de deur euvel opgenomen kon worden door haren meester, begon zij,

onder weegeklag, te verhalen wat zij van JÉRÔME GASCHET vernomen had, nopens het oogenblikkelijk gevaar waarin AYMÉ VERD verkeerde. Op het vernemen daarvan vloog de oude edelman onder het uitstoten van een' duchtigen vloek, die den pastoor in zijn' armstoel deed beven, op, en vloog naar den stal, werwaarts MONICA zijn paard geleid had. Op te zitten en in galop den weg naar *Beausejour* te nemen, was het werk van een oogenblik. Hij beloofde den pastoor dat hij spoedig van hem hooren zou.



Drie en Dertigste Hoofdstuk.



EENE TWEEDE ONVOORZIENE UITKOMST.

De oude edelman onderhield zich, naar *Beausejour* spoedende, met zijn getrouw rijpaard, « kom, mijne beste, » sprak hij, na twintig jaar zullen wij weder te zamen eene schermutseling bijwonen; dat zal ons weder jong maken. Voor den duivel spoedt te viervoet voort, als of meester BONNEFOY en zijne handlangers u op de hielen zaten. Zijt getroost, mijne lieve; nog maar eenige maanden geduld, en wij zullen onze vijanden niet meer ontvlugten als bloodaards, maar in het aangezicht zien. 't Was of het dier de

woorden zijns berijders verstond, want het scheen de vlugheid weder gevonden te hebben, waarvan het in den slag bij *Cerisolles* proeven gegeven had. Spoedig werd hij dan ook de vervallen muren van een kasteel gewaar, door flambouwen verlicht, doch vernam noch het getier van vechtenden, noch eenig musketvuur; zoo dat hij, vreezende te laat te komen, eenige vloeken over *MONICA* uitstiet.

Toen de baron *DE ROCHELERPT* onder de muren van *Beausejour* aangekomen was, bleek het hem dan ook, uit de sporen van bloed op de sneeuw achtergebleven, dat het gevecht was geëindigd. Uiterst beducht over het lot zijns zoons, drong *HUGUES*, in weerwil van de schildwachten, die hem terug houden wilden, over de neergelaten brug het slot binnen; en de eerste deur die hij vond openende, ontmoette hij spoedig den slotheer *DE JARNIOT*, bezig zijne wapenrusting af te leggen. Zoodra hij zijnen naam genoemd had, vloog heer *JOSSERAND* hem om den hals, en gebod eenen dienaar spoedig eene kruik hermitage aan te brengen.

« Neen, » zeide heer *HUGUES*, « ik zal geen glas aanraken, voor ik weet wat er van mijn' zoon geworden is. »

« Gij zult hem spoedig zien, » antwoordde *DE JARNIOT* met een vrolijk gelaat, « en kunt dus onbezorgd zijn. Gij zult evenwel, bij Sint *JOSEPH*! niets weten, voor wij aan deze tafel gezeten te zamen geklonken zullen hebben. »

Door die woorden, maar vooral door het opgeruimd gelaat van zijnen gastheer gerust gesteld, liet heer

HUGUES zich overhaleu eenen vollen beker te ledigen; waarna DE JARNIOST zijne nieuwsgierigheid naar het voorgevallene van den avond bevredigde.

« Bij Sint JOSEPH! 't is een wonderlijk voorval, waarvan ik niets begrijp. » Zoo begon DE JARNIOST. « Het zal omtrent zeven ure geweest zijn, toen wij aan de avonddisch gezeten waren, dat JERÔME GASCHE, de leermeester mijner dochters, die nooit eenen maaltijd overslaat, met de tijding aankwam, dat hij in eene nabijgelegen herberg eene bende schelmen had ontmoet, die onderling beraadslaagde hoe zij mij best in mijn kasteel zouden belegeren. Naauwelijks had hij zijn verhaal ten einde gebragt, of hij maakte zich uit de voeten, onder voorgeven van hulp te gaan vragen op *Montmaur*. Om de waarheid te huldigen, moet ik bekennen, dat de wijze JERÔME zich meesterlijk van dien vrijwillig opgenomen last gekweten heeft, en wij al spoedig daarna GASPARD met eenige gewapende manschappen zagen opdagen; eene hulp, die ik erkennen moet ons zeer dienstig te zijn geweest. Doch laat ik de gebeurtenissen niet vooruit loopen. Zoodra JERÔME op weg getogen was naar *Montmaur*, schoot ik mijne wapenrusting aan en deed de stormklok luiden; 't geen ten gevolge had, dat wij al spoedig een dertigtal mijner dienstlieden gewapend op de muren telden. Mijn gevoelen was dat wij in het kasteel blijven, en aldaar de bende afwachten moesten; doch uw zoon, die meer moed dan ervaring heeft, en in de oorlogskunst nog weinig bedreven is, begreep het anders, en beefde als hij aan SIGOLENE dacht. Hij beweerde dan dat wij geen ge-

schut hadden , en ook te weinig weerbaar volk om de muren behoorlijk te bezetten ; waarom hij met de helft der manschap naar buiten toog , om de schelmen in het open veld af te wachten , niettegenstaande ik hem zulks ontraadde. — Breng eene andere kruik, **HUMBERT** ; want onze gast is zeer ontroerd. — Ik voor mij ben in het slot gebleven , en gij zult spoedig toestemmen , messire , dat mijne voorzorg niet overbodig is geweest. Eenige uren na zonsondergang , werden wij eenen troep galgebrokken in de verte ontwaar , die op het kasteel aantogen en meerendeels een zeer geschikt voorkomen hadden om gehangen te worden. Onze waardige zoon — vergun mij deze uitdrukking — had zich achter eenig struikgewas in hinderlaag gelegd , en ontving de bende met een duchtig musketvuur , terwijl ik hem op dezelfde wijs van de muren ondersteunde , waardoor de aanvallers op de vlugt gedreven werden. In plaats nu van de schelmen te laten aftrekken , zoo als de voorzigtigheid gebod , kwam de vurige **AYMÉ** met zijne kleine bende te voorschijn , om de vlugtende te vervolgen , maar naauwelijks hadt de bende hem ontdekt , of de kreet ging uit hun midden op : « de boogschutter ! de boogschutter ! » » Meer dan vijftig in getal reden zij spoorlags op hem aan. »

« Duivels ! » zoo viel de oude **VERD** hem in de rede , « zijt gij niet uitgetogen om hem te ontzetten ? »

« In die vraag onderken ik den ouden soldaat niet , den krijgsmakker **VAN BAYARD** , » antwoordde **DE JARNIOT**. « Zoo ik uitgetogen ware , wie zou het kasteel , wie mijne dochters beschermd hebben ? »

Neen, zonder mijne indrukmakende tegenwoordigheid op de muren, zou het erfdeel mijner vaderen thans geplunderd zijn. Nu hebben de boeven het op geen pijlschot durven naderen, ofschoon zij talrijk genoeg waren om een' aanval te wagen, en de muren, onder ons gezegd, verscheidene zwakke punten hebben.»

« Ga voort, messire; wat is van mijn' zoon geworden? »

« De waardige jongeling heeft zich als een leeuw verdedigd; en ofschoon meer dan tienmaal door de schelmen ingesloten, die het enkel op hem schenen gemunt te hebben, is het hem telkens gelukt zich te bevrijden en heeft hij menigen aanvaller in de sneeuw doen bijten.»

De oude edelman wischte een' vreugdetraan van zijne wang.

« Er is zoo veel bijzonders niet gelegen in de zaak, » vervolgde DE JARNIOT. « Ieder ander in zijne plaats zou even zoo gedaan hebben; want zijn moed werd door het zien van SIGOLENE aangevuurd, die zich met ons op de muren bevond, bezig om pluksel te maken, en van tijd tot tijd met haren zakdoek wuivende, om de strijders aan te sporen. »

« Dat lieve meisje! ik moet haar omhelzen, » zeide DE CHAMBEON, zijn glas ledigende.

« Gij zult haar spoedig zien, » hernam DE JARNIOT, « zij is bezig onze gekwetsten te verbinden; want de boeven hebben zorg gedragen de hunnen mede te voeren, zoo dat wij geen' enkelen gevangene maken konden. Maar laat ik den draad des ver-

haals weder opvatten. — Ik drink op de gezondheid van 't schoone geslacht. — Ik zeide dan, messire, dat onze waardige zoon zich hield als een dolend ridder uit den tijd van CHARLEMAGNE; doch hij zou, desniettenstaande, hebben moeten onderdoen, zoo niet GASPARD DE MONTMAUR hem met zijne lieden ware te hulp gekomen, en de kaart daardoor had gekeerd: in weinige oogenblikken had hij zijnen vriend bevrijd en de boeven het hazepad doen kiezen. »

« En is AYMÉ niet gewond? »

« Even min als ik, dank hebbe zijn malienkolder. »

« En waar is hij in dit oogenblik? »

« Bij Sint JOSEPH! ik vergat u dat te zeggen. Met GASPARD jaagt hij de vlugtenden na, die zeker geen kwartier zullen erlangen. Buiten twijfel komen zij spoedig terug. »

« En welke zijn uwe gedachten aangaande het voorval? » vroeg DE CHAMBÉON.

« Om u de waarheid te zeggen, » antwoordde DE JARNIOT, « geloof ik met mijne dochters, dat, indien ik niet zoo voorzigtig geweest ware om het kasteel te beschermen, zij beide ontvoerd geworden zouden zijn; want dat, en niets anders, moet het eigenlijke doel der onderneming zijn geweest. CUNEGONDE heeft duidelijk den edelman onder hare vensters gezien, die den aanslag bestuurde.

De oude HUGUES haalde zijne schouders op; want uit alles bleek hem duidelijk, dat de toeleg niet tegen het kasteel, maar wel degelijk tegen AYMÉ persoonlijk gerigt was geweest: DE SASSENAGE had ver-

volgd wat hij in de herberg *de Dauphin* begonnen had.

« Bij alle duivels! » bromde HUGUES tusschen de tanden, « was ik maar van die schooijers van deurwaarders verlost, dan zou ik reeds lang het spoor van den moordenaar gevonden hebben. Voor de eerste maal van mijn leven doet het mij leed schulden te hebben. Doch, ik zweer het, gij zult mij niet ontsnappen. Reeds tweemaal heb ik dat spoor verloren; doch ik zal het weder vinden, in spijt van BONNEFOY. Als AYMÉ maar een' eenigen gevangen maakt, zullen wij, mogelijk, de geheele zaak kunnen doorzien. »

De oude ridder werd in zijne overpeinzingen en alleenspraak door DE JOSSERAND gestoord, die, naar gewoonte, begonnen was over de voortreffelijke eigenschappen van SIGOLENE uit te weiden, en de onverwachte overkomst van den vader zijns vermoedelyken schoonzoons, aan geen ander doel toeschrijven kon, dan eene plegtige aanvraag om de hand zijner dochter. Vermoedende dat zijn gast meer dan het geval was van zijne zaken wist, begon hij het teedere punt der huwelijks gift aan te roeren, en van de uitzigten op de erfenis eener nicht in den vijfden graad gewag te maken, die, ofschoon onlangs ten derdenmale gehuwd, toch zonder kinderen sterven kon. Eindelijk vroeg hij zijnen gast, wat hij voornemens was zijnen zoon ten huwelijk te geven.

« Hm! Hm! » zoo begon HUGUES. « Mijn zoon zal, zoo 't God behaagt, binnen eene maand de rijkste baron van *Dauphiné* zijn, sire slotheer. Zoo

hij dus zijn oog op eene uwer dochters heeft laten vallen, kunt gij verheugd zijn. Bovendien zal ik niet karig zijn met de huwelijks gift, indien het meisje schoon is; want, zie, ik wil dat mijn jongen lieve kinderen voortbrengt. Kom, waar is de aanstaande?»

«Gij hebt gelijk, messire,» antwoordde de JARNIOT. «Bij voorraad kan ik u verzekeren dat het een schoon paar zijn zal. Gij hebt, evenwel, goede redenen om keurig te zijn; want, bij Sint JOSEPH! uw jongen is een bevallig edelman. Hij gelijkt, zoo als ik hem vroeger gezegd heb, sprekend op PONCE IV. Dit echter in 't voorbijgaan, en zonder eenige toespeling op de vrouwe VAN ROCHELERT.»

Die aardigheid mishagde niet aan HUGUES VERD; hij bewaarde dezelve, integendeel, in zijn geheugen; want zij kon, bij een geregtelijk onderzoek dienst doen, om de overige bewijzen te versterken. Hij lachte er nog over, toen SIGOLENE, pligtplegingen makende, binnentrad.

«Zie daar de aanstaande,» zeide DE JARNIOT.

«Verduiveld! heeft mijn jongen de zwarte staar?» bromde HUGUES. «Ik dacht dat zijn smaak beter was. De flesch is ledig,» sprak hij, «en AYMÉ komt niet terug. Ik zal hem te gemoet gaan.»

Plotseling stond hij op, ging naar den stal, zadelde zijn paard, en toog den aangewezen weg op, die niet moeilijk te vinden was, doordien de betreden sneeuw hem genoegzaam aanwees. Lang reed hij voort zonder een levend wezen te ontmoeten, wanhopende de vlugtenden en hunne vervolgers te

zullen bereiken, en bijna tot het besluit gekomen om terug te keeren, toen hij, in de vallei een' ruiter gewaar werd, die in zijnen mantel gewikkeld, den weg naar *Romans* was ingeslagen. Hij gaf zijn paard de sporen en haalde hem in, vragende of hij niet eene bende gelukzoekers had gezien of ontmoet, door bewoners van den omtrek vervolgd. De ruiter, het hoofd omwendende, antwoordde droog, dat hij niets gezien had, en wenschte hem goeden avond. *HUGUES*, evenwel, staakte zijne nasporing, en deed zijn paard den stap van dat des ruiters aannemen, besloten om den weg met hem te vervolgen: hij had in den vreemdeling den graaf *DE SASSENAGE* herkend, en voorgenomen hem niet te verlaten, vóór hij aan de strikruiters overgeleverd zou zijn; ofschoon hij meer dan eens in verzoeking geraakte om, het rapier in de hand, zijn geschil met hem uit te maken. De beide ruiters vervolgden hunnen weg zonder eenige woordenwisseling, en *DE SASSENAGE* scheen weinig in zijn schik dat zijn reisgezel hem als zijne schaduw bijbleef. Eindelijk nam hij het woord op, hetzij om door het voorkomen van ongedwongenheid te beletten dat hij herkend werd, hetzij om de verveling af te keeren, en begon over de tijds-aangelegenheden als een aanhanger der *GUISSES* te spreken, die op de Hugenooten zeer gebeten was. Dit was steeds zijne gewoonte als hij zich op weg bevond, om zoo doende alle nasporingen te ontgaan, en narigten op te doen, die hem dienstig konden zijn voor zijne geheime ontwerpen.

Onder die gesprekken tot nabij *Romans* genaderd, begon de dag aan te breken, het klockgelui voor de

vroegmis werd gehoord , en de stadspoorten werden geopend. Toen zij de brug der vesting zouden oprijden , scheen DE SASSENAGE besluiteloos of hij zijne schreden niet elders heen zoude rigten ; doch om alle vermoeden af te wenden volgde hij HUGUES , toen deze hem op eenen morgendronk in den *Dauphin* noodigde , naar de herberg van JEAN GOUTTENOIRE.

« Verduiveld ! Als de schelm mij nu ontsnapt zal hij slim moeten zijn , » dacht HUGUES VERD , zoodra zij tegen elkanderen over aan de herbergtafel gezeten waren. « Heidaar , meester JEAN ! » riep hij. « Eene pint Condrieu ! ik ben gastheer. Maak geene molentjes , versleten wijnzak , maar schrijf uwe rekening ; bij mijne ziel , gij zult betaald worden vóór aanstaanden Sint Jansdag. « Wien groet gij daar ? » vroeg hij den graaf , die eene ligte beweging met het hoofd gemaakt had , voor iemand in boerenkleedij , die op dat oogenblik de deur der herberg voorbij ging. « Kom , ledig uw glas op de gezondheid aller eerlijke lieden , waaronder , naar ik vertrouw , allen die zich hier bevinden behooren. »

« Sapperloot ! gij hebt gelijk , » zeide de graaf lagchende , en zijn glas den ouden ridder voorhoudende om te klinken , die het zijne onwillekeurig terug trok en spoedig aan de lippen bragt , om zijnen afkeer te verbergen. « Gij hebt gelijk , messire. Drinken wij op het welzijn aller brave lieden , die er in overvloed zijn ; want , onder ons gezegd , er zijn veel schapen die eene wolvenhuid hebben omgehangen , en zich desniettemin laten scheren. »

« Zonder twijfel , » antwoordde HUGUES , den graaf

in de oogen ziende. « Maar ook veel wolven in eene schapenvacht; 't geen daarom niet verhindert, dat zij herkend worden en in den val loopen. »

« Evenwel niet voor dat zij eenige lammeren ge-
kaapt hebben, » hernam DE SASSENAGE met zijn' ge-
wonen grijnslach, en zijn glas oplichtende.

Gedurende het onderhoud had sire HUGUES zijne oogen menigmaal over het marktplein laten weiden, om de strikruiters of de geregtsdienaars te ontdekken, die hij vermoedde dat zich aldaar zouden laten vinden; want hij wilde alle gelegenheid om te ontkomen voor zijnen vijand afsnijden. Na een klein half uur wachters hoorde hij dan ook eenige personen met afgemeten schreden naderen.

« Daar zijn zij! » dacht hij.

En op dat zelfde oogenblik traden vier in 't zwart gekleede mannen, met gerekte listige gezigten de deur der herberg binnen, elk eene roede van ebbenhout in de hand dragende. Zij werden door eene hongeri-
gerige menigte gevolgd.

« Ik zou wenschen te spreken tot ridder HUGUES VERD DE CHAMBÉON, heer van *Rochelerpt*, *Rocheplate*, *Rocheblaine* en menige andere plaats, » zoo sprak een hunner, die het moedigste scheen, op eerbiedigen toon.

Toen HUGUES deze woorden hoorde en het gelaat bezag van hem die ze sprak, rezen zijne haren te berge. Hij bevond zich tegen over den deurwaarder BONNEFOY en drie zijner makkers, gevolgd door eene talrijke bende handlangers; zoo dat eene ontkoming zelfs den dappersten ridder der christenheid niet zou hebben kunnen gelukken.

« Duivels! waar is Rosamunde? » vroeg HUGUES in vertwijfeling. « Gij zijt het, meester JEAN, die mij verraden hebt. »

« Ik? » vroeg JEAN GOUTTENOIRE. « Hoe kunt gij zoo spreken, messire? Heb ik u niet twintigmaal laten ontvlugten, in weerwil gij de voldoening uwer vertering, sedert vijftien jaren, telkens verschoven hebt van Sint JAN in den winter tot Sint JAN in den zomer. »

Door eene snel opgekomen gedachte getroffen, wendde HUGUES zich om naar de plaats waar DE SASSENAGE gezeten had, doch hij was verdwenen. De hoefslag van zijn paard werd reeds in de verte vernomen.

De deurwaarders, intusschen den man dien zij zochten in 't oog gekregen hebbende, naderden bescheiden, na hunnen handlangers aanbevolen te hebben zich gereed te houden om de vonnissen der justitie te doen eerbiedigen.

« Messire, » sprak BONNEFOY, op hartverscheurenden toon, « geloof dat het mij leed doet de pligten van mijn ambt te vervullen, jegens een' edelman op wien ik in alle opzigten zoo veel prijs stel. »

« Mij op prijs stellen! » zeide HUGUES. « Daar hebt gij wel reden voor. Sedert vijftien jaren heb ik alle deurwaarders en geregtsdienaars van de provincie geld doen verdienen. Maar spoedt u en spaar alle nuttelooze woorden. »

« Zie hier dan, » vervolgde BONNEFOY, « vijf en dertig vonnissen tot lijfswang, ter griffie van het parlement ingeschreven, en onderteekend door den luitenant des konings.... Geloof mij, messire, het

doet mij leed u ongelegenheid te moeten veroorzaken, maar de zon is opgegaan en deze dag geen vrije marktdag; weshalve ik u aanmaan, sprekende tot u in persoon, ten huize van den herbergier JEAN GOUTTE-NOIRE, mij op staanden voet te volgen; verklarende, bij weigering, u daartoe te zullen noodzaken, door de handen aan uw persoon te slaan.»

Gedurende het laatste gedeelte zijner rede, was BONNEFOY bij ieder woord een stap terug getreden, om meer in de nabijheid zijner helpers te zijn. HUGUES dacht er echter niet aan om weerstand te bieden.

« Duivels! » sprak hij, « gij doet of gij tranen wilt storten, oude krokodil! als of gij mij niet reeds vijftien jaren rusteloos vervolgd had! Doch gij hebt het spel gewonnen en ik ben gereed u te volgen, zoodra mijne flesch geledigd zal zijn. Satans! » vervolgde hij tandenknarsend, « te moeten zeggen dat ik hem onder mijn bereik had en den nek niet gebroken heb, maar liet ontsnappen! Als een kind liet ik mij bij den neus leiden! Doch er is nog niets verloren; want mijne tong is noch vrij. Uit mijne gevangenis zal ik tot de regters spreken, indien er nog regters op aarde zijn. »

Na deze alleenspraak werd de oude ridder met de onderscheiding die zijn stand destijds genoot, door BONNEFOY naar de stadsgevangenis geleid, uit de herberg *de Dauphin*, alwaar GASPARD en AYMÉ, die de aanvallers van *Beausejour* te vergeefs hadden nagejaagd, eenige oogenblikken daarna binnentraden. Zoodra AYMÉ van het ongeval zijn vader overkomen kennis verkregen had, begaf hij zich naar de gevan-

genis, en bragt er bijna een uur bij hem door. Toen hij in *de Dauphin* terug keerde, was hij bleek en opgewonden, en eene huivering overviel hem, toen hij GASPARD wederzag. Die huivering was echter voorbijgaande; want de vrienden reikten elkanderen spoedig de hand, namen een ontbijt en keerden te zamen naar *Montmaur* terug.

Omstreeks den middag kwamen zij te *Ladvin*, waar een zonderling schouwspel hen wachtte. Dat dorp naderende, werden zij eene verzameling van dienaren des kasteels en van landlieden ontwaar, en in den kring dien zij voor de deur der pastorij vormden eenig huisraad, keukengereedschap en boeken, onachtzaam op de sneeuw verspreid. De hugenooten, waaruit de verzameling grootendeels was zamengesteld, en aan welker hoofd BETHSABÉ en hare kinderen zich bevonden, waren uitgelaten van vreugde, terwijl zij een kerkgezag aanhieven. De roomschgezinden onder den hoop, daarentegen, zagen donker en ontevreden voor zich; ja sommigen konden naauwelijks hunne tranen bedwingen.

« Wat beteekent dit? » vroeg GASPARD aan JOLYOT, die hij in zijne nabijheid bespeurde.

« Messire, » antwoordde JOLYOT verlegen, « ik geloof dat de pastoor verhuist.

« Welnu! » schreeuwde een mager wijf uit den hoop, « zal de oude dienaar van Satan spoedig zijn hol verlaten? wat zou hij nog uitrigten? zou hij de mis nog eens lezen, of zijne huishoudster de biecht afnemen? »

« Zwijg, ondankbare! » snaauwde eene buurvrouw

haar toe. « Hebt gij vergeten wie u gevoed heeft, toen uw man ziek was, en gij honger leed? Foei, MARGARETHA! Ik zou mij liever in een' hoek verbergen dan aldus spreken. »

« Wat ! » riep BETHSABÉ, die van de eene groep naar de andere vloog. « Geloofst gij dat BENEVENT zijn eigen goed uitdeelde? 't Is genoeg bekend van waar het geld kwam dat hij aan de armen schonk, doch waarvan de grootste helft in zijne eigen beurs bleef. »

« Dat is alles mogelijk, jufvrouw BETHSABÉ, » sprak eene dorpbewoonster bescheidenlijk, « doch wij, behoeftigen, waren tevreden met hetgeen hij ons gaf. De hemel weet tot wien wij ons wenden zullen, als de winter koud is en onze kinderen naakt zijn; want tot heden hebben wij uwe muntspecie nog niet gezien. »

« Ik moet mijne eigen kinderen opvoeden, » antwoordde BETHSABÉ, op dien uitval.

« Des te erger, » vervolgde de dorplinge; « waarom hebben de pastoors ook kinderen? BENEVENT had geen ander gezin dan de armen van zijn kerspel. »

« 't Is duidelijk, » hernam een der dorpers; « dat die oude baälsdienaar niet verhuizen wil; wij zullen hem nog door rook moeten verdrijven, als een vos uit zijn hol. »

« Misschien verwacht hij, » vervolgde een ander, « dat de sacramentshemel uit de kerk gehaald zal worden, om hem in statie uit te leiden. Daaraan had de baron wel mogen denken. »

Middelerwijl dusdanige gesprekken in de nabijheid der boogschutters gehouden werden, waren eenige

meer voortvarende hugenooten de pastorij binnen gedrongen, alwaar zij den grijzen pastoor in zijn' armstoel aan het voeteuvel lijdende vonden. Hij gaf te kennen de plaats niet te kunnen verlaten, zonder de hulp van zijnen neef en de huishoudster.

« En waar zijn uwe twee handlangers? » vroeg een der binnengetreden.

« Ik heb hen naar *Sint-Jean-Soleymieu* gezonden, tot mijn' ambtsbroeder. Zij zullen spoedig terug keeren. »

« Welnu, dan kunt gij hunne terugkomst vóór de pastorij afwachten. »

De hugenooten beurden den pastoor in zijnen armstoel op, en droegen hem, onder het goedkeurend gejuich hunner makkers, naar buiten, alwaar zij hem midden op den weg, in de sneeuw neerzetten, zonder ontzag voor zijne hoge jaren en ongeacht het gure weder. De grijsaard rilde van koude, maar liet zijn' blik, niet te min, welwillend in 't rond weiden, tot hij op *AYMÉ VERD* bleef rusten. Toen kleurden zijne wangen en een glans van vreugde overtoog zijn gelaat. Hij poogde op te staan en zijne hand zegenend uitstrekken; maar *AYMÉ* bragt een' vinger aan zijn' mond; om hem tot zwijgen te vermanen. De grijsaard hernam zijne vorige houding en deed half verstaanbaar een gebed, welks inhoud alleen in den hemel gehoord werd, maar dien onze lezers gemakkelijk raden zullen.

« *GASPARD*, » sprak *AYMÉ* tot zijnen vriend, « wat doet gij daar? Gij beeft en zijt bleek. Wilt gij mijnen mantel hebben? »

Tot eenig antwoord greep hij **AYMÉ**'s hand en drukte die krampachtig, in gesmoorde klanken den uitroep: « O, mijn broeder! » doende hooren. Snel vloog hij den weg op naar het kasteel.

AYMÉ zou zeker hem derwaarts gevolgd zijn, hadde hij van zich kunnen verkrijgen den grijsaard onbeschermd aan de beleedigingen der menigte over te laten. Door eenige roomschgezinde dorpelingen bijgestaan, liet hij den goeden pastoor buiten het dorp in eene hut brengen, in afwachting dat **PLACIDUS** hem naar zijnen vader zou kunnen overbrengen.

Naauwelijks was de pastorij ontruimd, of **BETHSABÉ** nam er bezit van, het geheele huis, van den kelder tot den zolder doorzoekende, als naar gewoonte door haar kroost gevolgd.

« Zie, » zeide **PASCHALE**, die in dit oogenblik voorbij ging, « de koekkoek heeft haar ei in het duivennest gelegd. »

Intusschen was **GASPARD** op het kasteel aangekomen, en regelregt naar de vertrekken zijns broeders gegaan, alwaar hij zonder aan te kloppen binnen trad. **RENAUD** was bij den haard gezeten, aandachtig een hoofdstuk van den bijbel lezende.

« **RENAUD**, » vroeg **GASPARD** met bewogen stem, « weet gij wat in dit oogenblik voorvalt? dat de oude pastoor van *Ladviu* buiten de pastorij is gezet? zeg mij, hebt gij daar bevel toe gegeven? Dat is mij verhaald, maar ik kan het niet gelooven. Zelfs verwacht ik, dat gij dadelijk iemand zult afzenden om den razenden volkshoop tot reden te brengen. »

« Gij spreekt als een blinde en een dwaas, » antwoordde RENAUD. JEHU deed niet alleen de Baäls-priesters uit den tempel drijven, maar hen ook ombrengen op de trappen van den voorhof. »

« Een schoon voorbeeld ter navolging, den zoon uwer vaderen waardig; » sprak GASPARD verachtelijk. « Een' grijsaard te verdrijven, die op het punt is den adem uit te blazen, en hem over te laten aan de beleedigingen van het graauw; een' man die uwe wieg heeft gezegend en de laatste vriend is uwer moeder! waarlijk, zoo iets voegt den baron DE MONTMAUR kwalijk. »

« GASPARD! » zoo viel RENAUD hem in de rede, « wilt gij beproeven hoe ver mijn geduld reikt? In weerwil mijner toegeeflijkheid, die de pligt des christens is, blijf ik toch een mensch; en zoo dergelijke tooneelen zich moesten vernieuwen. . . . »

« Genoeg, RENAUD! reik mij uwe hand en spreken wij geen woord meer op dien toon. Eene gunst durf ik echter vragen en u derzelfer vervulling afsmecken; 't zal de eerste en waarschijnlijk ook de laatste zijn. »

« Spreek, » zeide de baron.

« Nu dan, mijn vriend, » vervolgde de jonge boogschutter, « neem de bevelen terug die gij gegeven hebt, en laat EUSTACHIUS in zijne woning terug keeren; laat hem daar de weinige levensdagen die hem overschieten slijten, en in vrede sterven. »

« Dat mag niet gebeuren, » antwoordde RENAUD.

« God verbiedt het. »

« En welk kwaad heeft de man toch bedreven? »

Heeft hij niet uw gansche leven dagelijks voor u gebeden? Denk er over na RENAUD. Niet enkel den pastoor treft uw bevel, maar ook de arme roomschgezinden die op uwe goederen wonen; ook uwe nicht, uwe moeder!»

«De hand die kastijd wordt niet altijd door gramschap bestuurd,» hernam de baron. «Voor hun tijdelijk en eeuwig belang heb ik aldus gehandeld.»

«Voor hun belang! wie kan het gelooven!» riep GASPARD uit. «Zoo dit alles u echter niet treft, doe het dan om mijnentwil. Vergun mij dat ik den grijsaard weder in zijne woning geleide.»

«Nimmer.» Antwoordde RENAUD kort af.

Bij die woorden voelde GASPARD zijn bloed koken. Doch zich nog tijdig de belofte aan zijne moeder gedaan herinnerende, bedwong hij zijne gramschap, en verwijderde zich, na een' koelen groet, met een gewond hart.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Elter en Dertigste Hoofdstuk.

HOE AYMÉ VERD HET KASTEEL ZIJNER VOOR-
OUDERS VERLIET.

AYMÉ verliet vader BENEVENT niet, dan na hem aan de zorg van MONICA en PLACIDUS toevertrouwd, en de verontwaardiging gestild te hebben, die laatst-

genoemde over het voorgevallene ondervond, en hem reeds de gedachte had doen opvatten tot wederwraak op iederen hugenoot van den omtrek. Zulks volbragt hebbende, wandelde hij langzaam naar het kasteel, welks torens, door de ondergaande decemberzon beschenen, nu zijne belangstelling evenzeer tot zich trokken, als toen hij ze voor de eerstemaal zag. Zoodra hij op het kasteel aangekomen was, begaf hij zich naar de vrouwe DE MONTMAUR. De baronesse hield, ten gevolge der voorvallen van den dag ongesteld zijnde, hare kamer, en kon dus den boogschutter niet ontvangen; weshalve zij hare nicht BLANCHE verzocht hem, in afwachting van hare zonen, gezelschap te houden. Het is gemakkelijk te begrijpen hoezeer deze begeerte de jonkvrouw ontroerde, en wat zij in de tegenwoordigheid van den boogschutter moest gevoelen. Ook AYMÉ kon zijne gewaarwordingen naauwelijks bedwingen, toen hij zich alleen bevond met een wezen, welks offeringen voor zijn welzijn hij kende, en wier teedere gevoelens jegens hem geen raadsel meer waren. De eerste oogenblikken van zamenzijn droegen dan ook de duidelijke kenteekenen van dien wederkeerig eigenaardigen toestand, welke evenwel aldra plaats maakte voor eene meer kalme gemoedstemming. Een gesprek werd dus spoedig aangevangen, waarin AYMÉ, aan haar die hij zijn beschermengel noemde, de voorvallen van den verlopen nacht verhaalde, onderwijl zij de zaal naderden, waarin de afbeeldingen der vroegere baronnen van *Montmaur* waren opgehangen. Door het verlangen naar eenzaamheid

gedreven, dat alle minnenden eigen is, waren zij die zaal, welke spaarzaam bezocht werd, binnen getreden. Op het gezigt harer sombere gewelven en halve verlichting, greep een gevoel van eerbied den boogschutter aan, nu hij, door HUGUES VERD ingelicht omtrent zijne geboorte, zich plotseling omringd zag door de afbeeldingen zijner voorouders, die van het doode dèk welwillend op hem schenen neer te zien. De gewaarwording welke hij ondervond teekende zich op zijn gelaat en kon het scherpe oog van BLANCHE niet ontgaan.»

« Gij schijnt zeer geroerd, » sprak zij. « Zijt gij niet reeds vroeger in deze zaal geweest ? »

« Neen, » antwoordde AYMÉ, zijn oog over de lange rijen van portretten latende gaan. « Doch vergeef mij in uwe tegenwoordigheid toegegeven te hebben aan eene opwellende aandoening, die uit eerbied gesproten is voor alle deze edele ridders, dapper, en zeker den naam eer aangedaan hebbende welken zij droegen ? »

« Daarin is niets dat verwondering zou kunnen baren, » zeide BLANCHE beschroomd. « Ik houde mij verzekerd, dat gij hun eenmaal gelijk zult worden. »

« Ten minste zal ik het beproeven, » antwoordde AYMÉ, een' dankbaren blik werpende op de maagd, die hare oogen neder sloeg. »

Eene afbeelding, bovenal, moest de belangstelling des boogschutters in de hoogste mate uitlokken: het was die zijns vaders. Daarom verzocht hij de jonkvrouw hem de galerij langs te geleiden, en de namen der afgebeelde baronnen te doen kennen.

BLANCHE voldeed aan dat verlangen; en des boogschutters arm nemende, deelde zij hem, bij iedere schilderij stilstaande, de legende mede, welke de overlevering in het kasteel *de Montmaur* had bewaard. AYMÉ luisterde aandachtig naar het verhaal van zijne schoone geleidster, wier bevallige stem het verhaalde dubbel bekoorlijk maakte. Zoō waren zij aan het einde der zaal genaderd, zonder dat AYMÉ, tot zijn innig leedwezen, het portret zijns vaders ontdekt had, ter plaatse waar het in de rei gevonden moest worden, die, tot zijne verwondering, ledig was.

« Wat is er van de afbeelding geworden die hier opgehangen moest zijn? » vroeg hij aan BLANCHE, in eene ontroering welke de jonkvrouw verbaasd deed staan.

« Dat is mij onbekend, » antwoordde zij. « Hier naast is eene donkere kamer, die ik nooit betreden heb, waarin RENAUD in den laatsten tijd verscheiden schilderijen heeft doen bergen, die hij oordeelde dat de eerbaarheid kwetsten of met afgoderij besmet waren; misschien dat daar onder ook het ontbrekende portret gevonden wordt. »

« AYMÉ, nogmaals door BLANCHE geleid, betrad nu het veronachtzaamde vertrek, waarin JEAN DE MONTMAUR de afbeelding zijns vermoorden broeders, die bij hare beschouwing hem gedurig aanklaagde, had verborgen; en waar zij eerst na eene wijl zoekens wedergevonden werd door BLANCHE, die haar tegen den wand hield, ten einde het weinige licht dat de kamer ontving daar op vallen mogt. De schilderij

stelde een van top tot teen geharnast ridder voor, van wien sommige gedeelten duidelijk zichtbaar, doch andere door spinrag overdekt waren. *BLANCHE* zuiverde de afbeelding van het stof en trad plotseling eene schrede terug, bij de ontdekking van hare trefende gelijkenis op *AYMÉ VERD*. Het waren dezelfde trekken, dezelfde houding, dezelfde statuur, doch met meerderen ernst op het gelaat. Eene nadere beschouwing bevestigde dien eersten indruk, en deed onder de afbeelding deze half uitgewischte woorden lezen:

PONCE IV, Heer van Montmaur.

De jonkvrouw was nog niet bekomen van hare verbazing, toen *AYMÉ* nader trad, en met een kloppend hart lang en stilzwijgend de afbeelding beschouwde, die duistere herinneringen in hem verlevendigden. Het portret stelde onmiskenbaar zijn vader voor; den man op wiens knieën hij gezeten had, onder wiens krijgsmantel hij gekoesterd was. Zelfs al ware hij niet opmerkzaam gemaakt op de gelijkenis tusschen de afbeelding en zijn persoon, zou zij hem evenwel in het oog zijn gevallen. Door aandoening overmant, riep hij uit: «*Mijn Vader!*» Weggesleept door het gevoel dat hem overmeesterd had, en geen acht gevende op het bijzijn van eene getuige, vervolgde hij: «Antwoordt mij, vader! Herkent gij mij? Waarom lacht gij mij niet toe? Waarom is uw gelaat zoo gestreng? Maar ik begrijp u,» voer hij voort, zijne hand slaande aan zijn zwaard, en langzamerhand de somberheid van gelaat aannemende die op de schil-

derij uitgedrukt was, « ik begrijp u: gij zijt nog niet gewroken! Doch zijt gerust, bij mijn zwaard, bij mijne voorouders die mij hooren, zweer ik, de moordenaars zullen gestraft worden. Spreek, en noem ze mij! Noem ze mij alle en spaar er geen! Zeg mij waar zij u getroffen hebben, en ik zal dezelfde plaats van hun ligchaam weten te vinden, al waren zij met een drievoudig harnas bedekt, gelijk die verachtelijke DE SASSENAGE! Noem ze mij alle, vader! Zeg mij wie den eersten stoot toebragt; wie den tweeden; wie den derden! Waar zij zich bevinden, tot aan het einde der aarde, zal ik ze vervolgen. »

Zijne alleenspraak werd afgebroken door een' ligten kreet. Verschrikt het hoofd omwendende, zag hij **BLANCHE**, wier tegenwoordigheid hij vergeten had, bleek en bewegingloos ter aarde uitgestrekt.

Nog onder den invloed zijner hevige gemoedsaandoening, greep hij den arm der jonkvrouw, en sprak met hevigheid: « Wat doet gij hier? Wie zijt gij? Zijt gij niet de nicht van den graaf DE SASSENAGE? van dien lafaard, die zijne hand in het bloed mijns vaders doopte? Zeg mij waar hij is! zeg het mij! »

« Ach! » riep **BLANCHE**, door den schok bijkomende, « vergeving, messire, vergeving! »

Deze uitroep bragt **AYMÉ** tot bezinning; en den arm der jonkvrouw loslatende, vervolgde hij met zachtheid: « kom tot u zelve, **BLANCHE**. Ik moest u vergiffenis vragen. Gij hebt van mij niets te vreezen; want al verbrak mijne drift alle andere banden, uw blik zou mij doen bedaren. Ik zal mij niet zoo ver

laten vervoeren door den haat, dat ik de onschuldigen met de schuldigen treffen zou. Het nootlottig geheim, dat gij daar even vernomen hebt, is eerst sedert gisteren ook het mijne, doch het heeft niets veranderd in mijne gevoelens te uwaarts noch in de liefde die mijn hart omsluit. Ook ben ik hier niet terug gekeerd om de rust der tegenwoordige bezitters dezer goederen te verstoren en de regten mijner geboorte te doen gelden; neen, nog heden avond vertrek ik, nederig en arm, gelijk ik gekomen ben; niets dan mijn' degen bezittende, en den weinig beroemden naam die mijn pleegvader mij nalaten zal. De wereldlijke gerechtigheid zal ik niet inroepen om mijn geschil te beslechten, en de grijze haren mijner tante zullen niet onteerd noch mijne neven van hun goed beroofd worden. Zoo ik al de schatten zou begeeren van mijne voorouders, zou het alleen zijn om dat zij mij aanspraak zouden geven op het bezit van uwe hand; ook gevoel ik mij die hand meer waardig te maken, door afstand te doen van de regten die ik zou kunnen doen gelden.»

« Gij zijt een edel mensch, messire, » antwoordde **BLANCHE**, diep getroffen door de woorden des boogschutters. « Ik wensch u meer geluk dan uwe vijanden zullen kunnen genieten; en ook mij. » voegde zij met eene zachte stem daar bij, « niet zal beschoren zijn. »

Zij verlieten de zaal. Door aandoening overmeesterd, waren zij, zonder spreken, de deur der kamer der vrouwe **DE MONTMAUR** genaderd. Toen greep **AYMÉ** de bevende hand van **BLANCHE**, en drukte die

aan zijne lippen, zich voorts haastig verwijderende. Spoedig daarop nam hij afscheid van den baron en van zijnen wapenbroeder, wiens poging om hem terug te houden geheel vruchteloos was, en vertrok te voet, den weg inslaande naar *Romans*, vast voorgenomen hebbende om het spoor van den graaf DE SASSENAGE en diens medepligtigen uit te vinden. Vooraf, evenwel, wenschte hij den ouden ridder te zien, die zijn pleegvader geweest was; deels om nog meerder licht in de gebeurtenissen die hem betroffen te erlangen; deels om hem te bewegen van het voornemen eener vervolging der schuldigen in regten af te zien; en deels ook om hem in zijn ongeluk te vertroosten.

Wij zullen onzen held niet volgen op zijnen togt, maar hem slechts vergezellen met onze beste wenschen, en nog eenigen tijd op het kasteel vertoeven.

Binnendeselfs muren, waar door de komst der boogschutters, eenige vrolijkheid ontlook, was de vroegere somberheid alrede teruggekeerd. De voorhof was eenzaam en de ophaalbrug werd zelzaam voor eenen bezoeker neergelaten. Zelfs de onvermoeibare slotheer DE BEAUSEJOUR, hoe begeerig om iets naders van AYMÉ VERD te vernemen, die juist op het oogenblik verdwenen was dat SIGOLENE haar bruidskleed voltooide, had zijne bezoeken gestaakt. Behalve BARBANTANE en zijne wederhelft, was ieder in het kasteel terughoudende en zwijgende, hetzij de vrees voor den baron, hetzij de schrik die GASPARD's opvliegende geaardheid hen inboezemde daarvan oorzaak was. De baronesse hield gestadig hare kamer, nog niet bekomen van het verdriet door de verdrijving van

haren biechtvader en vriend, **BENEVENT**, haar veroorzaakt, die zij noch door hare smekingen noch door hare tranen had kunnen verhinderen. Van haren geestelijken leidsman beroofd, bleef haar enkel den troost over van het gebed, dien zij niet dan echter heimelijk kon genieten en met **BLANCHE** deelde, terwijl **PASCHALE** de wacht hield, opdat zij niet overvallen zouden worden. Onder degenen die dat genot belemmerden, was de baron **DE MONTMAUR** het meest te duchten, omdat de baronesse het meest van alle hem moest ontzien. Daarom deed het haar genoegen, in weerwil harer gehechtheid aan dien zoon, te vernemen dat hij voor eenigen tijd op reis dacht te gaan; eene reis die ten oogmerk had om den ijver der eedgenooten te verlevendigen, door de mededeeling van het belangrijk berigt, dat **FRANCAIS DE BEAUMONT**, baron **DES ADRETS**, tot de voorstellen welke hem gedaan waren toegetreden was. Daar door werd ook eene andere bezorgdheid der moeder weggenomen, het zamenzijn namelijk der beide broeders; want **GASPARD's** verlof zou na drie dagen eindigen.

Ook **PASCHALE** deelde in de vreugde welke het vooruitzicht op het vertrek des barons algemeen verwekte. Sedert langer dan eene week had zij het verdriet ondervonden, zoo groot voor de vrouw, verstoken te zijn van nieuws uit het dorp en zelfs uit de keuken van het kasteel; 'tgeen zij zeide even zoo veel te wezen als levend begraven te zijn. Naauwelijks had dan ook de baron zijn' voet in den stijgbeugel, of zij snelde naar beneden om hare schade in te ha-

len. De eerste persoon die zij in 't oog kreeg, was in 'tzwart gekleed en zijn bandelier, waaraan den hertsvanger hing, met een' waldhoorn versierd, in een woord met al de teekenen, die den jager van *Montmaur* onderscheidden.

« Zoo! » riep zij reeds van verre, « zijt gij eindelijk terug, meester LANDRY? waar hebt gij toch al de dagen doorgebracht dat wij uwe schoone oogen niet mogten aanschouwen? »

De jager keerde zich om, en PASCHALE, zijne niet schele oogen en slanke statuur nader beziende, schaterde uit in gelach, JOLYOT herkende. Verbaasd vroeg zij hem, hoe het was gekomen, dat hij zijne holsblokken en kiel voor de schoone liverij van LANDRY verwisseld had?

« Hoe dat gekomen is? zijt gij dan onkundig van het groote ongeluk dat heeft plaats gehad is? Gij die alles weet. »

« Een ongeluk? » vroeg PASCHALE.

« Helaas! ja, » antwoordde JOLYOT, met een schijnbaar bedrukt gelaat. « LANDRY behoort niet meer tot de aarde. Hij is dood en begraven, en in den hemel het loon gaan ontvangen dat hij verdient heeft. »

« Dat de duivel zijne ziel hebbe! » zoo viel PASCHALE hem in de rede. « Als er geene grootere ongelukken gebeuren dan dat, zullen de meisjes van *Ladviu* er geene bourrée te minder om dansen. Zoo, is meester LANDRY dood? En hoe is dat gebeurd? Heeft de Satan hem bij de beenen weggehaald? Is hij, in het water ziende, van zijn eigen aangezicht verschrikt? Of hebben zijne honden, hem voor een wild dier aanziende, verscheurd? »

« Helaas ! » antwoordde JOLYOT , « hij is den dood der braven gestorven , in de verdediging van het kasteel *de Beausejour* , tegen de struikroovers ; zijn lijk is in een' modderpoel gevonden , geheel doorstoken. »

« *De Profundis!* zoo als de klerk zou zeggen , die ons zoo hartelijk deed lagchen , en spreken wij van wat anders. Komaan , meester JOLYOT , want die tijtel komt u voortaan toe , vertel mij al het nieuws dat gij weet. Of zijt gij even sprakeloos geworden als al de anderen ? Als het zog voortgaat zal men met de vogelen moeten leeren praten , om het gebruik der tong niet te verleeren. »

« Het leven is een tranendal , » antwoordde JOLYOT , de oogen neerslaande ; want hij had geraden geoordeeld met de liverij van LANDRY ook diens vrome gewoonten aan te nemen , en de gunst van zijnen heer dusdoende te gewinnen , gelijk zijn voorganger.

De lezer zal zich denkelijk over deze huichelarij verwonderen , in iemand van het rond en openhartig karakter van JOLYOT. Doch huichelarij is de eerste vrucht van dweeperij ; zij tieren veelal te gelijk , ofschoon de laatste uit overdrijving van godsdienstigheid , de eerste uit diepe verdorvenheid ontspruit. De dweeperij gelijkt op den trotschen hoog opwassenden eik , en ziet zonder bekommering de huichelarij in haren omtrek ontstaan , zoo als de koning der wouden de giftige paddestoelen onder de schaduw zijner bladeren ziet opschieten.

PASCHALE liet zich evenwel door den stuggen toon

van JOLYOT niet uit het veld slaan, maar lachte hem uit en zette zich naast hem op eene bank neder, zich beklagende dat de menschen, wier aanleg en bestemming klaarblijkelijk was om een vrolijk leven te leiden, veroordeeld waren om het akelige *Montmaur* te bewonen. Eene oude geitenhoedster ondersteunde PASCHALE, en begon, zonder haren garenklos te laten rusten, van het vrolijke leven te verhalen, dat in hare jeugd in het kasteel geleid werd. De namen van menestreel, en het geluid der zakpijpen, die den dans geleidden, kwamen zoo menigvuldig in hare vertelling voor, dat PASCHALE zich niet langer kon bedwingen maar begon te huppelen, zich beklagende dat GENEST afwezig was, met wien zij anders kon dansen. Dat was te veel voor JOLYOT; hij vloog op, plaatste zich tegenover PASCHALE en noodigde haar door zijne gebaren ten dans uit, onderwijl zijn gezigt deszelfs natuurlijke plooi aannam. Ook de oude spinster, door dat schouwspel vervrolijkt, verliet haar wiel en begon met trillende stem den alouden lustigen dans van *Montmaur* te zingen, de maat aangevende met hare voeten en door vingergeklak. De jonge lieden, den dwang vergetende die hen zoo lang bekneld had, doorliepen al de dansen in het bisdom gebruikelijk, en ondervonden nog geene vermoeidheid toen de oude geitenhoedster reeds geheel buiten adem was geraakt. Eensklaps drong eene schrille stem tot hen door, en bragt op de dansenden en zingenden dezelfde uitwerking voort, als de geheimzinnige woorden van den toovenaar MERLIN in de danszaal van koning ERICK. Het gezang der oude; de dans der jongen werd ge-

staakt; en JOLYOT, als door schrik versteend, bleef als een Faun met een been opgeheven staan, bij het onderkennen der stem van HENOCH BARBANTANE, die onmiddelijk daarna binnen trad, om de goddeloozen te bestraffen, die een huis, aan boete en gebed toegewijd, aldus durfden ontheiligen. PASCHALE het eerst van den schrik bekomen, had gaarne op de reeks van beschuldigingen des doctors geantwoord; doch het gebod der baronesse indachtig, om geen enkel woord met BARBANTANE te wisselen, bedwong hare tong en zij stond moedig en stilzwijgend diens vloekpredikatie door.

«Wanneer toch zal die oude schobbejak naar het dorp verhuizen?» zeide PASCHALE, zoodra BARBANTANE vertrokken was.

«Zwijg, hellewicht!» antwoordde JOLYOT, die zijne schijnheiligheid had wedergevonden, en voorwendde berouw te hebben over zijne deelneming aan een zondig vermaak, waardoor hij de pas aanvaarde plaats kon verliezen. «Zwijg, zeg ik! Immers moet de pastorij eerst in orde gebragt worden om de nieuwe bewoners waardiglijk te kunnen ontvangen.»

«Als of de pastorij niet fraai genoeg was zoo als zij daar staat,» vervolgde PASCHALE de schouders ophalende.

Zij trad naar het venster, dat op het dorp *Ladviu* uitzigt gaf, en beschouwde met weerzin den arbeid aan de pastorij en met weemoed de gesloten kerkdeuren. In weerwil van de bestraffende woorden van BARBANTANE en de tegenwoordigheid van JOLYOT, kon zij zich niet onthouden het lot van EUSTACHIUS

en MONICA te beklagen, en de afschaffing der misse en andere plegtigheden der roomsch katholieke kerk te betreuren.

« Hoe vervelend is dit oord tegenwoordig, » sprak zij in zich zelve. « Men hoort er niets dan den klank van hamer en troffel. Vaarwel het Angelus, dat ons des morgens wekte en des avonds den slaap gaf. Vaarwel, gij klokgelui; met onzen pastoor zijt gij weg-gereisd. Vroeger, wanneer de kleine BERTHA werd geluid, kon men met zekerheid zeggen: CLAUDINE of MAGAULONNE is bevallen en het dorp heeft een bewoner gewonnen; en zoo het geluid werd gehoord der groote kerkklok, was eene ziel van hier verhuisd en mogt men het teeken des kruises maken. Maar heden ten dage weet men niet wie geboren wordt, wie trouwen zal, noch wie sterft; en dat alles is de schuld van de ketters. »

Na aldus haar gemoed uitgestort te hebben, keerde zij naar de baronesse terug, die zij half bezwijmd in haren armstoel neergezegen vond. BARBANTANE, door zijne zegepraal over den pastoor nog stoutmoediger geworden, vergat alle bescheidenheid, jegens hen die hij weerspannige ketters noemde. Gelijk aan den herdershond, die eerst de verstrooide schapen door zijn geblaf tracht bijeen te drijven, doch als dat niet gelukt in 't honderd toebijt, had hij alle toegeeflijkheid ter zijde gesteld, om, zoo als hij den baron had beloofd, het brandijzer aan te wenden tot overwinning van het kwaad. Hij had op den toon van gezag van de baronesse begeerd, dat zij hare gebedenboeken, hare rozekransen, en 't geen hij verder de speel-

poppen der afgoderij noemde, hem zou ter hand stellen. Toen de baronesse hem verzocht haar met rust te laten, was hij in verwijtingen en bedreigingen uitgevaren, en had op stelligen toon te kennen gegeven, dat hij na slechts weinige uren haar besluit zou komen vernemen. PASCHALE deed haar best om de burgvrouw tot bedaren te brengen, en BLANCHE, intusschen mede bij haar gekomen, bevljtigde zich om de wolken van haar gemoed door opgeruimdheid te verdrijven; zoo dat de dag vrolijker eindigde dan hij begonnen was.



Wijf en Dertigste Hoofdstuk.



DE SCHENDING DER HUISGODEN.

Toen BARBANTANE zich nog laat in den avond voor de baronesse vertoonde, was zij nagenoeg het gebeurde vergeten. Hij zette zich, na eene koele begroeting, tegenover de burgvrouw neder, en herhaalde, op stelligen toon, zijne begeerte, des morgens te kennen geven. Reeds bij de eerste woorden die hij sprak gaf de baronesse hem te verstaan dat zij ongesteld en naar rust verlangende was, hoopte daardoor van zijnen overdreven ijver verlost te worden; doch te vergeefs. De geleerde doctor,

die het tractaat van ULRICH BERKAMP, over de bezetenen, op nieuw met aandacht gelezen had, zag in dat voorgeven niets dan eene poging van den geest des kwaads om zijn werk te wederstaan, en antwoordde dat hare ligchaamsongesteldheid, die hij mede aan de werking des duivels toeschreef, dadelijk wijken zou, als de teekenen der afgoderij, welke aan satan als zoo vele sterkten dienden, zouden verbroken of verwijderd zijn. Op deze bewering, met volkomen zelfsvertrouwen aangevoerd, antwoordde de baronesse: dat zij alleen aan God rekenschap schuldig was van haar gedrag, en Hij alleen hare daden kon beoordeelen; een antwoord dat zijne uitwerking niet gemist zou hebben, op ieder van minder voorin genomen denkbeelden omtrent het geen hij zijnen pligt achtte te zijn, doch bij BARBANTANE slechts olie in het vuur wierp, gelijk zijne gelaatskleur, zijne gebaren en stem al dadelijk aanduiden.

«Mevrouw,» sprak hij, «voor de laatste maal vraag ik u, wilt gij uwe gebedenboeken, kruizen en rozekransen, die u als boeijen in de dwaling geketend houden, mij ter hand stellen?»

«Neen!» antwoordde de baronesse ongeduldig en stellig. «Ik verwonder mij zeer doctor,» voegde zij er bij, «over den onvoegzamen drang welke gij u veroorlooft; gij, die aanhoudend over vervolging klaagt, gij moest weten dat zij dubbeld wreed en verfoeijelijk wordt als zij der grijsheid treft, de ziel en niet het ligchaam martelt, de banden van bloedverwantschap en vriendschap losmaakt, en door allerlei kleingeestige kwelling het leven eene hel

doet worden. Aldus hebt gij jegens mij gehandeld , en ik heb het geduldig verdragen , zoo lang dit mij mogelijk was ; doch de grens is bereikt , over welke ik geen stap verder toelaten zal. »

« Ongelukkige vrouw ! » vervolgde BARBANTANE. « Alle helsche geesten spreken uit haren mond ; de geest des hoogmoeds even wel het sterkst ; en die geest is doof , blind en zonder barmhartigheid ; hij beweegt de lippen slechts tot zelfverheffing. Zij treedt voort , en ziet niet dat het verderf haar wacht , en bloedverwanten , vrienden , en die haar daarin volgen , zullen worden medegesleept. Ja , vrouw , gij hebt de vervloeking van den Allerhoogsten over uw huis gebragt ; want er staat geschreven , dat het dak zal instorten waaronder de ongetrouwe dienstmaagd haar verblijf houdt. »

« Dat gaat te ver ! » sprak de baronesse , zich met waardigheid oprigtende. « Gij vergeet waar gij zijt en tot wie gij spreekt. »

« Neen , dat vergeet ik niet , » hernam BARBANTANE heftig. « Ik ben een onwaardig dienstknecht des Heeren ; het zwakste werktuig dat zijne magtige hand ooit bezigde. Minder ben ik dan de zwakke riethalm , die door iederen wind bewogen wordt ; maar de Heer kan den riethalm krachtiger maken dan den eik of ceder. Ik ducht even weinig uwe bedreigingen als uwe tranen. Gij zijt eene verharde halstarrige zondares , die , als ware zij door lamheid geslagen , onmagtig is om heen te snellen naar het genezende badwater ; doch ik zal u derwaarts dragen , in weerwil uwer wederstrevigheid en geroep. »

Voor de laatste maal vraag ik u, wilt gij mij uw speelgoed, uwe houten, zilveren of gouden afgodsbeelden, en die flarden, welke gij reliquien noemt, overgeven? »

« Nooit! » antwoordde de baronesse.

« Wel nu, » vervolgde HENOCH, « dan zal ik ze evenwel vinden en van de plaats rukken waar gij ze hebt neergelegd, gelijk ik de dwaling uit uw gemoed wegnemen zal. »

BARBANTANE, alleen aan zijne opgewondenheid gehoor gevende, rukte de kast open waarin de baronesse gewoon was hare kostbaarheden te bergen, en ontzag zich niet, alles wat hem in den weg kwam romdom zich werpende, de verborgendste hoeken vandat heiligdom te doorsnuffelen.

« Mensch! » riep de baronesse, door zoo veel vermetelheid verrast, « bedenk dat gij in de kamer eener vrouw zijt, eener vrouw die de weduwe en de moeder van een' baron is, die afstamt van de graven DE FOREZ en de aloude koningen van *Jeruzalem*! Hoe durft gij daar het geweld plegen, dat de vrouw van den minsten dienstman niet zou dulden! »

Doch BARBANTANE sloeg geen acht op hare woorden, en juichte, als in zegepraal, telkens wanneer hij iets vond van hetgeen hij zocht.

« Vertrek, mensch! » beval de baronesse, voor BARBANTANE tredende, en pogende hem de voorwerpen te ontrukken waarvan hij zich meester had gemaakt.

« Ja, ik zal vertrekken, » hernam HENOCH, haar afwijzende, « maar eerst als uwe laatste amulet in

mijne handen gevallen zal zijn; uwe laatste rozekrans, uw laatste misboek, uw laatste kruis aan de vlammen opgeofferd.»

«Dat is verschrikkelijk!» sprak de baronesse, «dat is onwaardiglijk gehandeld. Maar ik zal hulp roepen.... PASCHALE, JOLYOT, komt mij ter hulp.»

En naar de deur tredende, werd zij op nieuw getroffen, GASPARD in jagerskleeding ontwaar wordende, die binnen trad. Aanvankelijk scheen hij niet te vatten wat er voorviel, en vroeg dus aan zijne bevende moeder naar de oorzaak van hare ontsteltenis. Deze poogde evenwel de ware reden te verheelen, en gaf voor dat de benaauwde lucht in het vertrek haar hinderde; en zij het dus wilde verlaten.

«Gij misleidt mij, moeder,» sprak GASPARD, een venster openende om versche lucht in de kamer te laten. «Maar,» vervolgde hij, rondziende; zonder BARBANTANE nog ontdekt te hebben, «wat beduiden deze wanorde, deze geopende kasten, deze neergeworpen goederen? Wat uw bleek gelaat en bevend ligchaam? Moeder gij tracht mij te misleiden! Er is hier iets gebeurd waar van ik nog onkundig ben. Zeg mij, moeder, wie heeft u beledigd!»

Nog poogde de baronesse, in stede van te antwoorden, haren zoon buiten het vertrek te voeren; doch daar trad BARBANTANE in 't midden der kamer, beladen met de voorwerpen der vereering van de slotvrouw; en naar den haard tredende bezwoer hij der vlammen de prooi te verslinden die hij aanbragt, en den geesten der duisternis in het eeuwige vuur terug te keeren, waaruit zij gesproten waren. Doch

vóór zijne bezwering geëindigd was had GASPARD alles begrepen: de wanorde in het vertrek zijner moeder en de bleekheid van haar gelaat. Reeds vroeger een' diepgaanden haat tegen BARBANTANE opgevatt hebbende, gelijk wij zagen, moest het gezigt van 't geen onder zijne oogen plaats greep zijne ligtontvlambare drift doen ontbranden; en als een bezetene viel hij dan ook op den prediker aan, hem opheffende en het vertrek rondvoerende, zonder te weten wat hij met zijn slagtoffer aanvangen zou. BARBANTANE, die aanvankelijk meende dat hij door den eenen of anderen boozen geest was aangegrepen, bleef in zijne bezweringen volharden; doch toen hij GASPARD herkende veranderde hij van toon en dreigde, zonder op het gevaar dat hij liep te letten.

«Zij slaan de hand aan den dienaar des Heeren!» riep hij met scherpe stem, «zij verscheuren zijne kleederen en geeselen hem met roeden; maar hij zingt te midden van de pijniging, en de dwaas zal met de moeder van den dwaas vergaan.»

Toen hij gewaar werd dat de boogschutter, door die smadelijke woorden op 't hoogst getergd, naar het geopende venster trad, verspreidde zich vreugde over zijn gelaat en hief hij zijne oogen ten hemel, een' dankpsalm aanheffende. Nog een oogenblik en hij zweefde reeds buiten het venster, en zijne hersenen zouden ontwijfelbaar verbrijzeld zijn geworden op het plaveisel van den voorhof, indien de baronesse haars zoons kniën niet omvat en genade voor haren vijand afgesmeekt had.

GASPARD voldeed aan die bede , doch was bleeker dan zijn slagtoffer , die de martelaarskroon bijna verkregen had , waar hij zoo vurig naar haakte , en even onverschrokken als vroeger voor hem stond.

« Vertrek ! » beval hij hem , met eene van woede bevende stem. « Vertrek , verachtelijke heiligschener ! Is het u niet genoeg tweedragt in dit huis gezaaid , en een' half verlamden grijsaard , wiens schoeisel gij niet waardig zijt te ontbinden , uit zijne stille woning verjaagd te hebben ? Moest gij ook de vrouw mijns vaders tot in haar binnenvertrek vervolgen ! Bij Sint HUGO ! gij vergat dat ik hier ben. Vertrek ! zeg ik u ; want zoo gij mij nogmaals in den weg treedt vermorsel ik u den kop , als die eener giftige slang. Geene menschelijke magt zal u dan aan mijnen arm ontrukken. »

« Ik belach uwe bedreigingen , » antwoordde BARBANTANE. « Vrees ken ik niet. Sedert vijftien jaar leef ik te midden der vervolging , als de salamander in het vuur , de visch in 't water , de vogel in de lucht , en gij , belialskind , in den zwijnendrek. Neen ik vrees u noch de uwe ! »

« Moeder , sluit het venster ! » riep GASPARD , vreezende dat hij eene nieuwe opwelling zijner gramschap niet zou kunnen bedwingen. « En gij , » vervolgde hij zich tot BARBANTANE wendende , wiens arm hij krampachtig had aangegrepen , « en gij , draag zorg binnen tien minuten dit kasteel met de uwe verlaten te hebben , en binnen een uur het gebied der baronij , of gij noch uw gebroed zullen de zon weder zien opgaan. Ik zweer het bij deze

heilige reliquien, door uwe aanraking ontwijd.»

BARBANTANE, door deze bedreigingen verontwaardigd, verhief zijne stem en sprak:

« Vervloekt zijt gij, wreedaard, die u verzadigen wilt met het bloed van schapen en lammeren! Vervloekt zij de vrouw die u ontvangen en onder het hart gedragen heeft! Gij dorre boomen, die ik met levenswater wilde bevochtigen; die ik wilde enten en snoeijen, onvruchtbaar zult gij blijven; want gij zijt vervloekt. De steenen van dit gebouw, waar gij zonder regt beveelt, zullen zich opheffen om u te vermorselen, en als een onrein dier zult gij uitgeworpen worden. Moge uw weg dan gaan door de brandende woestijn, en gij niets dan stinkende waterplassen vinden als gij uwen dorst zult willen lesschen. Ja dat ieders hand tegen u opgeheven zij! Vóór den uitgang van dit huis zal ik mijne voetzolen ontbinden en in uwe oogen haar stof afschudden.»

Onder vervloeking verwyderde BARBANTANE zich, terwijl GASPARD door de baronesse werd teruggehouden. Hoe nader de doctor aan de kamer kwam door zijn huisgezin betrokken, hoe bezwarender hem de mededeeling van het gebeurde aan BETHSABÉ voorkwam. Op het oogenblik dat de vrucht van vijftien jaren volharding stond geplukt te worden, en de pastorij haar en haar gezin wachtte, te moeten zeggen neem den wandelstaf weder op, gij en uwe kinderen; dat was te veel.

Hij verzamelde echter al zijne geestkracht, verhaalde het onaangename nieuws, en vermaande zijne vrouw de kinderen te kleeden, die zij reeds te bed gelegd had, en hem te volgen.

De verbazing en gramschap van BETHSABÉ zijn niet te beschrijven. Zij geraakte dermate in woede, dat BARBANTANE in plaats van zijnen tegenwoordigen bijna den toestand verkozen zou hebben, waarin hij vijftig voeten hoog aan eenige draden van zijn kleed boven het plaveisel van den voorhof zweefde. Gelukkig dat BETHSABÉ, door langdurigen en veelvuldigen tegenspoed, de deugd van onderwerping zich eigen had gemaakt, en zoo twistziek, onregtvaardig en uitsporig zij was, als de voorspoed haar slechts toelachte, zich even moedig en geduldig gedroeg, als het uur der verdrukking was aangebroken.

Weldra bedaarde hare verbolgenheid, zich in tranen oplossende, en vroeg zij, aangedaan: of er geen kans was om tijd te winnen, immers tot de terugkomst des barons.

« Neen, » antwoordde HENOCH plegtig. « Het zou onvoorzigtig zijn met den man wien men vervloekt heeft onder hetzelfde dak te vernachten. Kom, » vervolgde hij naar den zandlooper ziende, « onnutte woorden zouden zoo vele priemen zijn, door het hart onzer kinderen gaande. »

BETHSABÉ rees op, kleeedde hare kinderen in der haast, en bond de weinige kleederen van haar gezin tot een' bundel, dien BARBANTANE aan een' stok over zijn' schouder hing, zijne vrouw aanbevelende om zich niets toe te eigenen dat het hare niet was, vermits de regtvaardige zijnen gastheer met reine handen verlaten moest, gelijk hij gekomen was. Spoedig daarna toog het verjaagde gezin op weg, wordende de jongste kinderen door de moeder op den rug gedra-

gen en twee andere aan de hand geleid. De klok sloeg negen ure , toen de verdrevenen aan den voet van den slotberg aankwamen. De nacht was donker en de sneeuw viel in groote vlokken neder , door den scherp-
pen noordewind voortgejaagd.

« Waar zullen wij henen trekken ? » vroeg BETH-
SABÉ onderworpen.

« Werwaarts Gods hand ons geleiden zal , » ant-
woordde HENOCH , den eersten weg die voor hun lag
inslaande.

Weldra was het gezin in de duisternis voor het oog
verdwenen , doch het snikken der kinderen , door het
gehuil der wolven in de bosschen verschrikt , werd
nog lang gehoord.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Zes en Dertigste Hoofdstuk.

DAT DROEVIG EINDIGT.

De reis van RENAUD was van korteren duur dan
hij zich voorgesteld had , en voor zijne bedoelin-
gen voorspoedig geweest. De baron had zijne vrien-
den in de meest gewenschte stemming gevonden , hunne
onderhoorigen wapenende , hunne kasteelen verster-
kende , en gereed om de seinvuren op de hoogten te
ontsteken , die den burgerkrijg moesten doen ontbran-

den. Reeds op den tweeden dag na zijn vertrek keerde hij in eene genoeglijke stemming, zoo als hij in lange niet gesmaakt had, terug, met den glans der vroomheid en van den krijgsmoed tevens op het gelaat. In den voorhof aangekomen, steeg hij af, en reikte den teugel van zijn paard aan een' stalknecht over, JOLYOT tot zich roepende, om te vernemen naar het geen gedurende zijne afwezigheid was voorgevallen. De jager, getrouw aan zijne gewone voorzigtigheid, antwoordde dat alles wel ging, ofschoon hij wist door PASCHALE, dat de baronesse en hare nicht in tranen hadden gesleten.

« Daarvoor dank ik den hemel! » antwoordde de baron. « De man die zijn huis verlaat moet zich voorbereiden hetzelfde geplunderd of in assche gelegd, of zijne bloedverwanten in rouw weder te ontmoeten. »

« Voor zoo veel kwaad behoeft de hemel ons! » liet JOLYOT met zalving daar op volgen, zich inmiddels verwijderende, om verdere ondervraging te ontgaan.

Doch zijn meester riep hem terug, en vroeg of hij dien dag den eerwaardigen doctor reeds ontmoet had.

« Neen, » antwoordde de jager op die dubbelzinnige vraag, begrijpende dat een verstandig man nooit de eerste moet zijn die slecht nieuws mededeelt.

« Zoek hem dan op, » hernam de baron, « en zeg hem dat hij mij in mijne kamer vinden zal. »

« Zoek hem op, zoek hem op! » bromde JOLYOT zich verwijderende. « Bij Sint HUBERT, de eenige heilige uit den almanak wiens verlies ik betreur, dat is spoediger gezegd dan gedaan, waar zal ik zoeken?

de docter behoort tot eene soort van wild dat geen lucht achterlaat.»

Onder weg naar zijne vertrekken veranderde de baron van gedachte, en sloeg eenen gang in die naar de kamer van BARBANTANE voerde. Aldaar gekomen, vond hij haar gesloten, doch den sleutel in het slot stekende. Na tweemaal aangeklopt te hebben, volgens zijne gewoonte, opende hij de deur, doch vond niemand in de kamer. Alle meubelen stonden op hare gewone plaats en alleen de slaapstede was eenigzins in wanorde, doch het haardvuur uitgebluscht.

De baron begaf zich onder de bedienden, om nader berigt in te winnen, doch kwam niet anders te weten dan dat het gezin van BARBANTANE de slotbrug omstreeks negen ure was overgetrokken, toen het weder afschuwelijk was, den weg naar het dorp nemende. Meerdere bijzonderheden wist niemand mede te deelen, alzoo niemand getuige geweest was van het voorval in de kamer der baronesse, en BETHSABÉ, door het overhaast vertrek, niemand mededeeling daarvan had kunnen doen. Sommigen, echter, meenden opgemerkt te hebben dat BETHSABÉ somber en tegen gewoonte stilzwijgende was; dat de kinderen huilden en HENOCH over de oude propheten sprak, die door de Hebreërs met steenworpen buiten derzelver steden gedreven werden.

Deze narigten, hoe onvolkomen, deden in 't gemoed des barons vermoedens omtrent het voorgevalene oprijzen. Ongeduldig om zekerheid te verkrijgen, vroeg hij naar GASPARD, en vernam dat hij naar een naburig dorp ter misse gegaan was. Zonder

vooraf van kleederen te verwisselen , begaf hij zich , de rijzweep in de hand , terstond daarop naar de vertrekken zijner moeder.

« Mevrouw , » sprak hij , na eenen plegtigen groet , « kunt gij mij zeggen wat van BARBANTANE geworden is ? »

De baronesse was door de verschijning van haren zoon ten hoogste verrast , en de vraag die hij deed benam haar bijna het spraakvermogen. « Moet ik geloof slaan aan 'tgeen ik vernomen heb , » vervolgde RENAUD , zijne moeder scherp aanziende , « is het waar dat de doctor en zijn gezin tot vertrekken gedwongen zijn geworden ? »

« Mijn zoon , » antwoordde de baronesse , « zoo gij mij wildet hooren. »

« Vergeef mij mevrouw , » zoo viel de baron haar in de rede. « Op een eenig punt begeer ik slechts antwoord : is hetgeen mij verhaald is waar of niet waar ? »

« Het is waar , » hernam de baronesse , begrijpende dat uitvlugten niet baten konden.

« Alzoo , » vervolgde de baron , zijne gevoeligheid bedwingende , « zijn zij verjaagd ; de vader , de moeder en de kinderen zijn buiten de deur gezet zonder mededoogen , en dat in den nacht en in een wêer waarin men zijn' ergsten vijand geen huisdak zou weigeren. »

« Hoor mij , » zoo voer de baronesse voort , het opkomend onweer trachtende te bezweren.

« O ! ik begrijp gemakkelijk van waar de slag gekomen is. Doch hoezeer ik het ergste moest duchten van een' jongeling in het bijgeloof opgevoed , erken ik op eene dergelijke vermetelheid niet bedacht te zijn geweest. Waarvoor houdt hij mij ? »

« **RENAUD!** » riep de baronesse uit, ontsteld door de dreigende uitdrukking van haars zoons gelaat, « veroordeel niemand vóór gij de toedragt der zaak kent. »

« Die ken ik reeds, mevrouw, en begeer niets meer te weten. De maat is vol. Bij de schimmen mijner voorvaderen, wie weet hoe ver de onbeschaamdheid gaan zou, zoo ik er geen perk aan stelde. »

« En wat is uw voornemen? » vroeg de baronesse.

« Indien ik, mevrouw, slechts gehoor gaf aan mijne regtmatige gramschap, zou ik den schuldige, hij zij wie hij zij, aan den hoogsten boom mijner baronij doen ophangen, om den voorbijgangers te verwittigen op welke wijze de baron **DE MONTMAUR** eene schending der gastvrijheid, onder zijn dak gepleegd, bestraft. Doch ik zal mij aan de voorschriften des bijbels houden en de straf der wedervergelding hem opleggen. Nog heden, als de nacht ingevallen is, zal hij die ondergaan. »

« Mijn zoon! »

« Ja, hij zal haar ondergaan, al waren de vier winden ontketend; al waren alle wegen overstroomd, en de sneeuwval gereed hem te overstelpen bij den eersten stap. »

« Nu dan, » riep de baronesse opstaande uit, « zoo verjaag uwe moeder! verjaag haar, mijn zoon; want zij is het, zij alleen, die de misdaad bedreef welke gij straffen wilt. »

« Gij, moeder? » vroeg **RENAUD**, misleid door de vrome list der baronesse.

« Ik zelf, » vervolgde de baronesse vastberaden.

« En zoo gij vernemen wilt waarom , zal ik het u zeggen. Mogelijk zoudt gij in mijne plaats even zoo gehandeld hebben. »

« Ik hoor u , mevrouw , » zeide **RENAUD** , het hoofd buigende.

De baronesse verhaalde toen haren zoon het gebeurde van den voorgaanden dag , doch kon , in weerwil van de gematigdheid harer uitdrukkingen , de verontwaardiging niet altijd verbergen , welke haar nu en dan dreigde te overmeesteren. Zij vermeed evenwel het noemen van **GASPARD**'s naam , ten einde alle verantwoordelijkheid op zich zelve te laden.

RENAUD bewaarde , nog lang nadat de baronesse gesproken had , het stilzwijgen , het vertrek op en neer stappende , als iemand die in eene moeilijke zaak den besten uitweg zoekt. De burgtvrouw volgde aandachtig al zijne bewegingen , doch bespeurde met schrik , dat hare mededeeling eene geheel tegenovergestelde uitwerking , dan zij verwachtte , had te weeg gebracht. En dat kon wel niet anders ; want wat de vrouwe **DE MONTMAUR** als eene daad van geweld en onbeschaamdheid beschouwde , vond verschooning in het gemoed van den jongen hugenoot. Menigmaal had hij zich zelve het verwijt gedaan , dat het verzuimen van krachtige middelen om zijne moeder te bekeeren , uit liefdeloosheid van zijne zijde ontsproot , en hij oordeelde , derhalve , dat **HENOCH** veeleer lof dan berisping had verdient , door de verwijdering uit zijn kasteel van de reliquiën , kruizen en andere zinnebeelden van het pausdom. Hoe meer echter dat oordeel veld won , hoe hooger zijne verontwaardiging

steeg, wegens de slechte belooning die HENOCH's christelijken ijver had ontvangen; vooral nu de schuldige zijne moeder was, en hij dus het misdrijf niet kon bestraffen zoo als hij begeerde. Het kwam er dus op aan de belediging te herstellen, welke den dienaar des Heeren, naar zijne meening, was aangedaan, en het middel daartoe scheen hij eensklaps gevonden te hebben.

« PEYRACHE! » riep hij, de deur openstootende, « doe alle paarden zadelen; dat alle dienaren zich in verschillende rigting op weg begeven, om onderzoek te doen naar doctor BARBANTANE. Dat men zijn spoor volge, en hem achterhalende eene knie ter aarde buige, om hem het leedwezen des barons DE MONTMAUR wegens het gebeurde te betuigen; dat men hem smeeke herwaarts terug te keeren, en met al de onderscheiding terug geleide, die aan mijnen vriend en vader toekomt. »

De teleurstelling der baronnesse, op het hooren van dit bevel, was groot. Zij wist nog niet hoe ver de dweepzucht van haren zoon gaan kon. Naauwelijks had PEYRACHE dan ook het vertrek verlaten, of zij sprak:

« Ik hoop, messire, datgij niet dan na rijp beraad uw besluit genomen, hebt. »

« Dat heb ik, mevrouw, » antwoordde RENAUD.

« Dan verklaar ik u, mijn zoon, » vervolgde de baronesse met waardigheid, « dat de weduwe van JEAN DE MONTMAUR dit kasteel verlaten zal, om er niet weder terug te keeren, zoodra die man deszelfs dorpel weder zal overschrijden. »

« Uw haat verblindt u, moeder, » hernam de baron, « veeleer moest de weduwe van JEAN DE MONTMAUR zich herinneren wiens naam zij de eer heeft te dragen. Zij vergeet dat haar echtgenoot het schavot moest betreden voor het geloof, dat zij vervolgt in den persoon van een' heiligen dienaar van dat geloof; dat hij derwaarts gevoerd werd onder het treurgezang dier priesters, welke zij tot hare raadsen leidlieden gekozen heeft. »

« Er zijn herinneringen, mijn zoon, die niet mogen aangeroerd worden. Ik weet wat ik der nagedachtenis mijns echtgenoots schuldig ben; en gij behoordet de laatste te zijn om daarvan te spreken. Doch daar gij den naam uws vaders genoemd hebt, zoo weet dat hij iedere oneerbiedigheid jegens mij wist te straffen, en den onbeschaamden, die gij om mij te trotseren wilt terug roepen, om zijn gedrag jegens mij, met eigen hand van den hoogsten toren des kasteels geworpen zou hebben. Doch genoeg, messire, » vervolgde zij, opstaande. « Ik wil u tijd laten om te kiezen tusschen den vreemdeling en uwe moeder. »

« Zie daar, tot welk uiterste de dwaling voert! » sprak RENAUD in zich zelve. « De hemel is mijn getuige dat ik haar kinderlijk bemin, en heeft de tranen geteld die ik over hare afdwaling heb vergoten. Mijne toegevendheid omtrent haar is bijna zondig geworden; altijd, als ik haar grieven moest, heb ik aan de stem des vleesches gehoor gegeven, en meer smart ondervonden toen ik hare afgoden moest neerwerpen, dan de aartsvader bij het offeren van zijn

eenig kind. Sterk mij, Heer, om het werk te volbrengen, door eene vastere hand dan de mijne begonnen.»

Na deze aanroeping verliet ook **RENAUD** het vertrek en begaf zich naar het zijne. Hij vleide zich met de hoop, dat de doctor, belast met vrouw en kinderen, niet ver gegaan kon zijn, in eenig dorp of gehucht van den omtrek, alwaar velen de hervormde leer hadden omhelsd, den nacht zou hebben doorgebracht, en door de uitgezondene dienaars ingehaald, spoedig zou terugkeeren; doch de voormiddag verliep, zonder dat eenig narigt was ingekomen. Om zijn ongeduld en te gelijk den onrust van zijn gemoed, door de laatste woorden zijner moeder verwekt, tot zwijgen te brengen, sloeg hij den bijbel, zijn gewone raadsman, open, en verdiepte zich met aandacht in de heilige bladen, gedurende verscheidene uren. Ongelukkig hebben de denkbeelden, in de boeken vervat, dezelfde eigenschap welke de bestanddeelen der planten bezitten: de bij zamelt honig waar de spin venijn vindt; en de dweepzucht vooral, heeft, ten alle tijde, in de heilige schrift, den mensch geschonken om hem zachtmoedigheid, weldadigheid en geduld te onderwijzen, voedsel gevonden voor de uitsporigste handelingen. Zoo ging het nu ook den baron: toen de etensklok hem aan tafel riep, vond hij zich gesterkt in het besluit dat hij tusschen zijne moeder en **BARBANTANE** genomen had. In het eetvertrek gekomen zijnde, begaf hij zich voor een der vensters en ontdekte, naar buiten ziende, eene vrouw, welke hij naar hare kleeding en haren gang, voor

BETHSABÉ hield. Hij snelde haar dus terstond tegemoet, hopende dat zij haren echtgenoot slechts weinige schreden vooruit zou zijn. Spoedig daarop trad zij in den voorhof des kasteels, bleek en afgemat, en haar schoeisel in de hand houdende, waarvan zij zich ontdaan had, om sneller te kunnen voortgaan.

« De hemel zij geloofd ! » sprak de baron. « Ik wachtte u met ongeduld. Maar waar is uw echtgenoot ? »

« BETHSABÉ antwoordde niet, maar barstte in tranen uit.

« Wat is u overkomen, arme vrouw ? » vroeg RE-NAUD, bewogen. « Vrees niets, gij zijt hier onder mijne bescherming, en niemand zal het wagen u te beleedigen of te bedroeven. »

BETHSABÉ droogde hare tranen, en antwoordde zoo bedaard haar mogelijk was: « Ik heb in de daad uwe bescherming noodig, messire; want zonder dezelve zou ik spoedig weduwe en mijne kinderen vaderloos zijn. »

« Wat wilt gij zeggen, vrouw ? »

« De kruik gaat zoo lang te water tot zij berst, » vervolgde BETHSABÉ. « Wat vroeger of wat later, het moest zoo eindigen. Gij weet, messire, hoe uw broeder ons gisteren avond ten negen ure uit het kasteel verjaagd heeft ? »

« Mijn broeder ! Gij bedriegt u. Mijne moeder wilt gij zeggen. »

« Neen, » hernam BETHSABÉ, « ik weet zeer goed wat ik zeg. Hadde het den hemel behaagd dat hij hem uit het venster hadde geworpen, gelijk hij dreigde, in stede van zijnen tabbaard te verscheuren. »

« Mijn broeder heeft uw' echtgenoot uit het venster willen werpen , zegt gij. Vrouw , bedenk wel wat gij zegt ! uwe woorden kunnen gewigtige gevolgen hebben. »

« Ja , » vervolgde BETHSABÉ , « hadde hij hem in dezen voorhof neergeworpen , toen hij daartoe slechts zijne hand behoefde te openen , die hem boven denzelfden zwevende hield. Dat ware verkieslijk geweest boven den dood op de gerechtsplaats , als een dief of moordenaar. »

« Voleindig , vrouw ! » riep RENAUD ongeduldig. « Wat is uwen echtgenoot wedervaren ? »

« Helaas ! » zoo voer BETHSABÉ voort , « ik wíj den waardigen man geen verwijt doen ; want sedert vijftien jaren weet hij niet regt wat hij doet. Heden morgen , toen wij in een dorp kwamen , bibberende van koude en flauw van honger , ontmoette wij eenige landlieden , die zich ter misse begaven. Oogenblikkelijk kwam de geest over hem en hij begon in de kerk te prediken. Of ik hem wilde terugtrekken , ja de hand voor den mond hield , niets kon baten en de duivel zelf zou hem niet bedwongen hebben. Het gevolg was dat hij gebonden naar *Romans* gevoerd is. »

« En waar bevindt hij zich thans. »

« In de gevangenis , op eene handvol stroo uitgestrekt en onder slecht volk. Onder hen was er een die HENOCH herkende , als in het voorgaande jaar te *Poitiers* ter dood veroordeeld , en hem om lijfsbehoud verraden heeft. Ik heb hem in de gevangenis bezocht , dat mij het hart verscheurde. Hij echter was zoo vrolijk of hij ter bruiloft moest gaan , psalmzin-

gende en den cipier vermanende. Indien gij hem niet kunt redden, zal hij ook voor den scherprechter een sermoen houden, onderwijl den brandstapel ontstoken wordt.»

«Hemel! zijt gij wel zeker van 'tgeen gij zegt? zou zijn leven bedreigd worden?»

«Helaas! maar al te zeker, messire, antwoordde BETHSABÉ. Naauwelijks had ik de gevangenis verlaten, mijne kinderen aan de hand leidende, of ik hoorde reeds zijn vonnis in 't openbaar uitroepen. Ik had den moed om tot het einde te luisteren; doch toen ben ik, mijne overige kinderen aan REUBEN toevertrouwende ter bewaking, herwaarts gesneld om hulp bij u te zoeken, messire.»

«Jonge dwaas!» sprak de baron in zich zelve, aan zijnen broeder denkende, als de eenige oorzaak van het gebeurde, «verheug u! 't is een werk den zoon uwer moeder waardig! Vrouw,» zoo vervolgde hij, zich tot BETHSABÉ wendende, «gij hebt wel gedaan door tot mij te komen. Op welken dag is de terechtstelling bepaald?»

«Op den eersten marktdag, messire.»

Dan is het wel. Er blijven ons nog twee volle dagen over, en uw echtgenoot zal gered worden, al moest ik *Romans* aan vier hoeken in brand steken. Ja, hij zal gered worden, of nog anderen dan gij zullen bloedige tranen schreijen. Wat u betreft gij zijt afgemat en hebt behoefte aan rust en voedsel, volg mij dus.»

«Heb dank, messire, want ik zal geen oogenblik langer vertoeven. Eerst moet ik mijne kinderen terug

gevonden hebben, die ik bij een' mijlpaal heb neergezet, en daarna zal ik aan rust en voedsel denken.»

De baron reikte BETHSABÉ eene beurs over, haar aanbevelende om in het dorp eenige verversching te nemen, en de ongelukkige vrouw verliet hem haastig.

Intusschen was GASPARD, op het geluid der klok, in het eetvertrek getreden, zich verwonderende over het gering getal personen dat hij daar bijeen vond, doordien hij onkundig was dat de meeste waren uitgezonden om BARBANTANE op te sporen. Daar ook de baronesse nog niet verschenen was, trachtte GASPARD den tijd te verdrijven door een' rozekrans te bidden, geen acht gevende op hetgeen rondom hem voorviel. Eerst toen de stap zijns broeders gehoord werd staakte hij die vrome bezigheid, en trad den aankomenden te gemoet. RENAUD verbleekte bij het zien van GASPARD, gedachtig aan de jongste gebeurtenissen. Voor dat hij echter zijn misnoegen lucht gaf, wilde hij zich omtrent de waarheid van BETHSABÉ's verhaal vergewissen, en GASPARD naderende, sprak hij tot hem:

« Ik verlangde u te ontmoeten, messire; ik heb een paar woorden tot u te spreken. »

« Ik ben tot uwe dienst, antwoordde GASPARD, zijnen rozekrans kussende en nader tredende. « Wat begeert gij van mij? »

« Messire, » zoo vervolgde RENAUD met ernst, « men betigt u doctor BARBANTANE en zijn gezin uit dit kasteel verdreven te hebben. Is dat waarheid? »

« Ja, messire, » antwoordde GASPARD zonder aarzeling.

Het bleeke gelaat van RENAUD werd op het hooren van die woorden vuurrood.

« Voortreffelijk! » sprak hij, de armen over zijne borst kruisende. « Maar vóór wij dat punt behandelen, zult gij denkelyk met genoeg de gevolgen van uwe dwaasheid vernemen. Die man, messire, was een gebannene. Door hem uit zijn toevlugtsoord te verdrijven, hebt gij hem den beul overgeleverd. Hij is heden morgen aangehouden, en zal na twee dagen den brandstapel beklimmen. »

« Daar is zijne plaats, » antwoordde GASPARD. « Gij doet wel mij dit nieuws mede te deelen, bij Sint HUGO! Ik wil gaan zien hoe hij zich houdt, te midden van rook en vlammen. »

« Hebt gij uw verstand geheel verloren, jongman? » riep RENAUD in verbazing uit, zijnen broeder beschouwende, die zich neerzette en eenen beker vulde.

« Op uwe gezondheid, broeder, » vervolgde GASPARD, den beker aan zijne lippen brengende, « Zet u neer en spreken wij van wat anders; want op dit punt zouden wij elkanderen niet lang verstaan. »

« En toch zult gij mij dienen te antwoorden, » hernam RENAUD, « en mij zeggen met welk regt gij een' grijsaard, die ik geherbergd had, uit mijn kasteel verjaagd hebt? »

« Het gebeurde schijnt u zeer te verwonderen, » antwoordde GASPARD levendig. « Een woord slechts: zoo ik nog doen moest wat ik deed, zou ik niet aarzelen. Dankt het aan onze moeder, dat ik den beul de moeite niet heb uitgespaard die hij nu zal moeten nemen. »

« Maar, » vervolgde de baron, « hebt gij gezworen, jongman, den naam te onteeren dien gij draagt? Vergeet gij dat dit slot, vóór uwe komst, een toevlugtsoord was voor vriend en vijand, en de bitterste vervolger van mijn geloof, zoodra hij deszelfs dorpel had overschreden, mij heilig was. »

« Wat spreekt gij van oneer! » zoo viel GASPARD zijn' broeder in de rede, door diens gezegde diep gekrenkt. « In welk land wordt het schande geacht hen te doen eerbiedigen wien wij eerbied schuldig zijn? Hoe! het dak van *Montmaur* zou allen beschermen, behalve haar die er meesteres behoorde te zijn? Wilt gij weten, broeder, wat eerloosheid is; — want gij hebt dat woord uitgesproken, — eerloos is het te gedoogen dat iemand op aarde zich aanmatigt om straffeloos uwe moeder te beledigen. Ga, bid ik u, anderen uwe lessen van welvoegelijkheid uitdeelen. »

« En is het daardoor dat gij u denkt te regtvaardigen? » vroeg RENAUD. « Zeker heeft de doctor uwe moeder beledigd; maar gelijk RACHEL dit LABAN deed, toen hij zijne afgoden wilde medevoeren; gelijk MOZES het joodsche volk beledigde, toen hij het gouden kalf nederwierp. Derhalve, omdat BARBANTANE zijne pligten jegens God, jegens mij, ja ook jegens onze moeder heeft vervuld, hebt gij hem verjaagd; om eenige zinnebeelden der afgoderij te beschermen, geeft gij een mensch aan de pijnbank over. Zoo iets is wel den papist, niet den zoon mijns vaders waardig. »

« Gij verscheurt mij de ooren met uwen MOZES en RACHEL, » hernam GASPARD. « Indien de zooge-

naamde doctor niets anders geweest ware dan een babelaar en botterik, gelijk al uwe gewaande leeraars zijn, zou ik hem naar hartelust hebben laten prediken, zonder te vragen wie hem gewijd en gezalfd heeft; want dat vorderen uwe fraaije instellingen niet, daar gij den eersten bedelaar den besten, die op een' grenspaal klimt, om tegen al wat heilig is uit te varen, van den paus tot den minsten kloosterbroeder, terstond onder uwe leeraars opneemt. Doch spreken wij daarvan niet; want gij hebt den herder die wij bezaten, en zonder den hemel te vertoornen mogt prediken en de mis bedienen, niet geëerbiedigd. Neen, gij hebt hem als een slechte schuldenaar aan de deur gezet, zonder schijn of schaduw van regt. Waarom hebt gij de kerk van het dorp gesloten, en de roomschgezinden, die er, Gode zij dank, nog genoeg zijn, van hunnen priester beroofd? Zeker opdat de kinderen niet gedoopt, de echtverbindtenissen niet ingezegend, en de doodsure niet door den troost der kerk verligt zouden worden. Ziedaar de godsdienst der hugenoten; doch zij zal in dit koningrijk niet gedijen.»

« Al genoeg! » zoo viel de baron hem in de rede. « Ik verwonder mij u zoo lang geduldig aangehoord te hebben. Maar er was ook niets minder dan uwe komst op het kasteel noodig, om het voeren van dergelijke taal tot **RENAUD DE MONTMAUR** mogelijk te maken. Indien ik het voorschrift, om den dwaas die zich beleedigingen veroorlooft zeven maal en zeventig maal zeven maal te vergeven niet voor oogen hield, zouden de woorden die gij gesproken hebt op

uwe lippen door mij zijn versmoord. Doch drijft uw spel met mijne gramschap niet te ver, jongman; veiliger zoudt gij in een beerenhol u begeven.»

«Spreek niet met zoo veel ophef,» vervolgde GASPARD. «Zoo hier kinderen waren zoudt gij hen schrik aanjagen. Is de gramschap dan zoo aanbevelenswaardig, of eene deugd die uwe godsdienst u voorschrijft? Het laatste zou mij niet verwonderen, omdat gij in alles het tegendeel belijdt van de oude leer. Een man is eensklaps in uw oog een vrome geworden, omdat hij uwe moeder heeft beleedigd, en zou denkkelijk door u tot een heilige zijn verheven, zoo hij haar in 't aangezicht gespogen had.»

«Wilt gij mijn geduld tot het uiterste drijven, dan hebt gij het regte middel gevonden,» hernam RENAUD. «Sedert gij hier zijt, zitten wanorde, onbeschaamdheid en ijdelheid er ten troon. Men zou kunnen gelooven in eene wachtkamer of in een ontbonden klooster te zijn; en dat moet een einde nemen. De wereld behoort te weten dat een christen hier heer is, 't geen, sinds uwe komst, twijfelachtig kon zijn. De hemel zij dank ik heb nog niet vergeten wie ik ben; en zoo gij het niet meer weet zal ik het u herinneren, tot het diep in uw geheugen zal zijn geprent.»

«En wat begeert gij van mij?» vroeg GASPARD.

«Ik begeer dat gij voortaan u onthouden zult van godslasteringen en spotternijen; dat gij uwe zotte gebeden niet meer zult doen ten aanhoore mijner dienaaren; dat gij, — en dit beveel ik, — dien rozekrans zult afleggen, welke aan uwen gordel hangt, en welks gerammel u denkkelijk evenzeer streelt, als het geluid der schellen aan zijnen hals den muilezel.»

« Broeder ! » antwoordde GASPARD fier, « ik zal den rozekrans blijven dragen, die mij dient als ik bid voor hen die ik lief heb. Maar ik draag ook een zwaard, om mij te wreken als ik beleedigd worde. Maar, » vervolgde hij, den toon van bedreiging latende varen en RENAUD de hand reikende, « zwijgen wij over die onderwerpen; want wij zouden ons even moeilijk verstaan als de noorde- en zuidewind, wanneer zij elkanderen in eenen bergpas ontmoeten. »

« Neen ! » zeide RENAUD, de hand zijns broeders afwijzende. « Mijne hand zal die des godslasteraars en goddelooze niet meer aanroeren. Nog eens, ik beveel u, messire, dat speeltuig der afgoderij af te leggen; en wel terstond. »

« Bij de Heilige Maagd ! » riep GASPARD, « aan u zij dan de schuld, RENAUD. Gij ziet dat ik bedaard ben en zwijgen wil. Laat mij dus met vrede, en ik zweer u bij mijn' beschermheilige, dat ik geen woord meer tot u spreken zal. »

« Nogmaals neen ! » hernam RENAUD. « Ik zal mij niet neerzetten aan dezen disch, vóór gij mij hebt gehoorzaamd. Ik wil hier meester zijn; de eenige meester, verstaat gij. Zoo iemand zwaarigheid mogt maken in de opvolging mijner bevelen, dat hij vertrekke; de deuren staan open. »

« Ik versta u niet, » sprak GASPARD bevende. « Herhaal uwe laatste woorden nogmaals. »

« Gij verstaat mij volkomen, » vervolgde de baron, sidderende van gramschap. « Gij zijt doof als gij het zijnt wilt. Ik ken u, messire, en laat mij niet langer door u misleiden. Ik geloof evenmin aan uwe vroom-

heid als aan de onfeilbaarheid van den paus, aan de opregtheid eens priester, aan de matigheid van eenen monnik of de deugdzaamheid uwer reliquien. Gij doet mij medelijdend de schouders ophalen als gij van uw geloof spreekt. Ik ben verzadigd van uwe schijnheilige gebaren.»

« BARBANTANE heeft eer van zijn werk; hij heeft u volslagen zot gemaakt, » zeide GASPARD.

« Bij Christus! » riep RENAUD uit, de hand aan zijn zwaard slaande. Doch zich bedenkenden vervolgde hij: « vertrek, messire! vertrek op het oogenblik! »

GASPARD greep zijn' hoed en vertrok zonder een woord te spreken, een' blik vol haat op zijnen broeder werpende.

Eenige oogenblikken daarna trad de baronesse, op BLANCHE's arm leunende, binnen, en zette zich op hare gewone plaats neder, naast den zetel dien GASPARD altijd innam. Aanvankelijk baarde de afwezigheid van den boogschutter haar geene verwondering, want zij droeg geene kennis van het voorgevallene, en schreef de buitengewone bleekheid van RENAUD aan de woordenwisseling toe die zij met hem had gehouden. Toen echter de maaltijd bijna ten einde liep, kon zij haar ongeduld niet langer bedwingen, daar zij van PASCHALE de terugkomst van GASPARD vernomen had, en zij vroeg dus:

« Kunt gij mij zeggen, RENAUD, waar uw broeder is? »

« God deed dezelfde vraag aan CAÏN, » mompelde RENAUD; want zijn geweten beschuldigde hem eenigermate.

« **RENAUD**, » herhaalde de baronesse, door het zwijgen van haren zoon verontrust, « waar is uw broeder? »

De baron hief het hoofd op. De twijfelmoedigheid, die hij aanvankelijk had aan den dag gelegd, was vervangen door de stugheid der dweeperij.

« Gij wilt weten waar hij is, mevrouw? » sprak hij met den glimlach der vreugde en met hoogmoed. « Welnu, hij is vertrokken; en ik zweer bij den hemel, dat hij zijn' voet niet weder over mijn' drempel zetten zal, zoo lang ik leef. »

De baronesse slaakte, op het hooren dezer woorden, een' wanhoopigen kreet, en poogde de wijk te nemen naar hare kamer; doch de krachten begaven haar en zij viel in den armstoel neder.



Zeven en Dertigste Hoofdstuk.

ONVERWACHTE TIJDINGEN.

GASPARD verwijderde zich inmiddels langzaam van het kasteel. Hetzij berouw over zijn overhaast vertrek, hetzij leedwezen over het verzuim van afscheid genomen te hebben van zijne moeder hem daartoe aanspoorde, hij stond menigmaal omziende stil, vóór

hij de grenzen der baronij bereikt had, en dacht er zelfs eenmaal aan om terug te keeren. Eindelijk verloor hij de torens van het ouderlijk slot uit het oog, en vervolgde toen zijnen weg met meerderen spoed, gelijk de adelaar, gewond zijnde, een oogenblik voornemens schijnt zich op den jager te werpen, doch daarna met snelle vlugt aftrekt, in zijne wonden het lood medevoerende dat hem heeft gekwetst. Voortgaande had hij een gehucht bereikt, aan de boorden der *Igère* gelegen, en besloot er eenig voedsel te nemen. Eensklaps, evenwel, werd hij van dat voornemen afgetrokken door het zien eener oude vrouw, wier staf en schelphoed haar als eene bedevaartgangster deden kennen, en wier luide woorden, door hevige gebaren vergezeld, gretig opgevangen werden door de talrijke schaar die haar omringde. GASPARD trad nader om te luisteren.

«Ja, mijne kinderen en lammeren,» sprak de oude, «zij hebben den goeden LAMOTHE GONDRIN gedood; zij hebben hem opgehangen in de deur zijner woning, na hem duizende geweldenarijen aangedaan te hebben; en nu zijn zij meester in *Valence* en drie uren in den omtrek, gelijk de koning in zijne goede stad *Parijs*. Al de kerken hebben zij gesloten, en mij verhinderd de reliquien der heilige BABYLASTE kussen, waartoe ik mij voor vier pennigen Viennois verbonden had. Doch ik zal het geld terug geven; dat spreekt van zelf.»

«Regtvaardige hemel!» riepen de toehoorders uit; «en wat werd er van de ingezetenen gedurende het voorval?»

« De een bevond zich in zijnen kelder, de andere op zijnen zolder, » antwoordde MADELAINE. « De meerderheid was evenwel als behekst, en liep dol door de straten, uitroepende: te water de papisten en de capucijnen! te water de witmantels! Toen kwam CRUSSOL, en deed alle monniken die hij magtig kon worden de ooren afsnijden. De goede vaders schreeuwden als de onnoozele kinderen die HERODES deed ombrengen, en de hugenooten lachten luidkeels. »

« De schelmen! de gaauwdieven! de honden! » klonk het van alle kanten.

« En zal DES ADRETS de ketters niet straffen, » vroeg een ander.

« Het mogt wat, » hernam de bedevaartganster. « Hij kwam juist voor de stad toen de ketters oprukten en heeft zich met hen vereenigd, in stede van hen 't gelag te doen betalen. Op dit oogenblik is hij het die den dans aanvoert. »

« En wat zullen de doemeligen verder doen, moeder MADELAINE? » vroeg een derde.

« Wat zij verder zullen doen zult gij vernemen, » vervolgde de oude; « doch het zal u de haren te berge doen rijzen. Zij zijn voornemens alle priesters en monniken om hals te brengen; alle kruizen neer te werpen; de vrouwenkloosters met geweld te openen; alles te vuur en te zwaard te verwoesten, en allen tot een aas voor de gieren te werpen, die niet ter preek willen gaan en hunne kinderen niet op nieuw laten doopen. Een klein uur van hier heb ik eene bende gezien, die het hoofd van den pastoor van *Saint Julien* op eene lans ronddroeg. »

Een kreet van verontwaardiging steeg algemeen op.

«Zij willen de bronnen vergiftigen; de schuren verbranden, en overal hugenooten in de plaats der katholijken stellen. Wij zullen hugenoots moeten worden of van hunger sterven, zoo waar als ik tot u spreek. En wat erger is, zij zullen u niet gelooven als gij zegt ik ben hugenoot; maar u desniettemin verbranden, omdat gij naar het pausdom riekt.»

«Heilige Maagd!» riep een der toehoorders uit, «zij moesten zich met de kloosters en kerken vergenoegen, en het arme volk in rust laten.»

«Wat ik u zeg is niet te min waar,» vervolgde MADELAINE. «Alle heiligen moeten uit het land verdwijnen, en de bedevaarten, die mij en andere een eerlijk stuk broods geven, ophouden. Dus, als uwe kinderen de kinkhoest of het roodvonk hebben; als er droogte ontstaat, of de worm zich in het koren openbaart; als het veertig dagen en veertig nachten regent, gelijk ten tijde van den zondvloed; als gij de kolijk of de derdendaagsche koorts hebt, mijne lammeren, zult gij de bedevaart naar de vrouwe van *Embrun*, naar *Sint Medard* en naar *Sint Lucas*, die tot hiertoe uwe zekere toevlugt waren, moeten missen, en moeder MADELAINE onmagtig zijn u te dienen. Dank het den ketters, als voortaan uwe velden verschroeijen, uw oogst verregent en de derdendaagsche koorts u ten grave sleept.»

De verwarring steeg ten top.

«Het einde der wereld nadert zeker,» zeide een grijsaard.

«Dat is waarheid,» sprak een ander. «In mijnen

almanak staat de ondergang der wereld juist aange-
teekend in het jaar 1562.»

Onderwijl eenige beraadslaagden om hunne kost-
baarste bezittingen te verbergen, en andere op maat-
regelen van tegenweer bedacht waren, werd in de
verte de hoefslag van een paard gehoord.

« Daar zijn zij! » riep iemand uit den hoop. « Vluchte
wie kan! »

Die uitroep verspreidde den schrik algemeen. De
vrouwen vlugten met hunne kinderen in alle rigtin-
gen, en de mannen, door dat voorbeeld medegesleept,
kozen eveneens het hazepad; zoo dat MADELAINE en
GASPARD eindelijk overbleven. De boogschutter, die
zijn zwaard getrokken had, keerde zich naar de zijde
van waar het geluid was gehoord, besloten hebbende
zich te verdedigen; doch hoe groot was zijne bevreem-
ding, toen hij een soort van landman, van een goe-
dig uitzigt, naderen zag, gezeten op een' ezel en een
boek in de hand: 't was onze oude kennis JERÔME
GASCHET, die naar het dorp kwam om les te geven,
en er weinig aan dacht dat hij zijne vrienden schrik
zou aanjagen.

« Bij doctor CACCHINNO! » sprak hij langzaam voort-
dravende, « ben ik dan een Scyt of Lydiër, om mij
dus te ontvangen? Wat mag er voorgevallen zijn?
Ah! zijt gij het schoone IRIS! bodin der goden! »
vervolgde hij MADELAINE gewaar wordende. « Wat is
er gebeurd? Men zou zeggen de vlugt van ALEXAN-
DERS leger te zien, gelijk die zeker beschreven is in
het vijfde deel van de geschiedenis der Mediërs. Boven-
dien, zie daar een jonge edelman, die even verbolgen

schijnt als de koning van *Macadonië* moet geweest zijn, na zijne nederlaag.» Op iederen anderen tijd zou de boogschutter met welgevallen de aardigheden van den vreedzamen *JERÔME* hebben aangehoord; doch nu beval hij den schoolmeester te zwijgen, en naauwkeurig op de vragen te antwoorden die hij hem doen zou. In de veronderstelling dat eene bende hugenooten in aantogt was, wilde hij weten hoe sterk zij was en van welken kant zij moest verwacht worden. Doch *JERÔME*, die nog niets vernomen had van de mare door *MADELAINE* verspreid, kon niets anders mededeelen dan dat hij van *Beausejour* kwam, alwaar hij aan de dochters van *DE JARNIOST* eene les in de sterrekunde had gegeven, en op zijnen weg alles rustig had gevonden.

Gedurende dit korte onderhoud waren de landlieden eenigzins van den eersten schrik bekomen; en den schoolmeester herkende, begonnen zij langzaam terug te keeren. Eenige hadden zelfs den moed gehad zich te wapenen, terwijl andere hunne seissen en spaden scherpten of de alarmklok trokken. Die den meesten invloed hadden, begonnen in te zien dat het noodig was een opperhoofd te kiezen, 't geen geene gemakkelijke taak was, daar de twee of drie krijgslieden, die in het dorp woonden, te oud en te gebrekkig waren om eene bende aan te voeren. Een der dorpers kwam op den reddenden inval om het bevelhebberschap aan *GASPARD*, die aan den voet van een kruis gezeten slechts zag en hoorde wat er voorviel, op te dragen; en de vergadering besloot daartoe, toen de verzekering door *GASCHET* gegeven

was, dat zij te doen hadden met een katholijk edelman: zij naderden dus eerbiedig om des boogschutters toestemming te verwerven.

« En werwaarts denkt gij heen te trekken? » vroeg GASPARD, hunnen voorslag gehoord hebbende, die aan zijnen strijdlust zoo wel beviel.

« Werwaarts gij ons voeren zult, messire, » antwoordde een der landlieden. « Ik mag u echter aan het spreekwoord herinneren: zoek den wolf in het bosch, en wacht niet tot hij den stal binnen dringt. »

« Dus, » hernam de boogschutter, « belooft gij mij te volgen, en den hugenooten geen kwartier te zullen geven, zoo lang gij onder mijn bevel zult staan? »

« Dat beloven wij, » antwoordde de spreker, « en om u niet dan in den hooibouw te verlaten. »

« En gij zweert het bij uwe beschermheiligen? »

« Ja, ja! » was de algemeene kreet. « De dood aan de hugenooten! Leve DE MONTMAUR! »

Er bleef dus niets over dan het doel van den togt te bepalen. Het klockgelui, dat van rondom gehoord werd, verkondigde dat de beweging, ook in de naburige kerspelen was aangevangen. GASPARD overpeinsde een oogenblik.

« Zoo gij het dier in zijne krocht wilt aantasten, » sprak MADALEINE, « dan kan ik u zeggen welken weg gij moet inslaan, mijne kinderen. »

« En welken weg dan? » Vroeg men van alle kanten.

« Naar het kasteel *de Montmaur*, » antwoordde de oude. « Deszelfs bezitter is de woedenste hugenoot. »

noot van de provincie, en zijn slot door God en de heilige maagd verworpen; daar ben ik zeker van.»

«Zwijg, oude zottin!» riep GASPARD driftig. «Naar iedere plaats, behalve derwaarts,» mompelde hij in zich zelve.

Eenige oogenblikken later toog de bende, omstreeks dertig gewapende mannen sterk, zonder al te groote wanorde op weg, onderwijl meester GASCHET het gebeurde te *Valence* zich nogmaals, tot in de kleinste bijzonderheden, door MADELAINE liet verhalen, om in staat te zijn het groote nieuws, door zijne welsprekenheid opgesierd, zijnen vrienden te kunnen mededeelen.

De nacht die volgde was onrustig en beangstigend voor de geheele provincie. Tot in de afgelegendste valleijen was de mare doorgedrongen van het vermoorden des algemeenen stedehouders, welke daad het lang verbeidde teeken tot opstand voor de hugenooten zou zijn: de seinvuren werden dan ook op alle hoogten ontstoken, en de oproeping algemeen en bereidvaardig opgevolgd. De roomschgezinden, aldus verrast en door de dreigende houding der hugenooten verschrikt, durfden zich, waar hun getal klein was, niet vertoonen, doch schoolden, waar zij de meerderheid uitmaakten, insgelijks zamen, zonder tot verdere stappen te besluiten, daarvan terughouden door de overdrevene of valsche berichten die aanhoudend werden verspreid. Overal werd de stormklok geluid, hetzij door de hugenooten hetzij door de katholijken, schrik stortende in de harten van hen die rust en vrede beminden.... De burgerkrijg was uitgebroken.

Onze bedoeling is niet het veld der geschiedenis te betreden, en de lange worsteling te beschrijven, die eene der schoonste provincien van *Frankrijk* in rouw dompelde en met puinhoopen bedekte; genoeg zij het te zeggen, dat *Dauphiné* eene algemeene legerplaats werd, en de krijgvoerende daar dagelijks bloedige gevechten leverden. Het godsdienstig geloof of de eerezucht hadden zoo wel den veehoeder van het gebergte als den edelman de wapenen doen aangorden, ja zelfs hen, wier stand en neiging het bedrijf der wapenen moesten verfoeijen, in krijgslieden herschappen, om hunne woningen en hun gezin tegen de zwervende roofbenden te kunnen verdedigen: de kiel en blaauwe slaapmuts waren algemeen door kolder en kasket vervangen. Het is ligtelijk na te gaan, dat de strijdbaarheid der aldus bijeengebrachte benden veel te wenschen over liet, en de roomschgezinden, die voornamelijk op verdediging bedacht zich ongaarne ver van hun woonoord verwijderden, voor de hevigheid hunner bestrijders meestal moesten onderdoen. Daarbij kwam, dat de meeste edellieden, zoo al niet de beginselen, ten minste de zaak der hervorming waren toegedaan, en door hunnen krijgszuchtigen aard en hunne erfelijke dapperheid de partij die zij omhelsd hadden een gewigt bijzetteden, waartegen de gewapende burgers niet bestand waren. De baron DES ABRETS, de zijde der hugenooten kiezende, had een goed gedeelte van de krijgsmagt waarover hij bevel voerde medegesleept, en de katholieken daardoor van hunne voornaamste strijdmagt beroofd. Tevens had hij alle fortuinzoe-

kers en afgedankte krijgslieden tot zich getrokken, door de belofte van straffeloosheid voor gepleegde euvel daden, en het vooruitzicht op buit. Daardoor overtroffen zijne strijdkrachten in den aanvang verre die van zijne tegenpartij, en kon hij, in zijne bewegingen, de zwakke en niet genoeg verdedigde punten met vrucht aantasten.

De hertog DE GUISE, die de eerste voordeelen door de hugenooten behaald enkel aan die omstandigheden toeschreef, geloofde te gelijk het verlies van DES ADRETS met een gedeelte zijner onderhebbende krijgsmagt te zullen herstellen en de veroverde plaatsen te zullen hernemen, indien hij slechts een genoegzaam leger tegen de opstandelingen afzond; doch hij bedroog zich. FRANÇOIS DE BEAUMONT, baron DES ADRETS, had door zijne dapperheid, en door de bekwaamheden welke hij in de italiaansche oorlogen aan den dag legde, de hooge betrekking verworven die hij in 1562 bekleedde. Vooral gelukte het hem de krijgstucht, tot dien tijd verwaarloosd, bij het leger in te voeren; zoo dat zelfs zijne vijanden — en hij had er door zijne wreedheden vele, — hem onder de beste kriegsbevelhebbers des konings telden. De geopende veldtocht bevestigde, ja vermeerderde dien roem; want in den loop van maar weinige weken versloeg hij, achtereenvolgende, de talrijke legerafdeelingen door DE GUISE in versnelde marschen tegen hem afgezonden, nam dertig sterke plaatsen in, en veroverde verscheidene provincien. De vorderingen die hij maakte waren zoo snel en ongedacht, dat de paus een oogenblik vreesde hem voor de poorten van

Rome te zullen zien verschijnen. Die vrees, hoewel overdreven, vond echter eenigen grond in de voortvarenheid van de BEAUMONT, die, als hij des morgens eene stad veroverd had, nog denzelfden dag slag leverde en in den nacht zijnen togt daarop voortzette, om des anderen daags tien uren verder dezelfde krijgsbedrijven te herhalen.

DES ADRETS, hoewel de koninklijke legers bevechtende en verslaande, bleef nog steeds den titel voeren van edelman des konings, en vaardigde zijne bevelen uit in naam van KAREL den IX, tot wiens bevrijding de hugenooten voorgaven de wapenen opgevat te hebben. Niets was dus meer gewoon, dan de steden des morgens te zien brandschatten door de katholieken, voor de behoeften van Zijne Allerchristelijkste Majesteit, en des avonds door de hugenooten, onder hetzelfde voorgeven.

Aldus duurde de burgerkrijg maanden lang voort, zonder dat het mogelijk was deszelfs einde te voorspellen. De sterkten, menigmaal genomen en hernomen, zagen hunne vestingmuren instorten en hare bevolking versmelten. Het platte land geraakte ontvolkt, en de vruchten des velds werden tot paardevoeder ontijdig afgesneden; zoo dat hij, wien het zwaard gespaard had, eene prooi des hongers werd. De waarheidliefde vordert hier te vermelden, dat de baron DES ADRETS het voorbeeld gaf tot zulke barbaarschheden, door de onverbiddelijkheid welke hij jegens de roomschgezinden betoonde, en de sporen van verwoesting welke hij overal waar hij doortrok achterliet. Nog heden ten dage, hoewel sedert reeds bijna

drie eeuwen verlopen zijn , leeft 'de geheugenis aan zijne gruwelen in *Dauphiné* voort ; want de boer die zijn huilend kind stillen wil , zegt tot hetzelfde : « pas op , de baron komt. »

Doch het wordt tijd dat wij terug keeren tot de voornaamste personen in ons verhaal , om de rol te beschouwen die zij vervulden in dit langdurig treurspel.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Acht en Dertigste Hoofdstuk.

EENE ONTMOETING IN HET BOSCH.

Ongeveer vier maanden na het ombrengen van des konings stedehouder , *LAMOTTE GONDRIN* , toen de burgerkrijg het hevigst woedde , bevonden zich drie mannen , van verdacht uitzigt , te zamen in eene herberg van het stadje *Saint-Marcelin* , tusschen *Romans* en *Grenoble*. Een hunner droeg het gewaad van eenen bedelmonnik , het overkleed van pij namelijk , door een touw vol knopen om zijne heupen bevestigd , terwijl zijn slechtgevulde knapzak naast hem neder lag , en de loop van twee zwaar geladen pistolen zich daaruit vertoonden. Het uiterlijke der twee andere was weinig geschikt om te doen kennen wat zij eigenlijk waren ; en ofschoon hunne opgestreken

knevels en lange zwaarden tot het vermoeden geregtigden dat het krijgslieden waren, wedsprak hunne kleeding, welke met die der landlieden uit *Dauphiné* veel overeenkomst had, die opvatting al te zeer, om tot een stellig besluit te kunnen geleiden. Hoe dit zij, zeker is het, dat de bedoelde personen niet onverschillig waren wegens het oordeel dat men over hen velde; want onderwijl zij eene duchtige kan ledigde, welke voor hen op tafel stond, doorliepen hunne blikken eenigzins vreesachtig de gelagkamer, en deelden zij elkanderen de gemaakte opmerkingen mede.

« De hemel sta ons bij, kapitein GONTRAN! » zeide een hunner, toen eenige musketiers, met het witte kruis op de borst, de herberg binnen traden. » Indien zij ons herkennen zullen wij spoedig den omtrek van de stad kunnen beschouwen, van die vervloekte hooge galg welke mij, hier komende, terstond in 't oog gevallen is. »

« Duivels! » antwoordde de kapitein, « dat zou grappig zijn; want juist wij hebben die galg opgerigt, nu acht dagen geleden. Ik herinner mij nog hoe gij als een gelukzalige lachtet, toen de arme vicaris er aan hing te bengelen, dien wij opknoopten op dat hij daar boven de mis zou kunnen lezen. Ik geloof bijna dat gij bang zijt, groote lummel. 't Zou ook wat fraais zijn voor iemand die in zijn leven honderdmaal aan 't kruis heeft gehangen, enkel om de toeschouwers te vermaken. Op uwe gezondheid en tot onze zaken terug gekeerd. »

« Juist, » sprak de bedelmonnik, « onze zaken

afgedaan en daarna zoo spoedig mogelijk den aftogt geblazen. Den vinger in 't kokend water te steken, dat mag gaan; maar, zoo waar ik PHILIBERT heet, hem er te lang in te houden, dat is dwaasheid. Wat hebt gij mij te zeggen? Ik zal toeluisteren als of ik uwe trekken bij het kaartspel zou vernemen.»

«Ik ben tot uwe dienst, eerwaarde vader, als of gij het allerliefste meisje waart. Ik moest u dan, namens den ouden van het meer, vragen, of gij den verloren zoon, dien boogschutter des duivels, die ons tot zoo vele vruchteloze togten heeft verplicht, terug gevonden hebt?»

«Of ik den jongman weder gevonden heb,» antwoordde PHILIBERT. «De oude en gij hebben goed praten; doch gij moest bedenken dat de zaak niet gemakkelijk is, en eene honigbij even zoo ligt in den korf zou te vatten zijn. De borden zijn verhangen. Vroeger lieten de papisten zich als de spreeuwen in ieder net vangen, doch tegenwoordig zijn zij op hunne hoede, als de tollenaar die op smokkelaars loert.»

«Bah!» antwoordde de andere. «Wat zoudt gij onder het kleed dat gij draagt te vreezen hebben? Gij behoeft uwe kap slechts te laten vallen om regelrecht ten hemel te varen, zoo de lust u daartoe beving. Sint PIETER zou u niet durven afwijzen.»

«Dat is alles waar,» hernam PHILIBERT. «Mijn kleed heeft mij veelvuldige diensten gedaan. Bij de papisten geeft het mij een voorkomen van eerwaardigheid, en, als ik het omkeer, het aanzien van een heilig man onder de hugenooten, alzo CICINDELLE gezorgd heeft de voering van zwarte stof te nemen.

Maar ik gelijk op den duivel, die eens in 't hoofd kreeg kloosterling te worden, doch toen hij de pij had omgehangen gedurig omzag, vreezende dat zijn staart er uit zou steken; 't geen veroorzaakte dat hij herkend werd, juist op den dag dat hij tot abt verkozen zou zijn geworden. Maar, om tot onze zaken terug te keeren, het doet mij leed, kapitein GONTRAN, geene betere tijding voor den graaf DE SASSENAGE u te kunnen mededeelen. Had ik geld ter beschikking gehad, en hier en daar voor den eenen en den anderen het gelag kunnen betalen, dan ware de zaak misschien beter gevorderd. Ja, had ik, in stede van mijne zegeningen uit te spreken, eenige pistolen kunnen doen klinken, dan....»

Bij het hooren dezer laatste woorden, waarop PHILIBERT bijzonder drukte, barssten zijne beide makers in luid gelach uit.

«Wat schort u?» vroeg PHILIBERT. «Wat maakt u zoo uitgelaten?»

«De vos heeft lont geroken,» zeide GONTRAN, nog altijd lagchende.

«Wat beteekend dat?» vroeg de gewaande monnik driftig. «Verklaar u.»

«Ik wed dat gij ons iets te zeggen hebt,» hernam GONTRAN, «doch eerst wilt beproeven of de oude nog eenige goudstukken ten beste heeft. Men behoort, voor den duivel! onder vrienden open kaart te spelen.»

«Het zij zoo,» vervolgde PHILIBERT. «En daar ik nimmer met valsche kaarten omga, zal ik u onbewimpeld zeggen wat ik denk, namelijk: dat gij geld

voor mij hebt , en het in uwe beurs bewaard uit vrees dat het in de mijne zou verloren gaan. »

PHILIBERT had juist geraden. GONTRAN trok eene beurs met goud van tusschen zijne kleederen , en reikte dezelve hem over.

« Dacht ik het niet , » zeide PHILIBERT. « Reeds vóór een uur had gij mij die beurs moeten geven ; want niets bevordert zoo zeer de goede verstandhouding dan de klank van geld. Hoe veel hebt gij teruggehouden voor uwe moeite ? »

« Ik heb broederlijk gedeeld , » antwoordde GONTRAN , zonder van kleur te veranderen. « De graaf gaf mij zestig kroonen voor uw liefelijk aangezicht , en ik heb er dertig voor mij afgezonderd. Wat denkt gij er van ? »

« Dat ik even zoo gehandeld zou hebben. Ook geef ik er niets om , mits gij uwe dertig kroonen tegen de mijne zet , in een of ander spel. »

« Zoodra het u gelegen komt , » antwoordde GONTRAN.

« Welnu dan , » vervolgde de zoon van den veerman , « gij hebt juist geraden ; ik heb den boogschutter ontdekt en houde hem zoo vast als dit geld in mijne hand.

« Waarlijk ! » zeide de andere.

« Zoo waar ik PHILIBERT heet ! En ik zal u zeggen hoe. Gij weet dat die duivelsche boogschutter ons telkens door de vingers glipte , als wij dachten hem te knippen ; ook weet gij dat hij den langen THIBAUT heeft neergelegd , toen hij hem te na kwam , en ook den graaf heeft gekwetst op Sint Didiersdag , en ein-

delijk dat wij, sedert eene maand zijn spoor geheel verloren hebbende, in het denkbeeld zijn geraakt dat hij den graaf DE SASSENAGE en zijne dappere bende ontweek. Maar ja wel! juist het omgekeerde; want gedurende die maand heeft hij zich uitsluitend bezig gehouden met het opzoeken van den graaf, dien hij, naar 't schijnt, een paar woorden te zeggen heeft. Doch om iets niet te vinden moet men er naar zoeken, en om iemand te ontmoeten hem trachten te vermijden. Dat herinner ik mij nog uit mijnen marskramerstijd; toen ik nimmer naar de tolbeambten zocht en ze, niet te min, ter aller ure voor en achter mij zag, terwijl de klanten, die ik trachtte te ontmoeten, mij ontweken, als of de duivel in mijne mars zat.»

« En de boogschutter? » zoo viel GONTRAN hem in de rede.

« De boogschutter? Gelijk ik u zeide, hij zoekt den graaf. Ik zag hem, uit de verte wel te verstaan, tot de achterhoede van het leger der hugenooten doordringen, enkel op het gerucht dat de graaf daarover bevel voerde. »

« Alzoo, » zeide de derde, « stellen zij veel belang in elkanderen, en verlangen naar eene zamenkomst. »

« Geraden! » vervolgde PHILIBERT, « en het kwam mij voor dat verlangen te moeten bevorderen. Ik heb daarom den boogschutter bezocht, die mij hartelijk heeft ontvangen en zelf mijnen zegen begeerd. Zoo als mijn vader zegt: de godvruchtigheid is eene schoone zaak, en ieder te beklagen die haar mist.

’t Is zoo ver tusschen ons gekomen , dat ik den braven jongen beloofd heb hem langs den kortsten weg het spoor van den graaf te zullen wijzen , en daartoe is heden eene zamenkomst tusschen ons bepaald in deze herberg , waar wij klinken en drinken. »

« Duivels ! » riep GONTRAN , « dat is een berigt mij zoo aangenaam als mijn eerste liefdesavontuur. Het voorval van *Beausejour* steekt mij nog in den krop ; ik verlang er wraak over te nemen. »

« Dat zal des te gemakkelijker zijn , kapitein , daar de boogschutter alleen of maar van een’ enkelen bediende vergezeld is , » zeide PHILIBERT.

« En welken weg zult gij met hem inslaan ? » vroeg GONTRAN.

« Die naar het bosch van *Parnans* geleidt , als of wij naar *Sint Donat* gingen , alwaar ik gezegd heb dat de graaf zich tegenwoordig ophoudt. Maar het wordt tijd dat gij vertrekt , mijne kinderen ; want hij kon u wel eens herkennen. Dus nog eene kan , en dan *adiousias* , gelijk de provencalen zeggen. Indien gij op mijnen zegen gesteld zijt , zal ik hem gaarne u geven. »

« Neen behoudt hem , » antwoordde de derde.
« Het brengt geen geluk met die dingen te spotten. »

Spoedig waren de twee avonturiers tot vertrekken gereed en ledigde reeds hun laatste glas , toen GONTRAN zich herinnerde dat hij nog eene boodschap had aan PHILIBERT.

« Eerwaarde vader , » sprak hij zacht tot hem , « ik vergat bijna u te zeggen , dat gij vijf honderd dukaten te *Pierre Chatel* zult vinden , wanneer gij aldaar

zekere papieren terug brengt , die uw schelmschen vader , de hemel weet waar , heeft verstopt , en welke....»

« Genoeg , genoeg ! » antwoordde PHILIBERT. « Hoe duivel zou een mensch op twee plaatsen te gelijk kunnen zijn. Alles op zijn tijd. »

De twee schelmen vertrokken , de losse houding en gesprekken der soldaten van het katholieke leger nabootsende. PHILIBERT daarentegen haalde zijnen rozekrans te voorschijn , en , over de zegeningen nadenkende welke zijn goed gestarnte hem beloofde , begon hij zijne devotie.

Naauwelijks een uur later trad AYMÉ , van GENEST vergezeld , de herberg binnen. De jonge edelman droeg niet meer de eenvoudige montering der boogschutters van de zwarte kompagnie , maar die van opperhoofd eens legioens ; welken rang hij zich door zijne krijgsmantalenten had weten te verwerven. Zoodra hij den voet in de kroeg gezet had , zocht zijn oog onder de aanwezige gasten den leidsman , die hem hier bescheiden had , en de glans van vergenoegen overdekte zijn gelaat , toen hij hem in den monnik herkende , in een afgelegen gedeelte van de gelagkamer zittende.

« De hemel behoede u , broeder , » sprak hij , hem naderende. « Zijt gij tot vertrekken gereed ? de dag spoed ten einde , en wij kunnen ons terstond op weg begeven. »

« Ik ben gereed , zoodra het u behaagt te vertrekken , messire , » antwoordde de monnik , zijn knapzak opnemende. « Doch overhaast u niet ; wij zullen tijdig genoeg aankomen. »

De drie reizigers, den weg noordwaarts nemende, waren spoedig tot voorbij *Sint Marcelin* gekomen. Het was in de maand Mei, met eene zachte heldere lucht, en een ligt noordewindje, dat het gebladerte bewoog. De monnik, door het aangename schouwspel dat hem omringde verrukt, kon zich van de navolgende opmerking niet onthouden:

« Bij de Heilige Maagd ! » sprak hij, « de menschen handelen wel dwaas, bij zulk verrukkelijk weêr, als wij thans hebben, enkel aan vechten en onthalzen te denken. Zij zouden wijzer doen in vrede te leven, en de zegeningen te genieten die de hemel hun ruimschoots schenkt. Maar wat zal ik zeggen; die schelmen van hugenooten vechten juist om des zondags het dansen en in de week de feestdagen afgeschaft te krijgen, op dat wij het geheele jaar door niet eenmaal zouden kunnen lagchen. Zij slaan, om de hel te bereiken, een' weg in, die wel honderdmaal ruwer is dan het pad dat van alle-eeuwigheid naar het paradijs heeft gevoerd. »

« Broeder, » sprak AYMÉ, die te zeer met ernstige denkbeelden zich onledig hield om naar de kwinkslagen van zijn' geleider te luisteren, « hebt gij ook berigten omtrent het leger der hugenooten ? »

« Het schijnt, messire, dat de woesteling DES ADRETS, na *Le Forez* van het eene einde tot het andere geplunderd te hebben, over de *Rhône* is teruggetrokken. Hij heeft, vervolgens, *Romans* stormenderhand ingenomen en deszelfs bezetting over den kling gejaagd. Ik heb dienaangaande een verhaal gehoord, dat u de haren te berge zou doen rijzen als ik het u mededeelde. »

« Welke wreedheid ! » riep AYMÉ uit.

« 't Is meer dan wreedheid , » vervolgde de monnik. « Verbeeldt u dat de baron , dien God vergelde , eene geheele kuip met het bloed van katholieken heeft doen vullen ; en dat was niet moeilijk , want het bloed stroomde langs de straten als het water na een' stortregen. Toen nu de kuip vol was , deed het monster zijne twee zonen zich daarin baden. Ja , messire , hij heeft ze in het bloed doen baden ! »

« Regtvaardige hemel ! » riep AYMÉ uit. « Zijt gij wel zeker van 't geen gij daar zegt ? » Als wij iemand van dergelijke barbaarschheid betigten , mogen wij ons vooraf wel bedenken ; ook al is de man onze vijand. »

« Oh ! » hernam PHILIBERT , die meende onder zijn geestelijk gewaad de meestmogelijke verachting van de hugenooten te moeten betoonen , « wat dat betreft , kan ik u verzekeren dat er menschen gevonden worden , zoo zwart , dat al de rook der helle hen niet zwarter zou kunnen maken. »

AYMÉ oordeelde niet raadzaam het gesprek voort te zetten. Hij herinnerde zich onder DES ADRETS gediend , en hem langen tijd achting toegedragen te hebben. Het smartte hem zeer , dagelijks nieuwe uitsporigheden van dien man te vernemen , en hij verzocht derhalve den monnik zijn verder nieuws voor zich te behouden. Deze wendde zich daarop tot GENEST , in de hoop een meer inschikkelijk toehoorder in hem te zullen vinden.

De drie reizigers vervolgden hunnen weg tot de nacht was ingevallen , zonder iemand te ontmoeten , ter

oorzake van de onveiligheid der wegen. Ook hadden de landlieden meerendeels de wapenen opgevat en hunne huisgezinnen in de versterkte plaatsen en steden in veiligheid gebragt, hunne akkers onbebouwd, hunne woningen en schuren, vroeger gevuld met talrijke kudden en bezige bedienden, aan de verwoesting der rondtrekkende benden prijs latende. Geene hoeve was er dan ook, die niet de sporen van plundering en brandstichting vertoonde, terwijl op de akkers, rijkelijk met distels en doornen bezet, hier en daar, verlaten huisdieren ronddoolden.

Doch AYMÉ VERD was te zeer aan dergelijke tooneelen gewoon, om er door getroffen te worden, en had te veel punten van overdenking die hem persoonlijk betroffen, om zijne aandacht te vestigen op hetgeen hem omringde. In weerwil van zijn stellig besluit en zijne onvermoeide pogingen gedurende dezen oorlog, was hij nog niet geslaagd in de vervulling der gelofte die hij vrijwillig had afgelegd; en nu, hoe meer hij *Sint Donat* naderde, hoe meer de afstand verminderde die hem gescheiden hield van zijn' verachten vijand, wien spoedig geene andere hulp zou overblijven dan die van zijn zwaard. Immers had PHILIBERT hem te verstaan gegeven, dat DE SASSE-NAGE door een liefdeavontuur te *Sint Donat* werd opgehouden; iets dat zeer wel rijmde met de bekende neigingen des graafs.

Doch de wraak was het eenige onderwerp van overdenking niet, 't welk AYMÉ bezig hield. Zijne gedachte rigtte zich, zijns ondanks, gedurig naar het kasteel van *Montmaur*, gelijk de kompasnaald naar het noorde,

in weerwil van de pogingen des kinds, dat het geheimzinnig werktuig in de hand houd, om zulks te verhinderen. Vroeger had hij gehoopt genoegzame zelfbeheersching te zullen bezitten, om *BLANCHE* te vergeten, doch meer en meer ondervond hij dat de indruk, die zij op hem gemaakt had, daartoe te diep en te sterk was. Het baatte hem niet zich te herinneren dat hij haar moest vergeten, wijl hij haar nimmer zou wederzien; want dan vloeide haren naam van zijne lippen, zonder dat hij zulks kon beletten. En zoo het hem al gelukte het gevoel van zijn hart te overheerschen, dan nog sprak het luide in de nevelen die zijn gelaat overschaduwden.

Na dezen vlugtigen blik op onzen held geworpen te hebben, zou het overbodig zijn de gewaarwordingen te schetsen, onder welks invloed hij het bosch van *Parnans* bereikte. Zijn paard ingehouden hebbende, opdat zijn geleider en bediende hem zouden kunnen volgen, liet hij zijne blikken over den omtrek weiden, door het schijnsel der maan verlicht, dat hem den nacht herinnerde, dien hij met *BLANCHE* op den *Sint Chaffray* had doorgebracht, en eene zucht asperste. Hij werd evenwel al spoedig uit zijne droomen gewekt door het gehinnik van een paard, dat uit de verte gehoord en spoedig door het geluid als van een' troep voorttrekkende ruiters gevolgd werd.

« Hum, hum! » mompelde *PHILIBERT*, blijvende stilstaan! « zouden het de onze zijn? zoo vroeg had ik ze niet verwacht. Als zij mij maar niet voor den biechtvader van dezen edelman aan zien. Dat kon eene zotte historie worden, zoo waar ik *PHILI-*

BERT heet. Zij zijn in staat mij ten minste van mijne beurs te ontlasten, enkel om mij de moeite van het dragen uit te winnen; en dan die aartsgaauwdief GONTRAN.... »

De eerlijke gids kon dezen volzin niet eindigen, door een schouwspel getroffen, dat zoo onverwacht als buitengewoon was. Tusschen de boomen werden witte en schaduwachtige gedaanten gezien, die achter elkanderen langzaam voorttrokken, en wier sluijers door den wind bewogen werden, terwijl zij met zachte stem een klagend lied zongen.

« Bij onze Lieve Vrouw van de sneeuw! » riep GENEST, het teeken des kruises makende, want hij was zoo bijgeloovig als alle dauphinesche berglieden, « ziet gij dat, broeder PHILIBERT? Ik wed dat het de geesten zijn der verslagenen gedurende dezen oorlog, die zonder absolutie naar de andere wereld zijn verhuisd. Wat denkt gij er van, messire? waar zullen wij ons versteken? want al brengt gij hun een degensteek toe, die doet hun geen letsel; 't is tegen den wind geschermd. En naar mij verzekerd is behoeven zij den mensch slechts even aan te raken om hem van top tot teen te verstijven, als of hij een nacht op den kruin van den *Pelvoux* had doorgebracht. »

« Zijt gij dwaas, beste maat? » zoo viel PHILIBERT, die, na bekomen te zijn van den eersten schrik, in die witte geesten de kleedij der zusters Bernardijnen herkend had. « Naar uwe woorden van daar even te oordeelen, over den stootdegen en zijn gebruik, had ik meer koelbloedigheid en moed van u verwacht; maar het is zoo als mijn vader zegt: een ledig vat klinkt sterker dan een vol. »

« Laat ze maar eerst voorbij trekken , broeder PHILIBERT , en dan zullen wij zien of gij zoo bedreven zijt in het bewegen van den stok als van uwe tong. En wie denkt gij , die voor niets vreest , dat deze schaduwen zijn ? »

« Vriend lief , » hernam PHILIBERT , « gij hebt wezens van vleesch en bloed voor u , gelijk wij beide zijn ; nonnen van *Sint Bernard* , die de muren van hun klooster niet dik genoeg geoordeeld hebben voor hunne veiligheid , en zich gaan toevertrouwen aan het leger der katholijken , waar ik hoop dat zij geruster zullen kunnen zijn. Mijn vader zegt evenwel altijd , dat het lam niet aan den wolf ontsnapt dan om geschoren te worden door den herder. Hoor eens hoe zij de litany zingen , die waardige dochters , als of zij op hun sterfbed lagen ; maar , ja wel ! Als zij eens weder achter het kloosterhek zijn , zullen zij even veel geraas maken als de vogels die op Sint JAN in de kerk van onze lieve vrouw , te *Grenoble* , worden losgelaten. »

De woorden der litany van de Heilige Maagd waren in de daad te onderscheiden in het gezang der nachtwandelaressen. Eene der stemmen galmde de aanroeping uit , waarop de overige in koor antwoordden : *ora pro nobis!* (bid voor ons) , maar op zachten als uit de verte komenden toon. AYMÉ , die zijn paard aangehouden had , luisterde eerbiedig naar dit gezang der vrome zusters ; 't welk , om eens dichtertlijk te spreken , niet tot deze aarde scheen te behoorren , maar eene melody des hemels te zijn. Wie dergelijk gezang in de dorpen van *Frankrijk* bij de pro-

cessiën op zekere heilige dagen gehoord heeft, zal zich gemakkelijk den indruk kunnen verklaren dien het bij VERD te weeg bragt. Eene gebeurtenis, welke hij volstrekt niet kon verwachten, baarde hem tevens de hoogste bevreemding. Hij verbeeldde zich namelijk eene der stemmen vroeger reeds gehoord, en terwijl de zangster hem voorbij ging BLANCHE herkend te hebben, wier sluijer op dat oogenblik door den wind werd opgeheven; 'tgeen veroorzaakte dat zij haar hoofd naar hem omwendde. Door het plotselinge der verschijning getroffen, deed hij een' stap voorwaarts, doch de sluijer was alrede neer gedaald en de verschijning voorbij getogen. AYMÉ, begaafd met de scherpzinnigheid, of, wil men, met de helderziendheid, die eigen is aan minnende, meende wel, aan leest en gang, de geliefde in de verte te onderkennen, doch waagde het niet haar te volgen, maar bleef roerloos op de plaats waar hij zich bevond, in de aangename gewaarwording verzonken, die de onverwachte ontmoeting hem gaf. Hij kon zich niet verklaren hoe het mogelijk zou zijn, dat de jonkvrouw DE SASSENAGE die, naar hij meende, zich bij hare tante in het kasteel van *Montmaur* ophield, zich onder deze vlugtende nonnen bevond en derzelver ordegewaad droeg. Gedurende deze overpeinzingen was de laatste der geestelijke zusters voorbij getogen, en de trein gesloten door een vijftigtal ruiters, deszelfs geleide, die met moeite hunne paarden in den stap hielden, en wier aanvoerder, aan de zijde der abdisse reed, welke op een' telganger was gezeten. Die aanvoerder was een kloek man, van top tot teen geharnasd, het schild

in de eene en de lans in de andere hand houdende, en dus het evenbeeld der ridders van bijna eene eeuw vroeger. Zijn visier was opgeslagen, dat hem vergunde zijne gezellin te onderhouden.

« Geloof mij, mevrouw, » sprak hij, « een geleide van vijftig lansen zou BRISSAC en mij geene vrees aangejaagd hebben, als er kans geweest ware eenige nonnen op te ligten. Wij zouden uren ver gereden zijn om een gezelschap van geestelijke zusters te ontmoeten, als ik de eer geniet thans te geleiden. Verduiveld! het waren toen goede dagen, mijne eerwaarde. Alleen BAYARD wilde nooit van de partij zijn en hield liever strafpredikatie tot ons. Doch ik sloot hem telkens den mond door de opmerking dat wij in een vijandelijk land waren, alwaar alles buit is wat men vindt. Ik veronderstel, eerwaarde, dat wij omtrent dit punt van een gevoelen zijn, gelijk allen die kennis van zaken hebben. »

De abdis door haar stilzwijgen de grondbeginselen welke haar voorgehouden waren toegestemd hebbende, ging de oude HUGUES — want hij was het — zonder zijn gezigt te vertrekken voort:

« Hebt gij BRISSAC gekend, eerwaarde? Op mijn eer, het was een schoon man, die algemeen bij de vrouwen gezien was. Ik weet niet hoe de gaauwdief het aanlegde, maar hij slaagde in al zijne liefdeavonturen. In het veld was hij een regte levenmaker; vloekte als een kaperkapitein en dronk als een tempelier. Maar bij de vrouwen zong hij een geheel ander lied; dan was hij zacht en vleijend, als de kat die op eene muis loert. En praten, ja dat kon hij mees-

terlijk; zoo meesterlijk, dat iedere vrouw naar hem luisterde; en gij weet, eerwaarde, dat als het oor der vrouwen betooverd is, de duivel zelf haar niet....»

Het was gelukkig voor de abdis dat AYMÉ VERD naderde om den ouden ridder te begroeten; want in weerwil dat zij hare kap over de ooren digt geschoven had, en zich door stichtelijke gedachten poogde af te trekken, kon zij toch niet verhinderen dat de woorden des ridders, die steeds luidruchtig waren, tot haar doordrongen. Zij werd dus door de komst van AYMÉ, die haar verlost van het onkiesche onderhoud des barons de ROCHELERPT, uit groote verlegenheid gered, en woonde met deelneming de ontmoeting tusschen vader en zoon bij.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Negen en Dertigste Hoofdstuk.

EEN VERVOLG VAN HET VOORGAANDE.

«Waarlijk,» sprak de oude HUGUES, nadat de eerste pligtplegingen afgeloopen waren, «ik ben blijde u te ontmoeten; want eene goede lans is tegenwoordig gansch niet te versmaden, daar ik in het bosch menig schobbejak zie rondsluipen, om ons te beloeven. Ik voor mij zou er even weinig om geven als om

een' slagregen in de meimaand , zoo ik niet het oog moest houden op deze geestelijke duiven , gelijk de boer op zijne kalkoenen , die hij ter markt drijft , vreezende dat de honden er eenige zullen wegkapen. En gij , vlegel ! » vervolgde hij , GENEST in 't oog krijgende , « zijt gij gereed van leer te trekken , en hebt gij mijne opleiding geen oneer aangedaan ? »

« Bij Sint GENEST , mijn patroon , gij behoeft slechts mijn' stootdegen te beschouwen , messire. Hij is punteloos en geheel vol scharen ; en dat is niet veroorzaakt door mijn brood er mede te snijden. »

« Dan is het wel , » hernam HUGUES. « Gij zijt ten minste een snaak die de vroegere gewoonten volgt , en zich niet met die vuurstokken afgeeft , welke ik , met uw welnemen , eerwaarde , zoo om de eer die zij den krijgsman schenken , als om het nut dat zij in den oorlog aanbrengen , bij de geduchte wapenen vergelijk , in welker bezit de apothekers zijn. Doch genoeg hiervan , voorwaarts mijne kinderen , en wel rondgezien. »

AYMÉ stond een oogenblik in twijfel of hij den oude ridder wel volgen zou. Hij wilde zijne komst te *Sint Donat* , alwaar hij DE SASSENAGE zou ontmoeten , geen oogenblik vertragen. De oude HUGUES echter , verwachtende dat het geleide ieder oogenblik zou worden aangevallen , drong er op aan dat zijn zoon hem ten minste tot den naasten post zou vergezellen ; zoo dat VERD moest toegeven , doch vóórnam zoo spoedig mogelijk zijn' weg te zullen vervolgen. PHILIBERT was door dit besluit niet weinig te leur gesteld , gelijk te denken is ; doch gewoon aan dergelijke onverwachte voorvallen , liet hij niets daar-

van blijken, de gelegenheid afwachtede om AYMÉ weder op den weg naar *Sint Donat* te voeren. Daarbij hoopte hij, dat de avonturiers talrijk genoeg zijn zouden om het geleide aan te tasten, en zoo dit gebeurde, de ontknooping, die hij voorbereiden moest daaruit dan, als van zelve, volgen zou.

« Wat is u toch overkomen, mijn zoon? » vroeg de oude HUGUES aan AYMÉ, nadat de trein weder op weg was getogen. « In eene geheele maand heb ik niets van u vernomen. Ik begon reeds eenig ongeluk te vermoeden en minder smaak in den wijn te vinden; iets dat mij alleen overkomt als ik zuren landwijn moet drinken of groote bekommering ondervind. Doch ik zie u springlevend voor mij, en daarmede is de zorg uit. Hoe vindt gij den oorlog mijn jongen, nu gij er van geproefd hebt? Is het geen gelukkige tijd waarin wij leven? Wat mij betreft, ik ben twintig jaar verjongd, en trek heen en weer, bij dag en bij nacht, zoo als het mij behaagt, zonder voor de deurwaarders te vreezen. Ja het blad is omgekeerd, en meester BONNEFOY verplicht zich schuil te houden of tusschen licht en donker uit te gaan, terwijl ik mij overal met opgerigten hoofde vertoonen durf. Dat is een tijd van ware vrijheid, die altijd duren moest. De schuldeischers zouden dan nog voorkomender worden dan zij nu reeds zijn. De gedachte dat gij u herinneren zult iets uitstaande met hen te hebben, jaagt hun de koorts reeds op het lijf; en als gij in eene stad komt wedijveren zij wie de eerste zijn zal om u te herbergen. Maar, wat ik zeggen wilde? Ik verneem dat gij mijne schul-

den betaald ; onder anderen die aan JEAN GOUTTE-NOIRE en nog een paar van dat slag. Gij wilt dus mijn' dood naar 't schijnt ? »

« Ik , vader ! » zeide AYMÉ glimlagchende.

« Ik verwittig u , » hernam HUGUES VERD , « dat gij niet rekenen moet iets na mijnen dood te zullen erven. Gij kunt het kasteel van *Rochelerpt* doorzoeken van den kelder tot de vliering , zonder een' rooden penning te vinden. Wat zal het u dan baten mij *ad patres* te helpen ? Gij zult er niets bij winnen en ik ligtelijk tien of vijftien wijnoogsten verliezen. Ik bidde u dus , bewaar uw geld voor u zelve , en laat mij mijne goede vrienden behouden. »

De hemel beware mij , vader , dat ik iets zou doen wat u onaangenaam is ; maar ik meende genoegzame verpligting aan u te hebben om.... »

« Weet gij , voor den duivel , dan niet , » vervolgde HUGUES , « dat ik zonder mijne schuldeischers u en de wijnflesch reeds voorlang vaarwel zou hebben moeten zeggen ? Dat bevreemd u , en toch is het zoo. Wie denkt gij dat mij reeds driemaal uit de gevangenschap bij de hugenooten verlost hebben ? Mijne waardige schuldeischers zeg ik u. Gelukkig heb ik er hier en daar nog al eenige ; zoo dat zij bij de minste ongelegenheid die mij overkomt wakker worden , en niet rusten vóór zij mij op vrije voeten zien. Een hospes te *Valence* , dien ik tien kroonen schuldig ben , heeft mij eene vijl doen toekomen , om de tralien mijner gevangenis te kunnen doornijlen ; te *Dia* stopte een wijngaardenier , die het dubbelde van gezegde som te vorderen heeft , mij in een wijnvat ,

kort na dat de ketters het geledigd hadden, doch waarvan ik, vroeger, rijkelijk mijn aandeel had genoten, en rolde mij op die wijs uit de gevangenis, welke ik anders eerst met den dageraad verlaten zou hebben, om onzen algemeenen schuldeischer, daar boven, op te zoeken; de eenige die zeker is dat hij vroeg of laat betaald wordt. Eindelijk, te *Saint-Paul-trois-Chateaux*, bevond ik mij reeds onder de galg, om als een kinkel gehangen te worden, toen het geviel dat de beul juist de schoenmaker was, die mij langen tijd mijn schoeisel geleverd had op krediet. Wel messire, vroeg hij, den strop mij omhangende, wanneer denkt gij mij te betalen? Denkelijk niet vroeger dan op den laatsten oordeelsdag, antwoordde ik; want naar de toebereidselen die gij maakt zien wij elkander niet vroeger weder. En zoo ik u redde, messire, vervolgde hij? Ja dan, zeide ik, kunt gij uwe rekening tegen Sint Jan eerstkomende uitschrijven, die ik tot den laatsten penning voldoen zal. De man was door mijne belofte zoo zeer ingenomen, dat hij zorgde den strop niet al te zeer te doen knellen, en mij des avonds, toen hij eindelijk de koord kwam doorsnijden, nog levend vond en in staat om de schelmen van hugenooten nogmaals te ontsnappen. Bij de Heilige Maagd! wat zou er van mij geworden zijn, zoo de gril mij bevangen had om den eerlijken schoenmaker slechts een uur vroeger te betalen? Hij zou mij de keel toegewrongen hebben voor den inrest van het kapitaal. Dus, mijn jonge, kort en goed: spaar uw geld, zoo gij wilt dat ik leven zal tot het einde van den oorlog. »

Na deze zonderlinge aanbeveling, begon de oude HUGUES voor zijn' zoon en de eerwaarde abdis alle eigenschappen van zijne Rosamunde op te halen, vermeldende dat het dier aanvankelijk de hugenooten voor deurwaarders aangezien en de vlugt genomen had, zoodra hij hunne zwarte kleeding en lange gezigten n'toog kreeg; eene misvatting waarvan het eindelijk genezen was, zich op nieuw de eer waardig betoonende bij *Cerisolles* gestreden te hebben. AYMÉ, hoe groot de achting ware welke hij den baron toedroeg, leende echter slechts halve aandacht aan het verhaal; want hij had opgemerkt dat een der geestelijke zusters herhaaldelijk naar hem omgezien, haren sluier opgeligt en een' vinger op haren mond gelegd had, als om hem bescheidenheid aan te bevelen; en ofschoon de duisternis niet toeliet naauwkeurig te onderscheiden, twijfelde hij niet of dat geheimzinnig teeken werd hem door BLANCHE gegeven. Nog grooter werd zijne bevreemding toen hij bemerkte dat de geestelijke zuster zich langzamerhand van hare gezellen verwyderde en haren tred vertraagde, blijkbaar met het doel gelegenheid te vinden tot een onderhoud. Hoe zeer hij wist dat de ontmoeting voor zijn hart niet dan smartelijk zijn kon, en de wonde die slechts schijnbaar gesloten was weder geheel zou openen, zoo kon hij zich het genoeg niet ontzeggen om nog eenmaal de nabijheid van het wezen te genieten, dat hij, ofschoon hopeloos, zoo vurig beminde. Hij steeg dus af, den baron zijne lofrede op Rosamunde latende vervolgen, en sloeg den bedekten weg in, welke de geestelijke zuster genomen had. Met

een kloppend hart naderde hij de jonkvrouw, en eene rilling voer door zijne leden toen hij het gekraak der bladeren vernam, door hare treden verwekt. De geestelijke zuster scheen niet minder dan hij ontroerd, maar ligtte desniettemin haren sluijer op, zoodra AYMÉ genoegzaam nabij gekomen was. Groot was echter zijne verrassing, toen hij, de oogen opslaande, in stede van BLANCHE DE SASSENAGÉ, SIGOLENE DE BEAU-SEJOUR voor zich zag.

« Messire, » sprak zij, zonder de teleurstelling van AYMÉ te bemerken, « ik mogt niet verwachten u hier te zullen ontmoeten, en betuig u mijn' innigen dank voor die ridderlijke oplettendheid. Eenmaal hoop ik u daarvoor te beloonen, door u al de zorgen eener goede huisvrouw te wijden en uw huis voorspoedig te doen zijn. Wat CUNEGUNDE moge zeggen, als gij denkt gelijk ik, zullen wij de voordeelen onzer bezittingen verhoogen, door de kweeking van pluimgedierte en het persen van onzen eigen wijn, waarin ik niets vernederends zie. Het is u immers bekend, messire, dat de baron ULYSSES de dochters van koning NAXOS bezig vond haar linnen te wasschen en te bleeken; 't geen, naar 't mij voorkomt, wel opweegt tegen de menigvuldige voorbeelden van magtige prinsessen, die niets deden dan de luit bespelen, en welke mijne zuster gestadig tegen mij aanvoert.

Hij die in den droom de lieflijkheden van den derden hemel meent te smaken, doch eensklaps gewekt, zich op zijne armzalige legerstede terugvindt, kan geene onaangenamer gewaarwording ondervinden, als die AYMÉ overviel bij het hooren dezer woorden. Hij

had al zijne beradenheid noodig om zijne teleurstelling te verbergen, en zou, misschien, daar niet in geslaagd zijn, zoo niet de trein het gehucht *Jorbiers*, aan de *Isère*, bereikt had, en de aanroep der bezetting, die er gelegerd was, de krijgslieden op hunnen post geroepen en de gelieven gescheiden had.

« Ik zoek u overal, mijn jongen, » riep de oude HUGUES reeds van verre, « ik heb u noodig. » En toen zich keerende tot de abdis, vervolgde hij: « zie hier, eerwaarde, een braaf edelman, die u en uwe geestelijke dochters naar het gindsche klooster geleiden zal, waar wij nachtverblijf zullen houden. »

AYMÉ zag zijn' vader verbaasd aan; doch de oude beduidde hem dat hij in het dorp een weinig moest uitblazen en kondschap inwinnen voor den togt van den volgenden dag, vermits overal vijandelijke benden rondzwierven; waarom hij hem verzocht het bevel over het geleide voor eenige uren op zich te nemen.

« Gij moet voor ons avondmaal zorgen, mijn jongen, » vervolgde HUGUES, « want ik denk met mevrouw de abdis een paar flesschen te ledigen. Nog veel grappigs heb ik haar eerwaarde te vertellen, onder andere eene ontmoeting die BRISSAC en ik in de mark *Ancona* hadden. Wij waren gelegerd in de nabijheid van een klein landhuis, door eene weduwe bewoond; eene Venetiaansche naar ik meen;.... ja zoo is het, eene Venetiaansche; want ik herinner mij dat BRISSAC, die even geleerd als verliefd was, mij dienaangaande verhaalde dat mevrouw VENUS, of, zoo gij dit liever wilt, eerwaarde, de moeder abdis van *Cytharea*, aan de boorden der Adriatische Zee uit der-

zelve schuim geboren, en, naar hij meende, oorzaak was van de onstandvastigheid aller schoonen.... Maar om terug te komen tot ons weeuwtje. Op zekeren avond, na dat wij de keizerlijken geklopt hadden en dus in goed humeur waren, onderhouden door eene duchtige kan cyprischen wijn, besloten wij.... »

AYMÉ, vreezende dat de historie uit de mark *Ancona* even weinig stichtelijk zou zijn dan zoo menige andere uit den voorraad des ouden ridders, gaf bevel tot den aftogt en wenkte PHILIBERT hem te volgen. De eerbare monnik was niet zeer gediend door dit nieuw oponthoud; doch overtuigd dat VERD evenzeer als hij verlangde om zoo spoedig mogelijk den weg naar *Sint Donat* in te slaan, bedwong hij zijne teleurstelling en sloot zich, met schijnbare opgeruimdheid, bij den trein aan, binnensmonds mompelende: « De vent heeft den duivel in; even gemakkelijk zou men een' beer bij de ooren leiden als hem in het spoor houden. Doch, zoo als mijn vader zegt, waartoe dient het klagen, zoo lang men den regen het vallen en den wind het huilen niet kan beletten. Wist ik maar dat GONTRAN het wachten niet moede geworden is, of zijne kroonen aan een' ander verspeeld heeft. »

HUGUES sloeg onderwijl den weg in naar het dorp, waarlangs verschillende groepen krijgslieden gelegerd waren, en had weldra het huis bereikt, door de hoofden der bende ingenomen. Aan het uiterlijke der krijgslieden had hij spoedig bemerkt dat zij tot eene ongeregelde bende behoorden, zoo als de burgerkrijg in menigte had doen ontstaan in de streken waar hij

woedde. Blijkbaar had die bende aan eene ernstige ontmoeting deel genomen, daar alle legerwagens met gekwetsten waren bezet en een twintigtal gevangenen in het voorste gedeelte der woning was opeen gepakt, aan handen en voeten gebonden. Aan dergelijke tooneelen dagelijks gewoon, zou noch het eene noch het andere zijne opmerking getrokken hebben, indien niet een mager en dor vrouwelijk wezen, in een' blaauwen kiel gekleed en rondom welke zes of zeven kinderen van verschillenden ouderdom zich verdrongen, onder eerbiedig groeten voor hem getreden ware, en zijne bescherming had ingeroepen.

« Gij verspilt uwen tijd, moedertje, » antwoordde HUGUES. « Ik heb hier niets te bevelen; wendt u dus tot een ander. Ik denk niet dat gij met menscheneters te doen hebt, die uwe kinderen zullen opslokken. »

De arme vrouw, niet weinig te leur gesteld, trok zich met hare kinderen terug, een' treurigen blik werpende op een' man van een ellendig uiterlijk, die door zijn' zwarten tabbaard zich van de overige onderscheidde, en ijverig bezig was zijne lotgenooten tot standvastigheid te vermanen, en aan te sporen om met opgerigten hoofde, waardig hun geloof, als de martelaars der eerste kerk, den dood te gemoet te gaan. Het was den ridder echter niet mogelijk de uitwerking dier vermaning te ontdekken, uit hoofde van de duisternis, en hij stelde ook te weinig belang in de kunst der welsprekenheid om zich langer op te houden, zeggende: dat, hoe genegen hij was te verhinderen dat goede wijn nutteloos zou wegvloeijen,

het overloopen of uitdroogen eener waterput of fontein onverschillige zaken voor hem waren. Hij begaf zich dus, zonder verder oponthoud, naar een ander vertrek der woning, alwaar insgelijks eene groote menigte krijgslieden vereenigd was, grootendeels fortuinzoekers, die de oude ridder niet kende en met kaart en dobbelspel den tijd verdreven, den buit van den dag tot inzet stellende, en zich, wijders, voor de gevechten van den volgenden door overvloedig zwelgen voorbereidende. Dat leven beviel den ouden ridder, die niet terug trad voor eene kan wijn, noch voor eene partij kaart of dobbelspel, al bedroeg de inzet eene kroon of meer. Vóór hij evenwel gehoor gaf aan de menigvuldige uitnoodigingen hem gedaan, viel zijn oog op eenige personen, rondom eene tafel gezeten, en daaronder, op de eerste plaats, den jongen en voortvarenden vriend van **AYMÉ VERD**, **GASPARD DE MONTMAUR**. Zoo als blijkbaar was door het veldteeken dat hij naast zich had neergezet, was de voormalige boogschutter de aanvoerder der bende die zich had gelegerd in het dorp. Hij had zijn hoofddekseel op tafel neergezet, en zag fier in 't rond, met een' blik die in den laatsten tijd meer stoutheid en woestheid verkregen had.

« Duivels ! » zoo mompelde **HUGUES**, « dat is de ongelikte beer ten gevalle van wien **AYMÉ** mijne tong sedert vier maanden geboeid houdt. Ik zou durven wedden, dat **BAYARD** hetgeen hij regtschapenheid noemde niet verder gedreven zou hebben. Toen, zich tot de krijgslieden wendende, « sprak hij luide : « Ik ben uw dienaar, messire **JOSSERAND**, » den

slotheer DE BEAUSEJOUR groetende, die met over elkander geslagen beenen naast GASPARD zat. «Hoe varen uwe bevallige dochters? zal de trouwklok weldra voor haar luiden! Ik heb nimmer aangename gekruide wijn gedronken, dan dien waarop uwe beminnelijke dochter GONDALAINÉ mij onthaald heeft.

DE JARNIOT antwoordde niet op deze toespraak, en vergenoegde zich om den spreker wederkeerig te groeten. Het was de eerstemaal niet gedurende den oorlog, dat hij den ouden ridder ontmoette; en ofschoon de vaderlijke genegenheid hem doorgaans blind maakte, had hij toch opgemerkt, dat de baron DE ROCHELERPT van nature een spotboef was, die zelfs de teederste onderwerpen niet verschoonde van zijne spotternij. Daarbij kwam, dat het overhaast vertrek van AYMÉ uit het kasteel van *Beausejour*, des barons werk was, en dermate de gevoeligheid van den slotheer had gekwetst, dat hij reeds tot het besluit was gekomen hem eene vormelijke uitdaging te zenden; van welk besluit hij echter door GASCHET was terug gebragt, door de verstandige opmerking dat alle persoonlijke veten ter zijde gesteld moesten worden, zoo lang het algemeen belang de samenwerking van alle krachten eischte. Desniettemin had hij een' wrok behouden tegen den ouden ridder, en zelfs tegen AYMÉ, die zijne schoonste luchtkasteelen, door zijne plotselinge verwijdering van *Beausejour* op eenmaal had doen instorten, en liet dien wrok eenigermate in zijnen wedergroet doorstralen. De oude ridder stoorde zich echter weinig daar aan, en wendde zich tot onzen ouden kennis PLACIDUS GOU-

TENOIRE, zoodra hij dien onder de aanzittenden in 't oog kreeg. HUGUES kon niet verwachten den vrolijken klerk, uitgerust gelijk hij was, te zullen ontmoeten, te weten met een' stalen helm op het hoofd, zijn overkleed aan de heupen door een' gordel opgebonden, waar door de beweging zijner lange beenen geheel vrij was, het bovenlijf in eenen malenkolder besloten en onder den arm een' stok geklemd houdende, die door gewigt en kracht weinig moet verschild hebben van den knods, waarmede HERCULES vroeger zijne heldenfeiten volvoerde.

« Satans! » riep de oude ridder, « is dat niet de zoon van mijn' ouden schuldeischer JEAN GOUTTENOIRE, de herbergier op de groote markt te *Romans*? Wat beteekend dat? Ik meende dat hij veroordeeld was om zijn leven lang een getijdeboek of den hostieschotel te dragen, in stede van het pantser of den stormhoed. »

De klerk die, bij gebrek van beter, met JERÔME GASCHET eene redetwist aangevangen had over de zielverhuizing, wendde zich zoodra de hem welbekende stem van den ouden ridder in zijn oor drong, tot hem.

« *Salve, pater Anchises!* » riep hij hem toe. « Zijt gegroet heer ridder! De hemel zij dank, mijn getijdeboek heeft mij niet verlaten, en de hostieschotel hoop ik eenmaal hoog en statig op te heffen in onze kerk te *Romans*. *Ex bello pax*, na oorlog komt vrede; en ten einde die gewenschte uitkomst te bespoedigen, heb ik mijne armen der kerk gewijd, zoo als reeds voorlang de geringe kennis en welspreken-

heid, die de hemel mij heeft gelieven te verleenen. Overigens moet gij niet vergeten dat ik de kanons ken, en niemand mij den ouden grondregel behoeft te herinneren: *Ecclesiæ abhorret à Sanguine*. (1) Daarom kunt gij gelooven dat ik mij nimmer van snijdende of stekende wapenen bediend heb, noch ook van vuurroeren, die dezelfde doodende uitwerking hebben. Wat dit laatste punt betrof, was HUGUES niet eensdenkende met zijn' vriend PLACIDUS. Hij gevoelde zich evenwel te zeer opgewekt door de aanschouwing van 't vrolijke gelaat des klerks, om nu zijne denkbelden over het wezenlijk nut der vuurwapenen te ontvouwen, en bewaarde zulks daarom tot eene nadere gelegenheid. Derhalve noodigde hij GOUTTE-NOIRE uit eene pint wijn met hem te drinken; en ten einde zich al dadelijk te ontslaan van de zorg die de veiligheid van zijnen verderen togt hem veroorzaakte, begon hij in de eerste plaats daaromtrent alle mogelijke inlichtingen in te winnen. Zoo vernam hij van den braven klerk, dat de regter oever der *Isère* nagenoeg vrij was en de overtogt van den anderen oever in de eerste dagen niet uitvoerlijk, als zijnde die rivier zeer gezwollen sedert de sneeuw in de *Alpen* was beginnen te smelten. Wel bood de brug in de nabijheid van het dorp een' gemakkelijken overtogt aan; doch men had zorg gedragen haar te ondermijnen, en vast besloten haar te doen springen, zoo er geen ander middel overbleef om de hugenooten af te keeren. Ten hoogste voldaan door deze narigten, dacht de oude ridder verder aan niets dan genot te hebben

(1) De kerk verafschuwd het bloedstorten.

van zijne onverwachte aangename ontmoeting, hoog en duur bezwerende, dat hij sedert BRISSAC niemand ontmoet had, die zoo handig als PLACIDUS eene kan ledigen en een vrolijk onderhoud daarmede verbinden kon.



Veertigste Hoofdstuk.



DE KRIJGSRAAD.

Zoodra HUGUES en PLACIDUS zich verwijderd hadden, waagde DE JARNIOT, die de denkbeelden van GASCHET omtrent de aangenaamheden van den slaap toegedaan was, aan GASPARD, den toekomstigen echtgenoot van CUNEGUNDE, naar zijne meening, de opmerking voor te houden, dat het laat werd en enkel naar zijn welbehagen gewacht om den krijgsraad te openen. Deze, verdiept in een verslag aan den opperbevelhebber van 't katholieke leger, den hertog DE NEMOURS, scheen die opmerking aanvankelijk niet te hooren, en gaf eerst eenigen tijd daarna bevel om de gevangenen binnen te leiden, en aan messire DE JARNIOT den last hen te verhooren. Terstond verlieten de overige in het vertrek de wijnkan, kaarten en dobbelsteenen, om zich rondom de tafel te scharen waaraan hun bevelhebber gezeten was, en traden de

gevangene hugenooten voor hunne regters. Het meere deel dezer ongelukkigen bestond uit krijgslieden, met de wapenen in de hand gegrepen en dus geene hoop op genade hebbende. Hoewel de goedgehartige slotheer DE BEAUSEJOUR verworven had van zijne anders bloeddorstige bijzitters, dat zij die hunne dwaling afzweren en tot het leger der katholieken overgaan wilden, genade zouden vinden, bleef zijne menschlievende poging echter geheel zonder vrucht, ter oorzaak van de heftige vermaningen van HENOCH BARBANTANE, — die onze lezers reeds herkend zullen hebben onder de gevangenen, — om den dood te kiezen boven de afzwering van hun geloof.

« Zie, zie wat gij bewerkt hebt! » sprak BETHSABÉ tot haren echtgenoot. « Van deze geheele schaar brave krijgslieden zal geen enkele meer ademen, eer deze zandlooper geledigd is. »

« Zwijs, vrouw, zwijs! » voegde BARBANTANE haar scherpelijk toe. « Geef mij de eere niet die alleen den Heere toekomt. De hemel beware mij dat ik mij zou beroemen in deze overwinning op den geest des kwaads, waartoe ik slechts een onwaardig werktuig ben geweest in Zijne hand. »

« Regtvaardige hemel! » riep BETHSABÉ uit, « zult gij nu nog preken? Bewaar dat voor eene betere gelegenheid. Of hebt gij gezworen mij, onze kinderen en u zelf in 't verderf te storten? Hoop niet dat wij zullen ontsnappen, gelijk reeds meermalen gekukt is gedurende dezen vervloekten oorlog. Hoop ook niet op genade. »

In weerwil dezer dringende bede zijner wederhelft, oordeelde BARBANTANE de raadgeving van vrees en zwakheid niet te moeten opvolgen, maar ging voort om iederen gevangenen die in 't verhoor geroepen werd door woord en gebaar te vermanen, om het voorbeeld te volgen zijner moedige voorgangers. BETHSABÉ, bemerkende dat hare vermaningen vruchteloos bleven, was op een meer afdoend middel bedacht om BARBANTANE het spreken te beletten: zij plaatste zich voor hem, zoo dat hij aan 't gezigt der regters onttrokken was, en deelde links en rechts aan hare kinderen klappen, stooten en schoppen uit, om ze aan 't huilen te brengen. Dit middel gelukte; want BARBANTANE, daardoor volkomen overstemt, was, hoewel tegen wil en dank, tot zwijgen gedwongen.

Doch het gevaar was daardoor niet afgewend; want de JARNIOT, hoe lankmoedig van nature, gaf eindelijk luide zijne ontevredenheid te kennen over het getier, en beval de moeder voor hem te brengen.

« Kunt gij uwe kinderen den mond niet digt doen, vrouw? » vroeg hij. « 't Is een satans leven. Wie zijt gij? Men zegt mij, dat gij uwe kinderen onbarmhartiglijk hebt geslagen. Dat is anders de gewoonte niet van eene moeder, die hare kinderen meer door zachtheid en een goed voorbeeld, dan door kastijding moet besturen. »

« Helaas! messire, » antwoordde BETHSABÉ, die hare zonen en dochteren op eene rei voor de tafel had geschaard, na reeds vroeger de voorzorg gebruikt te hebben om aan ieder hunner een wit kruis op de

borst te hechten, « er moet ten onzen aanzien eene misvatting plaats hebben, anders zouden wij niet gevangen genomen zijn. Gij ziet dat wij arme duivels zijn, die, hoe hard en lang zij loopen, niettemin door de ellende achterhaald worden. »

« Zoo, zoo, » zeide DE BEAUSEJOUR, zachter gestemd door 't gezicht van het kruis op de borst der kinderen. « Naar 't schijnt zijt gij roomschgezinden? »

Deze vraag bragt BETHSABÉ een weinig in verlegenheid; want aan de eene zijde vreesde zij de regters te zullen kwetsen, en aan de andere een heftigen uitval van BARBANTANE, die ieder harer woorden opving en haar steeds vermaand had het voorbeeld van de moeder der *Maccabeën* te volgen, zoo zij daartoe geroepen werd. Zij antwoordde dus, na een en andermaal gehoest te hebben:

« Hemelsche goedheid! De Heer alleen kan weten, messire, of wij den regten naam dragen. Wie zou durven zeggen ik ben dit of dat? Zeker durf ik mij beroemen eene christin te zijn, maar niet dat ik altijd de pligten daarmede verbonden naar behooren heb vervuld. »

De slotheer, en vooral zijne bijzitters, die niet zeer naauwgezet waren in het punt der godsdienst, schenen zeer tevreden en gesticht door het zedige antwoord van BETHSABÉ, en het verhoor zou dus waarschijnlijk gunstig voor de beklaagden zijn afgelopen, indien niet BARBANTANE, verontwaardigd door de terughouding welke zijne wederhelft zich had veroorloofd, en de omschrijvingen waarvan zij zich

bediend had, eensklaps tot voor de tafel ware gedrongen, uitroepende:

« Wat zegt gij daar, BETHSABÉ? zijt gij het, is het de moeder mijner kinderen die gesproken heeft? waar, vraag ik u, hebt gij die leugenaars- en veins-aardstaal geleerd? Ik heb u daartoe het voorbeeld niet gegeven! De apostel had wel gelijk toen hij de vrouwen het zwijgen gebod; want de mond der dochteren van EVA brengt niets dan verleiding, misleiding en bedrog voort. De vrouw is enkel zwakheid en list, door de slange, des menschen aartsvijand, onderwezen. Men mag in haar evenmin vertrouwen stellen dan in satan, of in een' monnik, wanneer hij de vergeving der zonde voor goud te koop veilt.»

Zonder acht te slaan op de vragen die hem gedaan werden, gaf hij, met vaste stem, zijne namen en voornamen op, zeggende te zijn een dienaar van het heilig evangelie, die gereed was met de hoere van Babel en den antichrist — de roomsche kerk en de paus — in 't strijdperk te treden, na vooraf kracht uit den hoogen te hebben afgebeden.

« Vooraf zullen wij psalm XXXIII zingen, bladzijde 25 van de Leidsche uitgave, » vervolgde hij. « Kom REUBEN, ISSASCHAR, NÉOMI, zing luide en vast. »

De arme kinderen, meer dood dan levend, gehoorzaamden het bevel huns vaders, doch bevende en in valsche toonen.

Dit geheel onverwacht consert deed de vergadering in luid gelach uitbarsten; zelfs DE JARNIOT, die in eene verdrietige stemming was, kon zich niet onthouden er deel aan te nemen; doch GASPARD,

uit zijne mijmering gewekt door de schrille hem bekende stem van BARBANTANE, die vlak voor hem stond, luidkeels zingende, vloog op en sprak:

« Bij Sint HUGO! hem zou ik bijna vergeten hebben. Wat is het vonnis over dezen man, messire DE BEAUSEJOUR? Ik verwacht dat hij niet verschoond is. »

« Wat zouden wij met zulk een' dwaas aanvangen, mijn zoon? » antwoordde DE JARNIOT. De sukkel heeft zeker nooit iemand leed gedaan. 't Is waar, hij zingt als een ketter, maar draagt, niet te min, het teeken des kruizes op zijn kleed. Zoudt gij niet met mij eens zijn, dat eene gift nieskruid — gelijk meester GASCHET zou zeggen — dat eene gift nieskruid beter middel zijn zal om den dwaas te genezen, dan eene hennepkoord of een schot buskruid?

BETHSABÉ, van de vervoering gebruik makende, waarin BARBANTANE geraakte telkens als hij tot zijne lotgenooten sprak, had haren echtgenoot een wit kruis op den schouder gehecht, de kracht van zoodanig behoedmiddel kennende, in omstandigheden als waarin haar gezin thans verkeerde. HENOCH droeg dus, zonder het te weten, dit teeken; doch die voorzorg kon GASPARD niet misleiden.

« Zoo! » sprak hij opgewonden, « is dat uwe meening, en noemt gij dien handlanger van Satan een sukkel, dien gij, mogelijk, welwillend uitgeleide zoudt doen tot buiten het dorp. Maar gij bedriegt u, messire! De man die gij voor u ziet heeft het huis mijns vaders tot eene hel gemaakt, en mijne moeder meer tranen doen storten dan hij oogenblikken geleefd heeft. Weet gij dat ik als een bedelaar uit *Montmaur* ver-

jaagd ben geworden? maar weet gij ook dat deze man de oorzaak daarvan is geweest? en dien man zoudt gij verschoonen! JEAN CALVIN, zeg ik u, heeft zoo veel kwaads niet gesticht als deze oude wolf, die ik te midden van aanyal en veldslag, in het felste van den strijd heb gezien, waar het bloed der roomschgezinden overvloedig stroomde, met het evangelie in de hand zijne partij aanvurende, en krijschende als de gieren, die de legers overal volgen. Daarbij is hij de oogappel mijns broeders, die nog maar kort geleden de stad *Romans* te vuur en te zwaard heeft verwoest, enkel om hem van den brandstapel te verlossen. Ja op dit oogenblik ontvang ik een' brief van dien broeder, mij aanmanende dezen man op staanden voet de vrijheid te schenken, en dreigende dat ik met mijn leven verantwoordelijk zal zijn, indien een haar van zijn hoofd gekrenkt wordt. Dunkt het u niet, krijgsmakkers, dat die taal wat stout is? Of sedert wanneer zijn wij gewoon met onze krijgsgevangenen naar het welbehagen des barons DE MONTMAUR te handelen? Gij twijfelt, misschien, aan hetgeen ik zeg; maar de overbrenger der boodschap staat voor u en kan gehoord worden. Spreek, landlooper, » zoo vervolgde GASPARD, zich tot den bode wendende. « Gij komt om BARBANTANE af te halen, niet waar? »

« Messire, » antwoordde JOLYOT, — want die was het, — « ik volbreng slechts het bevel mijns meesters, den baron DE MONTMAUR. Wat mij betreft... »

« Ja, wat u betreft, » zoo viel GASPARD hem in de rede, « gij verdient aan den naasten boom opgehangen te worden, tot straf voor uwe vermetelheid

dat gij mijne legerplaats hebt durven betreden. Doch die schuld zullen wij later vereffenen ; voor het tegenwoordige kunt gij vertrekken en aan uwen meester , dien ik niets weigeren mag , den man dien gij opeischt overbrengen. Gij zijt zeker op een goed paard herwaarts gekomen ? »

« Maar eenige passen van hier staat eene kar , voor den doctor en zijn gezin. »

« Dan is het wel ! » hernam GASPARD. « Op die wijs zullen zij gemakkelijk reizen. Provoost , » vervolgde hij , zich tot een der krijgslieden wendende , die met een touw over den schouder in de nabijheid gereed stond , en op BARBANTANE wijzende , « knoop dien man op , en geef zijn ligchaam aan den zendeling des barons DE MONTMAUR over , als uw werk voltoerd is. »

Eene huivering overviel de vergaderde menigte bij het hooren dezer woorden. Niemand durfde zich echter tegen het vonnis verklaren dan DE JARNIOT , die zijn' aanstaanden schoonzoon met het verlies der hand van CUNEGONDE bedreigde , indien hij zijn bevel niet wilde terug roepen. Het is ligt te begrijpen dat die bedreiging geene uitwerking had ; en DE JARNIOT verliet dan ook het vertrek ten hoogste misnoegd , herhalende dat hij liever nog tien jaren zijne oudste dochter ten zijnen laste wilde houden , dan hare hand aan een' man geven , die zoo koelbloedig een' vader van zeven kinderen naar de galg kon verwijzen.

BETHSABÉ , die wel inzag dat niets de uitspraak van GASPARD zou kunnen afwenden , trok zich , onder hartbrekend weeklagen , de haren uit het hoofd ; doch

HENOCH voer , daarentegen , in verwenschingen over zijne beulen uit , die hij tevens vermaande hunne oogen te openen voor het licht , en daartoe het evangelie en de verklaringen van hetzelfde , door doctor SCHWENBAZEN uitgegeven , te lezen.

« Haast u , ongelukkigen , haast u ! » riep hij uit. De doodsengel heeft op uw voorhoofd reeds het merk gedrukt , 't welk aanduidt dat gij een' geweldigen dood zult sterven. Eer de maan haren weder aangevangen loopkring heeft voleindigd , zult gij voor den oppersten regter verschijnen , en ik bidde dat uw geweten dan zoo weinig ontroerd zijn zal als het mijne in deze oogenblikken. En gij mijne huisvrouw , » zoo vervolgde hij , zich tot BETHSABÉ wendende , « droog die tranen , die uit een zwak en wankelmoe- dig hart opwellen. Laat mij den dood met kalmte te gemoet gaan , gelijk het den christen betaamt. Ik heb lang genoeg aan anderen onderwezen hoe de mensch den overstap naar de eeuwigheid beschouwen moet , om te weten hoe ik mij daarbij te gedragen heb ; doch het vleesch is zwak en mag niet in verzoeking geleid worden. Scheiden wij zonder vaarwel , BETHSABÉ ! Ik zal de genade voor u afsmeken , zonder welke wij meer wankelende zijn dan een huis op eenen zandgrond gebouwd. Voedt onze kinderen op gelijk ik ze opgevoed zou hebben. REUBEN is al oud genoeg om mij op te volgen. Reeds heeft hij twee of driemalen gepredikt en de openbaringen kent hij van buiten. Mijn overkleed , dat door uwe zorg nog zeer bruikbaar is , en hem ten erfdeel moet zijn , gelijk de mantel van ELIAS aan ELISA , behoeft gij

enkel wat in te korten. Zoo uitgerust kan hij de evangeliedienst terstond aanvaarden, en in de voetstappen zijns vaders treden. Moge hij dezelfde vruchten van zijnen arbeid zien, als ik mogt ondervinden.»

BARBANTANE omhelsde zijne huisvrouw teederlijk, en stelde zich met onverstoorbare gelatenheid ter beschikking van den provoost, die reeds ongeduldig werd. BETHSABÉ, door smart verstomd en verbijsterd, weifelde aanvankelijk tusschen het besluit om haren echtgenoot te volgen, die zijnen geleiders met luider stemme vermaande, of zich aan de voeten van GASPARD te werpen en genade af te smeken. De bedroefde moeder besloot tot het laatste en bad, op hartroerenden toon, om vergiffenis voor HENOCH. «Ik zal hem naar *Geneve* voeren, messire,» voegde zij daarbij. «Nimmer zult gij hem wederzien. Antwoord, messire, want ieder oogenblik kan het te laat zijn.»

Doch GASPARD bleef doof voor haar gesmeek, en vervolgde den brief dien hij begonnen had. Deze gruwzame hartvochtigheid schokte BETHSABÉ dermate, dat hare tranen voor de uitdrukking van woede plaats maakten; zij viel met hevige vuistslagen op den wreedten edelman aan, uitroepende: «Monster, dat gij zijt! Gij wilt mijn' echtgenoot mij niet terug geven? Gij wilt hem als een dollen hond dooden? Welnu hij zal niet alleen sterven. Sedert twintig jaren, dat ik met hem verbonden ben, was hij de beste en toegevendste echtgenoot die de zon bescheen; en dien wilt gij vermoorden? Helsche beul, waarom bezit ik SIMSONS krachten niet, om u en de uwen te verwoegen, en den vader mijner kinderen te redden.»

GASPARD, door dezen geheel onverwachten aanval vergramd, greep BETHSABÉ aan, en scheén aanvankelijk genegen om haar hoofd op de vloersteen te verbrijzelen, doch zich bedenkende, gaf hij last haar naar buiten te brengen. De bedroefde moeder smeekte niet langer; want de stem van BARBANTANE had opgehouden zich te doen hooren. BETHSABÉ vloog ter deure uit; doch toen zij op de plaats der verschrikking aankwam, had haar echtgenoot reeds opgehouden te leven. Te vergeefs riep zij hem bij zijnen naam; zijne lippen waren verstomd; zijn oog gebroken. Toen zocht het oog der moeder hare kinderen, doch vond ze niet, en zij stortte bewusteloos neder, door hare aandoeningen overmand.

Tot haar zelve gekomen, was het ligchaam van BARBANTANE reeds op de kar neergelegd, met het aangezicht hemelwaarts en zijn evangelie in de hand, 't welk hem ook in den dood niet had verlaten noch ontruikt kunnen worden.

«Haast u, goede vrouw,» sprak JOLYOT, «zie daar uwe kinderen. Wel zijn de papisten voor dit oogenblik afgetrokken; doch zij mogten eens berouw krijgen en herwaarts terug keeren.»

BETHSABÉ voldeed werktuigelijk aan de vermaning van JOLYOT, laadde, als vroeger, twee kinderen op haren rug en nam er twee op hare armen, de kar volgende; die het lijk van haren man vervoerde.

«'t Gaat wel, 't gaat wel!» mompelde JOLYOT. «De baron zal verrukt zijn den doctor weder te zien. Maar, verduiveld, ik zal mij wel wachten hem het gebeurde te verhalen.»

Gen en Eleertigste Hoofdstuk.

EEN ALARM.

Gedurende de vermeldde bedroevende voorvallen in het dorp, had *ARMÉ VERD* de geestelijke zusters van *Sint Bernard* tot in het klooster geleid, de noodige schildwachten uitgezet en zich naar het spreekvertrek begeven, aldaar zijnen vader afwachtede, en voornemens om nog denzelfden nacht zijne reis voort te zetten, ten einde bij het aanbreken van den dag den graaf *DE SASSENAGE* te ontmoeten. Doch, zoo als het spreekwoord zegt, hij rekende buiten den waard; want de oude ridder, met *PLACIDUS GOUTTENOIRE* bij de wijnkan gezeten, vergat al spoedig zijn' zoon en de geestelijke zusters die hij aan zijne hoede had toevertrouwd, onder het verhalen zijner krijgsbedrijven. Eer een uur verlopen was, waren *GENEST* en *PHILIBERT*, het wachten moede, ieder in een hoek der kamer ingeslapen; en ook onze held, vermoeid van het dagwerk, besloot zich op eene bank neer te leggen, den schildwachten bevelende hem te wekken, zoodra de oude edelman aangekomen zou zijn.

Na eenigen tijd met half gesloten oogen te hebben doorgebracht, in den toestand tusschen slapen en waken, werd hij eene bijna onmerkbaar beweging gewaar, en meende zelfs dat eene witte gedaante zich over hem neerboog, zijnen naam noemende; ja

dat de stem hem niet onbekend was, en de gedaante wezenstrekken vertoonden die hem zoo dierbaar waren. Veronderstellende dat deze tweevoudige zinsbegoocheling het gevolg was van een dier aangename droomen, welke meermalen gedurende de eerste uren van den slaap ontstaan, trachtte hij in dien tusshen-toestand te blijven, vreezende dat de begoocheling met denzelven verdwijnen zou. Maar dezelfde stem noemde zijnen naam nogmaals, en eene ligte hand raakte zijn' schouder aan. Toen rees hij op, en zag eene der geestelijke zusters voor zich, met gevouwen handen en opgeslagen sluijer. Ditmaal was het geen zinbedrog: hij aanschouwde **BLANCHE DE SASSENAGE**. Eer hij nog bekomen was van zijne verbaasdheid, wierp de maagd bekommerde en onderzoekende blikken in 't rond, verzocht **AYMÉ** met zachte stem haar te volgen, en verliet haastig het spreekvertrek, zonder zijn antwoord af te wachten. Door het reeds ondergaande maanlicht geleid, bereikte zij een' eenzamen voorhof van het klooster, alwaar het welig tierend onkruid bewees dat het gebouw sedert lange verlaten was, en de vroegere bewoners naar een veiliger oord waren geweken.

« Messire, » zoo nam **BLANCHE** het woord, « gij zult den stap dien ik thans doe gewaagd vinden, en mij mogelijk wel veroordeelen voor mij gehoord te hebben. »

« Ik u veroordeelen! » riep **AYMÉ** levendig uit. « Neen, **BLANCHE**, gij behoeft u niet te regtvaardigen. Geloof, veeleer, dat ik al mijn bloed vergieten zou om den vermetelen te bestraffen, die wagen mogt uw naam oneerbiedig uit te spreken. »

« Ja, » hernam **BLANCHE** met een' ligten glimlach, en zich het verblijf in de grot van den goeden **Roc** herinnerende, « ik bij weet ondervinding hoe vaardig gij zijt in het beoordeelen uwer vrienden. Doch, messire, « zoo vervolgde zij meer ernstig, « ik ben niet gekomen om u verwijtingen te doen, en eenen tijd te herinneren die wij beide behooren te vergeten. Een gewigtiger belang heeft mij herwaarts gevoerd. »

« Kent gij, messire, » vroeg zij, na eenig zwijgen, « den monnik genoeg, die uw gids was en thans slaapt in het spreekvertrek? »

« Ik heb hem niet meer dan tweemaal in mijn leven ontmoet, » antwoordde **AYMÉ**, « en ken ter naauwer-nood zijnen naam. »

« Welnu, messire, wacht u voor dien man. Ik ken de reden niet waarom hij u vergezelt, maar heb goede gronden voor het vermoeden dat zulks niet toevallig is. »

« Hij is in de daad mijn gids, » antwoordde **AYMÉ** aarzelend, uit vreeze dat **BLANCHE** het doel van zijnen togt raden mogt.

« En waarheen zal hij u geleiden? » Vroeg **BLANCHE** verder.

AYMÉ moest, ter beantwoording dezer vraag, eenen uitweg zoeken, en gaf eene zending in het Vienne-sche voor, waarbij de bedelmonnik, die de wegen aldaar volkomen kende, hem zeer dienstig zou zijn. **BLANCHE** was echter door dat antwoord niet voldaan; want zij had onder 't monniksgewaad **PHILIBERT** herkend, dien zij meermalen in het gevolg had gezien van den graaf **DE SASSENAGE**; weshalve zij niet twij-

felde, of hij had in last den jongen edelman in eenige hinderlaag te voeren. Zij smeekte AYMÉ daarom zich van zijnen gast te scheiden, en diens toezeggingen te wantrouwen.

« Vraag mij niets meer, messire, » vervolgde zij, zich het aangezicht met hare handen bedekkende, « want ik zou u niet kunnen antwoorden. Maar, ik bezweer het u, zijt altijd voorzigtig, en bedenk dat verraad en list uwe schreden overal volgen. Deze raadgeving zal de laatste zijn die eene vriendin u geeft, welke zoo gaarne u behoeden zou voor uwe vervolgers, doch voortaan niets dan hare tranen en gebeden daartoe zal mogen aanwenden. »

« BLANCHE! » riep AYMÉ uit, « wat beduiden die woorden? Wat wilt gij zeggen? »

« De sluijer die ik draag, messire, geeft u het begeerde antwoord, » hernam BLANCHE met bewogen stem. « Heden nog kan ik hem opligten zonder misdadig te zijn; doch spoedig zal hij neervallen om niet weder opgeheven te worden. Ja, messire, ik zeg de wereld vaarwel, en worde eene kloosterlinge. Beklaag mij niet; want ik ben beducht dat de hemel mijn besluit niet als een offer zal aannemen, vermits de wereld voor mij die bekoorlijkheden niet heeft, welke zij mogelijk voor anderen bezit. Mijn stand in de wereld, geregtigde mij, 't is waar, op geluk en vergenoegen te hopen; doch die hoop is voorbij en keert nimmer terug. »

BLANCHE kon haar gevoel niet langer bedwingen, en barstte in tranen uit. AYMÉ beschouwde haar zwijgende; en door zijne gewaarwordingen overmand,

boog hij het hoofd, om den gloeienden traan te verbergen die zijn oog ontglipte. Nooit was *BLANCHE* hem zoo schoon, zoo beminzenswaardig toegeschenen.

« *BLANCHE, BLANCHE!* » riep hij uit, « waarom leerde ik u kennen! »

Meer kon hij niet uitbrengen, begrijpende in zijn binnenste de smart te moeten besluiten, die dreigde hem te overmeesteren. De gelieven bewaarden dus het stilzwijgen, doch zij behoefden geene woorden om hunne gedachten uit te drukken. Zij wisten dat zij de onuitdelgbare herinnering aan elkanderen na de scheiding beide zouden medevoeren. *AYMÉ*, het eerst tot bedaardheid gekomen, vroeg aan *BLANCHE* naar de oorzaak van haar vertrek uit *Montmaur*, en of zij de oude baronesse aldaar achtergelaten had. De maagd antwoordde, zediglijk, dat haar neef, *RENAUD*, zoo zeer bij haar aangedrongen had op de afzwering van haar geloof, dat zij die duldelooze vervolging, door het verlaten van *Montmaur*, had gemeend te moeten ontvlugten. Zij had zich daarna, volgens den raad der oude baronesse, in een klooster der zusters Bernardijnen begeven, om er, na verloop van het proefjaar, den sluier aan te nemen.

Door die mededeeling tevens aan haren pligt herinnerd, brak de jonkvrouw de zamenkomst af, na hare waarschuwing omtrent *PHILIBERT* herhaald te hebben, en verwijderde zich snel, als of zij vreesde dat *AYMÉ's* blik te diep in haar hart zou dringen. De jonge krijgsman oogde haar na, zoo lang dit ge-

schieden kon, en keerde, vervolgens, naar het spreekvertrek terug.

Aldaar gekomen, was zijne eerste zorg den monnik te wekken, ten einde door hem opheldering te erlangen aangaande de geheimzinnige waarschuwing door *BLANCHE* hem gedaan; doch tot zijne verbazing vond hij hem niet meer in den hoek des vertreks, waar hij hem had achtergelaten, naar hij meende in gerusten slaap gedompeld. Terstond wekte hij *GENEST*, hem narigt vragende omtrent *PHILIBERT*; doch ook deze wist niets te antwoorden, dan dat hij in den slaap eene zwarte geit met roode horens had gezien, 't geen, naar hij zeide, wel het slechtste voorteeken was dat in een' droom gezien kon worden. *AYMÉ* liet zijn' bediende verder ongestoord over de beduidenis der droomen uitweiden, en trachtte den tijd te korten door eene wandeling in het vertrek, overigens niet weinig verwonderd dat zijn vader nog niet terug gekeerd was.

Sedert langer dan twee uren aldus het vertrek door zijne stappen metende, en den dag reeds ziende aanbreken, vernam hij geweldige slagen op de deur van den hoofdingang, welke niet ver van het spreekvertrek verwijderd was. Dadelijk begaf hij zich derwaarts, denkende dat het zijn vader zou zijn die binnengelaten wenschte te worden; doch de schildwacht had de deur reeds geopend voor eene oude vrouw, als pelgrim gekleed en den staf in de hand, die, na eerst adem geschept te hebben, luide uitriep: «Op, op! gij kinderen Gods! De hugenooten komen! Op! want zij komen van alle windstreken,

gelijk de besmettende ziekten. Haast u dus en vreest niet; want al is het dat de schelmen u dooden, gij zult regelregt naar den hemel gaan, en er plaats ontvangen naast den heiligen MAURITIUS; dit belooft u MADELAINE de bedevaartgangster.»

Op dezen uitroep verliet AYMÉ terstond het klooster, en bespeurde werkelijk een bende hugenooten de brug overtrekkende, en eene andere van de hoogte afdalende, aan de overzijde der *Isère* gelegen. VERD zag dat er geen tijd verloren moest worden, en deed zijne bende in haast opzitten, aan MADELAINE verzoekende om hem beknoptelijk mede te deelen wat zij gezien had.

« Wat ik gezien heb, messire? » antwoordde de bedevaartgangster. « Ik heb de hel ontboeid gezien; ik heb twee broeders ontmoet, gereed om elkanderen te bestrijden, gelijk de heilige MICHAEL den Satan heeft bevochten. Zoo gij ooit in de kerk van onze Lieve Vrouw van *Embrun* geweest zijt, edel heer, zult gij dat gevecht op de kerkglazen afgebeeld hebben gezien, ter linkerzijde, zoodra gij binnen komt. »

« Zijt gij dwaas, vrouw? Wat wilt gij zeggen? » vroeg AYMÉ.

« Neen ik ben geenszins dwaas, » hernam MADELAINE. « Wel is waar heb ik in mijn leven de dwaasheid van menigen zot medegevoerd; maar de ruiters en het paard zijn niet hetzelfde dier, al reizen zij te zamen. Gij kunt mij dus gelooven als ik u zeg, dat GASPARD DE MONTMAUR, de schrik der ketters, heden, voor het aanbreken van den dag, is uitgetogen om zijnen broeder aan te vallen, die met zijne bende

van duivelskinderen uit de vlakte genaderd is. Bij ongeluk heeft messire GASPARD slechts enkele krijgslieden in het dorp achtergelaten, om de gekwetsen te beschermen, en gij zult dus de bende op den hals krijgen, die daar de brug overtrekt. Doch ik heb mij reeds te lang opgehouden, mijn zoon; want ik heb eene bedevaart te doen naar *Chatuzanges*. Ik groet u. »

« Niet zoo haastig, goede vrouw! » riep de ridder. « *Chatuzanges* is in handen der hugenooten. Gij zoudt dus in 't net loopen als eene blinde ekster, die op goed geluk voorthuppelt. »

« Wat maakt dat! » antwoordde MADELAINE. « Al bevond de baron met zijne slaglanden en horens zich daar in persoon, het zou mij niet terughouden. Denkt gij dat mijne kalanten kunnen wachten? »

En de bedevaartgangster verwijderde zich, haar gewoon lied zingende.

Het denkbeeld reeds van een gevecht tusschen de zonen der baronesse DE MONTMAUR deed AYMÉ VERD huiveren. Hij peinsde nog over de mogelijkheid om de ontmoeting der broeders voor te komen, door GASPARD, al ware het tegen wil en dank, op te houden, toen het geschal der trompetten hem herinnerde dat de vijand het klooster naderde, en alle beraad dus ontijdig zou zijn. De vijftig ruiters van het geleide stonden reeds in slagorde geschaard, en AYMÉ toog, na eenige manschappen als bezetting achtergelaten te hebben, met de overigen op weg, den naderenden vijand te ontmoet.

Naauwelijks had hij de valbrug achter zich, of de

slotheer DE BEAUSEJOUR kwam hem spoorslags te ontmoet, gevolgd door meester JERÔME GASCHET op zijnen ezel en nog drie krijgslieden, zijnde de drie bouwknachten van het slot, in pantsers gestoken en op ploegpaarden gezeten.

« Waar trekt gij heen, jonge vriend? » riep de slotheer, in het gemeen gevaar zijne persoonlijke grieven ter zijde stellende, « en waar is uw heer vader? Ik ben radeloos! Ik heb GASPARD DE MONTMAUR niet willen vergezellen op zijnen togt, dien ik voor misdadig houde, doch mijne geheele bende is hem gevolgd, met uitzondering van mijn' lansdrager en deze drie krijgslieden, welke mij getrouw gebleven zijn. Doch, hoe het zij, wij moeten die bende hugenooten op weg naar het dorp uiteen jagen, indien wij het bloed der bewoners niet willen zien stroomen en de vlammen uit hunne hutten opgaan. »

AYMÉ maakte zich den raad des slotheers ten nutte; en met de helft zijner bende ter verdediging van de brug over de *Isère*, tegen de bende die van de hoogte aan den anderen oever neerdaalde, achterblijvende, zond hij sire DE JOSSERAND den hugenooten, die reeds op weg waren naar het dorp, met de andere helft te ontmoet. Naauwelijks was hij op zijnen post aangekomen en waren de ruiters afgezeten, toen de vijand reeds den engen weg had bereikt die naar de brug geleidde, wel gesloten en met omzigtigheid voorwaarts trekkende, dewijl zij krachtigen weerstand voorzagen. AYMÉ beval den zijnen hem tot op een half musketschot te laten naderen, en alsdan met een wel onderhouden vuur te ontvangen. De eerste schok

hield de hugenooten een oogenblik staande, doch spoedig hervatteden zij den aanval, door hunne bevelvoerders aangevuurd, en onder het aanheffen van hun gewoon psalmgezag. De strijd was hevig en bitter, zoo als de haat en vijandschap die de partijen elkan-deren toedroegen moest doen verwachten. Het liet zich aanzien dat de laatste man zou moeten vallen. De roomschgezinden waren, verre weg, het geringste in getal, doch hadden het voordeel hunner stelling aan hunne zijde; zoo dat GENEST, die links en regts zijn' houwdegen deed neerkomen, verzekerde, dat de ketters spoedig het hazepad zouden kiezen, als gejaagde honden, indien slechts de baron DE ROCHE-
LERPT en een paar andere zwaardvechters van zijn slag, als uit den hemel kwamen vallen, om zijnen jongen meester bij te staan.

Doch deze grootspraak daargelaten, bleek het niet te min, dat de uitslag des gevechts althans zeer twijfelachtig was, toen AYMÉ onder de hugenooten een' persoon gewaar werd, die hij niet verwacht had onder dezelve te zullen ontmoeten, de graaf DE SASSENAGE namelijk, die, naar 't geen PHILIBERT hem gezegd had, in dit oogenblik zich achter de muren van *Sint Donat* moest bevinden. Het zien des moordenaars van PONCE IV stolde voor een oogenblik het bloed in AYMÉ's aderen, en zijne gewone voorzigtigheid uit het oog verliezende, stortte hij zich in de gelederen der hugenooten, om den trotschen edelman te bereiken, die, op een moedig paard gezeten, den aanval tegen de brug bestuurde.

« Bij onze lieve vrouw van de sneeuw! » riep GE-

NEST tot zijnen meester, wiens gedrag hij niet kon overeenbrengen met de omstandigheden, «niet verder vooruit! Dat zou zijn als van den grooten toren van *Rochelerpt* in den bergstroom te springen! Maar, ja wel! Hij is doof als onze slotkastelein, die zijn vonnis reeds velte eer nog de beklagden hunnen mond hebben open gedaan. Satans! hij zal zich in stukken laten houwen! Ik wist wel dat die vervloekte zwarte geit ons ongeluk voorspelde.»

De brave GENEST liet het echter niet blijven bij zijne welgemeende uitroepingen, maar volgde zijnen meester in het gedrang, om hem te bevrijden of met hem om te komen. Reeds was onze held met HUMBERT DE SASSENAGE handgemeen, wiens helm hij door zijne slagen alrede gespleten had en met zulk eene hevigheid bestookte, dat hij, vervloekingen brakende, begon te wijken. AYMÉ mogt echter geen voordeel daaruit trekken; want op hetzelfde oogenblik werd hij door de fortuinzoekers omringd, die den graaf vergezelden, en den boogschutter, die zij herkend hadden, zijne onvoorzigtigheid wilden betaald zetten: zij drongen zoo dicht op hem aan, dat hij zijn' degen niet langer kon gebruiken en eindelijk volkomen overmand werd. GENEST, ofschoon door een half dozijn hugenooten bestookt, wist zich echter ruimte te maken, doch kwam te laat, en zag zijnen meester door GONTRAN en diens volgelingen wegvoeren, onder zegekreten, en DE SASSENAGE hen volgen, na aan een' zijner onderhoorigen bevel gegeven te hebben tot voortzetting van het gevecht.

In dit oogenblik reden de baron DE ROCHELERT

en PLACIDUS GOUTTENOIRE , door het musketvuur aan de gelagtafel verrast , met haast uit het dorp , om den oever der *Isère* te bereiken. Over verschillende krijgskundige en godgeleerde vraagpunten redekavelende , waren de uren voor de twee vrienden als omgevlogen , en onderwijl een tiental kannen wijn van Mercuról door hen geledigd.

« Bij den Satan ! » riep HUGUES , toen hij het gevecht zag voortzetten , « wij hebben eene kan te veel genomen , vrees ik. Wat zie ik daar ginds ? Zij dat mijne lieden niet ? Als wij geen spoed maken zullen wij hen eerst bereiken op het oogenblik dat zij den aftogt blazen. »

« Bij Sint THOMAS ! » schreeuwde de kandidaat uit al zijne magt , als of de roomschgezinden hem konden hooren , « houdt u goed , brave mannen ! Wij zullen eens beproeven of de huid van die schurken taaijer is dan die van de barbiersjongens van *Montpellier*. Maar gij bedriegt u , messire. De hugenooten ruimen het veld. Gij kunt mij gelooven ; want ik durf mij beroemen de drie wezenlijke eigenschappen voor het welzijn van den mensch te bezitten : een vlugge voet , een scherp oog en krachtige tanden : *pes* , *oculus* , *densque mirabilis*. »

« Duizend duivels ! » zoo viel HUGUES zijnen medgezel in de rede , « mij dunkt ik zie onder de aftrekende bende een' witten vederbos en eene vergulde wapenrusting ; en is dat zoo , dan wordt mijn zoon als gevangene weggevoerd , sire klerk. Die tien kannen zullen ons duur te staan komen. »

Nog sprekende had de oude ridder zijne Rosamonde

reeds de sporen gegeven en spoedig den toegang der brug bereikt, die reeds verlaten werd door de roomschgezinden, welke hunnen aanvoerder hadden zien wegvoeren, en, in weerwil der pogingen van HUGUES, niet weder te verzamelen waren; zoo dat hij geheel alleen bleef tegen over de aanrukkende vijanden, die reeds het midden der brug hadden bereikt. Doch in dit oogenblik vloog een gedeelte der brug door een' ontzettenden schok in de lucht, de hugenooten die het driffigst vooruit gedrongen waren medeslepende, en den overtocht voor de andere afsnijdende. HUGUES, den weg om zijnen zoon te bereiken aldus afgesneden zien-
de, besloot den loop der *Isère* te volgen, in de hoop dat hij ergens eene waadbare plaats zou aantreffen; doch de rivier was dermate gezwollen, dat die hoop vergeefs was. Intusschen zag hij de bende die zijnen zoon wegvoerde zich meer en meer verwijderen, en begreep derhalve tot eene wanhopige poging om den anderen oever der rivier te bereiken te moeten besluiten, wilde hij het verwijt niet op zich laden, zijnen zoon als onder zijne oogen te hebben laten gevangen nemen. Hij gaf dus zijn paard de sporen, opdat het zich in den stroom zou begeven; doch Rosamonde, het dreigende gevaar met die kennis welke den dieren ingeschapen is onderkennende, liet den kop hangen en spalkte de neusgaten open, en kon eerst na dat de oude ridder alle middelen van overreding en dwang had aangewend, er toe gebragt worden te water te gaan: het dier stortte zich in den vloed op hetzelfde oogenblik dat ook PLACIDUS den oever bereikte.

« Bij Sint THOMAS! wacht wat, messire! » riep hij, « en vergun mij achter op te zitten; want waar duivel zal ik een vaartuig vinden om de rivier over te steken. »

Doch de baron had te veel met zichzelf te doen om op de woorden van PLACIDUS acht te slaan. Door luid geroep moedigde hij Rosamonde aan in de worsteling tegen den stroom, die man en paard meer dan eens dreigde te verzwelgen, en belande eindelijk op het strand aan de overzijde, alwaar zijn ros echter plotseling neerstortte.

« Zult gij, voor den duivel, opstaan, zondares! » riep HUGUES VERD, met ongeduld. « Zult gij, eindelijk, weder te viervoet gaan, en ons kind van den dood helpen redden? »

Rosamonde poogde, na die vermaning, wel op te staan, doch zeeg vervolgens voor goed neder, en gaf geen 't minste teeken van leven meer, toen HUGUES, in zijn ongeduld, hetzelfde eenige prikken met zijne lans toebragt. De blik die het dier vervolgens op zijn' meester wierp, als om hem zijne hardheid te verwijten, maakte den ridder weemoedig.

« Zou het voor goed zijn dat gij mij in den steek laat, Rosamonde? » sprak hij. « Kom nog eens moed gevat! Wat zou Flamand, het paard van BRIS-SAC, wel van u zeggen als hij dat zag? Zijn wij, voor den duivel, de *Po* en de *Adigo* niet zamen overgezwommen, als of het beekjes waren, en heeft ooit eenige bergstroom ons opgehouden, als wij ons voor BONNEFOY en zijn' aanhang uit de voeten moesten maken? Kom, hop, hop! »

Maar het pad van Rosamonde was gemeten, en eindigde op den oever waar zij neergestort was, na de laatste levenskrachten bij den overtocht der rivier verspild te hebben. De baron zag dat zijne getrouwe medgezelin nog maar weinige oogenblikken leven zou.

« Bij den hemel! » riep hij uit, « mijn oudste en beste makker gaat mij verlaten. Arme Rosamonde, moet ik u vaarwel zeggen, die mij altijd nabij waart, en Spanjaarden, deurwaarders en hugenooten met mij hebt onder de oogen gezien. U moet ik tot aas voor de kraaijen achterlaten. »

Na zijn trouw dier omhelsd te hebben, vervolgde de oude ridder zijnen weg te voet, onder het houden eener lofrede op de voortreffelijke eigenschappen der overledene. Doch het gewigt zijner wapenrusting begon hem te drukken; en ofschoon hij zulks voor zichzelve trachtte te verbergen, het was blijkbaar, dat de bende die zijnen zoon gevangen hield te voet niet was te achterhalen. Gelukkig werd hij, in deze verlegenheid, meester PRUNELLE gewaar, die, op een zachtmoedig rijpaard gezeten, naar de brug van *Sorbiers* deszelfs stappen rigtte. De waardige artsennymenger was sedert vier maanden gewoon de strijdende partijen na een gevecht op het spoor te volgen, en hun, als zij zich gelegerd hadden, zijne droogerijen en zalven te verkoopen, tot matigen prijs en uit menschlievendheid, gelijk hij zeide, maar gelijk andere vertelden voor grove winst. Doch hoe dit zij, zoodra hij den baron gewaar werd, die tegenwoordig zijne schulden betaalde zoo als hij vernomen had, nam hij zijn' hoed af, en sprak hem,

meer nabij gekomen, beleefdelijk aan, als iemand die eindelijk zijne rekening betaald denkt te krijgen; tevens zijne dienst aanbiedende.

« Alle duivels! » sprak HUGUES, « gij hebt juist den balsem tusschen uwe beenen die ik voor mijne wonden noodig heb. De hemel heeft u gezonden, man! »

« Balsem, messire? ja die heb ik, » antwoordde de apotheker, « en dat van den besten. Ik zelf heb hem toebereid, uit planten die voor den dageraad of te middernacht geplukt zijn, op de toppen der hoogste bergen. Hij geneest alle wonden, uitgezonderd die van het hart, welke de tijd alleen heelen kan. Wel zoude ik ook den tijdbalsem aanhouden in mijne welbezette apotheek, maar ik heb den tijd nog niet leeren opvangen en besluiten in mijne disteleerkolven en flesschen, om hem daarna te koop te bieden. Nu, nu, wordt niet ongeduldig, heer ridder! Het ongeduld baart de koorts, en de koorts ontsteekt het bloed en maakt de wonden kwaadaardig. Ik ben tot uwe dienst. »

Meester PRUNELLE, die stellig geloofde dat de ridder gewond was, — eene dwaling die ieder lid van het gilde hem gaarne vergeven zal, — steeg af, en zocht in zijne wijde zakken naar de zalf die hij meende noodig te zullen hebben. Doch niet zoodra had de artsenyumenger den stijgbeugel verlaten, of HUGUES wipte in den zadel en reed spoorlags weg in de rigting die de bende van GONTRAN genomen had, zonder acht te slaan op het geroep van den armen PRUNELLE, die hem bad ten minste zijne droogerijen, zalven en pleisters te mogen behouden.

Twée en Oeertigste Hoofdstuk.

DE KRIJGSGEVANGENEN.

Gelukkiger dan AYMÉ VERD, had de slotheer DE BEAUSEJOUR zijne onderneming volvoerd. Toen hij, als overwinnaar, in het dorp terug keerde, vond hij meester GASCHET, op eene trom gezeten, in het derde deel van de geschiedenis der Mediers lezende, ter plaatse waar het vermaarde gevecht van CYRUS tegen de Babyloniers beschreven is. De geleerde man, zienen meester ziende naderen, haaste zich hem de opmerking mede te deelen, die hij onder het lezen gemaakt had, dat de vijand zijne tegenwoordige nederlaag enkel aan onkunde van de beginselen der krijgswetenschap, welke de Mediers zouden gevolgd hebben, moest toeschrijven.

« Als wij, » sprak hij met ernst, « twee of drie honderd olifanten met torens en eene bende wilde Scyten, met knodsen of lange pieken gewapend, bij ons hadden gehad, zoudt gij eens gezien hebben, messire, welke lange gezigten de hugenooten zouden hebben gezet. Ook moesten wij ons renoceros horens, als trompetten, aanschaffen, gelijk aan die in het leger van koning CYRUS aangenomen. Die groote krijgsman kende de waarde der trompetten, en heeft.... »

« Zwijg, JÉRÔME! » zoo viel DE JARNIOT hem in

de rede. « Waar hebt gij u gedurende het gevecht bevonden? Toen ik gelooven moest dat gij aan mijne zijde streed, zag ik u op den weg naar het gebergte rennen. »

« 't Is de schuld van Pegasus, messire, die mij den baas was. Gij kent ons spreekwoord:

Die een vrouw of een' ezel moet mennen,
Weet nimmer waar heen hij zal rennen.

Beide die soort van schepsels voeren ons meestal waar wij niet zijn willen. »

« Foei! schaam u wegens gebrek aan hoflijkheid! » zoo brak DE JARNIOT die uitweiding af. « Als die koning CYRUS, van wien gij den mond steeds vol hebt, geene andere krijgslieden dan van uw slag onder zijne banieren gehad hadde, zou een dikker boek dan nu zijne overwinningen verhaalt, met de vermelding zijner nederlagen gevuld hebben kunnen worden. »

« Nu dat zij zoo, messire, » antwoordde GASCHET. « Ik behoor tot hen die een gevecht vergelijken bij een schilderstuk, dat op een' afstand gezien wil zijn. Men geeft zich zelve het leven niet weder, en ieder heeft zijne bestemming hier op aarde. Sedert ik die vervoerde lans u moet nadragen zijn mijne vingers verstijfd; zoo dat ik vreezen moet geene sierlijke pennetrekken meer te zullen kunnen maken. Ik zal met mijne hand ook mijne kostwinning verloren hebben; en dat door uwe schuld. »

« Mogt gij dan tegelijk uwe tong verliezen, babbe-laar, » voerde de slotheer hem te gemoet. « Maar waar is AYMÉ VERD? »

Meester GASCHET verhaalde nu het voorgevallene omstandig, dat hij van eene veilige plaats in alle bijzonderheden had waargenomen.

« Bij Sint JOSEPH! » riep de slotheer uit, « dan is de jonkman in de handen der landloopers gebleven. Te paard! ik moet hem verlossen. Mijne heeren, » zoo vervolgde hij, zich tot de twee hugenootsche edellieden wendende, die hij gevankelijk medevoerde, « uw losprijs is gevonden. Liever zou ik die in blinkende kroonen ontvangen hebben, om de huwelijks-gift mijner dochters er mede te vergrooten, maar naar den duivel met het geld! Als DE SASSENAGE u uitwisselen wil tegen mijn' vriend, dan kunt gij uwe degens terug bekomen. »

« Dat is een onvoordeelige koop dien gij sluiten wilt, messire, » merkte GASCHET aan. « Een dezer edellieden zou voor eene billijke ruiling voldoende zijn. »

« Wat! » antwoordde de slotheer. « Bestijg uw dier ezelskind, en neem mijne lans op. Zoo als SIGOLENE wel zegt, er is meer dan een kroon noodig om eene pistool te hebben. Zoo ook is er meer dan een schoolmeester van uw slag noodig om een enkele geleerde te maken, en zeker meer dan een hugenoot om op te wegen tegen de helft van een katholijk edelman als AYMÉ VERD is. Voorwaarts heeren! Naar de tent van DE SASSENAGE. »

« In uwe plaats, messire, » sprak JERÔME, naast zijnen heer dravende, « zou ik eene goede som gelds boven iedere ruiling verkozen hebben; want met eenen goeden bruidschat behoeft men niet naar schoonzoons te zoeken, al zijn de dochters nog zoo leelijk. Ik zeg

dit niet van de jonkvrouwen uwe dochters, die ik veeleer bij de Muzen en Gratie zou vergelijken, doch evenmin, naar ik meen, een van alle een' man gevonden hebben, bij gemis eener huwelijksgift.»

«Het ontbreekt SIGOLÈNE noch CUNEGONDE aan vrijers,» antwoordde de slotheer, zijn paard de sporen gevende.

«Dat lijdt geen twijfel!» vervolgde GASCHET. «Maar, zoo als doctor CACCHINNO teregt aanmerkt, in zijne verhandeling over de geheime en wonderdoende eigenschappen der planten: «als de bloem zal uitbotten, moet de knop door den regen besproeid worden.»» Nu is een vrijer slechts de knop van den echtgenoot, doch de klinkende kroonen zijn den zachten regen die hem doet uitbotten.»

«Die doctor CACCHINNO en gij maken te zamen twee ezels uit, die ik eerstdaags ergens ter markt zal brengen,» hernam DE JARNIOT. «Gij bezit even weinig verstand als moed.»

Daar de trein in dit oogenblik langs een smal en wederzijds gedekt pad trekken moest, waar hij gemakkelijk in eene hinderlaag vallen kon, bewaarde JERÔME het stilzwijgen op alle vragen die hem gedaan werden; en hij vond eerst het gebruik zijner tong terug, toen zij het open veld weder bereikt hadden.

«Dat is een weg,» sprak hij toen met een' zucht, «zoo lang als de vastetijd, of de winter in *Groenland*. Ik vreesde dat wij het einde niet gevonden zouden hebben. Overal, tusschen de struiken, meende ik den mond van een vuurroer te zien.»

«En waarom zoudt gij den dood vreezen?» vroeg

DE JARNIOST. « Of meent gij dat iemand in uw leven belang stelt? »

« Juist om dat niemand aan mijn leven gelegen ligt stel ik er belang in, messire, » antwoordde GASCHET.

De onvruchtbare boom is even diep geworteld als de vruchtdragende, dacht de slotheer. « Maar, » vervolgde hij, zich tot zijnen schildknaap wendende, « rigt u op in den zadel, en draag mijne lans niet als een ossedrijver zijn' prikkel. »

« Er moge gebeuren wat wille, » hernam GASCHET, « maar de duivel hale mij zoo ik immer weer voor schildknaap spelen zal, al werden al de stormklokken van het land geluid. Ik heb er mijne bekomst van. Liever zou ik mij in een berghol begeven, en met Pegasus van wilde kruiden en wortelen leven, of, gelijk de beeren doen, mijn voedsel uit handen en voeten zuigen. Altijd met één oog open te slapen; niet zeker te zijn van vier maaltijden daags; steeds tusschen leven en dood te verkeeren; dat voegt niet aan een' wijsgeer! Het spreekwoord is een waar woord. »

« Welk spreekwoord? » vroeg DE BEAUSEJOUR.

« Ten oorlog gaan en trouwen,
« Moet iedereen berouwen. »

antwoordde GASCHET.

« Dat zijn twee zotheden tegelijk gezegd, » hernam de slotheer. « Ik bid u wees zoo verspillend niet met uwe dwaasheid, meester JERÔME, hoewel ik erkennen moet dat gij een' goeden voorraad bezit. Ik voor mij houde staande, en roep het gevoelen in van de

beide edellieden die ons vergezellen, dat den jongelingen geenen beteren raad gegeven kan worden dan deze: trouwt en trekt ten oorlog!»

« Een van beide zou voldoende zijn, » vervolgde GASCHET. « Want gelijk mijn vader zaliger plagt te zeggen :

« Die een vrouw trouwt,
« Van oorlog houdt. »

En ofschoon ik erkennen moet dat het treurig genoeg is van zijn huis eene strijdplaats te maken, zou ik dat evenwel boven den burgerkrijg verkiezen. Als de tegenwoordige onzalige oorlog voortduurt, zullen wij naar de vroegere tijden van barbaarschheid terug keeren en botter worden dan de Grieken waren. Reeds zijn alle scholen gesloten; en de kinderen, in stede van lezen en schrijven te leeren, houden zich met het maken van patronen bezig. De monnikken hebben een pantser aangeschoten; de klokken worden tot geschut versmolten en dat geschut geladen, waarmede? met boeken. Ja, messire, nog he-den morgen heb ik op het slagveld, — wel te verstaan na dat het gevecht afgelopen was, — een honderdtal bladen verzameld, gedichten bevattende van zekeren VIRGILIUS MARO, — dien gij niet verwarren moet met CLEMENT MAROT, dien dichter der ketters. — Ik heb te vergeefs getracht die bladen zamen te voegen, want hier ontbrak het begin en daar het slot: *disjecti membra poëtæ*. Welk een verschrikkelijk tijdperk, sire slotheer! De geleerden zelf, zoo als uw onderdanige dienaar en die waardige

kandidaat , zoo menigmaal reeds door ons ontmoet , zijn genoodzaakt hunne pen op de muts te steken als eene krijgsmanspluim , en met de lans in de hand bij den weg te zwerven , als ridders van fortuin. »

De eerbare pythagorist , die veel overgehouden had van het schroomvallige dier in welks hulsel hij beweerde in de arke van NOACH vertoefd te hebben , vervolgde zijne klaagredenen tot de trein de tent van DE SASSENAGE genaderd was. Het geleide dat den boogschutter naar *Romans* moest overbrengen was nog niet vertrokken , doch gereed om zich op weg te begeven. PHILIBERT , die zeer voorzigtig zijn opperkleed had omgekeerd , en nu het voorkomen had van een' hugenoots prediker , hield Pacolet , waarop AYMÉ VERD gebonden lag , bij den toom , door een twaalfstal fortuinzoekers , met vuurroeren gewapend , omringd , die last hadden op den gevangene te vuren , bij de minste poging tot ontvlugten of den minsten onraad onder weg. De goedhartige slotheer werd bewogen , toen hij zijn' jongen vriend in dien beklagenswaardigen staat ontmoette. Hij wilde hem naderen en de hand drukken ; maar een der schildwachten legde op hem aan , hem noodzakende om terug te treden.

« Werwaarts zal die jongeling , aan handen en voeten gekneveld , vervoerd worden ? » vroeg hij aan een der avonturiers , die DE SASSENAGE tot zijne lijfwachters verheven had. .

« Naar *Romans* , » was het antwoord. « Hij zou heden morgen reeds gehangen zijn ; maar niemand durfde een' vinger naar hem uitsteken , toen het be-

kend werd wie hij was. Hij is als de goederen van de kerk, die de hand verschroeijen welke te begeerig naar dezelve uitgestrekt wordt.»

Indien alle die de hand hebben geslagen aan kerkgoederen, en zelfs aan de miskelken, verbrand waren geworden, zoo dacht DE JARNIOT, dan zoudt gij, spitsboef, sinds lang niet meer op aarde wandelen. Tegenwoordig worden de kerken verbrand, maar de kerk doet niemand meer verbranden; 't geen waarlijk zeer te bejammeren is. «Maar wie is dan die jongman?» vroeg hij den avonturier verder.

«Het schijnt,» was het antwoord, «dat hij een deserteur is, en dat is een bijzonder geval. Vroeger behoorde hij tot de boogschutters der zwarte compagnie van den zeer magtigen en zeer barmhartigen baron DES ADRETS, van wien gij denkelijk wel hebt hooren spreken. Onze vrome hopman, de baron DE SASSENAGE, heeft het wild opgevangen, en scheen, naar 't mij voorkwam, wel belust om het zelf te nuttigen; doch het boutje schijnt hem smakelijk genoeg voorgekomen te zijn voor den opperbevelhebber; en, zoo als gij weten zult, kleine beleefdheden en geschenken onderhouden de vriendschap.»

De slotheer begeerde niets meer te weten. Hij begreep dat het lot van AYMÉ afhing van zijne bemoeijing, en alles verloren moest geacht worden, indien het geleide vertrok vóór hij DE SASSENAGE ontmoet zou hebben. Hij steeg dus af en begaf zich naar de tent van den hugenootschen bevelhebber, door zijn' schildknaap en zijne beide gevangenen gevolgd. Die tent werd gevormd door verscheidene stukken zeil-

doek op de boomtakken uitgespannen, wier stammen binnen de tent gevonden werden. Eenige der aanwezige edellieden vermaakten zich bij het spel en de wijnkan, lachten en zongen; andere luisterden met aandacht naar de woorden van een' prediker, terwijl weder andere zich met oefeningen in de schermkunst onledig hielden. In het achterste gedeelte der tent was de graaf DE SASSENAGE aan eene tafel met papieren beladen gezeten, met den elleboog op zijnen armstoel en het hoofd in zijne hand rustende, en blijkbaar in nadenken verzonken. Om zijnen hals, en op zijne borst afhangende, droeg hij eene snoer van menschentanden, uit de kaken van zijne verslagen vijanden door zijne hand gerukt. Zoodra de slotheer genaderd en den naam van AYMÉ VERD genoemd had, rees hij uit zijne mijmering op, en beschouwde met wantrouwende blikken de nieuw aangekomenen. Door die beschouwing, naar 't bleek, genoegzaam gerust gesteld, antwoordde hij op het voorstel tot uitwisseling, dat het hem leed deed daaraan geen gehoor te kunnen geven, hoe voordeelig hetzelfde was, nadien de zaak verder den opperbevelhebber, baron DES ADRETS, aanging, tot wien hij den slotheer moest verwijzen.

« Dat is even goed, messire, als of gij mij raadde een' toovenaar aan de klauwen van Satan te ontrukken, » zeide DE JARNIOT. « Ik zal niet dwaas genoeg zijn om het onmogelijke te beproeven, doch hoop tevens dat het ook niet noodig zijn zal. AYMÉ VERD is uw gevangene, en naar kriegsgebruik staat het aan u alleen over hem te beschikken. »

« Dat zou ik mede denken , » antwoordde de graaf, « en meen dat ik een volkomen gebruik maak van dat regt. »

« Doch met gematigdheid , gelijk ik durf verwachten , » hernam DE JARNIOT ; « zoo als het een edelman betaamt. »

« Zonder twijfel met gematigdheid , » hernam de graaf. « Als hij mijn vijand ware geweest , zou het mij slechts een woord hebben behoeven te kosten om een tand meer aan mijn' halskraag gehecht te zien. Doch ik had medelijden met zijne jeugd , en heb den opperbevelhebber verzocht hem verschoonend te behandelen. »

Deze woorden , op eenigzins spottenden toon uitgesproken , sloegen de hoop des slotheers geheel ter neder. Wel was hij reeds overtuigd dat de liefde tot SIGOLÈNE den boogschutter niet aangespoord had tot den heldhaftigen strijd op den *Chaliol* , maar hij droeg hem buiten dat een goed hart toe , en begreep den dapperen jongeling eene erkentenis schuldig te zijn , voor de redding zijner dochter van een zekeren dood.

« Graaf ! » zoo sprak hij met bewogen stem , « ik zal deze tent niet verlaten voor gij mij de gunst toegestaan hebt die ik vraag. De jongman die gij tot den baron , of , beter bezegd , tot den beul zendt , heeft mij eene dienst bewezen die ik nimmer vergeten mag. Ik ben zijn schuldenaar , en het tijdstip om mijne schuld te kwijten is gekomen. Spreek , wat vordert gij tot losprijs ? Bij mijne twee gevangenen bied ik u mijne grondbezittingen , mijn slot , ja , als

't wezen moet, den bruidschat mijner dochters aan. Alles wat ik bezit zal het uwe zijn; maar, bij den hemel, laat de jongman niet omkomen; hij verdient uwe bescherming in alle opzigten, ook daarom, misschien, dat hij op 't punt staat van in 't huwelijk te treden.»

«Ja, ja!» zeide de graaf lagchende, «hij staat op 't punt om in 't huwelijk te treden; hij is verloofd aan eene eerzame weduwe, wat lang, wat mager, wat dor, die mevrouw de galg genoemd wordt. Sakkerloot! al is de aanstaande niet schoon, de waarheid gebied te erkennen dat zij aan al hare echtgenooten rust heeft bezorgd; 'tgeen ik van niet eene vrouw onder mijne bekenden zou durven zeggen.»

«Messire,» hernam de slotheer, zijne verontwaardiging onderdrukkende, «dewijl de gier — waarvoor ik uwen opperbevelhebber bedoel, — volstrekt eene prooi moet hebben, zoo laat mij de plaats innemen van den jongeling. Doet mij knevelen en naar *Romans* tot FRANCOIS DE BEAUMONT voeren! Ik heb lang genoeg geleefd en ben verzadigd van 'tgeen ik zien gebeuren! Neemt gij mijn voorstel aan?»

De graaf haalde zijne schouders op, en beval een zijner edellieden om het geleide terstond te doen vertrekken, indien het nog niet op weg was getogen. Op het hooren van dit bevel, barstte de woede des slotheers los, en zijnen handschoen voor de voeten van den graaf werpende, riep hij uit:

«Verachtelijke ketter, gij wilt hem dooden! Welnu, neem dezen handschoen op, zoo gij durft! Ik daag u uit tot een tweegevecht, met degen of lans, te voet

of te paard , op de vlakte of op het gebergte ; en zoo gij die uitdaging afwijst , schandvlek ik u als een lafaard , ten aanhoore van al de edellieden hier tegenwoordig. »

« LANDOLFE , » zeide de graaf tot den troubadour , « raap dien handschoen op en geef hem den slotheer terug. Vermits de man even weinig brein bezit als gij , betaamt het u alleen zijne dwaze uitdaging te beantwoorden. Mijne heeren , » vervolgde hij , « doet opzitten ; wij worden te *Vienne* gewacht. »

De graaf verliet de tent , zonder acht te slaan op de verwenschingen van DE JARNIOT.

Onderwijl dit tooneel plaats had , was de lijkstoet , — want dien naam mogen wij aan het geleide van onzen held geven , — naar *Romans* op weg getogen. Hij kwam aldaar op den vollen middag aan ; doch de stad had thans voor AYMÉ een geheel ander aanzien , dan zij had bij zijnen eersten intogt , daags vóór Sint Maarten. De tegenwoordigheid van DE BEAUMONT boezemde den inwoners zoo veel schrik in , dat alle straten ledig , alle huizen gesloten waren , uitgezonderd de kroegen , in welke zijne soldaten den roof deelden en verbrasten , die den laatsten veldtogt hun opgeleverd had. De opperbevelhebber der hugenooten had zijn verblijf genomen in eenen sterken toren , op eene hoogte aan de *Isère* gebouwd , en de stad zoo wel als de vlakte bestrijkende. Aan den voet der hoogte waren zijne benden gelegd , de vuurroeren gekoppeld en de paarden gezadeld , op dat zij gereed zijn zouden bij het minste alarm. Op deze plaats hield het geleide stil.

« Kom, messire, » sprak de zoon van den veerman, de riemen losmakende waarmede AYMÉ gebonden lag, « nog maar een weinig geduld en gij zult volkomen vrij zijn, zoo waar ik PHILIBERT heet. »

« Ja, » vervolgde een der avonturiers, « gij zult vrij zijn; want uwe gevangenschap spoedt ten einde. Heden morgen zijt gij voor CAJAPHAS verschenen en spoedig zult gij voor PILATUS staan, die het einde in handen heeft. Gij verdwijnt achter de schermen van het tooneel en de lichten worden uitgebluscht. »

« Hélaas! » zuchtte CICINDELLE, den gevangene medelijdend aanziende, 't is toch jammer van zulk een' schoonen jongman. »

« Sakkerloot! » schreeuwde GONTRAN, den haan zijner pistool spannende, « zou hij niet tevreden zijn? Hij zal zijn afscheid bekomen vóór dat de veldtogt is geëindigd. »

GONTRAN beval AYMÉ hem te volgen. Zij kruisten de legerplaats, doorliepen den bedekten gang naar den toren, en kwamen vervolgens in het voorportaal der vertrekken des barons, op de hoogste verdieping van den toren gelegen. Dat voorportaal had geheel het voorkomen eener wachtkamer, opgevuld met krijgslieden van verschillenden rang, die in ruime maat den kustwijn der streek binnensloegen, uit de kelken en bekers geroofd uit de katholieke kerken. Daar tusschen bevonden zich eenige burgers met neergebogen hoofd, van tijd tot tijd met huivering het oog slaande op een vensterkozijn zonder raam, waaruit de veroordeelde gevangenen meestal in de diepte geworpen werden. De krijgslieden, half beschonken,

vonden vermaak in de verlenging van den doodstrijd der ongelukkigen, hen ten voorwerp stellende van hunne spotternij of vervloeking. De dikte der muren belette evenwel dat deze uitsporigheden het oor des opperbevelhebbers bereikten, die, zoo als wij gezegd hebben, de naaste vertrekken bewoonde.

«Houdt het oog op dezen jongman,» beval GONTRAN aan een' der schildwachten. «Gij zijt met uw hoofd voor hem verantwoordelijk.» En zich tot den boogschutter keerende, vervolgde hij: «wacht mij hier, messire, tot den baron uwen reiswaizer onderteekend heeft, waartoe weinig meer tijd noodig zal zijn dan om uwe laarzen te poetsen.»

AYMÉ antwoordde niet op deze grove spotternij, maar wendde het hoofd af. Door die beweging werd hij MADELAINE de bedevaartgangster ontwaar, die hij des morgens verlaten had, op haren weg naar *Chatuzanges*:

«Nadert wat, oude,» riep een der krijgslieden haar toe, tevens haar kleed grijpende. «Gij zijt bestemd om den eersten gang te doen, bestemoer.»

MADELAINE trad vooruit, tot in 't midden der zaal.

«Beste heeren hugenooten,» sprak zij, «ik bid u laat mij vertrekken, want ik heb haast. Zoo als ik u gezegd heb, moest ik nu reeds te *Chatuzanges* zijn.»

«Zie eens om, oude toverkol!» antwoordde de krijgsknecht, met den vinger op het vensterkozijn zonder raam wijzende. «Daardoor loopt de naaste weg naar *Chatuzanges*; en, bij de hoornen van LUCIFER, gij zult dien bewandelen.»

« Dat kan niet zijn, » hernam MADELAINE. « Ik moet volstrekt op weg, of de arme duivel, die mij drie stuivers gegeven heeft om eene waskaars voor het altaar van Sint HILARIUS over te brengen, gaat naar het vagevuur, als hij aan de koorts sterft die hem gisteren avond heeft aangegrepen. Ik heb bemerkt, dat hij in zijne jeugd aan een' vriend een kroon heeft ontroofd, en dat de koorts hem zulks heeft herinnerd; waartoe zij, dit kan ik u verzekeren, zeer geschikt is. Daarom heeft hij, zoo als ik u zeide, mij belast blootvoets naar *Chatuzanges* te trekken, er de misse te hooren en eene waskaars op het altaar te plaatsen, tot uitdelging van zijne zonde. Gij begrijpt dus wel dat ik dien te vertrekken, en reeds bijna terug zou zijn, zoo gij mij niet opgehouden had. »

Die woorden deden de krijgsknechten in luid gelach uitbarsten, en gaven hun stof tot allerlei vragen en spotternijen.

« Bij mijn' baard! » sprak een hunner, « ik wilde wel weten wat gij met dien stok uitrigt. Rijdt gij er op naar den bloksberg? »

« 't Is mijn pelgrimsstaf, heer krijgsman, » antwoordde MADELAINE. « Hij is te *Sint Jacques de Compostella* gewijd, en heeft mij veel dienst bewezen. Vooral is hij mij van nut om de beken te doorwaden en de honden af te keeren, die in de dorpen mij aanvallen. »

« Ik blijf u borg, » sprak de krijgsknecht, zich een' beker inschenkende, « dat gij op den weg die u wacht geene honden ontmoeten zult. Maar, « vervolgde hij, « wat beduiden die schelpen op uwen hoed? »

« Dat is het teeken van mijn pelgrimschap, » antwoordde MADELAINE.

« Dat liegt gij! » riep een andere. « Het teeken van uw beroep is eene gevulde beurs. »

« En hoe is uw rug zoo krom geworden? » vroeg een derde.

« Helaas! » vervolgde MADELAINE, « daarvan hebben de zonden der menschen de schuld, mijn zoon. Ik draag die sedert vijftig jaren in mijn' bedelzak, en verzeker u dat zij wigtig zijn. Wel had pater BENEVENT gelijk, toen hij mij zeide dat ik als de zondenram ben, die het joodsche volk in de woestijn zond om deszelfs misdaden te verzoenen. Heeft een koopman met valsch gewigt verkocht, een landman het veld van zijnen buurman afgemaaid, eene vrouw haren echtgenoot bedrogen, dingen die dagelijks voorvallen, terstond zoeken zij moeder MADELAINE op, en luisteren haar, schaamrood wordende, eenige woorden in 't oor, — want wie niet meer schaamrood wordt is stellig aan den duivel geleverd. — Dan trekt MADELAINE op weg, met een gewigt meer in haren bedelzak. »

» Wat raaskalt die oude tooverheks! » sprak een der hophlieden van fortuin, in het voorportaal zich ophoudende, en de redevoering van MADELAINE zeker wat langwijlig vindende. « Kom praatmoer, » zoo vervolgde hij, « er moet een einde aan komen; want er zijn nog andere eerlijke lieden die u zullen volgen en reeds geeuwen van verveling; naar boven, voor den duivel, den linkervoet voor en dan afgetrokken. »

MADELAINE, die na deze toespraak duidelijk inzag dat zij hare voetreis naar *Chatuzanges* zou moeten opgeven en zich voorbereiden om te sterven, maakte het teeken van 't kruis, kuste haren rozekrans, en besteeg het open vensterkozijn. Toen wendde zij, zich omkeerende, en hare gewone slepende spreekmanier aannemende, zich tot de aanwezigen, in dezer voege:

«Zie hier de bedevaartgangster, die hare laatste pelgrimsreis zal ondernemen, om den eeuwigen vader daar boven te bezoeken. Wie heeft vergeving te vragen of zonden te boeten, dat hij nu spreke; want al doen de heiligen groote wonderen, toch is het verkieslijk zich tot God te wenden.»

Zij zweeg. Doch bemerkende dat niemand op hare uitnoodiging antwoordde en de meesten door schrik bevangen waren, wendde zij zich van de toeschouwers af, het *Miserere* aanheffende, en stortte zich in den afgrond, als of het eene gewone pelgrimsreise ware geweest, die zij ondernam.

Een oogenblik later zag een der krijgslieden in de diepte en zeide: «De wijnzak is gebarsten en het vocht vloeit weg.»

In den toestand van AYMÉ VERD zou een verzet tegen de plaats hebbende wreedheid, geen' moed maar dwaasheid geweest zijn. Hij beproefde het daarom niet, maar stelde zich voor dat hij spoedig op dezelfde wijze zou omkomen. De indruk van het gebeurde kon hij echter niet volkomen verbergen, en moest hij aan een hugenoots edelman, die in zijne nabijheid zich ophield, mededeelen:

« Welnu , messire , » sprak hij fluisterend , « wat zegt gij van dat tooneel ? Zijn dat de christenen die de zeden der oorspronkelijke kerk onder ons zullen doen herleven ? »

« Helaas ! » antwoordde MONTBRUN , « het zijn niet eens menschen meer. »

« Uwe beurt , hansworst ! » zeide de hopman van fortuin , een tweede slagtoffer aanwijzende.

Doch de boogschutter werd verschoond van de herhaalde aanschouwing des gruweltooneels. GONTRAN , uit de vertrekken des barons tredende , beval hem dat hij volgen zou , en geleidde hem , zonder een woord te spreken , naar een ander gedeelte van den toren. De weg die zij insloegen liep langs denzelfden krommen trap welke zij reeds beklommen hadden , tot zij stil hielden voor eene ijzeren deur , in de torenmuur aangebragt. GONTRAN opende die deur ; duwde den gevangene op eenen hoop half verteerd stroo neder , en sloot dezelve daarna weder zorgvuldig ; vervolgens bragt hij den sleutel bij den baron DES ADRETS terug en vervoegde zich bij zijne makkers : een hunner had zich opgesierd met den schelp-hoed , den staf en de drinknap van MADELAINE , die de ellendeling zich reeds had toegeëigend.

« Waar gaat gij , dus vermomd heen ? » vroeg GONTRAN.

« Eene bedevaart doen naar Sint BARRABAS , » antwoordde hij , « want ons handwerk begint schraal te worden , sedert een ieder zich er mede afgeeft. Buitendien verzekert PHILIBERT mij , dat alle deuren , die wij nu gesloten vinden , zich enkel op het vertoonen van mijnen staf openen zullen. »

« En wat hebt gij met onzen jongman uitgerigt, » vroeg PHILIBERT.

« De baron heeft hem voor eene volgende opruiming bewaard; dat is tot morgen, tegen het uur van ontbijten. »

« Dan blijven wij tot morgen, » zeide de avonturier.

« En dat waarom? » vroeg CICINDELLE, die nimmer beter tevreden was dan op weg zijnde.

« Waarom? lievertje, » antwoordde de wisselaar, « om dat aan het halssieraad van den graaf nog eene parel ontbreekt, die ik beloofd heb hem te zullen bezorgen. Begrijpt gij het nu? »

« Gij hebt schoone tanden, CICINDELLE, blank als melk en fijn als paarden, maar de boogschutter heeft tanden van goud, » zeide PHILIBERT, terwijl hij zijn muildier besteeg. « Zoo het u echter verveelt langer hier te blijven, stijg dan achter mij op, en klem u wel aan mij vast. Ik ga naar *Confolens*, alwaar ik eenige half vermolmde papieren moet afhalen, die de graaf noodig heeft. Gij lieden, » zoo vervolgde hij tot zijne makkers, « zult mij aan het veer bij moeder de nacht wachten, en mij genoegdoening geven voor hetgeen gij mij afgewonnen hebt. Vrede zij met u, broeders. »

PHILIBERT gaf zijn muildier de sporen en reed met CICINDELLE weg, onder het gelach der avonturiers, die den weg insloegen naar den verlaten burgt aan het veer.

Drie en Eleertigste Hoofdstuk.

EENE WIJSGEERIGE BESCHOUWING VAN DEN DOOD INHOUDENDE.

Wij zullen onze lezers thans in het donkere gevangenhok leiden, waar onze held, op last des barons, werd opgesloten. Het was eene overwelfde ruimte van naauwelijks twintig voet in 't vierkant, die door eene enkele smalle opening een weinig licht ontving; doch daar die opening in het zuidwesten was gemaakt en de zon in dit uur hoog in 't zuiden stond, zoo viel er slechts zoo veel licht naar binnen als noodig was om de akeligheid van het hok te verminderen, of, misschien, om die te vermeerderen. Het gewelf was zoo laag, dat een man er niet regtop staan kon, en de lucht die de gevangenen inadenden vochtig en salpeterachtig. De zwakke zonnestralen, die eenige uren van den dag er binnen drongen, hadden duizende insekten doen ontkiemen en op de noordelijke muur een groenachtig mos doen ontspruiten, terwijl half verteerd strooden vloer bedekte, en eene steenen waterkruik het eenige stuk huisraad van dezen akeligen kerker uitmaakte. Zulk een verblijf was weinig geschikt om deszelfs bewoners te vervrolijken; en de boogschutter vond dus overvloedige aanleiding om zich in treurige overpeinzingen te verdiepen.

Het was evenwel minder de zekerheid van zijnen

kort ophanden zijnden dood, dan wel den gruwel des burgerkrijgs, waarin hij sedert eenige maanden betrokken was, die AYMÉ zoo zeer ter neder sloeg. In burgeroorlogen komen oogenblikken voor, waarin het leven voor den weldenkenden een last wordt, namelijk als zij niet slechts verhinderd zijn om iets goeds te doen, maar zelfs het kwade niet kunnen voorkomen. Dan wordt hun gemoed met onoverwinnelijke bitterheid vervuld, die hen, met verachting van het leven en in onverschilligheid, de plaats doet betreden waar zij vallen moeten. Zoo nagenoeg was de gemoedstoestand van onzen jongen held, die daarbij neergedrukt werd door de onzekerheid, waarin hij verkeerde, omtrent het lot van BLANCHE, van zijn pleegvader en van allen die hij lief had. Doch hij wilde iedere zwakheid van zich verwijderen, nu zijn jongste uur zoo nabij was, om uitsluitend zich onledig te kunnen houden met zijn eeuwig belang; ook gelukte hem de verwijdering uit zijn gemoed van de denkbeelden tot wraak, hoewel zij diep geworteld waren, aan den hemel overlatende hen te straffen die zijnen vader hadden vermoord.

Uit zijne droomen ontwakende, bemerkte hij, aan de flauwe zonnestraal die op den donkeren muur viel, dat de dag reeds ten avond neigde; daarom besloot hij nog eens naar buiten te zien, alwaar de lange schaduwen van het geboomte en de purperglans van eene verwijderde dorpskerk, hem in 't oog vallende, verkondigden dat het ongeveer acht ure in den avond was; zoodat hij reeds zes ure in zijn' kerker had doorgebracht, zonder eenig voedsel, als of hij den

honger dood zou moeten sterven. Begrijpende evenwel dat zijn geroep niet gehoord of niet in acht genomen zou worden, besloot hij in gelatenheid de komst van zijnen cipier of van zijnen beul af te wachten, en bleef voor de opening staan, door de schoonheden der weilige natuur, van den oever der rivier en van het meer verwijderde gebergte, door de ondergaande zon, met goud bekroond, aangetrokken. Nimmer toch is de natuur voor den mensch zoo schoon, dan wanneer hij op het punt meent te zijn om het leven te moeten vaarwel zeggen, en de dingen, die hij gisteren nog met onverschilligheid bejegende, morgen niet te zullen wederzien; althans dit was bij AYMÉ het geval, hoewel hij, meer dan zulks bij krijgslieden gewoonlijk het geval is, gevoelig was voor de schoonheden der schepping, en dus met smart het omringende landschap stuk voor stuk door duisternis zag omhullen.

In dit oogenblik trof een geluid zijn oor, dat al zijne zenuwen trillen deed.

« Sakkerloot! zijt gij het mijn jongen, » sprak de welbekende stem van HUGUES tot hem.

AYMÉ wierp zich in de armen des ouden ridders, uitroepende: « zijt gij het, vader! Hoe komt gij hier? »

« Hoe ik hier kom? Ik ben niet door het venster gekropen; want dat is er niet; noch door het sleutelgat, gelijk de duivel, als hij de nonnen in hunne cel wil verzoeken; maar gelijk het een edelman betaamt overal binnen te gaan, door de deur en met opgerigten hoofde. Het gewelf is echter zoo laag dat ik mijn'

helm er tegen gebutst heb, dat zeker te bejammeren is; doch liever dan u hier te zien, had ik mijne hertenpan er tegen verbrijzeld.»

AYMÉ zweeg; want hoe veel genoeg het bijzijn van hem die over zijne jeugd gewaakt had geven kon, wenschte hij toch dat hij thans verre verwijderd ware. Des niet te min omhelsde vader en zoon — gelijk zij zich voortdurend noemden — elkanderen op nieuw hartelijk, zich neerzettende op het vunsige stroo, vermits de staande houding te vermoeijend was, en den ouden ridder, — zoo als hij zich uitdrukte, — in de verpligting bragt om zijnen rug te krommen gelijk een deurwaarder die een vonnis beteekent. Toen verhaalden zij elkanderen hunne ontmoetingen en de omstandigheden die hen in handen hunner vijanden geleverd hadden; en daar die, zooveel AYMÉ VERD betreft, den lezer bekend zijn, zullen wij ons enkel tot de mededeelingen van den ouden ridder bepalen, dezelve ontdoende van alle uitweidingen, waarmede hij gewoonlijk zijn verhaal kruide en opsierde. De oude ridder VERD dan, op den hit van meester PRUNELLE zijnen vijand spoedig ingehaald hebbende, had hem terstond aangevallen en duchtig in 't naauw gebragt. Op het oogenblik echter dat hij den graaf een' degenstoot wilde toebrengen, die BRISSAC hem vroeger geleerd had, overkwam hem een ongeval, dat op eenmaal het gevecht eindigde, en den graaf in lagchen deed uitbarsten, in weerwil hij op het punt was geweest zich alle lachlust voor goed benomen te zien. De apothekershit, namelijk, gelijk te denken is even als zijnen meester doortrokken van

denkbeelden die op genezen doch geenszins op verwonden uitliepen , door het wapengekletter verschrikt , stortte neder en wierp HUGUES in het zand , zeker om een' moord te verhoeden ; en eer nog de ridder weder op de been was , zag hij reeds den degen van DE SASSENAGE op zijn' strot gerigt. Hoe bedenkelijk zijn toestand ware , zou hij zeker het gevecht hebben voortgezet , indien niet eenige krijgsknechten van den graaf , op het wapengerucht toegeschoten , hem in weerwil van zijnen tegenstand hadden ontwapend , en DE SASSENAGE het vermaak geschonken om dit nieuwe slagtoffer naar de eeuwigheid te zenden , langs denzelfden weg als hij AYMÉ VERD reeds meende te hebben doen bewandelen.

Na dit verhaal geëindigd te hebben , dat den ouden ridder , zoo als te denken is , menige aanleiding gaf om zich de voortreffelijke eigenschappen van zijne Rosamonde te herinneren , begon hij bij de omstandigheden van zijnen zoon stil te staan ; en geraakte daardoor dermate in vuur , dat het gewelf der gevangenis van zijne uitvallen en vloeken dreunde. AYMÉ trachtte hem tot bedaren en onderworpenheid te brengen , hem voorhoudende dat de christelijke pligt zulks vorderde , en door zijn voorbeeld aan zijne woorden kracht bijzettende ; 't geen in zoo verre gelukte , dat de oude medgezel van BAYARD , die nimmer door den dood verschrikt was geworden , en enkel uit liefde tot zijn pleegkind zijne gewone koelbloedigheid had verloren , genoegzaam bedaarde om een geregeld gesprek te kunnen aanvangen ; belovende dat hij het treurig onderwerp niet meer aanroe-

ren, en zich uitsluitend bezig houden zou met de voorbereiding voor den grooten overstap. Hoe welgemeend dit voornemen was, blijktens de overpeinzingen waarin hij gedurende de volgende oogenblikken verdiept geraakte, konden echter zijne denkbeelden niet lang in een spoor blijven dat hem gedurende zijn geheele leven ten eenemale vreemd was geweest. Zijne verbeeldingskracht, aan een ongeoeffend paard gelijk, sloeg aan 't hollen, en voerde hem zoo ver van het punt van waar hij uitgegaan was, dat hij in luidruchtig gelach uitbarstte, bedenkende welke gezigten zijne schuldeischers zouden zetten, als de mare van zijnen dood hun ter oore kwam: de goede lieden, meende hij, zouden rouw aannemen; zijne lijkstatie, die daardoor een lange sleep zou hebben, volgen, en juist ieder zoo veel uit den opbrengst der goederen van *Rochelerpt* trekken, als het krip aan hunne hoeden hun zou kosten.

Hoe ook deze denkbeelden hem verheugde, zij waren echter van korten duur, en werden door meer ernstige opgevolgd; zoo zelfs, dat hij aan AYMÉ verzocht eenige gebeden op te zeggen, alzoó hij niet een enkel van buiten kende, en van alle die hij in zijne jeugd had gehoord slechts het woord *amen* hem was bijgebleven. Naauwelijks echter was het eerste gedeelte van den rozekrans door AYMÉ ten einde gebracht, en het *amen* door den ouden ridder met eene gemoedelijkheid uitgesproken die een konvent van karthuizers zou hebben kunnen stichten, toen plotselijk eene lichtstraal in de gevangenis doordrong, zonder dat bepaald kon worden van waar die kwam.

« Hebt gij niets gehoord? » vroeg AYMÉ zijn' vader.

« Neen, » antwoordde HUGUES. « Misschien wordt de schildwacht op den trap afgelost. Werden wij ook maar afgelost. Of zou men ons tot den jongsten dag hier willen laten? St... wacht, daar wordt de sleutel omgedraaid. Zijt gij gereed AYMÉ? »

« Ja, vader, » antwoordde de jongman met vaste stem.

« Des te erger, » vervolgde de oude ridder, « want het komt op niets neer. Er is nog een gans in ons hok geworpen, die zich heeft laten vangen, en hier bewaard moet blijven tot den tijd dat zij geplukt zal worden. Gij zult haar spoedig hooren kwaken. »
« Hé, vriendje, » riep hij den binnengeworpene, die zich bij de deur had neergezet, toe, « wie zijt gij? »

« Bij Sint THOMAS, » antwoordde deze, « het zou wel voegen mij eerst te zeggen wie gij zijt. »

« Sakkerloot, » vervolgde de baron, « als ik mij niet bedrieg, zijt gij het meester PLACIDUS, en dus een oude kennis. »

De kandidaat, — want hij was het — gevoelde zich om twee redenen niet weinig verheugd op het hooren dezer woorden: vooreerst om dat hij nu zeker was eene toespraak te hebben, en ten andere om dat hij een' vriend ontmoette.

« Welkom, » vervolgde de ridder. « Wij, mijn zoon en ik, hebben behoefte aan iemand die ons door zijne redenen stichten kan, en wie zou daar beter toe geschikt zijn dan gij? ja, zoo is het, zoo gij den hemel een kicken vraagt, ontvangt gij eene

volwassen gans, gelijk onze berglieden gewoon zijn te zeggen. Maar ik hoor u wel, doch zie u niet.»

« *Ambulamus in tenebris*, ik verkeer in de duisternis, » antwoordde de klerk, « die op den tast naar zijne vrienden zocht. 't Is in deze vervloekte muizeval even duister als in het brein van meester BARBANTANE en alle andere hugenooten. Doch, onder ons gezegd, die arme duivels zijn nog meer te beklagen dan degenen die zij in den kerker werpen, vermits..... »

Hier stiet de klerk zijn hoofd tegen het gewelf, en werd daardoor in zijne rede gestuit, tot groot leedwezen van HUGUES, die verzekerde dat hij nimmer een godgeleerde had ontmoet die sterker was dan PLACIDUS, zoo als, onder anderen, in den morgen van denzelfden dag hem gebleken was, toen zij te zamen twaalf pinten wijn hadden geledigd.

« Ik hoop dat gij u niet gekwetst zult hebben, sire klerk, » zeide AYMÉ, PLACIDUS bij zijn kleed grijpende en naast zich doende nederzitten.

« Verontrust u niet, messire, » was het antwoord, « ik ben, den hemel zij dank, niet van glas. Vroeger heb ik de knuppels der barbiersjongens van *Montpellier* gevoeld, en nog maar kort geleden de ketters op mijnen schedel voelen beuken, als op een tromvel; doch hunne knuppels en zwaarden, die niet krachtiger zijn dan hunne bewijsgronden, zijn er op afgestuit, *sicut in clypeo sagittæ*, zoo als de pijlen der Troianen op het schild van ACHILLES. Ik sta nog vast op mijne beenen; ten minste tot morgen ochtend. »

« En dan ? » vroeg AYMÉ.

« Dan , » vervolgde PLACIDUS , « doen wij te zamen eene kleine reis , *more novo* , op eene nieuwe manier , de beenen in de lucht en het hoofd naar beneden ; dat , zoo als gij begrijpen zult , voor de vrouwen vooral aanstootelijk zijn moet. Doch wat gaat zulks den hugenooten aan ; als zij slechts veranderingen kunnen invoeren , zien zij zoo naauw niet. Daar valt mij , bij Sint THOMAS , een dichtregel van PLAUTUS in , die mij altijd duister was , doch nu duidelijk wordt :

« Liber captivus avi fere familis est. »

de gevangene jongman gelijkt bijna op een' vogel. Juist ; want morgen zullen ons enkel de vleugels ontbreken , om het voorkomen te hebben of wij vliegen. »

« Hoe oud zijt gij , sire klerk , » vroeg HUGUES.

« Vijf en twintig jaar. »

« Sakkerloot , dan zijt gij nog jong. Het schijnt dat de hemel het leven aan zijne schepselen toemeet , gelijk uw vader , JEAN GOUTTENOIRE , den wijn aan zijne gasten. Als men een paar malen geproefd heeft is het of er aan de kan geen einde zal zijn , maar , ja wel ; reeds bij de derde of vierde kroes wordt men den droesem gewaar. »

« *Mista senum ac juvenem densantur funera* , de jongen sterven als de ouden , » antwoordde PLACIDUS met waardigheid. « Ieder boomblad wacht niet tot den winter om af te vallen ; in ieder jaargetijde voert de wind er eenige mede. En wat zwaarigheid. Of zoudt gij voor den dood vreezen , messire ? »

« Niet voor mij zelve, » antwoordde HUGUES; « want wij zijn oude bekenden. Sedert twintig jaren heb ik hem in *Italië* dikwerf van zeer nabij gezien, en hem in mijn leven meerdere poetsen gespeeld als aan meester BONNEFOY, de deurwaarder, en zijne handlangers. Maar met dat al, weet ik zeer goed, dat, vroeg of laat, mijne schuld aan hem moet betaald worden, en hij veel behendiger personen om die in te vorderen in zijne dienst heeft dan al de deurwaarders van *Romans*, namelijk: de ouderdom, het voeteuvel, de koorts, de pest, de geneesheeren, de artsennijmengers, en, die ik vooral niet moet vergeten, de hugenooten; handlangers der gerechtigheid van daar boven, wier roede zelfs een edict des konings niet terug kan houden. Dat alles weet ik, sakkerloot, 't is mij volkomen onverschillig; maar ik zou zoo gaarne mijn' zoon hier achterlaten. »

« *Definet in piscem.* » Zoo viel PLACIDUS hem in de rede. « Stop, of gij zult alles bederven wat gij gezegd hebt; en, bij Sint THOMAS, gij hebt veel goeds gezegd; hoewel uwe vergelijking van den dood met een' deurwaarder, die ik nergens, in eenig schrijver, heb aangetroffen, mij niet vrij toeschijnt van valschen smaak. De dood, heer ridder, is eene weldaad voor ieder schepsel, en derhalve voor uw' zoon zoo wel als voor u. Ja ik ga verder, en beweere dat gij reden hebt om u te verheugen in stede van u te bedroeven. »

« Mij verheugen over den dood mijns zoons! » riep de baron uit.

« *Primo*: als Christen; doch dat behoeft geen be-

wijs, want alle godgeleerden zijn het eens op dat punt. *Secundo*: als wijsgeer, en *tertio*: om dat het de kleur heeft der oudheid. Ja, messire, de oudheid noemde PRIAMUS zeer gelukkig, om dat hij zijne geheele nakomelingschap had zien sneuvelen; en die PRIAMUS had, — het zij zonder verwijt gezegd — ruim zoo veel nakomelingen als gij schuldeischers, te weten ruim drie honderd, de kleinkinderen niet eens medegerekend; zoo dat het een aardige trein moet gegeven hebben als zij aan tafel gingen. Daarom roept SENECA ook uit: *Felix PRIAMUS!* Gelukkige PRIAMUS!»

Errat in umbris, interque pias
Felix animas Hectora quærit. (1)

«De wille des hemels geschiede, *amen*,» zeide HUGUES, in het denkbeeld dat koning PRIAMUS een almanaksheilige was, en het latijnsche vers eene aanhaling uit de Heilige Schrift. «Ga voort, sire klerk, want ik heb verstrooijing noodig. Weet gij wel wat mij het meest hindert?... Om uit dat venster te springen als een deurwaarder die het veld ruimt. Ware het nog om de eer eener vrouw te redden, gelijk aan dien loskop BRISSAC, op zekeren dag, of liever zekeren nacht overkwam; toen hij, betrapt zijnde....»

«Vader!» zoo viel AYMÉ hem in de rede, vreezende dat de ridder weder afdwalen zou in het verhaal van een liefdeavontuur.

(1) Gelukkig; want hij wandelt rond onder de geesten, HECTOR zoekende onder de welgelukzaligen.

« Heb ik ook iets gezegd dat stuitend voor u is? » vroeg HUGUES, verwonderd, aan PLACIDUS.

« *Minimè*, in 't minste niet, » antwoordde deze; die uit het gesprokene niet tot een ergerlijk vervolg besloot.

« Dat is jammer, » antwoordde HUGUES, « die het latijnsche bijwoord als eene bevestiging zijner vraag had opgenomen. « Anders had ik u eene vrolijke geschiedenis verhaald. Doch dat is om 't even. Ook wilde ik enkel zeggen, dat het leed doet niet te zullen sterven zoo als ik wensch, namelijk: te paard en met gevelde lans. Zie dat is de schoonste dood die gedacht kan worden. »

« Ik ben niet van uw gevoelen, messire, » zeide PLACIDUS. « Niet dat ik den dood op een slagveld als onteerend zou beschouwen, ofschoon hij evenzeer het deel van den bloodaard als van den held is; maar gij zult mij, hoop ik, toestemmen, dat de wijze aan dien dood geene voorkeur mag schenken. »

« Hoe! » zoo viel AYMÉ hem in de rede, « zou er een roemrijker dood kunnen zijn, dan te sterven voor zijn geloof en zijnen koning. »

« *Distinguo*, messire; met onderscheid, » hernam PLACIDUS. « Ik ken het gezegde van HORATIUS:

« *Dulce et decorum est pro patriâ mori*, » (1) zonder twijfel: te sterven is schoon, en voor zijn geloof en zijnen koning te sterven nog schooner. Maar, zoo als die zelfde HORATIUS op eene andere plaats zegt: *est modus in rebus*, men moet de zaken onderscheiden. En nadien er duizende manieren zijn om zaken te onderscheiden, zoo zijn er ook duizende

(1) 't Is zoet en eervol te sterven voor zijn vaderland.

manieren waarop men sterven kan; bij voorbeeld: men kan zich een' dolk in 'thart stooten; vergif inswelgen; zich doen verbranden; zich ophangen; zich verdrinken; zich laten vierendeelen of de hersenen inslaan; zich levend doen villen, of door een wild dier doen verslinden; en het eene is even roemrijk als het andere volgens het martelaarsboek. Maar bedenkt eens waarin de roem van het sterven eigenlijk ligt. Immers niet in het werktuig dat het middel is om de ziel van het ligchaam te scheiden: *Nemo dat quod non habet*. Dat werktuig kan niet geven wat het even min bezit als gezond verstand en geld het deel zijn van JACQUES SAUZÉAS. Ware de zaak niet als ik beweer dat zij is, dan zouden al de ketters die gij verslagen hebt, al de landloopers die deze oorlog heeft uitgebroeid, als een schoone lentedag de muggen, doch die, als 't God behaagt, in vredestijd wel zullen gehangen worden, roemrijker dan gij gestorven zijn.... Hoe vindt gij die tweeledige bewijsvoering?»

«Ik geloofde dat gij in 't bezit waart van meer gezond verstand, sire klerk,» zeide de baron. «Volgens uwe stelling, zou de dood van mijn' wapenbroeder BAYARD niet begeerlijk zijn.»

«*Nego sequentiam*. Dat volgt niet uit mijne stelling,» hernam de kandidaat levendig. «Ik zeg dat de degen die BAYARD doorboorde, menige zwetsers en lafaard neergestooten zal hebben, wier namen niet eens tot ons gekomen zijn. De vrijheer van *du Ferrail* heeft zijne roemvolle nagedachtenis niet te danken aan het vallen in den strijd, maar daaraan dat hij viel voor koning en vaderland. De zaak dus be-

schouwende, — en zij moet zoo beschouwd worden, — mag ik mij den voorrang toeëigenen op den ridder zonder vrees of blaam, om dat ik, strikt genomen, sterf: voor God, voor den koning en voor het vaderland; want de hugenooten zijn vijanden van den hemel, van de aarde, van de Heilige Maagd, van de koninginne moeder en alle goede Franschen.»

Hoewel de oude ridder maar ten halve deze scherpzinnige redenering kon bevatten, ligte hij echter zijne muts op, ten teeken van toestemming, enkel om dat zij besloten was geworden door een' uitval tegen de hugenooten.

«Dit dan toegestemd zijnde,» vervolgde PLACIDUS, «zoo beweer ik verder, dat onder de vele manieren van sterven, die tot den huidigen dag zijn uitgevonden, — en die lijst is lang, — het sterven aan eene welbezette tafel mij 't best bevallen zou: *inter lagenam et poculum*, tusschen de wijnkan en den beker; mits wel te verstaan, niet in den vastetijd. Ja, zoo zou ik wenschen den dood te verbeiden, gemakkelijk neergezeten aan eene welbezette tafel, gelijk men een' vriend verbeidt. *Mors amica postrema*. De dood is eene toekomstige vriendin, zoo als de kerkvader FABRICIUS zeer geestig zegt. Het behoeft naauwelijks gezegd te worden dat ik geen dag van volkomen onthouding zou uitkiezen, op welke het aanraken van spijs of het bevochtigen der lippen reeds bezondigt.»

Onderwijl PLACIDUS zijne denkbeelden over dit zwaarwigtig onderwerp dus in 't breede uiteenzette, had AYMÉ reeds een en andermaal de hand voor zijnen mond gebragt om een onwillekeurig geeuwen te-

gen te gaan. Om den goeden dunk der lezers ten opzichte van onzen held niet te benadeelen, moeten wij zeggen, dat de arme boogschutter den geheelen dag niets genuttigd had, en het geeuwen bij hem niet uit verveling ontsproot, maar het gevolg was van honger; want eene ledige maag wordt zelfs door de stevigste redevoering niet bevredigd. In weerwil dus van zijn ernstig pogen om wakker te blijven, viel hij in slaap, zijn hoofd op de knie des ouden ridders nedervleijende: de weldadige natuur diende hem de hartversterking toe die zij zelve toebereid, en de slaap genaamd wordt; eene hartsterking die den hongerigen voedt, den gevangenen vrij maakt, en de diepste hartewond, ten minste voor eenige uren, balsemt. De oude ridder luisterde inmiddels met meer aandacht naar PLACIDUS, dan hij in zijn leven naar iemand geluisterd had. Zoo groot is het vermogen der welsprekendheid! Eindelijk, evenwel, overviel de slaap hem insgelijks, en zakte zijn hoofd op zijne borst neder, onder het uitspreken van 't woord: *amen*.

De waardige kandidaat, ter oorzaak van de volslagene donkerheid in den kerker niet bemerkende dat hij geene toehoorders meer had, was voortgegaan in zijn betoog, gedachtig aan het voorbeeld van de beroemste wijsgeeren der oudheid, en het voorschrift van SOCRATES: *Moriamur cum bonis verbis*. (1)

Aan SOCRATES denkende, kon hij echter niet nalaten in dien wijsgeer af te keuren, dat hij de spijs die zijn vriend CRITO hem bragt, had geweigerd;

(1) Sterven wij met vrome woorden op de lippen.

doch hij schonk zijne volkomene goedkeuring aan het besluit om de vrouwen uit zijne gevangenis verwijderd te houden en een' haan aan ESCULAPIUS te offeren; welke laatste daad, naar zijne meening van eerbied voor de geestelijkheid getuigde, als die van regtswege de offeranden zich toeëigende, die den goden gebragt werden: eene opmerking, welke de toekomstige uitleggers van PLATO zeker zullen benuttigen. Verder tot de geschiedenis van BOËTIUS gekomen, die zijn boek: *de vertroosting* getiteld, in de gevangenis schreef, gaf hem zulks aanleiding hevig uit te varen tegen THEODORIC, koning der Oostgothen, om dat hij BOËTIUS ter dood had doen brengen, den baron DES ADRETS vergelijkende met dien barbaar, het hoofd der hugenooten van zijnen tijd, — THEODORIC had het Arrianismus omhelsd, — en zich zelve, PLACIDUS GOUTTENOIRE, met den dichterlijken wijsgeer van de zesde eeuw. Het slot zijner rede was, echter, het schoonste gedeelte derzelve. Daarin sprak hij over den dood van SENECA, die, vier aderen hebbende doen openen, in een bad zijn jongste uur afwachtte, met zijne vrienden over de onsterfelijkheid redekavelende.

Gelukkig voor het nageslacht sliepen de vrienden van SENECA niet, maar zij hebben de woorden van hunnen meester opgeteekend en er een schoon boekdeel van gevormd. Hier liep alles echter zamen om der nakomelingschap een' tegenhanger van SENECA's laatste gesprekken te onthouden, die anders waarschijnlijk het licht zou hebben gezien; want, behalve het gebrek aan schrijfgereedschap en de volslagenen duisternis, op zichzelve reeds genoegzaam om iedere

aanteekening onmogelijk te maken, waren de beide vrienden van PLACIDUS ingeslapen en in dien staat van bewusteloosheid gedompeld, welke de aanraking der tooverroede van den God des slaaps te weeg brengt. Van al het schoone, door PLACIDUS te dezer gelegenheid gezegd, is niets voor ons bewaard gebleven; doch wij mogen, oordeelende naar het geen voorafgegaan is, veilig veronderstellen dat hij zich duidelijk en naauwkeurig heeft uitgedrukt, zonder bevangen te zijn van de vreeze voor den dood, die ieder schepsel is aangeboren, doch, gelijk hij gewoon was te zeggen, wel in het gedierte verschoonbaar was, doch niet in een redelijk schepsel dat den doop ontvangen en tien jaren lang op de schoolbanken van *Montpellier* gezeten had, ter beoefening der wijsbegeerte van SOCRATES.

Toen reeds de morgen begon aan te breken en zijne eerste stralen in den kerker doordrongen, sprak de klerk nog over zijn onderwerp, de diepe stilte zijner lotgenooten voor een bewijs van hunne aandacht houdende. Het is dus ligtelijk te bevroeden dat hij zich eenigermate te leur gesteld gevoelde, toen hij bespeurde dat zij sliepen, hoewel de inwendige voldoening, welke altijd zijn doel was wanneer hij den mond opende om te spreken, of hem sloot na voleindigd te hebben, door de omstandigheid die wij vermeld hebben niet geheel verloren ging, maar, integendeel, hem eene uitkomst deed bespeuren, die zijne eigenliefde streelde. Hij redeneerde aldus: het doel mijner rede is geweest den toehoorders te overtuigen dat de dood niets afschrikkends of vrees-

lijks heeft, en dat heb ik bereikt; want zij slapen gerustelijk aan mijne zijde, in plaats van bevende te waken, zoo als zij anders zouden doen. De voldoening die hij hieruit trok was gelijk aan die bij de uitreiking van zijn kandidaatsdiploma door hem ondervonden; zoo dat hij zacht opstond, om zijn eigen werk niet te verwoesten, en zoo veel de duisternis toeliet de muren van zijn verblijf begon te onderzoeken. Niet dat hij daartoe door de zucht tot herkrijging der vrijheid, zoo natuurlijk in ieder schepsel dat daarvan beroofd is, gedreven werd; daaraan dacht hij niet eens, zich sedert den dag van gisteren als dood beschouwende; maar aangezien hij geene toehoorders voor zijn wijsgeerig onderrigt meer vond, en zijn' schat toch niet begraven wilde zien in eenen kerker, zoo besloot hij dien aan de muren toe te vertrouwen. Hij trok dus zijn zakmes uit, om eenige spreuken, deels van de kerkvaders en deels van de oude grieksche en romeinsche wijsgeeren ontleend, in de muur te griffelen, eindigende met het navolgende in de latijnsche taal:

« Men zegt dat het riet van den oever des strooms, waarin ORPHEUS door de Bacchanten verdronken werd, nog lang daarna welluidende toonen voortbragt. Aldus zullen deze sprakelooze muren, van den kerker waarin PLACIDUS GOUTTENOIRE, kandidaat in de godgeleerdheid, door de hugenooten, — de ware Bacchanten, vermits zij geenen anderen God kennen dan BACCHUS, — kwaadaardiglijk opgesloten werd, van eeuw tot eeuw de vertroosting zijn van hen,

die in dit voorportaal van den dood hem zullen opvolgen; en zulks niet door ijdele geluiden, maar door heilaanbrengende spreuken, en...»

PLACIDUS had den tijd niet om den volzin te eindigen; want de deur des kerkers werd geopend, en een man trad daar binnen dien wij onzen lezers in 't volgende hoofdstuk zullen leeren kennen.



Nier en Veertigste Hoofdstuk.



HET ONTBIJT VAN DEN BARON.

Toen de deur geopend werd, begreep PLACIDUS dat voor hem en zijne lotgenooten het oogenblik gekomen was om hunnen laatsten weg te wandelen. Hij keerde zich met kalmte naar den binnentredende, wiens gelaat in de duisternis niet onderscheiden kon worden, doch die hij, voor een der volgelingen van DES ADRETS meende te moeten houden. Ofschoon niet zeer gespierd, scheen de man evenwel goed gebouwd te zijn. Hij droeg laarzen met zware sporen en om zijn middel eenen lederen gordel, waar tusschen een dolk gestoken was. Zijn borstharnas blonk als zilver, doch de mantel, die het ten deele bedekte, was van gemeene stof, en droeg de ken-teekenen dat hij in menigen veldslag had dienst ge-

daan. Zijn hoofd, dat maar weinige vergrijzende haren meer vertoonde, als van een' man die de vijftig jaren te boven is, was gedekt door een' grijzen vilt-hoed, die boven het regteroog opgetoomd en met eene witte veder versierd was. Eindelijk viel eene meer heldere zonnestraal door de opening in de muur, en gaf aan PLACIDUS gelegenheid op te merken, dat zijn bezoeker bijzonder leelijk was, eene kromme havigksneus, dunne lippen en grijze doordringende oogen had, wier blik moeilijk te verdragen was. 's Mans gelaatskleur vooral, een mengsel van rood en geel, en daar tusschen eenige vale vlekken, verhoogde de afzigtelijkheid zijner tronie, en deed onzen geletterden vriend aan de beschrijving denken, die PLUTARCHUS van SYLLA's gelaat geeft, in deze woorden: *eene aardbei in meel gerold*. Een meer geoefend opmerker dan PLACIDUS was, zou de vergelijking nog verder hebben kunnen voortzetten, en op het gelaat van dezen buitengewonen mensch, somberheid, heerschzucht en onverzettelijkheid gelezen hebben, en de bestemming om allen te bevelen die het lot in zijne nabijheid plaatsen zou: eene bende struik-roovers of eene legermagt.

De binnengekomene bleef in 't midden der gevangenis staan, zonder een woord te spreken den klerk beschouwende; doch deze, die volstrekt niet van zijn stuk werd gebragt door de gedachte aan den nabij zijnden dood, begreep dat stilzwijgen te moeten afbreken.

« Hoofdman, » zeide hij, naar den muur terug keerende om zijn opschrift te voleindigen, dat hij voor

de nakomelingschap niet onvoltooid wilde laten, «ik weet waartoe gij gekomen zijt. *Ne caveas*. Verheel het maar niet. Een oogenblik slechts en ik ben tot uwe dienst. Bij ongeluk is de punt van mijn mes stomp geworden en laat mij in den steek, gelijk in de laatste oogenblikken de beste vrienden ons verlaten. *Sic homo*. Zoo is de mensch. Verstaat gij latijn hoofdman?»

De hoofdman gaf geen antwoord.

«Bij Sint THOMAS!» vervolgde PLACIDUS zonder zijn hoofd om te wenden, «het schijnt dat gij stom zijt; en dat is eene bijzonderheid onder de ketters. Maar, zoo als mijne min, GUDULA, plagt te zeggen: wacht u voor de honden die niet blaffen; zij beginnen met u de handen te likken, en eindigen met u te bijten. Heeft uw baron DES ADRETS ook de gewoonte om zijne dienaars de tong te doen uitrukken, in navolging der Satrapen van *Asië*, op dat zijne wreedheden niet door hen verhaald zouden worden? Doch hoe het zij, gij hebt gelijk het stilzwijgen te bewaren; liever dan onzin uit te kramen, gelijk uwe zoogenaamde leeraars doen. Het zwijgen valt ligt, plag die zelfde GUDULA te zeggen, ofschoon haar mond nooit stil stond. Zwijgen is geen arbeid. *Quis minor est quam tacuisse labor*. Wordt niet ongeduldig hoofdman; mijn opschrift is voleindigd, en gij ziet mij gereed u te volgen.

De kandidaat deed zijn knipmes toe en zag rond naar den binnengekomene; doch die was met AYMÉ verdwenen, en de oude ridder alleen bij hem achter gebleven; die dermate door de redenen van PLACIDUS

overtuigd geworden was dat hij als een os sliep, en door geen kanonschot te wekken zou zijn geweest.

« *Sancta Maria, ora pro nobis.* Heilige MARIA bid voor ons, » sprak PLACIDUS, het teeken des kruizes makende. « Ik heb mij dan niet bedrogen, toen ik iets van den Satan in dien gewaanden hoofdman meende te bespeuren. *Libera nos, Domine, ab insidiis diaboli.* Verlos ons van den booze. Hij heeft den boogschutter zeker door het luchtgat weggevoerd. Wat zal ik den goeden ouden antwoorden, als hij mij vraagt wat er van zijn' zoon geworden is. Daar ontwaakt hij juist.

Wij zullen evenwel PLACIDUS en den ridder aan hunne bespiegelingen overlaten, en AYMÉ VERD volgen. Wij vermoeden in geen deele, dat de lezer met PLACIDUS zal denken aan eene ontvoering door den duivel, en zullen daarom, kort weg, zeggen, dat er niets bovennatuurlijks in AYMÉ's verdwijnen gelegen was. Slapende neerliggende, voelde hij eene hand zijnen schouder aanraken, waardoor hij ontwaakte. De oogen openende, zag hij den man voor zich die PLACIDUS voor een' der hopliden van DES ADRETS had aangezien, en op hem de uitwerking deed als de Indiaan moet ondervinden die, den nacht in een hol doorgebracht hebbende, bij zijn ontwaken de vlamme oogen eens tijgers voor zich ziet, schitterende in de duisternis. Hij huiverde; want hij had den baron DES ADRETS herkend.

De eerste indruk dier herkenning was, gelijk te denken is, sterk; doch AYMÉ vond spoedig zijne beradenheid terug, en, zich losmakende uit den arm

zijns vaders , volgde hij den baron op diens wenk , naar het vertrek dat hij op de bovenste verdieping van den toren had ingenomen. Dat vertrek was bovenmatig ruim en bijna geheel zonder huisraad ; het duidde niet enkeleene volslagen minachting van de gemakken des levens in deszelfs bewoner aan , maar ook dezelfde geaardheid als welke de roofvogels hooge rotsen doet uitkiezen voor hun verblijf. Een schamel nachtleger , eene kast , een paar stoelen , onordelijk in de ruimte verstrooid , waren de eenige meubelen die er in gevonden werden.

In de naaste kamer , die zij doorgegaan waren , bevonden zich verscheidene hoofdlieden van het protestantsche leger , en daaronder den bekenden GONTRAN met een paar van zijne gezellen , die , in afwachting der veroordeeling van onzen held , tot welker uitvoering zij bestemd en geroepen waren , zaten te dobbelen.

Zoodra de baron met AYMÉ alleen was , wees hij hem een' stoel aan en zette zich tevens neder.

« Zoo zijt gij dan in mijne handen , fraaije weglouper ; » zeide hij op ruwen toon. « 't Is lang geleden sedert wij elkanderen ontmoet hebben. »

« Zoo ik mij niet bedrieg , kolonel , » antwoordde AYMÉ , « zal dat zes maanden geleden zijn. Die tijd zal aan het nageslacht kort toeschijnen , als het daarmede uwe overwinningen vergelijkt , en de kastee-
len , steden en landstreken opsomt , in dat tijdsverloop door u ingenomen. Voor hen , evenwel , die dat tijdperk doorleefd , en de rampen aanschouwd hebben die het land treffen , is het zeer lang.

« Ga zitten, bij Sint GEORGES, » vervolgde de baron. « Wij zullen te zamen ontbijten. Ik heb nu eerst vernomen dat u geene spijsze gebragt is, zoo als ik bevolen had. »

Zonder het antwoord van AYMÉ af te wachten, stiet de baron met de greep van zijn' dolk op tafel, en terstond trad een bediende met eene gevulde kan en eene mand met mondbehoefden binnen, die hij op tafel verdeelde, na er alvorens een doek over gespreid te hebben. Onder dit bedrijf herinnerde AYMÉ zich een gerucht dat geloof vond in het katholieke leger, als of de hugenootsche bevelhebbers hunne gevangenen, na een ruim onthaal hadden doen ombrengen, bij 't verlaten van het gastmaal. Hoewel hij de denkbeelden van PLACIDUS, omtrent den schoonsten dood, niet kon omhelzen, deed hij, tegenover DES ADRETS gezeten, niettemin den maaltijd eer aan, na de langdurige gedwongene onthouding die hij had doorgestaan, en beantwoordde de vragen van den gastheer, die blijkbaar ten doel hadden om zijnen moed op de proef te stellen, met kalmte en vastheid. Tegen het einde van het maal, waarvan de baron met zijne gewone soberheid gebruik had gemaakt, vroeg deze aan AYMÉ, of hij den hertog DE NEMOURS kende, bevelhebber van het katholieke leger. Dit met ja beantwoord zijnde, begon hij een nader onderzoek, dat hij echter eensklaps afbrak door de vraag: « hoe oud zijt gij? »

« Ik was twintig jaar oud toen ik uwe kompagnie verliet, » antwoordde AYMÉ.

« Een stap die, onder ons gezegd, niet verstan-

dig was, » vervolgde de baron. « Twintig jaar; dat is den ouderdom der dwaasheden. Berouwt u dien stap op dit oogenblik? »

AYMÉ antwoordde :

« Het berouwt mij, messire, niet gestreden te hebben onder het oog van een' veldheer als gij. Met uitzondering daarvan mag het mij niet berouwen gedaan te hebben wat ik voor pligt hield. »

« Dat is ruiterlijk gesproken, » antwoordde de baron glimlagchende. « Ik zal u eene vraag doen, die gij onbewimpeld beantwoorden moet. »

« Ik luister, » antwoordde AYMÉ, zijn glas vol schenkende.

« Nu, met de hand op het hart, wat denkt gij van mij? »

« Van u, mijn heer de kolonel? »

« Ja, van mij. Gelooft gij dat ik zoo zwart ben als men mij afschildert? Houdt gij mij voor den Antichrist of voor den duivel? Doch wat het laatste betreft kan ik u gerust stellen; want gij ziet dat ik geene paardevoeten heb. Kom, » vervolgde hij, zijne ellebogen op de tafel leggende, « wees openhartig; gij zult er niets bij verliezen. Bij Sint GEORGES! zijn wij geene oude vrienden? Wat houdt u terug? Zijn wij niet onbeluisterd, en doet de wijn de stommen niet spreken? Ik heb een voornemen met u; doch vóór ik het openbaar moet ik weten hoe gij omtrent mij denkt. »

« Wat kan u aan mijne denkwijze gelegen zijn, kolonel? » vroeg AYMÉ, door de wending verrast die het onderhoud genomen had.

« Verduiveld ! Gij aarzelt als of het een antwoord gold voor eene oude vrijster, die u te raden gegeven heeft hoe veel jaren zij telt. Vreest gij dat de waarheid mij verschrikken zal ? of dat ik dien prins wil navolgen, die den spiegel in zee wierp welke hem overtuigd had dat hij leelijk was ? »

« Messire, » antwoorde AYMÉ, « het is niet raadzaam de waarheid uit den mond van mannen te verwachten, vooral wanneer zij elkanderen beoordeelen. Van nature is hunne oordeelskracht zoo beperkt, dat zij niet eens door vriendschap, eigenbaat of haat — die nog wel het meest verblind — behoeven geleid te worden als zij uitspraak doen. Daarom, verschoon mij van een antwoord op de vraag waarmede gij mij vereerd hebt. »

« Dat doe ik, » zoo viel de baron hem, zich de handen wrijvende, in de rede. « Bij Sint GEORGE ! gij hebt uwen hals verdedigd als een aak die de hand ontglipt. Vrees verder niets; want ik heb mij niet bedrogen, toen ik verwachtte op u te kunnen vertrouwen. »

« Ik begrijp u niet, kolonel ! » zeide AYMÉ, ten toppunt van verwondering.

« Gij zijt moedig en voorzigtig tevens, » vervolgde DES ADRETS. « En dat zijn, geloof mijne ondervinding, twee eigenschappen die zeldzaam te zamen wonen onder hetzelfde kleed. Waarachtig, ik heb mijnen rug gekromd als eene zeug die gestreeld wilde worden, en gij hebt uwe hand terug getrokken. Daarmede wensch ik u geluk; want het vereert den zoon uws vaders. Zoo gij laaghartig genoeg waart geweest

mij te vleijen, als andere in uwe plaats gedaan zouden hebben, zoo waart gij een man des doods geweest; want ik verfoei de lafaards.»

AYMÉ werd minder door het denkbeeld getroffen, dat hij genade had gevonden in de oogen des gevreesden mans, dan door de gedachte aan den valstrik die hij zoo wonderbaarlijk ontkomen was. Hij wist geen' passenden naam te vinden voor dezen zonderlingen mensch, die dus, in zijne handeling jegens een' gevangene, list, wreedheid en zachtmoedigheid wist te vereenigen. Verheugd aldus aan het gevaar ontkomen te zijn, dat vleijerij over hem gebragt zou hebben, verstoutte hij zich den baron te vragen, wat zijn lot zou zijn geweest, indien hij een afkeurend gevoelen over hem had uitgebragt.

«In dat geval,» voerde DES ADRETS hem met verontwaardiging te gemoet, «zou ik u eene zotskap, met schellen behangen, doen opzetten en als een dwaas den weg opgejaagd hebben: dat was, dunkt mij, de minste straf die gij verwachten kondet. Eerst als gij in vrijheid zijt, en mij het leven en voorspoed in de wereld verschuldigd zult zijn,» vervolgde hij bitter, «eerst dan, jongman, zal de tijd voor u gekomen zijn om mij te veroordeelen, ja te lasteren; tot zoo lang moet gij zulks aan mijne goede vrienden overlaten, die dat werk naar behooren volbrengen, als gewoonlijk. Doch keeren wij tot ons onderwerp terug. Gij zegt, den hertog DE NEMOURS te kennen, niet waar? Hij is in dit oogenblik tien uren van *Lyon* gelegerd. Gij trekt zonder verwijl derwaarts met mijn vrijgeleide

en twee krijgslieden , om den hertog eene boodschap over te brengen , die hem dermate verheugen zal dat hij u zeker aan zijn hart zal drukken. Ja , uwe woorden zullen lieflijker zijn voor zijne ooren dan het geluid der klokken van *Sint Jean* en *Sint Nazier* , toen zij zijnen zegepralenden intogt te *Lyon* verkondigden.»

« En welke is die blijde boodschap , » vroeg *AYMÉ* , getroffen door des barons levendigheid.

« Die zal ik u zeker dienen mede te deelen , want raden zoudt gij haar niet. Let wel : gij zult den hertog *DE NEMOURS* zeggen , dat *DE ROHAN-SOUBISE* in mijne plaats benoemd is tot gouverneur van het *Lyonnesche* en van *Dauphiné*. »

« Dat is onmogelijk ! » riep *AYMÉ* uit , zijne ooren niet geloovende.

« Ik heb er het bewijs van , » vervolgde de baron. « Het is door een toeval in mijne handen gevallen. Gisteren kwam een man , of liever een half beschonken vlegel , mij uwe aankomst melden , in zijne zakken naar een' brief van *DE SASSENAGE* zoekende , die , naar hij zeide , u betrof. In de eene of andere kroeg onderweg had hij denkelijk dien brief verloren ; want hij stelde mij eenen geheel anderen ter hand , waarin het weefsel tot mijn' ondergang werd bloot gelegd. »

Nu trok de baron een' brief uit zijnen gordel , ontvouwde dien met bevende hand , en las hem overluid. Die brief was door den admiraal *DE CHATILLON* aan *DE SASSENAGE* geschreven , en behelsde , na eene lange inleiding , onder andere deze woorden : *DE SOUBISE* is reeds op weg. De raad heeft acht geslagen op uwe billijke klagten.

«Uwe billijke klagten!» riep de baron uit. «En waar beklagen zij zich over? Ben ik inhalig geweest? Heb ik mij, gelijk CRUSSOL en zoo vele andere, met de goederen der dorpen en der kerken verrijkt? Zij zouden in mijn leger moeilijk een edelman vinden die armer is dan ik. Waarover beklagen zij zich? Heb ik een' veldslag verloren? De man die zeggen kan mij overwonnen te hebben, moet nog geboren worden. En waarover, bij Sint GEORGES, beklagen zij zich dan? Daar, neem het papier, en lees het ten einde. Gij hebt betere oogen dan ik.»

AYMÉ nam den brief over en vervolgde de lezing. Dat was eene moeilijke taak en niet zonder gevaar; want het vervolg bevatte eene lange opsomming van grieven, gegrond of minder gegrond, tegen het gedrag en de handelingen des barons; en hoe voorzigtig AYMÉ was, die grieven verloren niets van hun gewigt, door dat zijn mond haar voordroeg. Integendeel, hij bevlijtigde zich, op het gevaar van 't ongenoegen zijns toehoorders af, te drukken op iederen sterk sprekenden volzin, en het geen er verzachtend in gevonden werd met een' zweem van spotternij voor te dragen; ten doel hebbende om den baron nog meer te verbitteren, en, zoo 't mogelijk ware, van het bondgenootschap der hugenooten af te trekken. DES ADRETS hoorde naar de voorlezing terwijl hij met den voet de maat aangaf, en zijne hand met den greep van zijnen dolk speelde. Nu en dan viel hij AYMÉ in de rede door den uitroep: «dat is onwaar! dat is belagchelijk! dat staat er niet! Lees nog eens! dat is, bij den hemel, onmogelijk!» Eensklaps werd

hij echter stil, den boogschutter met een' blik gadeslaande als de valk doet vóór hij op zijne prooi zal nederstorten. Zijne gelaatskleur verwisselde: het hooge rood verbleekte en de vaele vlekken werden geelachtig, als een gewis voorteekeu eener vlaag van razernij; zoo dat AYMÉ, indien hij de verandering had waargenomen, zeker eene huivering door al zijne zenuwen ondervonden zou hebben. Doch hij was genaderd aan een gedeelte des briefs waarin de wreedheden werden opgesomd, aan DES ADRETS door de algemeene stem ten laste gelegd: de moord der bezetting van *Montbrison*, *Mornas* en andere steden, met verkrachting van overeenkomsten na eene eervolle verdediging gesloten, en dergelijke, waardoor de lezer dermate in vuur geraakte, als of hij zelf de beschuldiger was; zoodat de baron hem den brief ontrukte, dien in zijne vuisten zamendrukkende als om hem te vernietigen. Met grootte stappen ging hij het vertrek op en neer, de woorden herhalende die hem 't meest getroffen hadden en pogende zich zelve en zijnen verbluften toehoorder, die begon in te zien dat hij te veel zijnen toestand uit 't oog had verloren, te overtuigen dat hij belasterd werd. Meer en meer klonn zijne woede, als bij het aangeschoten wilde zwijn, dat zich op den grond omwentelt, en daardoor de pijl die het getroffen heeft nog dieper in de wond drukt. Onverwacht stond hij stil, kruiste zijne armen op de borst, en scheen hij ernstig na te denken. Die schijnbaar bedaarde houding was voor onzen held evenwel meer te duchten, dan de woedende vlagen die daaraan voorafgegaan waren; want nimmer was DES ADRETS

meer te vreezen dan als hij bedaard scheen, en zijne woede geheel in zijn binnenste besloten hield. Trouwens de woeste vlagen, waarvan wij spraken, openbaarden zich zeldzaam; want hij had ze leeren inhouden en bedwingen, om later, gelijk de stoomkracht in onze dagen, op hetzelfde punt gerigt, des te heftiger te werken.

Des barons beredeneerde koelbloedigheid was dus geenszins van gunstige voorbeduidenis; en AYMÉ moest vreezen, dat de wraak die den verwijderden vijand niet treffen kon, op hem die nabij was neder dalen zou. Doch dat gebeurde niet. Na nog eenig stilzwijgen beval DE BEAUMONT dat de boogschutter met lezen zou voortgaan, en zeide, na het eindigen daarvan, tot hem:

« Vertrek, en breng aan DE NEMOURS de eigen woorden des admiraals over, zeg hem dat ik het ben die u zend; ik, dat wilde dier, 't welk de hugenooten weldra, in eene ijzeren kooi opgesloten, ten schouwspel zouden rondvoeren door het land, als ik hen begaan liet. Gij zult hem zeggen dat de herstelling des vredes, het staken der bloedvergieting van hem afhangt. En waarlijk er heeft reeds te veel bloed gevloten. Maar wie heeft de schuld?....

AYMÉ durfde naauwelijks zijne ooren gelooven, maar zweeg, en de baron vervolgde: « De oorlog heeft zijne bijzondere wetten, die niet door mij zijn ingevoerd. Te paard gezeten en geharnast is men weinig geschikt om mededoogen te oefenen; en bij Sint GEORGE, een veldslag is geen steekspel, waar enkel om de goedkeuring der vrouwen gestreden wordt.

Verstaat gij dat, knaap? Als de vlam eene buurt heeft aangetast, worden de gebouwen omver gehaald die zij nog niet bereikt heeft, om den voortgang der verwoesting te stuiten; en hij die zich in dergelijke omstandigheid door onverstandig mededoogen liet verlokken om alles te willen behouden, zou zeker alles verliezen. De krijg nu is die vlam, vertegenwoordigd door de krijgslieden, die, na eene stad stormenderhand veroverd te hebben, op een deel der verovering aanspraak hebben, dat men het deel der vlam zou kunnen noemen. Overigens is het eene ontijdige barmhartigheid met een stomp en bot zwaard te strijden, om dat de overwinning daardoor onzeker wordt. Neen men moet handelen gelijk de stier, die zijne gepunte horens laat zien wanneer hij aanvallen wil; het tegenovergestelde is gevaarlijk, en zwakheid in den krijgsman, al wordt het als eene deugd in hem geroemd. Ledig uwe flesch, knaap, want gij hebt versterking noodig, dewijl gij tusschen hier en *Lyon* niet moogt vertoeven. Die hoogmoedige admiraal verstaat niets van den oorlog, die hij naar de regelen voeren wil welke hij uit de boeken heeft geput: zij die handelen oordeelt hij naar de uitspraak van babelaars, en zendt een MARCELLUS waar een FABIVS gevorderd wordt. Die wijsheid zal hem duur te staan komen. Ik zou, nu zes maanden geleden, met die boekenwijsheid, bij den hemel, wat uitgerigt hebben. Neen ik heb den schrik onder onze vijanden gebragt; zoo dat op het geluid mijner trommen, of het verschijnen van mijnen witten vederbos alleen, de wapenen neergelegd, de poorten geopend werden.

De schrik is mijn bondgenoot, die ik vooruitzend om het gebruik mijner kanonnen noodeloos te maken. Gijlieden hebt geene sterke plaatsen; ik, daarentegen, geene zwakke meer. En de admiraal zou mij wreed noemen, om dat ik meer bloed gespaard dan vergoten heb. Na twee of drie ontmoetingen is de schrik den GUISES naar 't hart geslagen; zoo dat zij tegenwoordig even min aan weerstand denken, als of zij met mij in verstandhouding stonden. Op die wijze is het oorlog minst verderfelijk. Eene geweldige, hevige ziekte is te verkiezen boven eene slepende, om dat zij korter van duur en, als zij wijkt, door eene volkomen herstelling gevolgd wordt. Alle geneesheeren zullen u zeggen dat eene slepende ziekte het ligchaam ondermijnt en eindelijk sloopst.»

Gedurende deze redevoering, die blijkbaar ten doel had om zich te zuiveren van de beschuldiging van wreedheid, hem door den admiraal gedaan, wierp de baron zijn' hoed op de tafel, en plaatste zich, na eenige malen de kamer op en neer gegaan te zijn, voor een venster, welks gordijn hij wegschoof, den strijd ter naauwernood kunnende bedwingen, die in zijn binnenste, tusschen zelfverwijt, schaamte en gramschap plaats vond.

«Die lafaards!» zeide hij, — denkelyk de hugenooten bedoelende — «hebben mij als een gemeen krijgsknecht behandeld. Indien ik de zijde der katholijken gekozen hadde... Doch alles kan nog te regt komen; want hij die de hugenooten heeft verzameld kan ze ook weder verstrooijen. De pottbakker die ontevreden is over zijn werk, verbreekt

het weder. Ook ik zal het mijne verbreken. Met DE GUISE heb ik mijne rekening vereffend, en ik wil mijne schuld aan den admiraal insgelijks voldoen. Zijt gij gereed, AYMÉ?»

«Ja, messire,» antwoordde de boogschutter opstaande. «Ik heb mijn leven veil tot demping van den burgerkrijg.»

«Gij hebt gelijk,» vervolgde DES ADRETS. «Ook ik heb nimmer gestreden dan tegen hen die ik als vijanden mijns konings beschouwde. Geloof mij, liever had ik mijn leger tegen de Engelsche of Spanjaarden aangevoerd; dan tegen landgenooten. Doch de hugenooten hebben mij bedrogen, door mij en menig ander in den waan te brengen dat de koning als in gevangenschap gehouden werd. Maar zij zijn vijanden des konings, en hun gedrag te mijwaarts is er een bewijs van. Zij gaan inzien, dat ik nimmer iets doen zal strijdig met het belang van onzen jongen monarch; daarom zijn zij van mij afkeerig geworden, tot loon voor al mijne bewezene diensten. Doch ik heb besloten het kwaad te verhinderen dat zij willen stichten, nu ik, de hemel zij dank, nog gezag voer in de door mij veroverde provincien, die ik onder 's konings gehoorzaamheid terug zal brengen. Ga, mijn zoon, en breng mijne woorden aan DE NEMOURS over, onder wiens vanen ik bereid ben als de minste krijgsknecht te dienen. Alleen begeer ik dat ieder die tot zijnen plicht terugkeert kwijtschelding erlange, volgens het jongste edict van bevrediging. Ik zal de staten van *Valence* bijeen roepen, en hoop dat alles geschikt zijn zal vóór de aankomst van SOUBISE. In

tusschen moet gij DE NEMOURS tot een mondgesprek met mij voorbereiden, onder zoodanige voorwaarden als gij oorbaar achten zult. Ik laat dit punt aan u over; want een verstandig afgezant heeft geene voorschriften noodig.»

Doch Ayme drong op eene meer uiteengezette en bepaalde lastgeving aan; welke hij dan ook bekwam. Hij vertrok daarna zonder verwijl, met een vrijgeleide door DES ADRETS onderteekend, ten einde de landstreek door diens krijgsmagt bezet gehouden veilig te kunnen doortrekken. Vooraf had hij, gelijk te denken is, zorg gedragen voor de loslating zijns vaders en zijns vriends, die hij dan ook bij het verlaten van den toren reeds aantrof. Beseffende van hoeveel gewigt de geheimhouding was voor de hem toevertrouwde aangelegenheid, wachtte hij zich wel iets van zijn onderhoud met DES ADRETS te zeggen, maar drong op het vertrek uit *Romans* na verloop van een uur aan, ten einde het verkregen vrijgeleide niet te verbeuren. Dat uur werd door denouden ridder en PLACIDUS tot een duchtig ontbijt ten huize van JEAN GOUTTENOIRE besteed, en door AYMÉ om een paar paarden aan te koopen. Het een en ander volbragt zijnde, togen de drie reizigers op weg, op naauwelijks tien minuten afstands gevolgd door een persoon in monniksgewaad en op een muilezel gezeten, die, gekomen aan de poort welke zij waren uitgereden, den schildwacht vroeg of hij geen troep ruiters had gezien.

«Ja, mijn heer,» antwoordde de schildwacht, die tot de duitsche ruiterbende behoorde, met een' uitheemschen tongval.

« De hemel zij dank ! » zeide de monnik , « dan kan ik hen nog achterhalen , want zij kunnen mij niet meer dan een kwart uur vooruit zijn. De eene dienst is eene andere waard , kameraad , en voor de goede tijding die ik van u ontvangen heb zal ik u een' goeden raad geven : als gij op een' vogel mikt in 't geboomte , wendt dan nooit uw hoofd om , uit vreeze dat gij een paar schoone oogen , als die van CICINDELLE , eene volle wijnkan of een stel dobbelsteenen te zien mogt krijgen en de vogel onderwijl wegvliegt. Nu hebben wij weder effen rekening. »

PHILIBERT zette zijn muildier in den draf , om den verloren tijd weder in te halen.



Vijf en Veertigste Hoofdstuk.

DE BROEDERS VIJANDEN.

Een vallend voorwerp versnelt zijne vaart naar mate het de aarde meer nadert , door eene geheimzinnige magt naar de plaats heengevoerd alwaar het verbrijzeld zal worden. Zoo is ook de mensch , als hij het evenwigt tusschen goed en kwaad verloren heeft , waarin hij op aarde werd geplaatst. Deze redekundige opmerking dient eeniglijk om de oorzaak aan te

wijzen van den snelleren voortgang welke dit verhaal, meer bijzonder toegewijd aan de schildering van de treurige doch onmisbare gevolgen der dweeperij van nu af aanneemt. De geschiedschrijver, toch is even weinig meester om den loop der gebeurtenissen te vertragen, als de natuurkundige om de snelheid van het vallende voorwerp te verminderen.

Wij hebben GASPARD achtergelaten aan het hoofd eener talrijke bende, door die van den slotheer DE BEAUSEJOUR versterkt, tegen zijnen broeder, den baron DE MONTMAUR, optrekkende. RENAUD, de bedreigingen vernomen hebbende door GASPARD tegen hem gerigt over het ziellooze overschot van HENOCH BARBANTANE, en de vroegere grieven tegen zijnen broeder in zijn geheugen terug roepende, kon de voldoening niet verbergen, die het vooruitzicht op eene aanstaande vijandige ontmoeting met zijn' beleediger hem schonk. Ook zijne bende, ofschoon niet wetende tegen wien zij werd aangevoerd, deelde in die gemoedsstemming, door wraak aangeprikkeld, evenzeer als door de godsdienstige dweeperij die hen aanvankelijk de wapenen in handen gegeven had. Vele hunner toch hadden persoonlijke beleedigingen te wreken: de eene had een bloedverwant, de andere zijnen oogst, de derde zijne kudde verloren, of door de vlam zijn huis en have zien verteren. Afgescheiden van het hoofdleger, door de *Rhône*, en van alle zijden door vijandelijke bende omgeven, waren zij opgewonden, zoo als DRYDEN het uitdrukt: *Tot den blinden moed van lieden die niets meer te hopen hebben.*

GASPARD'S bende trok, in meer geregelde orde dan gewoonlijk, voort, door de tegenwoordigheid van deszelfs aanvoerder in toom gehouden. De gemoedstemming van dien jongen krijgsman was in de laatste zes maanden dermate veranderd, dat hij naauwelijks meer te onderkennen was, en zijne onderbevelhebbers, ofschoon vrijwillig zijne banier volgende, hem maar zelden naderden, en meestal in eenzaamheid aan het hoofd der bende lieten voorttrekken.

Hij vervolgde aldus zijnen weg, het hoofd neergebogen, en trachtende den strijd tot bedaren te brengen, die in zijn binnenste tusschen de beleedigde natuur en de dweeperij ontstaan was.

Na meer dan een uur dwars door het gebergte getrokken te zijn, zonder eenigen wegwijzer dan zijn strijdpaaard, 't welk, naar hij zeide, op uren afstands de lucht had van de hugenooten, klopte hij aan eene eenzame hut, vreezende van den weg gedwaald te zijn; in welke meening hij bevestigd werd door de oude bergbewoonster, die op zijn aankloppen de deur opende.

« Indien gij naar *Monetier* verlangt te trekken, mijn goede heer, » zeide zij, « dan moet gij tot den waterval van *Robiou* terug keeren; linksom slaan, den molen van *Aubry* laten liggen, en aan het bosch van *Galibier* gekomen, hetzelfde een uur volgen. God geleide u, messire.

« Ik dank u, goede vrouw, » antwoordde GASPARD. « Duivels, zoo wij onze snaken misliepen, zouden zij zeker denken dat wij voor hen bevreesd zijn. »

GASPARD wendde den teugel van zijn paard ; maar het dier bleef zijnen weg vervolgen , als of het die vermaning niet had opgemerkt. Deswege ontevreden herhaalde hij de beweging , doch met even weinig goed gevolg dan de eerste maal ; zoodat hij in drift en vloekende de sporen gebruikte. Het arme dier steigerte en hinnikte , doch bleef halstarrig de wending weigeren. De oude vrouw , dit ziende , boog haar hoofd en zeide :

« Geloof mij , messire , dat is een slecht voortteeken. In uwe plaats zou ik den teugel vieren en mijn paard laten gaan waar het wilde. Misschien bevindt uw beschermengel zich op den weg , om den terugkeer te beletten. »

« Dat is meermalen gebeurd , » zeide GENEST , het teeken des kruises makende. « De goede vrouw kan gelijk hebben , messire ; daarom zoudt gij wel doen hare woorden in acht te nemen. »

« In het voorgaande jaar , » vervolgde de oude vrouw , « overkwam iets dergelijks aan vader AUBRY. Op zijn' ezel gezeten wilde hij de *Robiou* doorwaden , om langs den kortsten weg zijnen molen te bereiken , gelijk hij meermalen gedaan had. Het dier weigerde , maar hij sloeg het zoo lang tot hij zijn' zin kreeg , ten gevolge waarvan beide verdronken. Zoo iets kan u ook overkomen hoofdman. Daarom geloof de woorden eener oude vrouw , die niet weet wie gij zijt , van waar gij komt , noch werwaarts gij henen gaat ; geloof mij , het zou beter voor u zijn... »

Doch GASPARD luisterde niet eens naar de woorden der oude vrouw , maar voer voort zijn weerstrevig

paard te dwingen. De lezer zal ligtelijk begrijpen, dat wij ons voor de juistheid der uitlegging, welke de oude bergbewoonster van het voorval gaf, geen borg stellen, ofschoon zij aan menig een' aannemelijk moge toeschijnen, maar aan de twijfelaars vrijheid laten om hetzelve aan eene andere oorzaak toe te schrijven, bij voorbeeld aan koppigheid; gelijk CHRISTY BLACK deed, in dergelijke omstandigheden, ten aanzien der tegenstribbelingen zijner huisvrouw. Zoo als te denken is, de overwinning verbleef aan den ruiter; het paard wendde eensklaps om, en vloog als de pijl eener boog op de *Robiou* aan; zoo dat GASPARD nu evenveel beleid moest gebruiken om het dier te bedwingen, als vroeger volharding om het te doen gehoorzamen.

« Gewis overkomt hem een ongeluk, » zeide de oude, den ruiter met het oog volgende. « Maar ik heb hem gewaarschuwd en dat is al wat ik doen kon. Men zou gemakkelijker den loop des strooms of de vaart eens sneeuwvals stuiten, dan een' dwaas terug houden die in zijn verderf loopt. »

GASPARD, den weg volgende die hem gewezen was, kwam even voor het vallen van den avond in de lange vallei van *Esclou*. Die vallei, nergens meer dan een kwart uur breedte hebbende, wordt van het noorden naar het zuiden door eenen bergstroom doorsneden, wiens bedding thans droog was; ten oosten door naakte rotsen en west en noordwaarts door pijnbosschen ingesloten. Voor eene hinderlaag beducht, was de jonge aanvoerder over de hoogten of dwars door het bosch voortgetrokken, vreezende, daar het reeds zoo laat

werd, den vijand niet te zullen ontmoeten. Op eens, evenwel, deden zijne krijgslieden 'een' schellen kreet hooren, bij de ontdekking eener talrijke bende gewapenden op de helling van het tegenoverliggende gebergte, 't welk door de laatste stralen der onderdergaande zon beschenen werd: het was zeker de bende van den baron DE MONTMAUR.

In de stelling der beide strijdmagten ware niets gemakkelijker geweest dan eene vijandige ontmoeting te ontwijken; doch noch de eene noch de andere bende had zoo veel wegs afgelegd, enkel om het genot van elkanderen in de verte te beschouwen. Maar de vraag was gewigtig wie het eerst in de vallei zou afdalen, om dat de tegenpartij daardoor groot voordeel verkreeg en van de hoogte op zijnen vijand kon nederstorten; zoodat de hugenooten, naar hunne gewoonte, de verlichting uit den hoogen inriepen, door het aanheffen van eenen psalm, welks toonen tusschen de heuvelen weergalmden, en door de katholijken met gelach en spot beantwoord werden.

« Ellendige heidenen! » riep een der hugenooten met donderende stem, « kom uit het hout te voorschijn waar gij u als meerlen genesteld hebt, en wij zullen u leeren fluiten. »

« Kom zelve te voorschijn, lafaards! » antwoordde de andere partij, « kom in de vlakte en wij zullen den kraaijen voedsel verschaffen. »

« Let er op, » vervolgde een der hugenooten, « zij wachten den nacht af om ons in stilte te ontwijken. »

« Waant gij dat wij bevreesd voor u zijn, kettersche honden? Ziet gij ons voor vrouwen aan?

Verschijn in de vlakke moordenaars , plunderaars , beulen van zuigelingen. »

Terwijl deze en dergelijke tergende uitdagingen plaats hadden , daalden hugenooten en katholijken langzaam van de hoogte neder , als of zij daartoe afspraak hadden gemaakt , en bevonden zich al spoedig in de vlakke tegenover elkanderen.

« Val aan , val aan ! » riep GASPARD terstond , zich met uitgetogen zwaard te midden der vijanden werpende , door woede verblind. « Val aan en verdelg deze honden. Sint HUGO zal ons bijstaan ! »

« Nader , nader beul ! » antwoordde eene schelle stem , die van BETHSABÉ , « waar is mijn echtgenoot ? »

BETHSABÉ liep met gesloten vuisten regelregt op GASPARD aan , en stiet JOLYOT terug die haar wilde verwijderen. De ruiter , op het zien eener vrouw zijn paard willende inhouden , kon daar niet in slagen , en de ongelukkige moeder werd overreden.

Deze omstandigheid deed de katholijken in vervloeking en uitvaren , en RENAUD uitroepen : « de wille des hemels geschiede ! » Door dweeperij verblind zag hij in dit voorval eene aanwijzing van den hemel om zijnen arm op te heffen tegen zijnen broeder.

« Verpletter hen , verpletter hen , die moordenaars der heiligen ! » schreeuwden de hugenooten. « Daar zijn zij die zich verzadigd hebben met het bloed der uitverkorenen. »

Na weinige oogenblikken was de strijd algemeen , en de woede der strijdende hooger gestegen dan immer te voren in dezen bloedigen krijg. Men vocht met allerlei wapenen , en zelfs met de tanden , als de wa-

penen onbruikbaar waren geworden, terwijl zij die zich achter boomen of in rotsspleten hadden gesteld, op de dooreen woelende massa hunne vuurwapenen losten, vijand en vriend treffende. Van tijd tot tijd werd de stem der broeders boven het gedruisch vernomen, hunne bende aanmoedigende of elkanderen uitdagende.

Eene onverwachte gebeurtenis deed het gevecht plotselijk staken en vervulde al de strijdenden met schrik. Nog bescheen de ondergaande zon de hoogste rotstoppen; nog was de hemel helder en onbewolkt; nog werd het gebladerte naauwelijks door den wind bewogen, toen eensklaps een donderend geluid gehoord, de aarde bewogen, de zon door stofwolken overschaduwde, en eene geweldige windvlaag in de vallei vernomen werd. De gieren en kraaijen, die altijd in de nabijheid eener strijdplaats gevonden worden, begonnen boven het tooneel te zweven, door hun snijdend geluid te kennen gevende dat zij op aas wachtten, terwijl de klok eener verlaten hermitage als van zelve bewogen werd en hare klagende toonen met het woest getier vermengde. Eer de stofwolk opgetrokken en de oorzaak van dit verschijnsel op te sporen was, waren vele der strijders reeds omgekomen en onder de neergestorte rotsstukken begraven.

Diegenen onzer lezers die in het alpengebergte bekend zijn, zullen meermalen van zulke verschijnselen hebben hooren spreken, en weten dat bijna niet eene vallei van dezelve verschoond gebleven is. Dat gebergte is niet gevormd door rotsen, die uit het aardrijk oprijzen en daarin gegrondvest zijn, maar zamengesteld uit afzonderlijke op elkanderen gestapelde

rotsstukken ; die , naar men zeggen zou , door de reuzen moeten zijn opeengehoopt , toen zij den hemel wilden bestijgen. Het aanwezen van dusdanige ontzettende rotsstukken , ordeloos op aanmerkelijke hoogte dooreen geworpen , heeft ten allen tijde de natuuronderzoekers bezig gehouden , en kan aan geene andere oorzaak dan geweldige omkeeringen worden toegeschreven , die in verwijderde tijden op den aardbol zijn voorgevallen. De reiziger in de alpen ziet menigmaal zulke rotsstukken , woest opeen gestapeld , boven zijn hoofd hangen , niet wetende wat hen in evenwigt houdt , maar ook niet vermoedende dat het geluid der menschelijke stem alleen genoegzaam kan zijn om dat evenwigt te verbreken.

Na deze uitweiding zal de oorzaak van het voorval dat wij beschreven hebben , en tegen het einde der maand april 1562 plaats had , gemakkelijk op te sporen zijn. Het geroep der strijdenden , en vooral de ontploffing der vuurwapens , in die eenzame oorden zoo ongewoon , waren meer dan voldoende om de ontzettende nederstorting te weeg te brengen , die de strijdenden overstelpte , als om den gruwel te verbergen die de broeders hadden bedreven , door het zwaard tegen elkanderen op te heffen.

Toen de verschrikkelijke rotsval voleindigd , de stofwolken opgetrokken en den weergalm van het geluid door dien val verwekt opgehouden had , zagen de strijdenden , door verslagenheid of door moed op de strijtplaats terug gehouden , elkanderen aan , niet wetende of zij nog op aarde waren , en met verbazing opmerkende hoezeer hun getal verminderd was. **RENAUD** ,

zonder te weten hoe hij daar gekomen was, stond eenzaam, de armen over de borst gekruist en met verwilderde haren, op een rotspunt, als een gevallen engel de aarde beschouwende, wier ondergang hij geloofde begonnen te zijn. GASPARD was met het aangezicht ter aarde geworpen en had weinig letsel bekomen, zoo dat hij zich oprigte, toen de stem zijns broeders de hervatting beval van den strijd.

«Bij Sint HUGO! daartoe ben ik bereid,» riep GASPARD, een zwaard oprapende, daar hij het zijne verloren had.

Doch de beide benden, nog maar weinige oogenblikken te voren woedend elkanderen bestreden hebbende, bleven onbewegelijk, als of de schrikkelijke gebeurtenis waarvan zij getuigen waren geweest den haat had uitgewischt, die vroeger hunnen strijdlust ontvlamde. De kleinmoedigsten sloegen op de vlugt, zoodra zij bemerkten het gebruik hunner beenen behouden te hebben, terwijl de moedigsten wel het veld niet ruimden, maar toch het gebeurde aan eene hoogere tusschenkomst toeschreven en dus ongezind waren om het gevecht te hervatten. Alleen RENAUD DE MONTMAUR had zijne tegenwoordigheid van geest niet verloren; en, hoezeer door het voorval geschokt, zoo waren de driften die hem inwendig verteerden niet tot zwijgen gebragt, maar door den schok aangewakkerd, gelijk de vlam eener toorts toeneemt, als die toorts in den wind bewogen wordt.

«Is dat uwe gehoorzaamheid, mannen,» vroeg hij met eene krachtige ofschoon bewogen stem. «Ziet gij dan niet in,» zoo vervolgde hij, «dat de rotsval

eene bestraffing is van onze lafhartigheid jegens de papisten, op wie wij den dood der uitverkorenen moesten wreken? Die heeft de wrake des Heeren over ons gebragt.»

«Bij alle duivels!» sprak een der hoofdlieden van fortuin, «'t is voor heden genoeg, zoo gij niet bezeten zijt DE MONTMAUR?»

«Zijt gij bevreesd, hopman?» vroeg RENAUD met verontwaardiging.

«Nu ja, ik ben bevreesd en ontken het niet. Er is mij eene rilling door het gebeente gevaren toen ik de rotsen rondom ons zag huppelen als eene kudde geiten, gelijk de psalm het uitdrukt die wij heden morgen gezongen hebben. Ik heb veel gezien en bijgewoond, dat moogt gij gelooven, maar nimmer iets dat zoo verschrikkelijk was.»

«En de hemel weet, wat het ons voerspelt,» voegde een der landlieden daarbij.

«Ik voor mij,» zeide een andere, «zou liever onder de rotsen begraven zijn dan het nog eens aanschouwen.»

«Gij zijt alle lafaards!» bulderde RENAUD, zijne armen kruisende. «Niet een uwer zal deze vallei verlaten, al moest ik zelf u den weg betwisten. Zoo gij u niet verdedigen wilt zullen de vijanden u overvallen, die uit uw dralen reeds moed geput hebben en hunne wapenen opzoeken. Zult gij, als de vrouw van LOTH op het gebergte van *Ninivé*, onbeweeglijk blijven? Wat mij betreft, al hoorde ik de bazuinen van het jongste oordeel, zoo zou ik nogthans het begonnen werk voortzetten; want van dien dag staat

geschreven: die op het dak is klimme niet af; die die in het veld is keere niet huiswaarts.»

In weerwil van deze vermaningen en bedreigingen, had het moeite in voor **RENAUD** om zijne bende tot het weder opvatten der wapenen te bewegen; waartoe zij evenwel, door het verwijt van lafhartigheid, eindelijk gebragt werden. De handgemeenschap die nu volgde was slechts kort van duur; want de eerst aangevallenen weken al spoedig, en zagen hun voorbeeld door de overige gevolgd, ofschoon maar weinige het zwaard des overwinnaars ontkwamen, die, aangemoedigd door zijn aanvankelijk goed geluk, zijne zegepraal tot het uiterste vervolgde.

RENAUD werd, in weerwil van zijn tegenstreven, door de zijnen medegesleept, en verplicht in het woud eene schuilplaats te zoeken met een drietal zijner aanhangers, het overschot van eene strijdmagt van twaalf honderd man, waarmede hij in den morgen was uitgetogen, aan zijnen broeder het slagveld overlatende.

GASPARD legerde zijne vermoeide bende in een gehucht der nabuurschap, alwaar hij in den nacht aankwam, deszelfs bewoners noodzakende om hun nachtleger aan de zijnen in te ruimen en zelf onder den blooten hemel te vernachten. Den volgenden dag voegden eenige achterblijvers zich bij de bende, en de jonge krijgsman zette zijnen togt in het gebergte voort.

Des en Eleertigste Hoofdstuk.

DAAGS VOOR EENE DANSPARTIJ.

Wij willen thans tot onzen held terug keeren, die wij verlaten hebben dravende met den ouden HUGUES en PLACIDUS op den weg naar *Oullins*, twee uren beneden *Lyon* gelegen, ter plaatse waar de wateren der *Rhône* en *Saône* zamenvloeijen in hetzelfde bed.

Bij het voordeel eener uitmuntende ligging in tijd van oorlog, bezit dat vlek nog andere, die waardig zijn op prijs gesteld te worden. De heuvelen, namelijk, van *Saint Foy* zijn met wijngaarden bedekt, wier voortbrengsel den liefhebbers onder onzen lezers niet onbekend kan zijn. Voeg daarbij een uitgestrekt bosch vol wild, eene beek met overheerlijke kreeften, in een woord alles wat het buitenleven veraangenaamd, en men zal eenig denkbeeld hebben van het verblijf, waar een toeval gedurende vier en twintig uren een groot gedeelte der personen van ons verhaal te zamen bragt.

Sedert twee maanden, dat de hertog DE NEMOURS zich te *Oullins* ophield, was dat kleine dorp voor zijn leger een waar *Capua* geworden. De jonge prins, niet alleen zijne vrienden maar ook zijne vijanden vergetende, dacht niet aan de belegering van *Lyon*,

die zijne onderbevelhebbers begonnen hadden, en opende zelfs de brieven niet die hij van het hof ontving, uit vreeze dat zij hem verstoren mogten in zijne vermaken. In den omtrek van zijn verblijf werden een twaalfstal kasteelen gevonden, half en half verscholen in kastanjaboschjes, en die ten huidigen dage nog den reiziger aantrekken. JACQUES DE SAVOYE vond daar een uitgezocht gezelschap van vrouwen vereenigd, uit eene landstreek die niet dan schoone vrouwen kan aanwijzen, en bragt zijnen tijd door in jagtvermaak en wandeltogten, niet als een legerhoofd, maar als een italiaansch prins, ten gevalle van eenige schoonen, kostbare meubelen, muzikanten, tooneelspelers, kunstmakers en waarzeggers rondom zich verzamelende, en van tien uren ver allen te zamen brengende die van goede sier hielden of den dans be-minden. In weerwil van het gevaar aan den togt naar *Oullins* verbonden, hadden de ridders van *DE NEMOURS*, naar de geschiedenis ons verzekerd, geen gebrek aan vrouwen op hunne bals; en het was dan ook niet zonder moeite dat *AYMÉ* en de zijnen een onderkomen vonden. In de eerste herberg waar hij belandde, wilde de waardin hem naauwelijks te woord staan, ofschoon zij op ieder ander tijdstip ten hoogste vereerd zou zijn geweest edellieden van zulk een goed voorkomen te mogen ontvangen: op zijn aanhouden gaf zij hem kort af te kennen, dat hij elders een nachtverblijf kon zoeken.

« Hebt gij die snaken goed opgenomen, *JEANNE-TON*? » vroeg de waardin aan hare dienstmaagd, toen *AYMÉ* en zijn gevolg vertrokken waren. « Waarlijk,

't is of alle landloopers, alles wat een degen draagt herwaarts overwaait en hier neer slaat, als de sprinkhanen op het etgroen. Doch mijn huis staat niet open voor fortuinzoekers.»

Onze drie reizigers klopten nog aan menige deur, zonder huisdak te vinden; en waar het hun op eene vliering aangeboden werd, was de vordering voor enkel nachtkwartier buitensporig.

«Loop naar den duivel!» zeide de oude HUGUES tot een hunner. «Tien kroonen voor een slecht nachtleger. Gij drijft er den spot mede. Binnen eene maand koop ik u, uw huis en uwe koe voor die som, daar kunt gij van verzekerd zijn. Dievenpak als gij zijt, de hugenooten zouden niet onredelijker te werk gaan. Tien kroonen, schoft! Liever gaf ik u tien stokslagen.» Hij wilde zijn verlangen terstond vervullen, doch AYMÉ en PLACIDUS hielden hem tegen.

Toen zij bijna wanhoopten om huisdak te zullen vinden, en reeds met het denkbeeld gemeenzaam begonnen te worden den nacht onder den blooten hemel te moeten doorbrengen, zagen zij eenige edellieden eene herberg verlaten en spoorlags noordwaarts rennen, van welke omstandigheid zij terstond gebruik maakten en de plaats der vertrekkenden innamen, die de waard hen welwillend afstond tot den volgenden dag, als wanneer zijne gasten zouden terug keeren, indien» zeide hij, «de dolkoppen met hun erfgoed ook niet hunne knoken in *Lyon* achterlieten.»

Onze drie vrienden begrepen de beteekenis dezer laatste woorden niet, doch vermoeiden zich ook niet

met die uit te vinden , maar zettede zich aan tafel , met drift een avondmaal vragende. Het maal werd hun spoedig genoeg voorgezet , doch was bijzonder schraal , weswege de waard zich verontschuldigde , door te zeggen dat zijne vorige gasten op alles de hand hadden gelegd eer zij vertrokken waren. Ook de wijn was smakeloos en zuur , ofschoon de heuvels van *Saint Foy* zoo nabij waren. Want de kanunnikken van *Lyon* , derzelver eigenaars , zorgden dat de beste soorten in hunne kelders opgeslagen werden. In een woord , na dat het maal afgeloopen was , zwoer PLACIDUS dat hij in zijn geheele leven zoo slecht niet onthaald was , en zelfs de woestijnheiligen niet tot zulk eene onthouding veroordeeld waren.

AYMÉ had zich intusschen genoegzaam versterkt , en overlegde bij zich zelve hoe hij zeker en spoedig zijnen last bij den hertog DE NEMOURS zou volbrengen , omtrent wiens verblijf hij bij den waard narigt in won. Hij werd naar een kasteel in de nabijheid gewezen , welks tinne alleen boven het zwaar geboomte zichtbaar was , en wilde zich terstond derwaarts spoeden , toen PLACIDUS , die geen woord van het onderhoud tusschen AYMÉ en den waard gemist had , insgelijks opstond met het voornemen hem te vergezellen , begrijpende dat zijn vriend geen ander doel hebben kon met een bezoek bij den hertog , zoo laat in den avond , dan het vinden eener betere tafel dan de hunne geweest was. AYMÉ had groote moeite hem terug te doen blijven ; 't geen eindelijk met de hulp van den ouden ridder gelukte.

Aan de krachtige handen van zijn' reisgezel ont-

worsteld , spoedde hij zich naar het hem gewezen verblijf. Het kasteel, waar de prins zijn verblijf hield, was in dit oogenblik opgevuld met allerlei slag van personen, die aankwamen, vertrokken en belangrijke bezigheden schenen te hebben. AYMÉ had groote moeite om binnen te komen, vooral dewijl zijne klederen, die hij in de legerplaats en in de gevangenis gedragen had, niet in zijn voordeel getuigden, en de eene hem naar den anderen verwees. Eindelijk geraakte hij zoo ver iemand te ontmoeten die hem te woord stond, doch op zijn verlangen om tot den prins toegelaten te worden spottenderwijs antwoordde, dat hij wel zou doen eerst een nieuw wambuis te koopen. Hij hief reeds zijnen arm op om die onbeschoftheid te straffen, toen hij zich voelde aangrijpen en een' vroegeren krijgsmakker, boogschutter als hij, voor zich zag.

Deze jongman, GILBERT DE CHALUS genaamd, was een sieraad van het katholieke leger, rijk, dapper en blijmoedig. In dit oogenblik was hij met zorg gekleed, en, naar 't scheen, gereed eene danspartij te bezoeken. Na nog hartelijk en op zijn gemak om de gramschap en verwondering van zijnen vriend gelagchen, en berigten aangaande GASPARD gevraagd te hebben, geleide hij AYMÉ door verschillende zalen van het kasteel naar een ruim vertrek, alwaar een aantal jonge krijgslieden aan tafel gezeten was, met welke AYMÉ, naar hij zeide, gaarne kennis zou maken. Deze wees echter dien voorslag af, verzekerende dat hij naar *Oullins* was gekomen om eene gewigtige aangelegenheid, die geen uitstel toeliet.

« Zoo , » zeide CHALUS. « Denkelyk eene liefde-historie. »

« Zeker niet , » antwoordde AYMÉ.

» Dan moet het eene zaak van eer zijn ; en zoo ja , dan zult gij geen' anderen getuigen mogen nemen dan mij. »

« Hartelyk dank , vriend , » vervolgde AYMÉ. « De dienst die ik van u begeer is van geheel anderen aard. »

« Dat wil zeggen ? »

« Eene kleinigheid. »

« Voor den dag er mede. Hebt gij geld noodig , zie daar mijne beurs. Zij bevat dertig pistolen , die ik gewonnen heb doch ook weder verspelen zou , als gij de moeite niet neemt ze voor mij te bewaren. »

« Ook dat niet , want geld bezit ik genoeg. Het eenige dat ik van u begeer , is mij terstond een onderhoud met den prins te verschaffen. »

GILBERT trad drie passen terug , uitroepende : « en dat noemt gij eene kleinigheid ! Op dit uur is het de moeilijkste zaak die gij bedenken kunt , en het eenige wat ik doen kan zal zijn u in aanraking te brengen met een der dienstdoende pages , iets dat ik ten uwen gevalle doch voor niemand anders wagen zou. »

AYMÉ volgde zijnen vriend door verscheidene zalen , en vernam van hem dat de prins den volgenden dag een luisterrijk feest geven en de adel van dertig mijlen in 't rond daarop verschijnen zou , die door boodschappers opzettelijke uitnoodiging ontvangen had , terwijl de laatste acht dagen enkel in toebereidselen voor het feest gesleten , en speellieden en kunstmakers van heinde en ver onthoden waren.

« Verbeeldt u , waarde vriend , » zoo vervolgde de burggraaf DE CHALUS , « dat ik mijn landgoed *de Roissieu* te pand heb moeten geven , om een turksch kleed en eenen tulband te bekomen . De maskerade kleederen zijn buitensporig duur te *Oullins* . Een eenvoudig fluweelen masker kost twee gouden kroonen ; en nog niet langer dan heden morgen hebben twee mijner vrienden op leven en dood gevochten om een' herdersstaf en een' herdershoed : de eene heeft een por ontvangen waaraan hij voor eene maand genoeg heeft , en de andere zal als een welgelukkige op het bal van morgen dansen .

Al die narigten baarden AYMÉ meer kommer dan vreugd , zich weinig goeds voorspellende van het feestgedruisch voor de zaak die hem naar *Oullins* gevoerd had . Hij wist maar al te goed dat de groote heeren , naar het voorbeeld van ARCHIAS , *den Thebaner* , zeer genegen zijn om de ernstige zaken tot morgen te verschuiven , ten einde de vreugde van heden niet te verliezen . Hij gaf zijne bezorgdheid aan GILBERT te kennen .

« Ik erken , GILBERT , » zoo vervolgde AYMÉ , « dat ik hier liever het geknal van vuurwapenen dan de toonen der vedels hooren zou ; want wie zou zeggen dat in dit kasteel een legerhoofd huist ; en wat zouden onze vijanden denken , als zij wisten wat hier voorvalt . »

« Dat zij komen ! » antwoordde DE CHALUS levendig . « Maar gij vergeet , strenge CATO , dat VENUS en de Gratiën met eigen handen ACHILLES hebben gewapend , toen hij uittoog om den dood van PATROCLUS te wreken en de Troyanen te slaan . »

Die mythologische aanhaling was echter niet voldoende om het voorhoofd van onzen held te ontrimpen , en hem de tooneelen van verwoesting te doen vergeten die hij op zijnen weg van *Romans* tot *Oulins* had aanschouwd.

« Ik moet den prins spreken , » zeide hij tot zijnen vriend. « Ik moet ; en het is niet mogelijk dat de deuren zijner zaal gesloten zouden blijven voor iemand die.... »

« Zeker , kameraad , » zoo viel DE CHALUS hem in de rede , « als gij eene lieve jonkvrouw met schoone oogen en blanke handen waart , zoudt gij geen gevaar loopen uwe uitspraak onbewaarheid te zien. Maar zoo als ik u daar voor mij zie , is het mis , messire... Doch oordeel zelf. Heidaar , FIDELIO , » riep hij vrolijk een' schoonen jongman toe , die aan een venster stond. « Deze edelman komt van verre een gewigtig nieuws brengen , en ik hoop dat gij , ter liefde van mij , hem wel terstond een onderhoud met den hertog zult kunnen bezorgen. »

« Nieuws , » sprak de page met een' italiaanschen tongval ; « en welk nieuws mijn waarde heer ? Van waar komt gij ? Wat brengt gij ? Een minnebrief van mevrouw D'ENTREMONT , of de halskraag voor den prins ? Naar dien duivelschen halskraag wachten wij met ongeduld , en gij zijt welkom zoo gij er overbren-ger van zijt. »

« Mijn verlangen geldt ernstiger zaken , » zeide AYMÉ eenigzins gevoelig tot den jongman , zich door diens veronderstelling gekrenkt voelende. « Berigt den hertog dat een edelman uit *Dauphiné* onverwijld gehoor vraagt. »

« *Dauphiné*, » herhaalde FIDELIO, zich het voorhoofd wrijvende, als iemand die zijn geheugen raadpleegt. « Ik herinner mij niet dat wij aldaar eenige galante aangelegenheid hebben, en dus kan geene boodschap uit die streek gewigtig voor ons zijn. »

« Spreekt gij in ernst, snaak? » vroeg AYMÉ met den voet stampende. « Hebt gij dan niets gehoord van den burgerkrijg in *Dauphiné*? van den baron DES ADRETS en van de hugenooten? »

« Bah, dat heeft wat te beduiden, » antwoordde de jonker, zijne ooren toestoppende, ten teeken dat de hevigheid van AYMÉ hem hinderde. « Als gij niets anders te zeggen hebt wensch ik u goeden nacht. »

En de page verdween achter een der deurtapijten, terwijl DE CHALUS schaterde van lagchen.

Toen zijn vriend weder tot bedaren gekomen was, vroeg AYMÉ hem, of er volstrekt geene gelegenheid zich zou opdoen om den prins te naderen.

« Geenē andere, » antwoordde GILBERT, « dan misschien morgen op het bal, als wanneer gij mogelijk een paar woorden hem in 't oor zult kunnen luisteren, tusschen twee rigaudons. »

« Dat is een dag verloren, » sprak AYMÉ tot zich zelve. « Groote God in welke handen hebt gij onze belangen vertrouwd! De een wil vrede maken, niet in het algemeen belang, maar om eene persoonlijke belediging te wreken; de andere neemt zelfs den tijd niet om de voorslagen aan te hooren die men hem tot bevrediging doen wil, vreezende dat hij zijn avondmaal vertragen of eene galante zamenkomst verzuimen zou, indien hij daartoe een paar uren afzon-

derde. Nu, » zoo vervolgde hij, luide sprekende, « ik zal op het bal komen. Wanneer en waar zal het gehouden worden? »

« Hier, mijn waarde, » antwoordde DE CHALUS, « doch na het uur van de vesper; want de vrouwen zijn naauwgezet op het punt der godsdienstigheid. Maar hoe denkt gij het aan te leggen om toegelaten te worden? »

« Duivels, » zeide AYMÉ, « zoo als ieder ander dat aan zou leggen. Aan de deur zal ik mijn' naam noemen, en dan binnentreden. »

Bij dat antwoord nam GILBERT zijnen vriend van 't hoofd tot de voeten op, zich naauwelijks van lagchen kunnende onthouden; want hij oordeelde dat zijn gewaad, hoe welvoegelijk voor een' krijgsman te velde, geheel onvoegzaam was voor een feest waarop de voornaamste vrouwen der provincie zouden verschijnen.

« En denkt gij in uw tegenwoordig gewaad te verschijnen? » vroeg hij verder.

« Zeer zeker. Van waar zou ik een ander halen? »

« Maar dan zult gij niet toegelaten worden. Ten hoogste zal men u vergunnen onder de vensters naar de muziek te luisteren en door de gordijnen de dansende te begluren. Gij moet volstrekt een voegzaam kleed hebben: een' herdershoed, een fluweelen mandarijnskleed, eene narremuts; in een woord, een gewaad dat u niet bloot stelt aan den spot der gasten. »

« Dat u de duivel hale, » sprak AYMÉ. « Hier komende, dacht ik niet voor zulk een zot te zullen gehouden worden. Doch het zij zoo. Onder dwa-

zen zou hij de grootste zijn die alleen wijs wilde wezen. Ik ga terstond een' herdershoed koopen. Vaarwel.»

«Een oogenblik,» riep GILBERT. «Waar duivel wilt gij gij heen? Zoo gij niet voornemens zijt uwen degen en de geheele baronij *de Rochelerpt* tot pand te stellen, zult gij, althans in *Oullins*, niet vinden wat gij zoekt; ja het is zelfs nog onzeker of eenige jood eene enkele el lint zal willen geven op zoodanig onderpand. Er is maar een middel op, dat gij namelijk te paard stijgt en naar *Lyon* spoedt. Mogelijk breekt gij den hals bij het beklimmen der muren; doch wat maakt dat. Iederen dag zetten wij onze huid voor dingen van minder belang op het spel.»

GILBERT, door de trom naar de wachtkamer geropen, groette zijnen vriend en vertrok. AYMÉ nu aan zich zelve overgelaten, overlegde of hij den raad hem gegeven volgen zou, en vatte voor een oogenblik het voornemen daartoe op. Bij nadere overweging begreep hij echter den goeden uitslag zijner gewigtige zending niet in gevaar te mogen brengen door zijn leven te wagen, en hij keerde naar de herberg terug, op een middel peinzende om zich een geschikt momkleed te verschaffen.

Zeven en Veertigste Hoofdstuk.

HOE DE MARSKRAMER HET SPOOR VAN AYMÉ VERLOOR EN WEDERVOND.

Naar de herberg al peinzende terugkeerende, vermoedde onze held het groote gevaar niet, in dat oogenblik hem bedreigende, door de aankomst te *Oullins* van PHILIBERT, en iets later van den graaf DE SASSENAGE in persoon. Het voorval dat deze twee personen elkanderen deed ontmoeten is belangrijk genoeg om hier medegedeeld te worden.

De lezer zal zich herinneren, dat de zoon van den veerman in het voorvertrek van DES ADRETS zat te dobbelen, toen de baron AYMÉ op een ontbijt onthaalde. Zich zeer nabij de kamerdeur bevindende, en met een scherp gehoor begiftigd, had PHILIBERT, zonder daarom zijne belangen in het spel te verwaarloozen, eenige woorden die in de ontbijtkamer gesproken werden opgevangen, en die eenige woorden met geoeffende scherpzinnigheid aanvullende, het voor nemen van den hugenootschen veldheer geraden. Hij wil vrede maken dacht hij.

« Het ongeluk klopt niet altijd aan der armen deur, » mompelde hij. « Ik heb de hand vol klaveren, en dat beduidt geld. Het geheim is gewigtig, en ik zal het niet onder de aarde begraven, noch voor eene

eenige beurs afstaan , zoo als ik , drievoudige dwaas , den brief deed , die van de italiaansche kwam. »

Het spel geëindigd zijnde wierp hij de kaarten neer en trad naar buiten , om meer op zijn gemak te overleggen welk voordeel hij kon trekken van het geheim , dat zoo toevallig in zijne magt was gekomen. Hij wist evenwel hoe voorzigtig dergelijke geheimen moeten behandeld worden , om niet , als de goudmakers , in plaats van dat edele metaal , assche op den bodem der smeltkroes te vinden , of een groot ongeluk te krijgen , gelijk zekeren kanunnik van *Sint Bernard* overkwam , die door het springen der smeltkroes zijn gezigt verloor , op het oogenblik dat de goudwording naar zijne meening moest plaats hebben.

Doch de beeldspraak daargelaten. PHILIBERT wist zeer goed , dat hij de uiterste voorzigtigheid in acht nemen , en vooral zijn geheim den eersten den besten niet openbaren moest , als hij , in stede van de ronde som te ontvangen waarop hij het schatte , geene stokslagen beloopten wilde. Na lang overleg begreep hij dat AYMÉ *Oullins* niet mogt bereiken , om dat de zaken , anders wel eens met zoo veel spoed zouden kunnen voortgaan , dat hij , PHILIBERT , achter het net kon visschen. Hij besloot dus den boogschutter uit eene hinderlaag te overvallen , hem naar de andere wereld te doen verhuizen , en zich van de brieven en papieren meester te maken die hij bij zich mogt hebben. Zulks gelukkende , was hij alleen bezitter van het geheim ; hij alleen de beschikker over vrede of oorlog. Dan kon hij zich wenden tot SOUBISE , tot MONTBRUN , tot LA TOUR DU PIN , tot

CRUSSOL, of wie anders de woorden die hij spreken zou tegen goud wilde opwegen. Hij zag wel in, dat het aanvallen van iemand als AYMÉ VERD, zijne bezwaren in had; daarom zou hij liever tot eene schikking gekomen en den buit met hem gedeeld hebben, zoo hij niet tevens zich verzekerd had gehouden, dat alle onderhandeling met den regtschapen jongeling vruchteloos moest afloopen: een schot uit eene hinderlaag, op een' afstand die dat schot zeker zou doen zijn, was dus het middel dat hij moest aangrijpen; een middel dat hem dubbeld voordeelig worden moest, en hem, boven de belooning voor het geheim, van de gunst des graven DE SASSENAGE verzekerde.

Eenmaal tot dat besluit gekomen, volgde de voormalige marskramer zijn gekozen slagtoffer overal, en nam, zoo als wij in het voorgaande hoofdstuk hebben gezien, denzelfden weg dien AYMÉ ingeslagen was. Met groote teleurstelling had hij opgemerkt, dat de boogschutter niet alleen, zoo als hij gehoopt had, maar in gezelschap zijns vaders en van PLACIDUS de reis had aanvaard; eene omstandigheid die de kans ongelijk maakte en hem noodzaakte de gelijkheid te herstellen. Maar hoe daartoe te geraken? GONTRAN en eene diens makkers in het waagstuk betreffende, zou hij het leven dier geachte vrienden in de waagschaal stellen; en dat wilde hij tot geen prijs, al had hij kunnen besluiten hen deelgenooten van zijn geheim te maken, en van het voordeel dat er van te wachten was. Na eenen stevigen dronk genomen te hebben, om zijnen moed aan te wakkeren,

verliet hij de stad , doch had al spoedig reden over zijne vermetelheid berouw te hebben ; want aan de brug van *Sillas* gekomen , ontdekte hij wel in de verte de ruiters , wier spoor hij eenige oogenblikken verloren had , maar tegelijk dat hun getal tot vijf gestegen , en dus met twee vermeerderd was , die aan hunne kleeding en wapening onderkenbaar waren als behorende tot de zoogenaamde pistoolschutters van DES ADRETS. Zij maakten de versterking uit door den baron aan AYMÉ toegezegd ; eene toezegging waarvan PHILIBERT niets vernam , hoe scherp hij had toegeluisterd.

PHILIBERT gaf echter zijne teleurstelling door geen ander uitwendig teeken te kennen , dan dat hij een liedje floot en de oogen op de zwarte vederbossen der pistoolschutters gevestigd hield.

« Het zij zoo , » sprak hij in zich zelve , « de kans is verkeken , die nimmer zoo schoon terugkeeren zal. Wij moeten de bosschen van *Montchenu* , van *Montaille* en *Serpaise* doortrekken... De slag ware zeker geweest. Kom , Pacolet , den teugel gewend ; doch gij ziet het niet , oude blinde , dat zij vijf in getal zijn ; anders moest gij begrijpen dat het gemakkelijker zijn zou rozen te plukken van eene doornhaag , dan onder die omstandigheid ons doel te bereiken. »

Zoo redenerende had PHILIBERT den ruiters zijnen rug toegekeerd en den weg genomen naar *Romans* , toen hij , over zijne wankelmoedigheid beschaamd , eensklaps weder den teugel wendde , en met eene stoutheid den dapperen ROLLAND waardig , die , gelijk eene oude ballade zegt : *eerst zijne vijanden telde als*

hij ze gevelde had, zijn' hoed op een oor zette en Pacolet de sporen gaf, besloten hebbende te sterven of te overwinnen.

De lezer zal PHILIBERT reeds genoegzaam kennen, om te begrijpen dat hij goeden grond meende te hebben voor de hoop dat hij niet omkomen zou in de onderneming. In de daad had hij, zoo plotseling op den weg der ruiters terugkeerende, een plan beraamd, dat, bij al de zwarigheden daar aan verbonden, zijne krijgskunde en oordeel over zijne te-partij eer aandeed. Zijn voornemen was niet meer noch minder dan een oogenblik te bespieden waarin de ruiters gescheiden zouden zijn, hen den eenen na den anderen aan te vallen, en vooral de pistoolschutters het eerst te treffen. Dat ontwerp was stout, maar het gelukte; want de ongelegenheden der reis, niet alleen, maar zelfs de welwillende medewerking van HUGUES, gelijk PHILIBERT zeer schrande voorzien had, kwamen de uitvoering te hulp.

Het eerste uithangbord eener herberg, dat de baron DE ROCHELERPT op den weg ontmoette, was al te aantrekkelijk voor hem, dan dat hij er niet zou gepleisterd en zich verkwikt hebben, zijnen zoon dringende om insgelijks af te stijgen, en vrijwillig door PLACIDUS gevolgd. Dat had PHILIBERT in alle bijzonderheden voorzien; en hij nam dan ook de gelegenheid waar om de pistoolschutters te naderen en hen in eene nabijgelegene kroeg te lokken, waar hij spoedig bij de wijnkan gezeten was tegen over zijne gasten, op een terrein waarop hij eene geheele bende duitsehe lansknachten zou hebben durven af-

wachten. PHILIBERT handhaafde er zich dan ook zoo voortreffelijk, dat toen AYMÉ de pistoolschutters kwam opzoeken om de reis te vervolgen, zij smoordronken onder de tafel in de gelagkamer nederlagen.

« Voorwaarts! Pacolet, » sprak PHILIBERT tot zijn muildier, den weg volgende dien AYMÉ ingeslagen had. « Voorwaarts! thans zijn zij slechts met hun drieën! Die pistoolschutters, » vervolgde hij, tot zich zelve sprekende, « zijn niet wat zij schijnen; ik had er grootere gedachten van. Vooruit maar, alles gaat wel. Zoodra wij het bosch van *Serpaise* bereikt hebben. . . . »

De marskramer voleindigde den volzin niet, maar begon zijn lijfdeuntje te fluiten, doch op zoo verschillenden toon van vroeger, dat het een geheel ander scheen te zijn.

Omstreeks vijf uren in den avond, trokken onze ruiters onder de muren van *Vienne* voorbij, om dat de poorten reeds gesloten waren. Het bosch van *Serpaise* was niet meer dan een uur verwijderd, en de nacht op handen; zoo dat alles de ontwerpen van PHILIBERT scheen te begunstigen. Groot was dus zijne teleurstelling, toen hij den boogschutter plotselijk den weg naar het woud zag verlaten en dien langs de *Rhône* volgen, na de inlichtingen van eenen voorbijganger ingewonnen te hebben.

« Heidaar, vriend! » riep PHILIBERT den voorbijganger toe, zoodra hij hem genaderd was, « kent gij bij geval de ruiters die u zoo even tegen gekomen zijn? »

« Toch niet, » antwoordde de voorbijganger, « maar ik heb hun geraten, daar ik aan het kruis op hun

wambuis zag dat zij goede katholieken zijn, het bosch te vermijden, dat niet veilig is, wijl er sedert acht dagen een wild zwijn in huist. Gij verstaat mij immers wel? CRUSSOL heeft het met zijne hende bezet en DE SASSENAGE is er heden morgen aangekomen.»

« Heilige Maagd! » riep PHILIBERT schijnheilig uit, « ik wilde nog heden avond te *Sint Symphorien* aankomen, om er eenen godsdienstigen pligt te vervullen. »

« Volg de *Rhône*, » zeide de voorbijganger. « Dat is wel de langste maar ook de veiligste weg. »

« De hemel behoeft u! » voegde PHILIBERT hem luide toe, doch vervolgde binnensmonds: « dat u de duivel hale, paapsche hond, en gij uwe woning in asche gelegd moogt weder vinden, om u te leeren alleen uwe eigen zaken ter harte te nemen. »

De oevers der *Rhône*, tot drie uren boven *Vienne*, bestonden vroeger enkel uit zandige vlakten en moeras, die, gedurig overstroomd, tot bewoning en bebouwing ongeschikt waren, en langs welke slechts hier en daar eene armoedige visschershut, tusschen biezen verscholen, gevonden werd, benevens eene eenige kroeg, gelegen ter plaatse waar de beek *Ozon* in die rivier valt, en den oever hoog en aangener is dan op eenig ander punt, als zijnde versierd met wijnstokken, moerbeien en andere vruchtboomen, en derhalve gunstig afstekende bij de naaktheid der omringende streek, die den zwaluw zelfs geene huisvesting aanbod.

De landstreek was dus ongunstig voor PHILIBERTS

ontwerpen; en hij moest zich op grooten afstand der ruiters houden, ten einde hunne opmerkzaamheid niet te wekken en door hen herkend te worden. Het schonk hem daarom eene aangename verrassing, toen hij van verre het dak der kroeg ontdekte, waarvan wij zoo even gesproken hebben.

« Indien gij de kroeg binnen treedt, » dacht hij, « zult gij haar niet weder verlaten. Maar zult gij haar binnen treden? Dat is de vraag. »

Eenige minuten begluurde hij met onafgewend ge-
laat, waar het koude zweet op parelde, zijn slag-
offer, en slaakte een' zucht, toen hij ARME de kroeg
zag binnen gaan.

« Hij is er, » zeide hij in zichzelve. « De duivel
heeft er hem heen gedreven. »

En terstond afstijgende, geleidde hij zijn muildier
bij den teugel en langs eenen omweg naar eenig kreu-
pelhout, op ongeveer eene mijl van de kroeg gele-
gen. Na Pacolet aldaar vastgebonden te hebben,
keerde hij zijne schreden in stilte naar de kroeg, en
was reeds vlak voor dezelve genaderd zonder dat hij
gehoord of bemerkt was. Toen verstak hij zich ter-
stond tusschen het geboomte, om het oogenblik af
te wachten dat niemand buiten de deur en alles
stil zijn zou, en het duivelsche plan uit te voeren dat
hij beraamd had. De omstandigheden guustig ach-
tende verliet hij zijnen schuilhoek, regelregt zich
naar den stal wendende, alwaar hij de drie paarden
der ruiters vreedzaam aan de ruif vond, en met zijn
mes de achterkniepezen der dieren doorsneed, zoo
dat zij magteloos nedervielen. Terstond daarop wilde

hij zich door de staldeur verwijderen, maar trad weder terug, meenende eenig gerucht te vernemen, en beklom den hooizolder om zich aldaar te verstoppen. Hoe verhard PHILIBERT reeds was in het kwaad, toch klappertande hij als of het vergoten bloed menschenbloed ware geweest, en eerst na eene lange poos kon hij zijne zenuwen tot bedaren brengen.

« Ik ben bijna een even groote ezel als mijn vader, wanneer die gezigten hem overvallen, » sprak hij. « Zoo CICINDELLE het zag zou zij mij uitlagchen. Intusschen trof mij het zuchten der dieren, en was het als of mijn mes niet snijden wilde, hoewel het goed is aangezet, en mij dezen nacht nogmaals zal moeten dienen.... Maar nogmaals bloed!.... Doch wat aarzel ik; is het geen oorlog; is het niet voor de heilige zaak, zoo als zij zeggen.... Als zij maar geene andere paarden nemen.... Doch waar zouden zij die vinden.... Lafaard die ik ben; want mijne hand beeft. En toch, PHILIBERT, is het oogenblik gekomen om uwe fortuin te maken.... Verstaat gij dat, botterik.... Ik heb dorst, en zou een' kroon voor een glas water geven. »

Hij werd in zijne alleenspraak gestoord door eene stem die uit den stal zijn oor bereikte, en hem terstond naar eene veilige schuilplaats deed omzien. Hoewel hij niet volkomen kon verstaan wat in den stal gesproken werd, begreep hij evenwel dat zijne daad ontdekt was, uit de drukte en het heen en weerloopen dat daar op volgde, vermengd met de driftige gesprekken van allen die zich in de kroeg bevonden.

« Zij zoeken mij, » sprak hij in zich zelve. « Spoe-

dig zullen zij hier zijn.... Vlegel die ik ben, dat ik mijne handen niet gewasschen, en misschien wel sporen van bloed aan de ladder achtergelaten heb.... Had ik de ladder maar opgetrokken.... Heilige Maagd heb deernis met mij, en ik beloof u mijn geheele leven deugdzaam te zullen zijn.»

Hoe ernstig gemeend gebed en gelofte in dat oogenblik waren, zij werden niet gehoord; want spoedig vernam de marskramer iemand de ladder beklimmen, die vervolgens met eene lantaarn in de hand den zolder betrad, als om daar onderzoek te doen. De zoekende was stellig een krijgsman, blijkens het rammelen zijner sporen en de gedurige aanraking zijner armstukken met zijn pantser. Na eene wjl vruchteloos gezocht te hebben verwijderde de krijgsman zich tot aan de ladder, als of hij wilde afstijgen; maar zich bedenkende, of mogelijk eenig spoor gevonden hebbende, zette hij zijne lantaarn nogmaals op den bindbalk neer, en begon nu met zijn' degen in het hooi en stroo te woelen. Dus zoekende tot in de nabijheid van PHILIBERT, verreesde deze zich door eene onwillekeurige beweging.

«Gevonden!» riep de krijgsman, een' bos hooi optillende. «Ik wist wel dat ik mij niet bedrogen had.»

«Genade, genade!» smeekte PHILIBERT opspringende en den krijgsman te voet vallende. «Genade heer ridder.»

De marskramer zou nog meer gezegd hebben, want de bloodaards zijn welsprekend, indien hij in den krijgsman, in stede van den ouden HUGUES, niet den

graaf DE SASSENAGE herkend had, en door die onverwachte ontdekking van zijne spraak beroofd was geworden.

« Sakkerloot! » riep de graaf, « zijt gij het, gaauwdief, die de kniepezen van mijn paard doorgesneden hebt? »

« Wat zegt gij daar, messire? » vroeg PHILIBERT verbijsterd. « Was het uw paard dat aan de ruif stond in den stal? »

« Speel vrij den onnoozele, » voegde de oude edelman hem toe, die meende dat de verwondering van PHILIBERT slechts veinzerij was. « Denkt gij dat ik mij door uwe fratsen zal laten misleiden, satanskind. Antwoordt duidelijk en naar waarheid, of, bij den hemel, ik zende u naar 'tland waar men zegt dat niets dan waarheid gevonden wordt, doch, zoo als ik u verzeker, ook de maan niet schijnt.... Kom, biecht op, schobbejak: Van waar komt gij? Wie hebt gij van daag ontmoet? Aan wien hebt gij ons verkocht? Van welken kant moeten zij komen? Bedrieg mij niet, want ik voer u mede; en zoo zich onraad vertoont, jaag ik u terstond mijn rapier door de huid. »

« Gij zult alles weten, » antwoordde PHILIBERT. « Maar vooraf vergun mij eene eenige vraag, zonder toornig te worden; want dat veroorzaakt maar tijdverlies. »

« Spreek, » antwoordde de graaf, « het gelaat van den marskramer met aandacht beschouwende.

« Gij zegt dat uw paard op stal stond; goed. Maar van wie waren de twee andere? »

« Van mijne vrienden , CRUSSOL en MONTBRUN. »

« Zijt gij daar wel zeker van ? » vroeg PHILIBERT op een' toon van eerlijkheid die den graaf gerust stelde. « Helaas! weg is mijne fortuin; vijf honderd, acht honderd, duizend pistolen, behalve de rozenobels en andere muntstukken. Vertrap mij, messire, vertrap mij; want ik deug nergens meer toe. Ik ben een sul, die de dobbelsteenen voor een ander vervalscht en de kaarten zoo schudt dat de azen in de handen zijner tegenpartij vallen. Ik heb alles verloren. Mijn geluk holt in dit oogenblik op den grooten weg; en 'tis den hemel bekend of ik het immer achterhalen zal. »

De marskramer spoedde naar de ladder om onze ruiters te vervolgen, die nu meer dan een uur hem vooruit waren, doch wekte door dien haast den argwaan op van den graaf, die hem aangreep en in den stal neergeworpen zou hebben, zoo hij niet door de bedenking terug gehouden ware dat de schelm de eenige was die hem tot wegwijzer kon dienen, als hij en zijne vrienden in de herberg werden overompeld, zoo als hij zeker meende dat gebeuren zou. Hij schonk PHILIBERT dus genade, hem op een' hoop stroo neersmijtende en zijne vrienden, CRUSSOL en MONTBRUN, naar boven roepende om hem te helpen den verrader, die hij gevonden had, aan handen en voeten te binden.

« Zacht wat, messire, » zeide PHILIBERT, ten halven opstaande. « Roep niemand; want wat ik u te zeggen heb betreft u in 't bijzonder, en zoudt gij ongaarne aan vreemde ooren toevertrouwd hebben. »

« Zoo dat, gaauwdief, gij alleen mij hebt willen

verraden. Kom boven, CRUSSOL en breng een touw mede, om den schurk op te hangen.»

«Mijn vader heeft gelijk,» vervolgde PHILIBERT, zijne kleederen in orde schikkende. «De menschen zijn ondankbaar. Getroost u alles voor hen; bewijs hun allerlei dienst; de hemel zal u misschien loonen; maar zoo gij van de menschen iets anders dan stokslagen verwacht, zijt gij een dwaas.»

«Onbeschaamde,» duwde de graaf hem toe. «Hebt gij mij verstaan, CRUSSOL,» riep hij aan het zolderluik; «ik heb den schurk gevonden die onze paarden zoo aardig geroskamd heeft.»

«Roep niemand zeg ik u,» hernam PHILIBERT. «Wat ik deed geschiedde ten beste van u en de heilige zaak.»

«In de daad,» antwoordde de graaf, voortgaande met CRUSSOL te roepen, «was het ook tot mijn best dat gij mijn paard verminkt hebt? een dier dat mij in *Duitschland* twee honderd gulden heeft gekost. Dat is vrij moeilijk te begrijpen.»

«Maar, messire, niet op uw paard was mijn aanslag gemunt. Is het mijne schuld dat het duister is in dien vervloekten stal? Buitendien weet gij niet wat ik verloren heb, even weinig als gij uw eigen verlies kent. Doch ter zake, want ik moet u nader inlichten: de ridder VERD en zijn zoon, zijn een uur geleden in deze kroeg afgestegen, op weg zijnde naar *Oullins*. Verstaat gij dat heer graaf?»

«Drijft gij den spot met mij?» vroeg DE SASSE-NAGE, door dit nieuws verbijsterd. «Meent gij den boogschutter die ik gevangen nam, en door u naar *Romans* deed geleiden?»

«Dezelfde, met uw welnemen. Hij was een uur geleden met zijn' vader hier, vrij en vrank, en welvarend als wij.»

«Gij liegt, schobbejak, gij liegt!» riep de graaf, die zijne ooren naauwelijks geloofde. «Gij wilt den spot met mij drijven, schoft; doch bij alle duivels, dat zal u duur te staan komen.»

«Ga maar zoo voort, heer graaf,» zeide PHILIBERT, »en lok CRUSSOL en MONTBRUN hier heen, om het nieuws te vernemen.»

«Zwijg toch, ellendeling,» hernam de graaf, naar den zoldertrap heenziende, of iemand hem ook hoorde.

Maar PHILIBERT verhief zijne stem, naarmate de graaf de zijne dalen deed, roepende dat men een touw moest boven brengen om een' schelm op te hangen. Zoo dat de graaf geen ander middel had om hem tot zwijgen te brengen, dan hem eene gevulde beurs in de hand te stoppen.

«Ik had ongelijk,» zeide hij. «Daarom laten wij bedaard en zacht spreken, want ik ben niet doof. Zeg mij opregt of gij mij misleiden wilt. 't Kan niet zijn dat die boogschutter des duivels hier geweest is, ten zij gij zelve hem de middelen ter ontvlugting hebt verschaft.»

«Wat zou ik daar bij hebben kunnen winnen?» vroeg PHILIBERT met schouderophalen. «Ik deed wat mij bevolen was en bragt hem naar *Romans*. Hij werd in den toren opgesloten en bragt er den nacht door, om heden morgen de groote reis uit het venster te doen, die gij kent. Doch er zijn menschen

die op de katten gelijken, en hoe hoog de sprong moge zijn toch op hunne voeten te regtkomen. Uw jonge beschermeling is evenwel niet uit het venster gesprongen, maar heeft heelhuids zijne gevangenis en de stad *Romans* verlaten, in gezelschap van zijn' vader en PLACIDUS GOUTTENOIRE. Ik heb hun spoor gevolgd, — op behoorlijken afstand, wel te verstaan, — en toen ik hen hier zag binnen gaan, zeide ik tot mij zelve: «halt PHILIBERT! het oogenblik is gekomen, als gij moed hebt. De boogschutter is hier en moet er blijven.»» Toen begaf ik mij naar den oever, na Pacolet in het kreupelhout vastgebonden te hebben; maar eene behoefte overviel mij, als of ik de kolijk had: zij heeft mij echter geene tien minuten opgehouden.»

«Gij waart bevreesd,» zeide de graaf.

«Toch niet,» hernam PHILIBERT. «zoo iets kan den stoutmoedigsten overkomen. 't Is een gevolg van de erfzonde, zoo als onze leeraars dat noemen. Hoe 't zij, messire, ik heb terstond mijn wambuis weer digt geknoopt, en ben in den stal geslopen.»

De graaf vertrok zijn gelaat, zonder dat PHILIBERT de reden daarvan kon bevroeden, doch waaromtrent wij den lezer inlichting dienen te geven. In de kroeg aangekomen, hadden de drie hugenootsche hoofdlieden den waard gelast geene andere reizigers te ontvangen, alzoo zij over geheime belangen te onderhandelen hadden. Aan dien last had de waard waarschijnlijk voldaan en AYMÉ met zijn gezelschap weggezonden: des graven gelaatsvertrekking gaf dus zijnen spijt over het verbod aan den waard te kennen. PHILIBERT,

die zoo iets niet gissen kon, vervolgde, derhalve, zijn verhaal aldus:

« In den stal gekomen zie ik drie paarden aan de ruif staan, en ik vraag u heer graaf, wat gij, in mijne plaats gedaan zoudt hebben? In een oogenblik had ik mijn mes getrokken en de verminking volbragt. In 't ergste geval, zeide ik tot mij zelve, zetten zij hunne reis in den nacht voort, en zal ik hun, op mijn muildier gezeten, gemakkelijk kunnen ontsnappen. Gij ziet dus, messire, dat mijn aanslag wel overlegd was, en mijnen ijver om u te dienen.... »

« Vervloekt zij uwen ijver! » zoo viel de graaf hem in de rede. « Gij moogt er u wel op beroemen. Zijne eigen honden dooden en het wild tusschen de beenen door te laten ontsnappen: 't is de roem van den kiezentrekker, die de gezonde kies uitrukt en de zieke laat staan. Ik zou uwe bemoeijing best hebben kunnen missen, en wenschte dat gij te *Romans* de kaarten waart blijven schudden. Dan zoudt gij mij meer dienst bewezen hebben, dan door uwen ontijdigen ijver. »

« En toch is dat mijn gevoelen niet, » hernam de marskramer, door den spot des graven gekrenkt. « Indien ik die moeite niet hadde genomen, zou ik niet juist van pas hier zijn om u uit ongelegenheid te redden. »

« Wat bedoeld gij? » vroeg de graaf.

« Ik weet niet, » vervolgde PHILIBERT, « waarom gij dien boogschutter zoo in 't oog houdt. Denkelyk heeft de eene of andere sterrewigchelaar voorspeld, dat hij u, vroeg of laat, ongeluk zou veroorzaken,

om dater iets vijandigs in uw beider gesternte is. En dat zoo zijnde, moet ik erkennen, dat de wigchelaar zijne zaak verstaat, bij mijn woord van marskramer. Ik zal hem eerstdaags ook eens raadplegen.»

«Die moeite kunt gij sparen,» zeide de graaf. «Zonder wigchelarij of bril kan ik uw horoskoop trekken. «Doch ga voort.»

«Welnu, messire,» vervolgde PHILIBERT, «als gij vertrouwen in mij stelt, dan verlaat gij terstond deze kroeg, hetzij te voet of te paard. Gij zoekt den kortsten weg naar de grenzen, en vertoeft nergens vóór die bereikt te hebben.»

«Wat beteekent die wartaal,» vroeg de graaf. «Welk verband heeft zij met den jongen dwaas van wien gij zoo even gesproken hebt?»

«Genoeg,» hernam PHILIBERT, «onderwijl wij beuzelen, zoo als het uwe heerlijkheid behaagt te zeggen, wint de boogschutter veld. Iedere stap die hij vooruit heeft kost mij een kroonstuk en een haar van mijn hoofd; geloof mij op mijn marskramers woord, AYMÉ VERD voert in zijn valies het touw mede, om een eerlijk man op te hangen, dat gij zoo even van CRUSSOL begeerdet. Spoedig zult gij en nog andere edellieden, die gelooven dat zij nog vast op hunne beenen staan, kunnen zeggen of het van zijde of hennip is gemaakt.»

«Ik vrees dat gij spoedig in dezelfde dwaasheid vervallen zult waarmede uw vader behebt is,» zeide de graaf, hoofdschuddende.

«Gij gelooft mij niet, heer graaf,» vervolgde PHILIBERT. «Wel nu ik zal duidelijker spreken: de

baron DES ADRETS is het oorlogen moede en begeert vrede; hij wil zelfs de zijde kiezen van den de NE-MOURS en DE GUISE. Morgen reeds is welligt alles beslist, en worden wij misschien genoodzaakt om de misse bij te wonen, ter dankzegging aan den hemel voor het dempen van den krijg. Wat mij betreft, ik heb mijn overkleed slechts om te keeren, en mijne kap wat verder over de oogen te trekken; doch voor u, messire, wordt het zaak aan de vlugt te denken want, zoo als onze krijgslieden van fortuin zeggen, als de prinsen vrede maken, trekken zij den eenen of anderen in hunne nabijheid eene veder uit, om het verdrag te onderteekenen; en is de kalkoen eenmaal geplukt, dan heeft zij veel kans om aan 't spit gestoken te worden.... Begrijpt gij mij nu, messire?» vroeg de marskramer met zelfvoldoening.

« Duizend milioenen duivels!» riep de graaf uit; op zijne nagels bijtende.

« Gij ziet dus, messire, dat ik wel deed uit *Romans* te vertrekken; want het is beter dat het paard dan de ruiter verloren gaat. Het paard zou u niet uit de verlegenheid gered hebben, zoo als ik doen kan.»

« Wie heeft u al dat nieuws medegedeeld?» vroeg de graaf, plotselijk stilstaande voor den marskramer.

« Wie?» herhaalde PHILIBERT.

« Ja, wie?» vervolgde de graaf, « dat moet ik weten.»

« Messire,» antwoordde de marskramer, met zijne gewone voorzigtigheid, « men heeft ooren om te hoo-

ren en eene tong om te zwijgen. Misschien heb ik, voor mijn belang, reeds te veel gesproken. Overigens is er weinig aan de zaak te doen; want na verloop van een uur heeft *ARMÉ Z. H.* gesproken, en dan is de zaak afgelopen. Zonder overdrevenheid mag ik echter zeggen, dat het aan eenen zijden draad heeft gehangen, of ik een held der goede zaak zou worden; een heilige, wat meer is. Had ik te middernacht den boogschutter tusschen mijne knuisten gehad, ik zou denkelijk veel onheil voorgekomen hebben, en in de schatting der vrome zielen een tooneel van eer, trouw en moed geworden zijn; in een woord een andere *JUDAS MACCHABEUS*, redder van *Israël* en steunpilaar des tempels; titels, die gelijk uwe heerlijkheid bekend is, groote voordeelen aanbrengen. In dit oogenblik ben ik, helaas, niet meer dan een vagebond, gaauwdief en schelm; een *JUDAS*, in een woord. Hoe weinig is er noodig, messire, om den roem en het geluk te doen vervliegen.

«Indien ik verzekerd ware dat gij waarheid gesproken hebt, zoudt gij geene onvoordeelige reis hebben gedaan. Daar even waardeerdet gij u geheim op duizend pistolen; welnu gij zult er twee duizend hebben, zoo gij mij bewijzen kunt dat gij waarheid spreekt.»

«Ik zweer het bij mijn kramerswoord,» sprak *PHILIBERT*, zijne vingers omhoog stekende, «en bij de reliquien van mijn' heiligen patroon.»

«Nu gij zweert, ben ik bijna zeker dat gij mij bedriegt,» zeide de graaf, met schouderophalen.

«De wereld wordt wantrouwende,» antwoordde

PHILIBERT met de bitterheid van een' wijsgeer.
« Wat vordert gij, messire, tot uwe overtuiging. »

« Eenig stellig bewijs. Een bewijs, verstaat gij, heeft voor mij meer waarde dan alle eeden die gij zweren kunt. »

« Zoo, gij verlangt een bewijs, » vervolgde PHILIBERT, zich achter het oor krabbende, « en zult het met twee duizend pistolen betalen. »

« Met twee duizend pistolen. »

« En wanneer zal uwe heerlijkheid betalen? »

« Morgen; op mijn woord als edelman. »

PHILIBERT schudde op zijne beurt het hoofd, stak zijne handen in zijne zakken en keerde die het binnenste buiten. « Zie messire, » zeide hij, « de eene zak is vol gaten en de andere digt. In den eersten stop ik de beloften mijner schuldeischers, de eeden van CICINDELLE, en, wat meer is, ook het woord van den edelman; in den anderen berg ik mijne klinkende munt. Uw edelmanswoord, messire, is voor mij als besnoeid geld; daarom vorder ik meer wig-tige betaling. Doch laat de zaak loopen gelijk zij wil, ik zal mij op u verlaten en u het bewijs geven dat gij begeert. Is DE SOUBISE niet benoemd tot gouverneur van het Lyonesche, ter vervanging van messire DE BEAUMONT? »

DE SASSENAGE zag den marskramer in verbazing aan; want met uitzondering van twee of drie hugenootsche bevelhebbers, wier belang een waarborg was voor hunne stilzwijgendheid, kon niemand dat geheim weten.

« Heeft de admiraal DE CHATILLON u voor eenigen

tijd niet een' brief geschreven? » vervolgde PHILIBERT.

« Dat is waar, » antwoordde de graaf, « en ik weet niet wat er van dien brief geworden is. »

« Voor vijftig pistolen meer zal ik dat zeggen, indien gij er belang in stelt. Gij slaat den koop toe, niet waar? Nu dan, hij steekt in de tasch van DES ADRETS, daar kunt gij hem gaan halen. »

De graaf beet op zijne lippen, en PHILIBERT meesmuilde. Alles was nu voor DE SASSENAGE duidelijk, en het ontwerp van DES ADRETS, om zijne nederlaag te wreken, buiten bedenking.

« Is uw muildier bekwaam om een' goeden rid te doen? » vroeg hij, tot een vast besluit gekomen zijnde.

« Wel heeft Pacolet reeds vijftien mijlen afgelegd, doch hij zal het den nacht over nog wel uit kunnen houden, » antwoordde PHILIBERT.

« Breng hem dan terstond voor. Sakkerloot, had ik mijn paard maar; want met uw' knol zal het eene lange reis zijn. Maar wat sammelt gij, schobbejak? »

Als het u onverschillig ware, messire, zou ik wenschen dat gij mij voor wildet gaan. DE CRUSSOL is een weinig driftig en ik niet minder, zoo als u bekend is; en eene ontmoeting beneden aan de ladder kon wel eens niet zoo vreedzaam afloopen als ons onderhoud. »

« Ik versta u, » zeide de graaf luchthartig, als een jongman de ladder afgaande. « Gij wilt een stokgevecht met CRUSSOL vermijden, en daarin hebt gij gelijk. Ik zal die zaak wel plooiën. Intusschen maak spoed, want wij moeten het spoor van den boogschutter terugvinden. »

De graaf ging in den stal, en vond er de drie paarden bloedende nederliggen. Het zijne over de manen strijkende, zeide hij: « Gij lijdt veel, mijn arme Franz. »

Het edele dier, de stem zijns meesters vernemende, poogde zich op te rigten; doch de smart, welke die beweging veroorzaakte, was te hevig, en deed het steunende weer neervallen.

« Ik kan u niet langer zien lijden, » vervolgde hij. « Zijn' dolk trekkende opende hij eene slagader van elk der paarden, en verliet toen vloekende den stal. PHILIBERT was intusschen besluiteloos op den zolder gebleven; doch zich vermannende blies hij het licht uit, en spoedde zonder omzien naar de rivier.

Gedurende het onderhoud van den graaf met PHILIBERT, waren CRUSSOL en MONTBRUN naar den rivieroever gegaan, zich verzekerd houdende dat de onverlaat, die hunne paarden verminkt had, nog in den omtrek schuilen moest; doch hun zoeken was vruchteloos, en zij keerden derhalve in de kroeg terug, naar het doel gissende van dat wreedaardig bedrijf. Was de waard zelf misschien de verrader, en, in dat geval, zouden zij den nacht wel onder zijn dak doorbrengen? Omgekeerd, zou hun vertrek tegen den nacht niet nog gevaarlijker zijn? Onderwijl deze vragen, zoo gemakkelijk opgeworpen doch zoo moeilijk te beantwoorden, gedaan werden, hielden de waard, zijne vrouw en hunne dienstmaagd, eene zamenspraak over hetzelfde onderwerp, aan den keukenhaard gezeten. Koelzinnig gelijk alle bewo-

ners van waterachtige streken, hadden zij weinig aandacht geschonken aan het getier hunner gasten: de waard was tot aan de staldeur gegaan, de dienstmaagd tot aan den dorpel der keuken en de waardin was op haren stoel blijven zitten, voortgaande een kleedingstuk van haren man te herstellen, en van tijd tot tijd aan hare dienstmaagd vragende wat er te doen was. Toen de waard genoeg naar zijne meening van het voorval vernomen had, begaf hij zich wederom naar de keuken, aan de edellieden overlatende om den misdadiger op te sporen, en betuigende aan zijne vrouw en dienstmaagd dat de zaak hem onbegrijpelijk was.

« 't Is de eerste maal dat ons zoo iets overkomt, » zeide hij, den holsblok die hij begonnen had uit te snijden weder oprattende, want hij was klompenmaker.

« 't Is de eerste maal, » herhaalde de dienstmaagd, haren garenklos weder opnemende.

« Dat is waar, » sprak de waardin bevestigend, voortgaande met haar naaiwerk.

« Het is toch een zeer bijzonder geval, » vervolgde de waard, een weinig opgewekt uit zijne gewone slaperigheid. « Wat dunkt er u van MARCELINE? »

« Ik peins er over wie het boevenstuk bedreven kan hebben, » antwoordde de waardin.

« En bedenk, » zeide de dienstmaagd, die gewoon was mede een woord in 't kapittel te spreken, « bedenk dat de staldeur behoorlijk gesloten was. »

« Was zij wel gesloten? » vroegen waard en waardin te gelijk.

Eer wij het verder onderhoud in de keuken onzen

lezer mededeelen, meenen wij eene opmerking te moeten vooraf zenden.

Het is algemeen bekend, dat de mensch de waarheid zoekt en vereert; of mogelijk beter gezegd, hij zoekt en vereert hetgeen hij niet bezit, en daar onder behoort, ontwijfelbaar, de waarheid. Met andere woorden: de mensch is een onwetend en te gelijk nieuwsgierig schepsel, en door die laatste eigenschap van alle andere schepselen onderscheiden, die, ofschoon even onwetend als de mensch, geen besef hebben van hunne onkunde, en, derhalve, ook geene kwelling deswege ondervinden. Alles wat geheimzinnig is trekt, lokt en verleid den mensch. Als hij eene geslotene deur ziet, begeert hij te weten waarom zij gesloten is: hij begint met door het sleutelgat te gluren en geeft zich, vervolgens, de moeite om naar den sleutel te zoeken. Staat eene deur slechts aan, dan vraagt hij waarom zij noch geheel open noch gesloten is, en bespiedt door de reet wat er achter de deur omgaat, en zoo vervolgens. Aldus zijn de ontdekkingen in de wetenschappen ontstaan, maar ook, — en dat is de keerzijde van de zaak, — de achterklap, de onbescheidenheid, het valsche gerucht en dat heerleger van twisten en kibbelarijen, welke drie vierde van het menschelijke leven vergallen. Maar om terug te komen op onze opmerking. Wij zeiden dat de mensch geneigd is tot opsporing van zaken, gebeurtenissen en waarheden waarvan hij de kennis niet bezit. Nu is, zoo als de wijsgeeren verzekeren, de rede het werktuig dat hem, in dergelijke gevallen, dient om te vinden, wat hij zoekt;

ten gevolge waarvan, zoo wij meenen onze vriend YORICK, of een ander wijsgeer van zijnen stempel, de rede vergelijkt met hem die een vogelnest uithaalt, of bij een' stoutmoedigen jager, eene vergelijking die wij gaaf overnemen, behoudens hetgeen volgt.

Wanneer, wel te verstaan, de rede een' vogel vervolgt die haar zoekt te ontsnappen, vertrouwt zij, bijziende, zonder reuk of gehoor en op hooge stelten loopende, niet enkel op hare eigene krachten om hem te vangen, maar roept haar speurhond, — de verbeeldingskracht, — te hulp, doet hem den halsband af, en zegt: «zoek.» Terstond snelt de verbeeldingskracht heen, vlug als eene fret, zoekende tot het spoor gevonden en de vogel gevangen is. De rede zegt dan: «breng hier,» zet vervolgens haren bril op om den vogel te bezien, en, gestreeld wegens haar overleg, doet zij der verbeeldingskracht den halsband weder om.

De geëerde lezer zal misschien niet dadelijk vatten in welk verband die opmerking tot ons onderwerp staat: en wij zullen hem daarom, met een paar woorden, desaangaande inlichten.

Onze waard, de klompenmaker, noch zijne huisvrouw, noch zijne dienstmaagd, waren, — wij zouden hen onregt doen door zulks te verzwijgen — niet minder met nieuwsgierigheid bedeed, dan al hunne broeders en zusters in ADAM; maar zij hadden, door hunne afgezonderde woonplaats, maar zelden gelegenheid om die eigenschap, — welke, zoo als wij gezegd hebben, den mensch van alle andere

schepselen onderscheidt, — in beoefening te brengen; hetzij dan tot eigen voordeel, of tot nadeel van den evenmensch: hun leven was eentoonig, de voorwerpen die hen omringden steeds dezelfde, en de onderwerpen van hun onderhoud en gesprek zeer weinige; welk laatste de lezer zeker niet getuigen zal van menig schrijver van zijne kennis. In een woord, hun leven liep eentoonig voort als een uurwerk: zij stonden op, aten, dronken en legden zich te slapen op vaste uren, en werden dus door ieder gering voorval, dat deze regelmatigheid verstoorde, meer getroffen, dan hij die in het gewoel der wereld verkeert, door het schokken van maatschappijen en staten. Zoodra iets dergelijks plaats vond, werd juffer rede wakker, wreef zich de oogen uit, en ging te veld met haren speurhond, de verbeeldingskracht. Doch aangezien zoo iets maar zeldzaam gebeurde, zoo waren de sprongen, die de verbeeldingskracht zich veroorloofde na zoo lang gebonden te zijn geweest wel eens te groot, te voorbarig en te onberaden; veel wild te gelijk opstootende maar weinig achterhalende; zoodat de rede bij het volgen van haar spoor buiten adem geraakte, en haar vruchteloos door gefluit terugriep; gelijk het den jager meermalen gebeurt, die met onbedrevene honden is te veld gegaan.

De lezer mag er over oordeelen door het staaltje dat wij van het onderhoud in de keuken geven zullen, gedurende het gesprek tusschen DE SASSENAGE en PHILIBERT, en de nasporingen van CRUSSOL en MONTBRUN in den omtrek der kroeg.

Nog slechts eenige woorden vooraf, om de personen die het keukengesprek voerden nader te doen kennen. De waard was een bejaard man en zijne huisvrouw naauwelijks zeven en twintig jaren oud. Vóór hun huwelijk, werd MARCELINE gevrijd door een' wijngaardenier, die in een dorp woonde op twee uren afstands aan den anderen oever der *Rhône* gelegen. De wijngaardenier was jong en welgemaakt, en MARCELINE zou hem wis de voorkeur gegeven hebben, indien de klompenmaker den Dauphin — zoo als het daar te lande genoemd werd — niet in zijn belang had doen spreken: dat is zijne geldstukken met het borstbeeld van den prins niet had doen klinken. MARCELINE werd dus waardin; en het zij al of niet berouw ondervindende over hare keuze, de waarheid gebiedt ons te zeggen, dat zij den wijngaardenier spoedig geheel vergat. Des niet te min was hij een' doorn in het oog van den klompenmaker, vooral daar hij zoo nabij woonde, en dus niet ter misse, ter kermis noch ter jagt kon gaan, zonder aan den wijngaardenier gelegenheid te geven om in zijne afgepaalde jagt te komen stroopen. Daarbij kwam, dat hij zich vast in 't hoofd geprent had dat zijne vrouw verlangde weduwe te worden, ten einde den wijngaardenier te kunnen trouwen: eene bloote hersenschim, intusschen, gelijk er in het hoofd van hem die ijverzuchtig is zoo velen ontstaan.

Hervatten wij nu den draad van het onderhoud in de keuken.

« De staldeur was gesloten, » zeide de waard,

maar de sleutel stak er van buiten op , zoo als ik haar gelaten heb , na de paarden haver te hebben gebragt. »

« Dan was zij niet moeilijk te openen , » merkte MARCELINE aan.

« Neen , » vervolgde de klompenmaker.

« Om 't even , » zeide de waardin. « In alle geval zoudt gij , BLAISE — de naam des klompenmakers , — den moed niet gehad hebben om haar te openen. »

« Dat zou ik niet , » zeide de waard , een weinig geraakt , door den spotachtigen toon zijner wederhelft. « Maar ik zie niet dat er nut in steekt een' eerlijken man aldus op de proef te stellen. »

« Om 't even , » vervolgde MARCELINE. « Doch ik zou den dader wel willen kennen ; ik ben zeker dat het een jongman is. »

« Dat kan wel waar zijn , » zeide de waard. « Bij voorbeeld zeker iemand die zeker iemand gaarne zou zien , zonder door anderen gezien te worden. »

Dat was de eerste sprong van de verbeeldingskracht , door BLAISE losgelaten.

« Zegt gij niet een jongman , » hernam de waard , wiens speurhond , de verbeeldingkracht , rondsprong zonder wild te vinden. « Een jongman ! En wat zou die jongman hier gezocht hebben ? Wat dunkt er u van SUSANNA ? »

« Daaromtrent heb ik mijne denkwijze , » antwoordde de dienstmaagd , met spinnen voortgaande , zonder een woord meer te zeggen.

« Ook ik heb de mijne , » mompelde de waard ,

zijne armen kruisende , op zijne borst. « Ik wil niet BLAISE genaamd zijn , indien ik den schobbejak niet noem , ende kleur van zijn wambuis niet beschrijf. »

« Waarlijk ! » zeide MARCELINE , als uit een' droom ontwakende. « Wie zoudt gij denken dat het geweest is ? »

« Heb ik u daar , feeks ? » hervatte de waard , zijne huisvrouw een' jaloerschen blik toewerpende. (Zijne verbeeldingskracht had , al dravende , den wijngaardenier opgestooten.)

MARCELINE had den uitval van haren echtgenoot niet opgemerkt , of althans deszelfs beduidenis niet begrepen ; want zij vervolgde onmiddelijk :

« Om het even , BLAISE ; maar ik wed dat hij een aardige jongen is , niet bevreesd om iemand te ontmoeten , hetzij op eene danspartij , in eene herberg , of.... »

« Of waar , mijne beste ? » vroeg de waard , het geluid zijner vrouw nabootsende.

MARCELINE kleurde hevig ; maar vervolgde haar naaiwerk , als of er niets voorgevallen ware. « Hoe 't zij , » sprak zij in zich zelve , « liever wilde ik zijne kleederen , dan de uwe verstellen , meester BLAISE. »

De klompenmaker stond op , en begaf zich naar het venster , zijne oogen over het veld latende weiden.

« Ik ben niet rijk , » mompelde hij , « en heb eene vrouw getrouwd die mij geen schepel gerst tot bruidschat heeft aangebragt , en meer verteert dan zij verdient ; maar toch zou ik tien kroonen er voor over hebben , als een dier brave edellieden den schoft

vond en een rivierbad deed nemen. Oude zot die ik was, eene vrouw te nemen enkel om hare schoone oogen. Ik zou misschien wijs handelen, haar zoon aakt als ik haar genomen heb aan dien anderen over te doen, welken zij zoo zeer bemint. Zij konden dan ondervinden wat het in heeft een huishouden te hebben. Gestadig word ik door hem vervolgd: voorleden jaar heeft hij zeker mijne koe gedood, al beweert die ezel, de veearts, dat zij aan een' pestbuil gestorven is; een pestbuil! Ja wel, evenmin als die de oorzaak van het omkomen der drie paarden is. Doch gij zult op eens voor alles betalen, gaauwdief! Of denkt gij, dat uwe gangen onopgemerkt gebleven zijn? Dat vaart of zwemt over de *Rhône*, heen en terug, onbekend en ongezien naar men meent, om dat in de rivier, evenmin als in het geweten eener vrouw, geen spoor achterblijft. Doch zwem maar, als een visch! Niettemin zal ik die brave edellieden waarschuwen.»

Hier werd de waard in zijne alleenspraak door zijne vrouw gestoord, die hem vroeg: waar hij zoo ingespannen naar uitzag, en of hij den dader ontdekt had?

« De duivel verworpe hem en u met een, » antwoordde de waard. « Ik zal mijne kroeg verkoopen en te *Devolny* gaan wonen. »

« Zoodra het u behaagt, meester *BLAISE*, » zeide *MARCELINE*, door het norsch gelaat van haren echtgenoot verschrikt.

« Ik had niet gedacht, dat de vrouwen zoo slecht zijn, » vervolgde de waard.

Vrouw MARCELINE haalde de schouders op gelijk ook hare dienstmaagd, uit het gelaat van BLAISE, meer dan uit zijne woorden, opmakende waar de schoen hem wrong.

« En ik had niet gedacht, » antwoordde MARCELINE, « dat de mannen zulke ezels zijn. »

Die uitval werd het teeken voor de uitbarsting van een huiskrakeel, dat wij niet in de gelegenheid zijn den lezer in al deszelfs bijzonderheden te doen kennen. Man en vrouw verweten elkander alle wezenlijke of vermeende gebreken, en beklagden zich wederkeerig hunne echtverbindtenis te hebben aangegaan. In een woord, de twistende zochten elkander, als twee vijandige legerhoofden, alle mogelijke afbreuk te doen, en tegelijk de wederzijdsche aanvallen af te weren. De scherpste strijd toch, die op aarde gevoerd wordt, is die tusschen man en vrouw, onder het gemeenschappelijk dak. Alle wonden dringen zeker tot het hart door en treffen het levensbeginsel. Gelukkig was de huishouding van BLAISE geene van de slechtste, want toen de twist op het hevigst was begon MARCELINE te weenen; meester BLAISE bond in en gaf zich op genade over, zoodat de vrede spoedig getroffen was. De man erkende, bovendien, dat zijne verbeelding hem in een dwaalspoor had gevoerd.

« Maar iemand moet het stuk toch uitgevoerd hebben, » zoo vatte de waard het gesprek weder op. « Had ik hem beet... maar waarom lacht gij SUSANNA? zoudt gij denken dat ik voor een man bevreesd ben? »

« Als gij hem beet had , meester BLAISE , » antwoordde SUSANNA , « zou hij u in 't aangezicht uitlagchen ; dat zou het al zijn. Zelfs zoo gij den moed had hem te slaan , zou hij u weten te ontkomen , al waren alle deuren en vensters gesloten. Hij zou , als de rook , door den schoorsteen vervliegen , of door het sleutelgat verdwijnen , als eene zonnestraal. Evenmin als de nevels der *Rhône* te bereiken zijn , zoudt gij hem achterhalen. »

« Gij doet mij huiveren , SUSANNA , » zeide de waardin , « u hoorende moet men gelooven dat de dader geen jongman is. »

« En toch is hij dat ! En wel zoo vlug en vrolijk als er ooit een bij den wijnoogst te *Millerij* gedanst heeft. Daarbij , is hij vóór u en ook vóór uw' vader geboren , meester BLAISE. »

« Ik begrijp u , SUSANNA ; ik versta wat gij zeggen wilt , » antwoordde de waard ernstig ; « gij kondet wel gelijk hebben. Gisteren avond nog eens naar buiten ziende , eer ik te bed ging , bespeurde ik een dozijn aardmannetjes , die in de biesen aan den oever dansten. »

« Wat gij het nu ? » vroeg SUSANNA. « Ik ben er zeker van ; het kan niet anders zijn. »

De veronderstelling van SUSANNA werd met algemeene stemmen voor waar aangenomen. De aanslag op de drie paarden was het werk der aardmannetjes.

« 't Is uitgemaakt , » zeide de waard. « Wij moeten die brave edellieden terugroepen , want in het moeras waar zij zoekende zijn zullen zij niets opdoen dan eene verkoudheid. »

« Maak toch zoo veel haast niet , » meester BLAISE ,
« hernam MARCELINE , wier speurhond , denklijk
levendiger van aard dan die van haren echtgenoot en
hare dienstmaagd , nog niet ophield met zoeken ,
« het mogten eens dieven en moordenaars zijn , die ons
in den nacht willen overvallen. »

« Reik mij de ladder aan SUSANNA , » beval de
waard.

« Wat wilt gij daarmede uitrigten ? »

« Ik wil mijn roer nazien , dat boven den schoor-
steen hangt , en mogelijk wel een weinig roestig is
geworden. »

« Nu nog fraaijer , » zeide SUSANNA. « Dieven en
moordenaars. En waar zouden die zich verschuilen ,
als ik vragen mag ? waarom zouden zij de arme paar-
dengedood hebben , in plaats van er op te stijgen en
weg te draven , voor dat iemand zulks gemerkt had ? »

« Zouden het ook heidens kunnen zijn ? » vervolgde
de waard. « Dat volkje leeft om kwaad te doen. »

« Of een schippersgezel , dien gij geweigerd hebt
te borgen ? » voegde MARCELINE er bij.

« Of de waard van *Millery* ? » zeide de waard.
« Die man spant alles in om mijn huis in een' kwa-
den reuk te brengen. »

De veronderstelling van SUSANNA , dat de aardman-
netjes de daad gepleegd hadden , was op het punt om
andermaal als waarheid aangenomen te worden , toen
de waard zich voor het hoofd sloeg , uitroepende :
« botterik die ik ben , zoekende naar de muts welke
hij op het hoofd heeft. Roep terstond de edellie-
den SUSANNA. »

« Zij komen daar juist binnen, » antwoordde de dienstmaagd.

« BLAISE trad naar de gelagkamer, zonder acht te slaan op de nieuwsgierige vragen zijner echtgenoot, en vond er de twee jongste hugenootsche edellieden, middelerwijl de oudste, DE SASSENAGE, door de buitendeur aldaar binnentrad. Het gelaat van den graaf duidde eenige bezorgdheid aan, uit de onzekerheid voortspruitende, waarin hij verkeerde, omtrent de wijze op welke zijn onderhoud met PHILIBERT het best aan zijne reisgenooten kon worden medegedeeld, begrijpende hen daaromtrent niet onkundig te mogen laten; en tegelijk een' onverzettelijken afkeer ondervindende van het denkbeeld, om hen geheel in het geheim in te wijden. Beschroomd, als iemand wiens geweten klopt, vreesde hij, in weerwil van al zijne geslepenheid, de zaak te zullen verraden, en den geheimzinnigen samenhang aan 't licht te brengen, die bestond tusschen den toeleg van PHILIBERT en zijne persoonlijke ontwerpen en vroegere bedrijven. Gelukkig kwam meester BLAISE hem te hulp, door het voorval op de meest bevredigende wijze te verklaren, zonder iemand te krenken, indien niet, gelijk dat meestal gebeurt, hen die van verre noch nabij in de zaak betrokken waren. Meester BLAISE verhaalde dan, dat twee katholieke edellieden, door hunnen kapellaan gevolgd, voor zijne deur hadden stil gehouden, hongerig en dorstig, 't geen volkomen waar was, doch dat hij, volgens den last hem gegeven, hen niet had willen ontvangen, maar zijne deur hen voor den neus gesloten had, 't geen minder

naauwkeurig was; want de waard had wel vijf minuten lang met hen gesproken, onderwijl de oude VERD zich aan een' beker wijn, en de gewaande kapellaan zich aan een stuk brood te goed deden. Doch die omstandigheid vreemd zijnde aan de hoofzaak, oordeelde BLAISE dezelve stilzwijgend te kunnen voorbijgaan.

« En wat is er verder voorgevallen? meester BLAISE, » vroeg DE CRUSSOL.

« Ik heb, naar binnen gaande, de deur gesloten, zoo als ik u zeide, en mijn werk weder opgevat. Doch het is duidelijk dat die reizigers uw oponthoud alhier vermoed hebben, afgestegen en in den stal getreden zijn, waarop ik van buiten den sleutel had laten steken. »

« De grap is niet onaardig, » hernam DE CRUSSOL lagchende.

« Echter meen ik, » zeide MONTBRUN, « dat wij die edellieden eene meer passende bezigheid hadden kunnen verschaffen. »

« Ik geloof, messire, » hervatte BLAISE.

« Zwijg, botterik! » zoo viel DE SASSENAGE hem in de rede, verheugd over de wending door BLAISE aan het ligtvaardig bedrijf van PHILIBERT gegeven, doch den schijn aannemende dat hij op hem verstoord was, « zwijg en vertrek van hier, ezel die gij zijt. Gij verdient de ooren afgesneden te worden, omdat gij er u zoo slecht van bediend hebt. De stal is slechts twee schreden van hier, een vreemdeling gaat er binnen, en gij hoort niets. Vertrek zeg ik u! »

De waard vertrok naar de keuken, met vrij wat minder fierheid op 't gelaat dan toen hij binnentrad. Hij was ter naauwernood vertrokken, of DE SASSENAGE begon aan zijne reisgenooten mede te deelen, dat gedurende hunne afwezigheid een zijner onderhebbende hem onaangename berigten uit het kamp gebragt had. Daarna gaf hij hun kennis van de ontwerpen des barons DES ADRETS; en PHILIBERT, die inmiddels insgelijk in de gelagkamer gekomen was, bevestigde woord voor woord, hetgeen de graaf goedvond te zeggen.

« En welke partij zullen wij kiezen? » vroeg de graaf, na PHILIBERT te hebben doen vertrekken. « Onze hoofden liggen reeds op het blok; hoe zullen wij de bijl tegenhouden? »

« Er is maar een middel, » riep DE CRUSSOL. « Maar om het aan te wenden moeten wij geene minuut verliezen, en oogenblikkelijk onze bende trachten te bereiken, die slechts op twee uren afstands in het bosch gelegd is. Daarna stijgen wij met eene keurbende te paard, trekken op *Romans* af, nemen den baron gevangen en voeren hem voor een' krijgsraad, om zich te verantwoorden. Hoe vindt gij mijn' voorslag graaf? »

« Uitmuntend, gelijk alles wat gij voorstelt, » antwoordde DE SASSENAGE. « Evenwel zult gij hinderpalen ontmoeten, en het is dus voorzigtig daarop bedacht te zijn. Uit dien hoofde acht ik geraden, dat een onzer zich naar *Oullins* begeeft, om te verhinderen, dat de zendeling van den baron den prins spreekt. »

« Gij hebt gelijk, volkomen gelijk, » zeide DE CRUSSOL. « In overleg zijt gij mij altijd de baas. »

« De onderneming is, intusschen, uiterst hagchelijk, » vervolgde DE SASSENAGE. « Als wij herkend worden is ons proces opgemaakt: vier musketiers achter eene haag en daarna eene schop aarde.... een eerlooze dood voor een' krijgsman. »

« Ik zal gaan, mijne heeren, » zeide MONTBRUN goedwillig.

« Waarlijk niet, » zoo vatte DE CRUSSOL het woord op. « Ik zal gaan, om mij te oefenen als gezant. »

« Sakkerloot! » zoo viel DE SASSENAGE er tusschen in, « de eene noch de andere van u zal gaan. De zaak welke wij dienen heeft meer behoefte aan u, die jong zijt, dan aan mij, die iederen dag trager wordt. Buitendien vordert de onderneming te *Oullins* meer beleid en beradenheid dan moed en kracht; zoodat zij den oudste en ervarendste toekomt. Daarentegen komt die te *Romans* u toe, om dat er gestreden zal moeten worden. Ik trek, derhalve, naar *Oullins*; gijlieden naar *Romans*. Verlies geen oogenblik; want vóór de dag aanbreekt moet DES ADRETS in gevangenschap zijn. »

Weinige oogenblikken daarna spoedden de beide jongere edellieden zich te voet over de vlakte, die hen van het bosch van *Serpaise* scheidde, en reed de graaf, op den muilezel van den veerman gezeten, den weg op naar *Oullins*, op bekwamen afstand door PHILIBERT gevolgd.

De oude edelman had geene der voorzorgen verwaarloosd, welke de tijd en de omstandigheden hem

veroorloofden te nemen , en tot het wel slagen zijner onderneming dienstbaar konden zijn. Van zijne vrienden had hij geld geleend , wetende dat op dit benedenrond geld het begin , het middenpunt en het einde van alle dingen is ; met BLAISE had hij van kleederen verwisseld , en PHILIBERT had Pacolet wederzijds met eene vracht nieuwe klompen beladen : zoo toegerust kwam hij , tegen het invallen van den nacht , aan de voorposten van het katholieke leger. Zonder moeite trok hij verder , in den tongval der landstreek aan ieder die hem aanhield te kennen gevende dat hij een arme klompenmaker was , die te *Oullins* zijn geluk wilde beproeven. De eene liet hem gaan zonder een woord te spreken , de andere vermaakte zich met hem uit te hooren ; ja sommigen kochten hem zelfs een paar klompen af , om ze ten geschenk te geven aan hunne makkers , die nog geene schoenen magtig hadden kunnen worden voor het dansfeest van den volgenden dag , of bekend stonden beter voor den vijand dan op eene danspartij op hunne plaats te zijn. Eindelijk geraakte de graaf en zijn vertrouwde van dat lastig oponthoud bevrijd , en bereikten zij het dorp , alwaar de toevloed van feestgangers zoo groot was , dat zij meer moeite dan zij voorzien hadden ondervonden , bij de opsporing van het verblijf waar AYMÉ en de zijnen intrek hadden genomen. Na geruimen tijd vruchteloos gezocht te hebben , begonnen zij reeds te wanhopen aan een' goeden uitslag , toen zij bij het maanlicht iemand met een' duchtigen stok gewapend en zijn zwart overkleed bij de heupen opgebonden , denkelijk om in

het gaan niet gehinderd te worden , het dorpsplein zagen overstappen. Na dien persoon meer naauwkeurig opgenomen te hebben , wisselde de klompenmaker en zijn makker een' blik van verstandhouding , die zeide dat zij beide PLACIDUS GOUTTENOIRE herkend hadden. Ofschoon zij niet konden raden wat hem zoo laat met zoo veel overhaasting deed voortstappen , besloten zij niettemin hem te volgen ; want indien al zijnen weg voor het oogenblik niet naar het verblijf van AYMÉ mogt geleiden , was het niettemin genoegzaam zeker dat hij , terugkeerende , hen op het spoor derwaarts brengen zou. In die overtuiging hechtte hij zich aan de gangen van PLACIDUS , gelijk MAC-LEOD den hond van zijn' beleediger OUTLAW volgde , verzekerd dat hij hem naar het hol voeren zou , waar zijn meester eene schuilplaats had gevonden.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Acht en Veertigste Hoofdstuk.

VERANDERING VAN PLAN.

AYMÉ VERD in de herberg teruggekeerd zijnde , wenschte zijn' vader een' goeden nacht en deed zich zijne kamer aanwijzen. Na zijn avondgebed gedaan

te hebben, legde hij zich ter ruste, doch de weinige vorderingen die hij gemaakt had tot volvoering zijner zending, gevoegd bij de vrees voor meerdere hinderpalen, beletteden aanvankelijk zijnen slaap, die later evenwel zijne bezorgdheid overmeesterde, en hem op zijne legerstede hield tot het reeds lang dag was. Het eerste voorwerp dat hem, opstaande, in 't oog viel, was een pakje, nabij zijn bed neergelegd. Hetzelve geopend hebbende, vond hij er eene oostersche kleeding in, die zeer schoon was: een witte tabbaard, benevens een' groenen zijden gordel, bezet met gouden franje, en een' kostbaren tulband, die de rijkste Emir had kunnen dragen, gelijk ook het korte zijdgeweel dat de uitrusting volledig maakte, en waarbij, ten gebruike op het aanstaande dansfeest, een half masker van zwart satijn gevoegd was. Door neiging om te schitteren verleid, die zoo ligt vergeefbaar is aan de jongelingsjaren, begon AYMÉ die voorwerpen stuk voor stuk aan te passen, en bevond, toen hij voor een stuk spiegelglas trad, dat de dochter van den waard tegen den muur gehecht had, dat alles volkomen als voor hem vervaardigd was, en geen Saraceen zich meer bevallig in zijne beste kleeding kon voordoen. Toen hij de keurig geborduurde halve laarzen wilde aanschieten, ontdekte hij dat een toegevouwen briefje daar uitgevallen, en achteloos door hem over 't hoofd gezien was. Hetzelve geopend hebbende las hij het navolgende, door eene hand geschreven die weinig gewoon scheen de pen te voeren, of bij het schrijven door hevige aandoening geschokt was geworden: « Deze

kleeding is voor u , en wordt door een' vriend gezonden. Tot heden avond. »

« Die eenvoudige woorden gaven grond tot menigvuldige gissingen. AYMÉ omhelsde de navolgende , welker waarschijnlijkheid de lezer mag beoordeelen. Hij stelde dan vast dat het gezondene , in weerwil de naam vriend in het briefje gevonden werd , van eene vrouw afkomstig moest zijn ; en zulks op grond van de smaakvolle bewerking der kleeding ; van de losse zeden dier dagen ; van eenige spelfouten in het briefje , en van de geheimzinnigheid waarmede het geheele voorval was omgeven.

Indien onze held een schepsel van onze verbeelding ware , zouden wij zeggen dat hij ongevoelig bleef voor zoo veel verlokking ; doch de waarheid gebiedt te erkennen , dat de boogschutter , wiens lotgevallen wij naar waarheid te boek stellen , zich gedroeg gelijk ieder ander jongman in dergelijke omstandigheid zich gedragen zou hebben : hij nam het geschenk aan , dat zoo gulhartig hem aangeboden werd , benevens de noodiging voor de zamenkomst met derzelver gevolgen. Indien GASPARD tegenwoordig ware geweest , zou hij gelegenheid gevonden hebben om zijnen vriend menige zedeles , vroeger ontvangen , terug te geven.

AYMÉ behoorde echter niet tot degenen die de zedelijkheid prediken maar niet beoefenen ; het laatste deed hij , zoo ver het ongebonden leven in een leger te velde zulks toelaat. Hoewel , gelijk wij gezien hebben , zijne verbeelding zeer ontvlambaar was , waarschuwde zijn geweten hem meestal tijdig genoeg

om zijne zinnelijkheid in bedwang te kunnen houden; en ofschoon die waarschuwing thans eerst verstaan werd toen de vijand reeds aanmerkelijke voordeelen had behaald, werd zij echter zoo aanhoudend en krachtig herhaald, dat hare stem den boventoon verkreeg. Om duidelijker te spreken: *ARMÉ* werd overtuigd dat hij afgeweken was van zijne gewone strenge beginselen, en besloot dus om het geschenk wel aan te nemen, doch de zamenkomst, als te gevaarlijk, na te laten, en zelfs eene ontmoeting te vermijden. Bij nadere overweging had dit besluit evenwel groote moeilijkheden in; want als hij het geschenk aannam, begreep hij ook in de voorwaarden toe te stemmen, op welke het hem aangeboden werd; weshalve hij kiezen moest tusschen de aanvaarding of afwijzing van de aanbieding in haar geheel. Zijne keus was dus spoedig bepaald; want de grondbeginselen die hij aankleefde gedoogden niet, om eene verbindtenis als die hem aangeboden werd te beschouwen als eene vergeeflijke zonde. Maar al waren zijne begrippen van goede zeden overeenkomende geweest met de destijds algemeene, dan nog zou het doel zijner deelneming aan het dansfeest hem terug gehouden hebben; gezwegen nog van de genegenheid die hij *BLANCHE* toedroeg en, naar zijne overtuiging, zulks ten stelligste gebod.

« Naar den duivel met al die fraaije kleederen, » sprak hij, den tulband neerwerpende. « De nimf die ze gezonden heeft kan ze terug doen halen, zoo dat haar goeddunkt. »

Verheugd over zijn kloek besluit, schoot hij zijne

eigene kleederen aan en begaf zich naar de gelagkamer, alwaar hij zijne reismakkers dacht te vinden. Aldaar gekomen vernam hij echter dat PLACIDUS niet in de herberg teruggekomen was, en de oude HUGUES, daardoor verontrust, was uitgegaan om hem te zoeken. Dat bericht verwonderde AYMÉ evenwel niet; want hij wist bij ondervinding dat de klerk, als iemand met hem redetwisten of zijne zedekundige vertogen aanhooren wilde, weinig gaf om zijne nachtrust, en menigmaal het legerkamp des nachts van licht vrouwvolk gezuiverd, of den krijgsknechten de kaarten en dobbelsteenen ontnomen had, zich getroostende om met hen van leer te trekken, als zij zich daartegen wilden verzetten; in een woord, dat hij gaarne eene rol vervulde die in menig opzicht overeenkomst had met de bemoeijingen van PETER den heremiet, in de dagen der kruistogten. Hij verontrustte zich derhalve niet over de afwezigheid van PLACIDUS en van zijnen pleegvader, maar nam een goed ontbijt en begaf zich op weg om een balkleed te koopen.

De vallei van *Oullins* geleeke destijds op een kermisplein, en was overal beslagen door kramen en stallen, waar allerlei voorwerpen van weelde, noodzakelijk voor een ieder die de feesten van den hertog van *Savoie* bezoeken wilde, tegen hoogen prijs te koop werden aangeboden. Zelfs waren er eenige barmhartige lieden te vinden, die de beurzen der jonge edellieden, door het spel of eenig ander voorval ledig geworden, wederom vulden, eenvoudig in verwisseling tegen een stuk papier, waarop zij, on-

der eenige regels schrift, hunne naamteekening gesteld hadden. Ook de mindere rangen van het leger vonden er plaatsen tot uitspanning van allerlei aard; terwijl zangers en vedelaars zich deden hooren, en niemand, die hier als vreemdeling rondzag, op het denkbeeld gekomen zou zijn dat hij zich in eene provincie bevond die sedert vier maanden door fellen burgerkrijg werd geteisterd. Maar de aangeboren luchthartigheid der Gaulen verlochende zich ook hier niet, te midden van het bloedig woeden der dweeperij; naauwelijks was een gevaar voor het oogenblik geweken, of de zorgeloosheid en ligtzinnigheid, die, naar men wil, grondtrekken zijn van het fransche karakter, verkregen de bovenhand.

Het gezigt van dit schouwspel gaf onzen held stof tot menige welgegronde opmerking; doch onze lezers, in het hoekje van den haard gezeten, zullen derzelfver inhoud gemakkelijk gissen, en het ons daarom ten goede houden, dat wij ze overstappen. Na hier en daar rondgezien te hebben, trad *AYMÉ* in eene tent, alwaar gemaakte kleederen te koop werden geveild, en vroeg naar een maskerade kleet. De koopman, een klein en sluw persoon, bevljigtigde zich het gevraagde te vertoonen, dat, hoe hoog de waar werd opgevijzeld, echter terstond aan *AYMÉ* bleek genoegzaam versleten, en mogelijk van het eene of andere ontbonden tooneelgezelschap afkomstig te zijn.

« Kunt gij mij niets beters geven? » vroeg hij den koopman.

« Iets beters! » riep de koopman in verbazing uit.

« En waar toch zou uwe heerlijkheid iets beters kunnen vinden? » Tevens wees hij op een wambuis dat op den draad afgesleten was en eene kale muts met eene geknakte veder. « Zie hier, » vervolgde hij, « iets dat u bijzonder lijkt; het kleed eens troubadours van de dertiende eeuw; dat uw fijn, fraai gevormd ligchaam gunstig zal doen uitkomen. »

« Ik ben dat met u eens, » antwoordde AYMÉ, « want het gewaad is zoo dun, dat hij die het draagt gevaar loopt in de maand Junij te bevriezen. Maar de vraag is of die korte mantel mij wel zal staan. »

« Daar is geen twijfel aan, » hervatte de koopman. « Een edelman van uw voorkomen geeft bevalligheid aan ieder kleed. Buitendien is bevalligheid geen vereischte in een historisch kostuum, maar de naauwkeurigheid in vorm de eenige hoofdzaak, en ook het eenige waar mijne zorg bij het vervaardigen zich naar uitstrekt. Het gewaad dat ik u aanprijs, messire, is naauwkeurig gesneden en genaaid naar eene teekening die in de boekerij der franciskanen te *Grenoble* gevonden wordt, en den beroemden FLOQUET, van *Romans*, bijgenaamd den koning der troubadours, voorstelt. »

« Zoo zoo, » zeide AYMÉ, het stof uit de naden van den mantel schuddende. « Wel nu, beste maat, ik zal u gelooven, al wildet gij mij bovendien verzekeren dat FLOQUET dit kleed gedragen heeft op de bruiloft van GUIGNES de III. »

« Verontrust u niet over het weinigje stof dat gij op mijne kleederen vinden zult, messire, » vervolgde de koopman; « want in de ellendige tenten wel-

ke wij hier moesten opslaan, kan men zich daarvan niet vrijwaren. De kleerenklopper en schuijer brengen, evenwel, alles te regt, en in den avond, bij het waslicht, zal niemand er iets van bespeuren, maar alles voor nieuw aanzien. »

« Als dat waar is, zou ik de kleur van uwe leugentaal wel willen zien. »

« Overigens, » zoo vervolgde de koopman, « als u dat kleed niet aanstaat kan ik u andere vertoonen. De booze zou er onder moeten spelen, zoo wij niets vonden dat voor uwe statuur geschikt is. »

Toen hij echter AYMÉ eene beweging tot vertrekken zag maken veranderde hij van batterij, en verzocht hem, onderwijl hij zijne versleten waar weder aan den kapstok hing, eenige oogenblikken geduld te hebben; waarna hij wat beters hem voorlegde. Het bestond in een zeer schoon gewaad van karmozijn roode fluweelen zijde, en met sterren, halve manen en kabalistische teekenen bezaaid; benevens een' punthoed, insgelijks bezet met dezelfde teekenen, waar een' sluijer afhing van blaauwe zijde, het firmament in zijn borduursel voorstellende; een too-verstaf, en twee verrekijkers: het kleed, derhalve, van een' sterrewigchelaar, dat, buiten zijne kostbaarheid, gelijk de koopman te regt aanmerkte, zeer geschikt was tot vermomming op eene danspartij.

« Als uw hoofd aldus gedekt is, messire, » hernam de koopman, « kan het niet missen of alle vrouwen zullen rondom u zamenscholen, gelijk de vlinders rondom eene fakkel, ten einde van u te vernemen, wat iedere vrouw begeerig is te weten,

en aan de veldviooltjes, aan de kaarten, aan den spiegel, ja aan de winden vraagt: of haar minnaar getrouw is, en haar spoedig trouwen zal. Gaarne zullen zij u hare hand ter onderzoeking reiken. Gij zult, naar hartelust, schoone oogen kunnen doen schitteren of verduisteren, en ieders hartsgeheim te weten komen; want zoo zij hare eigene diepste gedachten verzwijgen, zullen zij niet karig zijn in de openbaring van die harer zusters. Het zal aan u staan, in een woord, al de vrouwen te doen pruilen gedurende het feest, of haar te doen dansen tot den morgenstond. Trek het kleed aan messire.»

«Dat behoeft niet,» zeide AYMÉ, «want het rijkleed is te lang.»

«Beproof het niet te min, messire; eenige vingers breed kan mijne vrouw wegnemen; en wat de wijdte aangaat, die is veeleer voordeelig dan nadeelig, daar zij iedere uwer ligchaamsbewegingen vrij laat, en de statigheid van uw voorkomen bevordert. Goed zoo; alles past of het voor u gemaakt was; maar waar zou mijne vrouw den spiegel geborgen hebben? Doch hij is overbodig, als ik mijne buurvrouw uit de wijntent roep; een aardig wijfje in de daad, die u verzekeren zal dat ik waarheid sprak.»

«Ik begeer den bijval uwer buurvrouwen niet,» zeide AYMÉ. «Het maskerkleed is zeer schoon; en mogt er iets aan haperen, dat kan nog vóór den avond verbeterd worden. De eenige zwaarigheid is dat een jongman zich daar niet voegzaam in vertoonen kan.»

«En dat waarom niet?» zoo vervolgde de koopman. «De jongelieden zijn, met het welnemen van

uwe edelheid, alle zot en zonder ondervinding, niet wetende wat hun dienstig is. Geloof mij, maak van dit maskerkleed gebruik, onder welks bescherming gij uwe beminde veilig zult kunnen naderen en toespreken, zonder de ijverzucht van haren echtgenoot op te wekken, dat zeker gebeuren zou, indien gij de dwaasheid wildet begaan u als een saletjonker te kleeden. Gij zult de voorregten van uwe jaren en wetenschap kunnen doen gelden, en met uwen tooverstaf alle medevrijers mogen verwijderen, gelijk de vrouwen de vliegen met haren waaijer; en mogt gij eenigē gunst te vragen hebben van den hertog DE NEMOURS, het kan niet missen of zijne hoogheid zal u in het aangeprezen gewaad gehoor verleenē, en mogelijk verzoeken zijne horoskoop te trekken.»

«Ware ik daar zeker van,» zeide ARMÉ.

«Niets is meer zeker,» vervolgde de koopman. «Met een weinig overleg, dat ik u in voldoende mate toeken, zult gij gemakkelijk daartoe geraken. Geleid den prins naar een venster, zie vijf minuten naar de starren en spreek dan op orakeltoon en in verbloemde taal uwe eigen lofrede uit, niet vergetende uwe mededingers onverbloemd zwart te maken, en zoo gij als vaandrig op het feest gekomen zijt, vertrekt gij stellig van daar als hoofdman. Nu wat aarzelt gij nog? Mogelijk vreest gij dat de hertog u niet gelooven zal? Maar vertrouw op mijne ondervinding. Hij moge zoo slim zijn als hij gezegd wordt te wezen, met uwe verrekijkers en kabalistische figuren zal hij u gewis voor nog grooter toovenaar

houden dan gij wezenlijk zijt. Of zou de prins minder bijgeloovig zijn bij het kaarslicht als op den helderen dag? Ik voor mij geloof het niet. In een woord edel heer, het leven is niets dan een algemeen momspel, waarin niemand, hij moge wijs of dwaas, prins of koopman zijn, in zijne ware gedaante optreedt, en enkel het kleed dat gij draagt den maatstaf in handen geeft ter uwer beoordeeling. Hebt gij er toe besloten?»

«Neen,» antwoordde AYMÉ, doch blijkbaar met spijt. «Ik zie in dat ik eene slechte vertooning maken zou onder dat gewaad. Pas te *Oullins* aangekomen, waar ik slechts één persoon ken en met niet eene vrouw iets heb uitstaan, gevoelt gij wel dat ik de rol van toovenaar of waarzegger slecht vervullen zou.»

«Als dat uwe eenige zwaarigheid is,» hernam de koopman, «dan kan ik u dienen, en u in weinige minuten op de hoogte brengen van al de liefde avonturen uit den omtrek. Ik zal u namen noemen, en de vrouwen zoodanig beschrijven dat zij op 't eerste gezigt door u onderkend zullen worden: aan haren gang, aan hare stem, aan hare versierselen.»

«En hoe zijt gij aan zulke kostbare narigten gekomen?» vroeg AYMÉ verwonderd.

«Op eene eerlijke wijs, messire.»

«Maar op welke?»

«Wat ligt u daaraan gelegen; messire?»

«Veel; wijl ik u zonder die kennis niet zou gelooven.»

«Messire,» vervolgde de koopman, «als ik eene

stof onder de oogen heb , onderzoek ik enkel hare kleur , hare deugdzaamheid en fijnheid , en koop ze als dat onderzoek gunstig afloopt ; doch ik vraag niet wie haar geweven , of hoe zij geworden is , wat zij is ; dat zijn geheimen van den maker. Doch daar gij het begeert zal ik u alles openbaren. Mijne huisvrouw , moet gij weten , drijft handel in benodigheden voor het toilet , die , hoe voordeelig hij schijnt , echter niets waardig is ; want de aanzienlijke vrouwen knibbelen nog scherper dan de alledaagsche. »

« Maar welk verband heeft die inleiding met hetgeen gij mededeelen wilt ? »

« Een weinig geduld en gij zult het vatten. Zoo als ik u zeide , mijne huisvrouw drijft handel in toiletbehoefsten ; een beroep dat haar meer trippen verslijten doet dan hare buurvrouwen , zoo als zij dikwijls hooren moet , als ik eene kwade bui heb. Wel bezien is het echter hare schuld niet ; want hare buurvrouwen , die , toen zij nog ongehuwd waren , geen dansfeest , geen' kerkgang , geene teregtstelling , verzuimden , overal door vrijers vervolgd , zijn sedert haar huwelijk zoo bewegingloos als eene hengelroede geworden , verkiezende te huis hare voeten te warmen , liever dan op den tril te gaan en eene verkoudheid op te doen. Mijne arme DENYSE , daarentegen , is altijd op de been , van den morgen tot den avond , of het sneeuwt of regent , of zij zwanger is of niet , en helaas , dikwijls met natte voeten. En mogt haar hard dagwerk maar altijd vruchten dragen. Maar zij keert menigmaal huiswaarts zonder eenen penning te ontvangen , verkleumd , hon-

gerig en dorstig. In die omstandigheden is zij niet gemakkelijk; en ons eenig overgebleven kind van de vier, JACQUOT, de onweersbui bespeurende, gaat in het donker naar bed, waar ik hem spoedig volg, van oordeel zijnde dat een huisvader, als de zaken zoo geschapen staan, niet wijzer kan handelen.»

«En vervolgens?» vroeg AYMÉ.

«Na verloop van een uur, gedurende welk zij den winkel bijgeveegd, het vuur ondergerekend, en mijne ontvangst van den dag nageteld heeft — welk laatste meestal weinig moeite kost — ziet DENYSE of JACQUOT slaapt, en dekt hem, ten overvloede, met haren mantel; waarna zij haren rozekrans begint te bidden en daarmede nog een uur doorbrengt. Dat afgeloopen zijnde komt zij te bed, koud als een heiligenbeeld van steen, en bibberende als of zij de koorts had. Het best is dan, dat ik veins te slapen, ofschoon de slaap verre van mij is, en mijne borst zoo benaauwd dat ik een' zwaren zucht, die er uit oprijst, niet kan terughouden. Ongelukkig is dat een teeken voor DENYSE dat ik wakker ben.»

««Slaapt gij, REGNIER?»» vraagt zij dan.

««Slapen? De duivel mag slapen, naast iemand die zoo woelt als gij.»»

««Wat hebt gij van daag verkocht?»»

««Niets; geen' slobkousknoop.»»

«Ik wend mij dan ontevreden om, voornemens mijne vrouw niet meer te antwoorden.»

«Maar ik vat niet,» zeide AYMÉ, «hoe uwe vertrouwelijke mededeeling met de beantwoording mijner vraag samenhangt.»

« Dat zult gij spoedig vernemen, messire. Waar ben ik gebleven? Ja, nu ben ik er. Ik zeide dan dat noch mijne vrouw noch ik konden inslapen; zoodat zij na eenige oogenblikken het woord weer opvat. »

« De bakker zal morgen om zijn geld komen, REGNIER. » »

« Wat kan ik er aan doen DENYSE? De sleutel op de deur steken en met de noorderzon vertrekken. » »

« Maar de kerfstok is vol en een tweede wil hij niet aanleggen, daar heeft hij een eed op gedaan. En dan de huishuur, die over drie dagen betaald moet worden. Waarvan zult gij die voldoen? » »

« Wij zullen eenige kroonen ter leen trachten te krijgen. » »

« Zoo gij geen' anderen raad weet zwijg dan maar. Indien wij dat middel vroeger niet al te veel aangewend hadden, zou het thans beter met ons gesteld zijn. » »

« Dat is waar. Wie een schuldeischer heeft gelijkt op MARTIN LAPRAT; een man, zoo als gij weet, die aan lager wal was geraakt, en uit het overschot van zijne bezitting een' beer had gekocht, dien hij leerde naar de trom te dansen en hem een' poot te geven voor de vergaderde kermisgasten. Nu dacht hij van alle zorg ontheven te zijn, doch vergat dat hij den beer voeden moest, waartoe menigmaal de grootste helft van zijn stuk brood vereischt werd, dat hij des avonds uit de inzameling van den dag kon aankopen; want als hij het deel van den

beer te bekrompen maakte, liet deze zijne tanden zien.» »

« « Op zekeren dag nu, dat MARTIN niets had ontvangen, en evenmin zijn' eigen als zijns makkers honger wist te stillen, die hij te vergeefs door schoone woorden trachtte te paaijen, wierp de beer zich op zijn' meester en scheurde hem een lid van 't lijf. Zoo is een schuldeischer, DENYSE, dat weet ik wel, maar wat daar? Met ons is het evenwel zoo ver nog niet gekomen; wij hebben vrienden.» »

« « Vrienden? gij doet mij lagchen; want zij zijn alle uwe schuldeischers. Reken dus niet op uwe vrienden.» »

« « Dan blijven mij nog koopwaren over, die ik verpanden kan.» »

« « En hoe ze later terug gekregen? Gij vergeet dat de helft uwer waren reeds in handen der joden is, en de stof waarvan zij gemaakt zijn nog betaald moet worden aan meester TRABLAINE, te *Romans*.» »

« « En het maakloon aan ARNOUL. Uw geheugen is goed DENYSE, als het er op aan komt mij radeloos te maken.» »

« « Gij dient toch voor uwe vrouw en kinderen te zorgen, REGNIER.» »

« « Als gij mij het middel maar weet te noemen. Zoo niet dan is uwe herinnering gelijk aan het openkrabben eener wonde, waarvoor gij geen' balsem hebt. Maar zoo zijt gij.» »

« En zoo gaat het iederen nacht, messire. Vroeger waren de vastenavonddag, en de weken voor

paschen en kersmis nog al voordeelig, omdat ieder dan wat nieuws wilde hebben; doch sedert de ketterij is doorgebroken, die de kleederpracht verbiedt en den rijken het dansen ontzegt, is dat ook afgedaan. Ik besloot dus mijne ziel aan den duivel te verkoopen. Doch toen ik hem verwachtte om het verbond te sluiten, ziet daar trad mijne vrouw voor mij, met een vergenoegd gelaat een goudstuk mij toereikende. Ik sloeg mijn oog op de mars van mijne wederhelft, doch bespeurde tot mijne verbazing dat zij niets verkocht had; zoo dat ik haar angstig vroeg waar zij dat geld had opgedaan. Tot antwoord toonde zij mij een' brief.»

« Wat was het voor een brief? » vroeg AYMÉ.

« Het was een minnebrief, » antwoordde REGNIER. « DENYSE had zich zonder erg met de bezorging belast; doch mij steeg het bloed in 't aangezicht. « DENYSE bemerkte zulks en vroeg: »

« Steekt er kwaad in? »

« Zijt gij dwaas, » antwoordde ik. « Ga, bezorg den brief en nog vele volgende. Alleen zeg er niemand een woord van; want gij zoudt mededingsters krijgen, en dan was het beroep geen penning meer waard. »

AYMÉ, verliet den koopman, stak zich in 't hem toegezonden balkleed, en trad eene wijl daarna de feestzaal binnen. (1)

(1) Het engelsche handschrift breekt hier plotselijk af, ofschoon de geschiedenis van meester REGNIER niet volledig, en denkelijk in naauwen zamenhang is met het hoofdverhaal. De fransche uitgever hoopt het vervolg te zullen opsporen, en belooft, in dat geval, er mededeeling van te zullen doen.

Negen en Veertigste Hoofdstuk.

HET GEMASKERD BAL.

Eer wij tot de beschrijving van het dansfeest overgaan, moeten wij den lezer eenige bijzonderheden mededeelen, welke hij behoort te kennen.

Wij hebben onzen vriend, **PLACIDUS GOUTTENOIRE**, gelijk de lezer zich herinneren zal, in de herberg te *Oullins* achtergelaten en bij een slecht avondmaal; eene teleurstelling die den klerk, na te vergeefs de etenskast doorzocht te hebben, door eene lofrede op de matigheid trachtte te vergoeden, welke door den ouden ridder en den waard, bij de wijnkan gezeten, wel met blijkbare goedkeuring werd aangehoord, doch zijne hongerige maag niet bevredigde, die hem gedurig in de rede viel en tegensprak; iets dat, gelijk alle openbare redenaars weten, uiterst lastig is.

« Wel beschouwd, » zeide **PLACIDUS**, **HUGUES** aanzien-
de, « kan het in oorlogstijd niet anders. Het
hoen was wel taai, maar ik heb nog wel taaijere
moeten verteeren. De helden die **HOMERUS** ons
schildert, hadden nog soberder maaltijden. »

« Gij moogt wel van soberheid spreken, » mom-
pelde de maag, « en **HOMERUS** aanhalen. Hoe me-
nigmaal hebt gij mij de beschrijvingen van overdadige
maaltijden, uit zijne werken voorgelezen. Hoe me-

nigmaal heb ik gedacht, dat derzelver geur alleen genoegzaam zou zijn om mij te verzadigen.»

« Dat moge waar zijn, » zoo luide des klerks tegenbedenking. « Maar na een karig avondmaal smaakt het ontbijt des te beter. Ook bevelen de geneesheeren matigheid aan bij den avonddisch, als zeer nuttig voor de gezondheid. » « Nu nog fraaijer! » riep de maag. « Dergelijke stellingen zijn wel bij mijnen buurman, het hoofd geldig, maar niet bij mij, die voor eene snede gerookte ham de geheele heidensche wijsbegeerte ten beste geef. »

Vergramd door die halstarrige tegenspraak zijner maag, besloot hij het middel aan te wenden, dat volgens zeggen van zijn' vriend JACQUES SUZÉAS van *Sint-Etienne* en *Forez*, altijd hielp om haar het stilzwijgen op te leggen, namelijk een luid gezang; doch het was even vruchteloos als zijne vertogen.

« 't Is vruchteloos, » aldus vervolgde de maag hare vordering, » 't is vruchteloos vriend PLACIDUS, mij tot zwijgen te brengen. U geloovende moet men denken dat ik aan een' bodemloozen afgrond gelijk ben, gelijk de *Charibdis*, die alles inslokt en niets terug geeft. Bedenk echter dat ik uwe gaven met woeker terug betaald heb. Uwe gezondheid, van zooveel belang voor de kerk, en die gij schijnt te willen verwoesten, is mijn werk. Beproef het eens om met een uitgevast ligchaam zoo krachtig als gij nu doet te redetwisten, of den stok te hanteren tegen de ketters. Neen, in de tegenwoordige dagen behoort ieder zijne vier maaltijden daags te nemen, bijzonder zij die tot de heilige krijgsschaar behooren;

opdat zij niet als krachtelooze herders voor de wolven zouden behoeven te vlugten en hunne kudde zien verslinden, ja zich zelve mogelijk het allereerst. Al bezat gij de spitsvondigheid van ARISTOTELES en de grondige geleerdheid van Sint THOMAS, wat zou het u baten zonder goede longen? Gij zoudt een roer in handen hebben dat ketst als gij vuur wildet geven. Hoeschandelijk zou het zijn, vriend PLACIDUS, bij gemis van sterke longen den ketters aan het laatste woord te laten. »

Dat krachtig vertoog deed PLACIDUS een oogenblik nadenken, en bragt hem bijna tot het besluit zich overwonnen te geven, toen het geluid eener kloosterklok zijne ooren bereikte, en de uitwerking op hem te weeg bragt als de toonen van de krijgstrompet op het strijdpaaard hebben, Ofschoon het gewone avondetensuur reeds verstreken was, hield PLACIDUS zich overtuigd dat in dit oogenblik de maaltijd werd opgedragen; hetzij de bijzondere manier van klokluiden hem zulks gezegd had, hetzij de reuk der spijs tot hem was overgewaaid. Doch hoe dit zij, onze held verliet de herberg en kwam reeds in het klooster aan toen de zegen werd uitgesproken.

Het genoeg hebben met nonnen aan den disch te zitten, was PLACIDUS het voorwerp van menige bijzondere oplettendheid, en gaf, in vergelding daarvan, een verhaal ten beste van zijne krijgsbedrijven, zijne gevaren, zijne ontberingen en zijne gevangenschap te *Romans*, dat met steeds klimmende belangstelling gehoord werd, en de uitwerking had

om de fijnste confituren van het spijsvertrek op tafel te zien verschijnen. In een woord, de nonnen zagen in PLACIDUS een' geloofsheld, een' martelaar aan den beul ontsnapt, en door de Voorzienigheid haar toegezonden.

Toen, reeds laat in den nacht, PLACIDUS naar zijne herberg wilde terugkeeren, verzetteden al de geestelijke zusters zich daartegen, en hij bleef in het klooster vernachten. Naar de cel gaande die hem tot nachtverblijf aangewezen was, voelde hij zich bij zijn kleed trekken; en zich omkeerende werd hij meester JERÔME GASCHET gewaar.

« Gij hier, vriend JERÔME, » zeide PLACIDUS, hem de hand reikende. « Wat voert u herwaarts? »

« Spreek er niet van, messire, » antwoordde JERÔME zuchtende. « Vroeger wist ik altijd wat ik deed en waarom ik het deed; doch heden ten dage dwaal ik naar de nukken van het toeval. Ik ben aan een uurwerk gelijk, waarmede een kind zich vermaakt, ofschoon het bestemd was om den tijd geregeld aan te wijzen. »

« Zijt gij dan niet meer verbonden aan den slotheer DE BEAUSEJOUR? hij is toch een zeer redelijk edelman, naar ik opmaak uit hetgeen ik van hem weet. »

« Hij, » vervolgde JERÔME, met schouderophalen. « Hij is als zoo vele andere die een hoed dragen om te doen gelooven dat hij hersenen bedekt. Zoo de man ooit gezond verstand bezeten heeft, hebben zijne dochters het hem doen verliezen. Maar eene van de twee was ook reeds genoeg om een sterker hoofd dan het zijne op hol te brengen. »

« En is de slotheer hier ? »

« Wis en waarachtig is hij hier ; maar tot zijn en mijn ongeluk. Gisteren nog , na de schermutseling , zeide ik tot hem : « keeren wij naar *Beausejour* terug ; de lente nadert en wij moeten aan den oogst denken. » » Maar , ja wel , hij heeft mij , als naar gewoonte , voor een' ezel gescholden , en is naar *Sorbiere* getogen , waar zijne dochters zich bevinden. »

« Waren zij niet onder de zusters Bernardijnen ? »

« Juist , messire. Toen wij in het klooster aankwamen , hoopte ik er ten minste eene maand te zullen vertoeven , en bragt in die verwachting Pegasus op stal , nam een' mondvol in de keuken en begaf mij toen naar een' zolder , waar men mij gezegd had dat eenige boeken gevonden werden. Dat was ook zoo , maar , tot schande van den kapelaan des kloosters , waren zij dik met stof bedekt. Ik reinigde ze een voor een en las de titels , dat meestal voldoende is om den inhoud van een boek te leeren kennen , nademaal velschrijvers zoo veel geest daarin ophoopen , dat zij , voor het boek zelf , er weinig meer van overhouden. In geene vier maanden had ik zulk een' aangename dag gesleten ; de tijd vloog om , en de avond viel eer ik er aan dacht ; weshalve ik mij nader bij het dakvenster neerzette , om mijne studie zoo lang mogelijk te kunnen vervolgen ; want waar SIGOLENE de huishouding bestuurt moet men aan geen kaarslicht denken. Maar wat zag ik , voor een oogenblik mijne oogen naar buiten latende weiden ! Als ik er aan denk rijzen mij de haren nog te berge ! Ik zag , op een kwart uur af-

stand, den slotheer noordwaarts draven, aan het hoofd eener processie van zusters Bernardijnen. In drie sprongen was ik beneden en snelde naar den stal, de deur openlopende die ik gesloten vond. Doch oordeel over mijne verbazing, messire, toen ik bemerkte dat Pegasus verdwenen was, alsof hij vleugelen aangeschoten hadde, gelijk zijn naamgenoot. Ik loop naar de keuken, doch vind niemand en ontving evenmin antwoord op mijn geroep. Nu besloot ik de vlugtenden te vervolgen en liep zoo hard, dat ik bijna eene pleuris opdeed.»

« Duivels! En waar wilden zij heen? »

« Naar *Oullins*, Messire. De abdis zat op Pegasus en de nonnen volgden te voet, haren rozekrans tellende; zeker als een behoedmiddel tegen de wolven en ketters, die het bosch onveilig maken. »

« Nu, het doet mij genoeg te zien, dat gij heelsheids zijt overgekomen, » zeide PLACIDUS.

« De hemel zij daarvoor dank gezegd, » vervolgde JERÔME. « En nu de reis eenmaal volbragt is, berouwt mij de verandering niet; want, onder ons gezegd, ben ik blijde in het katholieke leger te zijn, en eens geruster te kunnen slapen, dan ik in maanden gedaan heb. Maar, helaas, ik heb buiten den waard gerekend; want naauwelijks heeft freule CUNEGONDE vernomen dat de hertog DE NEMOURS morgen een dansfeest geeft, of zij besluit er heen te gaan; en JERÔME is de man die de linten en strikken voor de jonkvrouw bijeenbrengen moet »

« De hemel beware ons! is zij van den booze bezeten! » riep PLACIDUS uit. « Ik hoop dat mevrouw

de abdis dit onbetamelijk gedrag keeren zal. Eene toekomstige geestelijke zuster op eene danspartij.»

«Dat zij er vroeger aan gedacht heeft eene nont te worden, zou ik niet durven beweren; maar dat zij in dit oogenblik er niet aan denkt is zeker. Buitendien, wanneer een meisje dansen wil, kan noch de abdis noch de kloostertucht zulks beletten. Daarbij heeft de slotheer een geheel jaar van zijne inkomsten verspild om zijne dochters op te tooijen, die hij hoopt dat op het feest een' ring aan haren vinger vinden zullen, zoo als het spreekwoord zegt. Zij zijn druk bezig zich te kleeden.»

«Ik hoop toch niet in dit heilig verblijf,» zeide PLACIDUS.

«Dat zou ik gelooven,» antwoordde JERÔME. «Zij denken noch aan bidden noch aan het avondmaal. Doch dat alles raakt mij niet. Iets anders doet mij klagen.»

«En wat is er dan nog?»

«Dat zij hunnen vader niet alleen, maar ook mij willen doen dansen, mij JERÔME GASCHET, de Pythagorist. Al mijn tegenspreken heeft niets geholpen, zelfs de afdoende reden niet dat ik geen dansen geleerd heb, die CUNEGONDE heeft ontzenuwd door de toezegging om mij voor het feest nog les te geven, als haar kleed afgewerkt zou zijn. Toen ik nieuwe tegenwerpingen wilde maken, trok de slotheer mij ter zijde en fluisterde mij eenige woorden in die aan allen tegenstand een einde maakten. Wat zal ik zeggen, het valt den dwaas gemakkelijker een wijs man tot zwijgen te brengen, dan den wijze den zot ge-

zonde redenen te doen verstaan. De goede vader vreest dat zijne dochters geene dansers zullen vinden, gelijk, naar men zegt, zoo menigmaal gebeurd is. En toch zijn zij niet onaardig, en wel onderwezen, gelijk ik verzekeren kan. Maar heden ten dage, gelijk ik den slotheer meermalen heb doen opmerken, voeren de jonge edellieden alleen de jonkvrouwen in de rei, die hun uitzigt geven op den nog liefelijker dans der goudstukken. Met dat al is het een groot verdriet voor den vader, zijne dochters in een' hoek vergeten te zien, als alles rondom haar huppelt; daarom heb ik eindelijk toegegeven. Wat zoudt gij, in mijne plaats, gedaan hebben?»

«Bij sint THOMAS!» zeide de klerk, door de goedhartigheid van JERÔME getroffen, «ik zou mogelijk mijne eerste dansles hebben genomen; in weêrwil van de zonde die ik begaan zou hebben.»

Dit belangrijk onderhoud werd afgebroken door de komst van twee personen. Van de eene zijde naderde CUNEGONDE, in een geel zijden kleed getooid, dat echter nog onder doen moest voor de geelheid van haar gelaat, JERÔME wenkende haar te volgen; en van de andere eene leekzuster van het klooster, die met eene flambouw in de hand PLACIDUS naderde, en tot hem zeide:

«Uw bed is wel geschud en gewarmd, eerwaarde. Voor het vuur zult gij eene schaal hypocras vinden, door de abdis zelve bereid, u aanbevelende die te nuttigen, als gij u ter ruste zult leggen, ter bevordering van den slaap.»

«Neem deze fakkel, eerwaarde, en gedenk mijner in uwe gebeden.»

De leekezuster vertrok in het donker, zich naar de keuken begevende, alwaar eene menigte behoeftigen bijeen was, die de herbergzaamheid van het klooster voor den nacht had opgenomen.

« Welaan, goede lieden, » sprak zij, « als uw maal geëindigd is, zal ik u naar de schuur geleiden, waar gij gerust slapen moogt. Waren onze arme zusters, Bernardijnen, zoo onverwacht niet aangekomen, ik zou u allen bedden hebben kunnen aanwijzen; nu is er buiten de schuur geene plaats overig. Maar waar is het heidinnetje dat voor een uur aangekomen is? Zij kan niet onder ulieden vernachten, en ik zal haar mijne legerstede dienen af te staan. »

« Zij is vertrokken, » antwoordde met luid bewogen stem, de aankomende zuster, die den maaltijd der behoeftigen bestuurd had.

« Dat de goede engelen haar geleiden, » zeide de leekezuster. « Maar ook de klompenmaker en zijn jongen gezelschap zie ik niet; weet gij waar zij zijn, zuster KLARA? »

« Zij zijn insgelijks vertrokken, zuster, » antwoordde de aanstaande non, met heviger ontroering dan vroeger, « en wensch dat de goede engelen ook hun geleiden zullen. »

« Wat schort u, zuster, » vroeg de oudste. « Gij heeft. Ik heb u immers wel gezegd, dat gij te vermoeid waart door de reis, om thans eenigen dienstpligt te vervullen. Begeef u terstond naar bed. »

« Neen, zuster, » herhaalde de jongere. « Ik wil terstond den eerwaarden PLACIDUS GOUTTENOIRE spreken. »

« Dat is voor heden onmogelijk , zuster. De broeder in den Heere heeft zich reeds ter ruste begeven.»

« Dan verzoek ik u mij naar de cel der abdis te geleiden , die ik noodzakelijk spreken moet.»

« Gaarne dewijl gij het begeert. Slechts een oogenblik tot ik de schuur bezocht zal hebben.»

« Hij was het , » sprak de jongere zuster , toen hare gezellin zich verwijderd had. « Hij was het , en ik vreesde dat hij mij herkennen zou onder den sluier , gelijk ik hem herkende onder zijne vermomming. Doch wat voert hem herwaarts ? Zeker is ook AYMÉ te *Oullins* , en zijn leven bedreigd. Maar wat moet ik aanvangen ? God geef mij raad ! »

Gedurende dit knellend beraad van *BLANCHE* , — de lezer zal reeds geraden hebben dat zij het was — bevonden de graaf en *PHILIBERT* zich op den terugweg naar het dorp , van het heidinnetje vergezeld door de leekzuster te vergeefs gezocht , en die niemand anders was dan *CICINDELLE*. Staande hun verblijf in 't klooster hadden zij de plaats ontdekt waar AYMÉ zich ophield , en ook dat hij den hertog nog niet ontmoet had , maar eerst morgen hoopte te spreken , op het feest. Daarop bouwden zij hun verder ontwerp , dat den lezer hierna medegedeeld zal worden. Alleen zij thans gezegd , dat de graaf het kostbaar oostersch kleed aankocht , dat AYMÉ bij zijn bed vond , en dat *CICINDELLE* het briefje geschreven had , waarvan wij in het vorig hoofdstuk melding hebben gemaakt.

Alfiftigste Hoofdstuk.

VERVOLG VAN 'T VOORGAANDE.

Thans kunnen wij den lezer op het dansfeest inleiden. Mogt hij er zich niet ten volle vermaken, hij zal er toch de verveling niet vinden, die in de eerste uren het deel van AYMÉ was. Alle feestvereëningen, toch, baren ons meestal treurige gewaarwordingen, zoo wij niet gestemd zijn om in de algemeene uitgelatenheid te deelen. Bijzonder is dit waar van dansfeesten, die, ter oorzake harer luidruchtige vrolijkheid, voornamelijk de zinnen aandoen, en dus veel minder geschikt zijn om den peinzende aan te trekken, dan een feest waar het spreken voornamelijk de gezelligheid doet ontstaan. Een balbezoeker, die zich niet in den algemeenen maalstroom werpen wil, zal, als TOBY, toen hij op het eiland der vreugde aan land werd gezet, niets begrijpen van hetgeen hem omringt, en eindelijk, in den waan dat hij van ieder verlaten is, zijn lot betreuren. Dat is het lot van een' ieder die als beschouwer een dansfeest bezoekt, en zich niet in den draaikring werpen wil, die het hoofdbestanddeel is van zoodanig feest.

De geest van onderzoek kan wel eenige oogenblikken bezigheid vinden, in het bestuderen van hen die voorbij zweven; maar dan moet het geen masker-

bal zijn, dat hij bezoekt, waar ieder zorgt onbekend te blijven, en alles als tot eene andere wereld schijnt te behooren. De eerste aanblik van zulk eene nieuwe wereld treft wel, maar laat, ten slotte, de ziel ledig en maakt haar treurig.

Dit was, nagenoeg, de toestand van **AYMÉ VERD**, toen hij de danszaal intrad, en aanvankelijk verblind werd door den glans der waschlichten, de schittering en rijkheid der balkleedij; de zinbetooverende lucht die hij inademde, en de begoochelende muziektoonen die hij mogt vernemen. Spoedig, evenwel, was dat alles hem vreemd; niemand kwam hem de hand drukken; niemand kende hij; niemand kende hem. Geheel vreemdeling op deze plaats, als niet geleerd hebbende een onderhoud aan te knopen om eigenlijk niets te zeggen, of, zoo er al iets gezegd werd, morgen het gesprokene vergeten te zijn, begreep hij niet beter te kunnen doen, dan zich afgezonderd neêr te zetten, en de gelegenheid te verbeiden om den hertog **DE NEMOURS** te naderen; ofschoon hij zich overtuigen kon dat zulks niet gemakkelijk zou zijn, daar de hertog een der vlijtigste dansers was.

Hij zette zich dus neder, denkende aan **BLANCHE**, die hij den vorigen dag verlaten had en waarschijnlijk niet zou wederzien; aan **GASPARD**, die hij verlaten had tegen zijnen broeder optrekkende, en van wiens dweeperij hij alles moest vreezen; en bovenal aan het doel zijner zending. Toen kwamen hem tranen in de oogen, door de overtuiging uitgelokt, die hij reeds verkregen had, dat het bloed zijner medeburgers, rijkelijk in den burgerkrijg vergoten, noch

de vrede van drie over vier provincien des rijks, den dans en het snarenspeel niet konden doen staken, voor maar weinige uren. Hij kon zich ter naauwer-nood onthouden van de luide ontboezeming dier overtuiging. Eindelijk werd zijn geest door die bespiegeling vermoeid, en liet hij zijn' blik op nieuw over de schaar weiden, die zich in de feestzaal bewoog, en waaronder hij een man van hooge statuur gewaar werd, die het wigchelaarskleed droeg, door hem in den morgen van dien dag bij den koopman REGNIER gezien. Naar het scheen moest de tegenwoordige bezitter van dat kleed ook de kleine geheimen van den koopman tevens tot de zijne hebben gemaakt, want hij onderhield zich dan met die, dan met deze der aanwezige schoonen, en scheen haar dingen te zeggen die zij niet bekend dachten te zijn, zelfs niet bij de waarzeggers. Naast den sterrewigchelaar werd een dwerg gezien, even als zijn meester in karmozijn gekleed en aan diens schreden geboeid. Twee hoornen die hij op het voorhoofd droeg, deden hem op den duivel gelijken, vooral wanneer de wigchelaar, in moeilijke punten, hem scheen te raadplegen, en hij slechts door eene beweging van zijn hoofd antwoord gaf. Onderwijl AYMÉ dat snel beschouwde, weinig ingenomen met de vertooners, zette zich iemand, die MERCURIUS voorstellen moest, naast hem neder, verscheidene vragen tot hem rigtende, die AYMÉ met zijne gewone voorzigtigheid beantwoordde. Indien de aangekomene tot de sterfelijke wezens behoord hadde, zou hij spoedig afgeschrikt zijn geworden door de koele ontvangst van AYMÉ; maar de ge-

den zijn standvastig in het doorzetten hunner ontwerpen. MERCURIUS verliet AYMÉ niet, maar werd, integendeel, hoe langer hoe gemeenzamer; zoodat hij zich veroorloofde zijnen arm op AYMÉ's schouder te leggen, en hem op twee vrouwen te wijzen, die, ofschoon in een open gedeelte der zaal gezeten, echter geheel verlaten schenen. De eene droeg een geel zijden kleed, dat de magere schouders der schoone kwalijk verborg; de andere was in een kerskleurig kleed uitgedoscht. Een triton, die achter de zetels dezer nimphen gezien werd, scheen zich daar te willen verschuilen, als die watergodjes doen in het oeverriet. Het was blijkbaar dat ieder de nabijheid der schoonen ontweek, denkkelijk uit eerbied voor den halfgod die haar vergezelde.

« Kent gij, » vroeg MERCURIUS aan AYMÉ, « die twee lieve wezens? »

« Toch niet, » antwoordde AYMÉ, zijn hoofd afwendende.

« Jammer dat zij vermomd zijn, » hernam de bode van den Olympus; « want ik houde mij verzekerd dat zij schoon zijn. Denkt gij er ook niet zoo over? Op het uiterlijk aanzien zijn het zusters. Wat zegt gij er van, om ze voor den volgenden dans te vragen? »

« Verschoon mij, » antwoordde AYMÉ, « ik dans nooit; en zoo ik dansen wilde zou ik zeker mijne hand niet aan eene dier zusters toereiken. »

« Gij zoudt, evenwel, eene slechtere keus kunnen doen, » antwoordde MERCURIUS zuchtende. « Maar wat hebt gij met den dwerg des sterrewigchelaars uitstaande? Hij schijnt u te willen toespreken. »

En in de daad gaf de dwerg door teekenen aan AYMÉ te verstaan, dat hij hem volgen moest, en trok hem later zelfs bij zijn kleed, toen hij bespeurde dat de boogschutter geen haast maakte.

« Wat wilt gij van mij, Satan, » zeide AYMÉ. « Als ik u volg, waarheen zult gij mij leiden? »

In stede van antwoord te geven, drukte de dwerg, door zijn gebaar, het grootste ongeduld uit; en AYMÉ, hetzij uit nieuwsgierigheid, hetzij om ontslagen te raken van den indringenden MERCURIUS, volgde zijn' gehoornden geleider.

Na verscheidene vertrekken doorgestaan te zijn, hielden zij eindelijk stil voor eene vrouw, achteloos op eene canapé uitgestrekt, en zoodanig gekleed, dat hare ligchamelijke schoonheid gunstig uitkwam. De dwerg, na die vrouw eerbiedig gegroet te hebben, verdween in het gewoel.

« Zijt gij het, mevrouw, » vroeg AYMÉ een weinig bedremmeld door het zonderlinge van zijnen toestand, en sterk kleurende, « die mij in uw bijzijn geroepen heeft? »

« De schoonheid is ten allen tijde de vriendin der dapperheid geweest, » antwoordde eene zachte en welluidende stem.

« Ik moet u betuigen, dat het voorkomen van uwen afgezant mij deze aangename ontmoeting niet heeft doen vooruitzien. Schrijf daaraan dan ook, bid ik u, de verwarring mijner woorden toe. Met betrekking, voorts, » zoo vervolgde hij, zich aan hare zijde nederzettende, « tot de onderscheiding, die gij mij schenkt, moet ik u zeggen, dat zij dubbele waarde

voor mij heeft, dewijl dapperheid het erfgoed is van alle hier tegenwoordige edellieden, en gij de schoonste der schoonen zijt, wier voeten immer den vloer eener danszaal hebben aangeraakt.»

«Hoe kunt gij dat weten?»

«Alleen het geluid uwer stem is genoegzaam om het te raden.»

«Gij weet, derhalve, niet wie ik ben?»

«Geenszins, mevrouw. Zelfs zou ik durven verzekeren u voor de eerstemaal te zien; want eene eenige ontmoeting is genoegzaam om uw beeld onuitwischbaar in de ziel te prenten.»

«Gij hebt een slecht geheugen, heerschap. Niet lang geleden hebben wij elkanderen van zeer nabij gezien.»

«Dan moet het in een' droom geweest zijn, mijne schoonste; want ik herinner mij er niets van. Misschien, indien het mij vergund ware, uw gelaat te aanschouwen.»

«Het hart heeft eigen oogen,» antwoordde zij. «Ik had niet noodig uwe wezenstrekken te zien, om u in 't gewoel te onderkennen.»

«Mogelijk heeft u een ander middel ten dienste gestaan, mevrouw.» AYMÉ begon te vermoeden, dat hij de vrouw naast zich zag die hem het balkleed gezonden had..... «Buitendien gij schijnt satan zelf onder uwe gehoorzaamheid te hebben.»

«Vervolg.»

«Ronduit gesproken, mevrouw, zijt gij het niet die mij dat balkleed hebt gezonden?»

«Die vraag zal ik niet beantwoorden. Maar zoo ik het ware, zou dat u leed doen?»

« Leed doen , » zeide AYMÉ met vuur. » Ik zou er trotsch op zijn. Doch vergun mij uw gelaat te zien , ten minste uwe hand aan te raken. »

De vrouw liet haren arm achteloos zakken , en liet toe dat AYMÉ hare hand in de zijnen nam. Naauwelijks had hij zijn' blik er op geworpen , of een uitroep van verbazing ontglipte aan zijne lippen , want de onbekende droeg den ring dien hij aan BLANCHE's hand had bemerkt , in de grot van den goeden Roc. »

« Hemel , deze ring ! » riep hij uit.

« Die ring , messire , » antwoordde de onbekende , hare hand terug trekkende , « behoort aan mij. »

« Aan u , mevrouw ! Maar gij zijt niet ; gij kunt niet zijn het is onmogelijk Sedert hoe lang is die in uw bezit ? »

« Ik moet bijna gelooven , dat die ring de kracht bezit van een' talisman. Ten minste heeft hij het vermogen om een' edelman de oplettendheid te doen vergeten , die der vrouw boven haar kleed toekomt. Maar de dampkring is hier drukkend ; en zoo gij mij uwen arm wildet aanbieden , konden wij eene wandeling in de tuinen doen. »

De onbekende rees op , nam den arm van AYMÉ en geleidde hem langzaam naar het andere einde der zaal. Toen zij dezelve verlaten wilde , door de deur die op het terras uitkwam , verscheen hun een masker in het gewaad der priesteressen van Vesta , plaatste zich vóór AYMÉ , en beschouwde hem van top tot teen , met een oog dat meer dan bloote nieuwsgierigheid aanduidde. Ook AYMÉ stond stil , getroffen door de verschijning , die herinneringen aan een be-

mind wezen opwekte , en hem den arm der onbekende deed loslaten , alsof hij voor de schim zelfs van **BLANCHE** zich schaamde. De Vestale legde haren vinger op den mond , als vermaning tot stilzwijgendheid. **AYMÉ** volgde haar werktuigelijk , en de onbekende verwijderde zich door de deur , die naar het terras voerde.



Een en Vijftigste Hoofdstuk.

DE MEIDANS.

Hoewel de Verstaalsche veel gelijkenis had op de jonkvrouw **DE SASSENAGE**; zijne oogen en het kloppen van zijn hart zulks bevestigde ; durfde hij toch niet gelooven dat zij het was ; dermate scheen hare verschijning op het feest hem onwaarschijnlijk toe. Hij volgde haar echter in de zaal , onder gewaarwordingen zoo als de verschijning van iemand , die als uit het graf verrezen is , moet doen geboren worden. De maagd , tegen verwachting van **AYMÉ** , die eene afgezonderde plaats gekozen zou hebben , trad in eene der zalen , die het woeligst bezet was , en achter de gordijnen van een balkon , welks deuren om koelte te geven waren open gelaten. Daar ligtte zij haar masker af en de boogschutter herkende zijne beminde **BLANCHE**.

« Gij hier , » sprak hij , opgetogen tot haar tre-

dende. « Gij te *Oullins*. Dat had ik niet kunnen verwachten. Maar waartoe dient uwe tegenwoordigheid in deze zaal? die eerst nu eene feestzaal voor mij is. »

« Tot uwe bescherming alleen, messire, » antwoordde *BLANCHE* ontroerd, en zich nederzettende. « Gij zijt door moordenaars omringd, » vervolgde zij. « Doe geen stap buiten deze zaal, om welke reden ook. Gij moet er tot den dageraad blijven. »

Die waarschuwing kwam te vroeg om gehoord te worden, en werd door de vreugde verdrongen, die het wederzien des geliefden voorwerps had doen ontstaan.

« Hoe gelukkig ben ik, » zeide *AYMÉ*, de maagd teeder aanziende. « Ik verbeeldde mij te droomen, en vrees voor het ontwaken. Zijt gij het waarlijk *BLANCHE*? Bedriegen mijne oogen mij niet? Spreek de woorden nogmaals uit, dat gij enkel om mij hier gekomen zijt. »

« Heilige maagd! » sprak *BLANCHE*, « hij verstaat mij niet... Nogmaals, messire, gij zijt door vijanden omringd, die uw leven bedreigen. »

« Ja, 't is hare stem; ik herken ze, » mompelde *AYMÉ*. « Zij overtreft in zoetheid alle toonen. 't Is wel hare hand die ik druk. Wie had mij dat geluk heden morgen kunnen voorspellen. »

« *AYMÉ* riep *BLANCHE* uit, » waar denkt gij aan? Moet het mij berouwen hier gekomen te zijn? Ik spreek van zaken zoo ernstig, dat de dapperste ridder verbleeken moet als hij ze verneemt. Ik vrees dat gij belezen zijt; want mijne woorden verliezen hare beduidenis in uwe ooren. »

« Hoe, » hernam AYMÉ, « zouden wij over niets anders dan de gevaren te spreken hebben die mij bedreigen? wat beteekenen die? Ik ben den vogel gelijk, die onder iedere struik eene hinderlaag moet duchten, maar desniettemin, zijn vrolijk liedje zingt, als hij bij zijn gaaike is. Zou ik schroomvalliger zijn? »

« Messire, » zeide BLANCHE, « het is tijd voor mij om te vertrekken. »

Doch AYMÉ hield hare hand in de zijne gekneld, en overreedde haar weder te gaan zitten.

« Laat mij, » sprak hij, « in het genot van uw bijzijn. Wat dringt u tot vertrekken. Wij zijn hier zoo gelukkig gezeten. Zie hoe schoon de nacht, hoe glansrijk de sterren zijn. Blijf tot de morgen aanbreekt; want nu ik u wedergezien heb, zou het mij moeilijk vallen u te verlaten, zonder u gezegd te hebben dat... »

« Genoeg, messire, » zoo viel BLANCHE hem in de rede, hare hand terug trekkende. « Gij vergeet niet meer tot BLANCHE DE SASSENAGE te spreken, maar tot zuster Sint CLARA. Al heb ik, om uwentwil, deze wereldsche kleederen aangeschoten, die uwe dwaling verschoonlijk maken, daarom ben ik niet van staat veranderd. Ik zou u niet langer mogen aanhooren, indien gij niet van toon verandert, AYMÉ, » zoo vervolgde zij bedaard, « geef uwe rede plaats. Zoo ik vrij ware geweest in de keuze van een' echtgenoot, — ik kan u dat zeggen zonder te zondigen — zou ik niemand anders dan u gekozen hebben. God heeft het niet toegelaten. Zijn

wil geschiede!.. Beschouw voortaan de maagd, die gij op *Montmaur* gekend hebt, als rustende in het graf, onder het heilige kruis, en onze tegenwoordige ontmoeting als een droom, gelijk gij die, daareven, zelf genoemd hebt; want zij die naast u zit mag geen sprank meer in haar binnenste overhouden, van de aardsche vlam die haar vroeger mogt doen ontgloeijen, zoo zij niet de grootste der zondaressen worden zal. Voor u ben ik als uit eene andere wereld hier verschenen, om u te waarschuwen voor de gevaren die u omringen.»

De vermaning werd door een langdurig en wederkerig stilzwijgen opgevolgd, en eerst afgebroken toen de gelieven genoeg bedaardheid verkregen hadden om elkander hunne lotgevallen sedert de laatste ontmoeting mede te deelen, waarbij *AYMÉ* zijne zuster *BLANCHE*, — dien naam mogt hij haar geven, — met de reden zijner komst naar *Oullins* bekend maakte, en zijn leedwezen openbaarde over de moeilijkheid die hij ondervond om den hertog van *Nemours* te naderen. Hoe bedaard en kalm dat onderhoud was, vergat *AYMÉ*; tusschenbeide, meer dan eens, dat hij naast eene uit het graf verrezene gezeten was, en *BLANCHE*, in weerwil van haar besluit, dat zij niet meer behoorde tot de bewoners van deze aarde. De lezer veroordeele haar, evenwel, deswege niet; want zij had de kloostergelofte nog niet afgelegd, ofschoon stellig voornemens den sluijer aan te nemen. Na aldus een half uur in elkanders bijzijn doorgebracht te hebben, werd *BLANCHE* in hunne nabijheid twee gemaskerden gewaar, in zeer geheim-

zinnig gesprek ; zoodat zij zich weder maskerde , en AYMÉ in de feestzaal terug voerde.

« Wat schort u , BLANCHE ? » vroeg hij. « Gij schijnt ontroerd. »

« Ja , ik ben ontroerd , antwoordde zij. Die vermomde aangezigten jagen mij vrees aan. Al die degens en dolken schijnen mij bevlekt met bloed. Welk een feest ! Overal meen ik moordenaars te ontdekken. »

« En waar zouden die zijn , » zeide AYMÉ. « Ik zie enkel lieden die vermaak zoeken , en dus niet aan ons denken. »

« Waar , messire ? overal , en op het oogenblik loerende , dat zij u zouden kunnen treffen , zonder achterhaald te worden. Ofschoon ik de abdis heb beloofd vóór middernacht in het klooster terug te zullen keeren , zie ik nu maar al te zeer u heden niet te mogen verlaten. Ja , ik zal tot de dageraad aanbreekt bij u blijven , en uwe beschermster zijn tegen uwe vijanden. »

« Mijne vijanden ? Maar ik zal hen voortaan mijne beste vrienden noemen ! » vervolgde AYMÉ. « Zou ik , zonder hen , het tegenwoordig genot hebbengesmaakt ? u hebben wedergezien ? de betuiging vernomen hebben , dat gij mij bemind ? Wie zou , tot zulk een' prijs , geene vijanden willen hebben ! »

Doch BLANCHE gaf geen acht op dezen uitroep , maar hield haar oog gevestigd op de bewegingen eens persoons , die zijne blikken onafgewend op AYMÉ rigtte. Hij was in de vermomming van een' Tjroler gekleed , en deed zich gunstig voor onder zijne muts met eene arendsveder , zijn naauwsluitend met zilver

bezet buis, en schitterend rood vest. Die naar zijn fijn vel en ongedwongen manieren hem beoordeelde, moest denken, dat hij van adel, en daarbij de weelde zijner kleeding in aanmerking nam, dat hij rijk was. Achteloos in een' armstoel geleund, hoorde hij naar de verhalen van een paar edellieden, die hem nabij waren, en volgde tevens met zijne oogen alle bewegingen van den boogschutter en zijne gezellin, zoo in het oog loopende, dat deze er door verontrust werden.

« Messire, » vroeg **BLANCHE**, « hebt gij dien Tijroler wel opgemerkt? »

AYMÉ wendde zijne oogen naar de plaats die **BLANCHE** hem bedektelijk wees, en herkende den hertog van **NEMOURS**.

« Bij den hemel! **BLANCHE**, » antwoordde hij, « van al de zotten die hier zijn, is hij de zotste. Sedert den aanvang van het feest heeft hij niet opgehouden te dansen. »

« Het is natnurlijk, » vervolgde **BLANCHE**, « dat de slechten zich te meer vermaken, naarmate de druk der goeden grooter is. Maar ziet gij hoe hij ons naoogt? Wij moeten hem niet naderen maar hier blijven. »

De bezorgheid van **BLANCHE** deed **AYMÉ** lagchen; doch hij haastte zich hare dwaling te doen ophouden.

« De hertog van **NEMOURS**! » herhaalde **BLANCHE** verbaasd. « Maar waarom oogt hij ons dan zoo na? »

« Gij alleen, onschuldig als gij zijt, kunt die vraag doen. Is het wonder dat uwe schoonheid zijne aandacht trekt? »

« Gij noch ik zijn hier om pligtplegingen te maken , of die aan te nemen , » vervolgde **BLANCHE**. « Denk dus aan uwe zending. »

« Z. K. H. zou mij thans niet willen aanhooren , » zeide **AYMÉ**. « Daarom zal ik tot morgen wachten ; ook zou ik , zoo hij mij beval op staanden voet te vertrekken , moeilijk kunnen gehoorzamen. »

« Nu herken ik u niet , **AYMÉ**. » Of doet dit onzalig verblijf ieders gezond verstand verloren gaan ? »

« De oogenblikken , dat wij nog zamen kunnen blijven , zijn geteld , » vervolgde **AYMÉ** , « en gij zult ze toch niet willen inkorten ? Buitendien is overhaasting zelden eenige onderneming voordeelig geweest. Indien ik gedurende den nacht vertrok , zouden mijne belagers meer gelegenheid hebben om mij te overvallen , dan op den helderen dag. »

« Hoe meer ik toeluister , messire , hoe minder ik u begrijp. Indien een ander u hoorde , hij zou u van lafhartigheid beschuldigen. Ik heb u als eene zuster lief en mogelijk nog meer ; zoodat ieder u dreigend gevaar ook mij bedreigt , en ik , om u te behoeden , reeds meer gedaan heb dan bestaanbaar is met het kleet dat ik draag. Maar nu het de verlossing van een verdrukt volk geldt , verdwijnen uwe persoonlijke belangen , en roep ik u toe : vertrek , al moest gij omkomen ! »

« Engel ! » riep **AYMÉ** uit. « Gij geeft mij aan mij zelve terug. »

Hij groette **BLANCHE** eerbiedig en trad naar den hertog **DE NEMOURS**. Wij zullen den lezer , intuschen , terugvoeren naar het balkon.

« Welnu , » vroeg een hunner den dwerg , « heeft hij aan het lokaas gebeten ? »

« Aanvankelijk , ja , geleerde heer ; en wat ben ik blijde van mijne dwergenrol ontlast te zijn . Hoe de hovelingen die gekromde houding den geheelen dag uitstaan , begrijp ik niet . »

« Bespaar uwe zotteklap , » vervolgde de sterrewigchelaar gebiedend . « Is de jongman CICINDELLE gevolgd ? Zijn zij in het paviljoen ? Ik zie er geen licht . »

« Er zal geen licht noodig zijn , ten zij CICINDELLE een ander derwaarts heeft geleid , om uw lekker avondmaal met haar te gebruiken . »

« Een ander ? » zoo viel de waarzegger hem in de rede . « Spot niet , PHILIBERT , maar zeg mij , kortaf , wat er gebeurd is . »

« Denk niet dat ik spot , messire , » hernam PHILIBERT . « Zoodra ik den doffer bij de duif had geleid , begaf ik mij naar het paviljoen , gelijk gij bevolen had . Alles was er gereed , en ik zond de overige bedienden weg , geduldig wachtende tot de gelieven komen zouden , en intusschen het kleine likeurfleschje beschouwende , dat onder de andere op de aanrigttafel geplaatst was . Als die likeur door meester PRUNELLE is toebereid , dacht ik , zal zij den boogschutter een' zeer gerusten slaap bezorgen . »

« Hetzelfde heb ik reeds vroeger gedacht . »

« Dat vermoedde ik , messire , en daarom heb ik geen enkele flesch ontkurkt , uit vreeze dat ik mij vergissen mogt . Eindelijk wordt er tweemaal aan de deur geklopt ; ik doe open , en wie zie ik ? ons heidinetje alleen . »

« Alleen! en waar is de boogschutter gebleven? »

« Hij is een ander masker gevolgd, en danst er in dit oogenblik mogelijk mede. »

« Ziedaar alle onze ontwerpen den bodem ingeslagen. Doch dat moet niet gebeuren. Waar is CICINDELLE? »

« Zij wilde dat ik het avondmaal met haar nemen zoude; doch onkundig van den waren inhoud eeniger schotels, begreep ik best te doen ze niet aan te roeren. Wij begaven ons dus naar den tuin om u op te zoeken, en van het gebeurde verslag te doen. Doch u niet terstond vindende, vond CICINDELLE des te spoediger een masker dat haar ten dans wilde geleiden. Haar terug te willen houden, was vergeefsche moeite, gelijk uwe geleerdheid begrijpen zal. »

In dit oogenblik stak een page van den hertog zijn hoofd achter het gordijn, en vroeg: « zijt gij gereed doctor? Hebt gij de sterren geraadpleegd? Zijne hoogheid wacht met ongeduld. »

« Ik ben gereed, FIDELIO, » antwoordde de waarzegger, den page volgende.

« Zijt gij daar, geleerde man, » zeide de prins, zoodra hij den waarzegger naderen zag. « Uwe wetenschap is groot, naar de proef die ik er van genomen heb. Alleen het uitspreken van den naam van CHALUS, voor mevrouw D'ENTREMONT, deed, zoo als gij voorspeld hebt, haar blozen. »

« Te veel goedheid, prins. »

« Toch niet. Ik ben u eene erkentenis schuldig en die zult gij ontvangen. Zoo gij het begeert plaats ik

u bij de koninginne moeder, die zelve niet onervaren is in de sterrewigchelarij. »

« Ik verdien die onderscheiding niet, uwe hoogheid. Dat de vrouwen onstandvastig zijn, weten Hare Majesteit en Uwe Hoogheid zonder de sterren te raadplegen. »

« Ook is het niet voor het sprookje van de onstandvastigheid der vrouwen, dat ik verpligting aan u heb; want ik voor mij heb steeds reden gehad om mij over derzelver standvastigheid te beklagen: maar daarvoor; dat gij mij een geschikt middel aan de hand gegeven hebt, om met D'ENTREMONT te breken, die ik sedert acht dagen moede ben. Spreek mij dus van de onstandvastigheid der mannen; zoo als CHALUS, onder anderen. Met wie danst hij daar? »

« Satans, » mompelde PHILIBERT, naar den danser ziende waar de prins op wees, « hij danst met ons heidinnetje. »

« Geleerde sterrekunstenaar, » zoo vervolgde de hertog, « hebt gij het hemelgewelf geraadpleegd, en kunt gij ons zeggen wie de Vestaalsche is, welke niemand onzer hovelingen kent? »

« Ik heb in de sterren gelezen, prins, dat de dame uwer huidige keus uwe wenschen niet vervullen zal. »

« Altijd hetzelfde lied. Maar weet gij wie zij is? »

« Zij is van hooge geboorte, van goeden naam en even zedig als schoon. Haar hart is zoo rein als de sterren. »

« Dat alles wist ik zoodra ik haar zag, en behoeft uwe kunst mij dus niet te openbaren. Zeg mij slechts haren naam. »

« Vraag haar dien zelf , Uwe Hoogheid , en zij zal u naar waarheid antwoorden. »

« Dat zou ik reeds voor lang gedaan hebben , zoo zij niet in aanhoudend gesprek was met een' cavalier. Kent gij dien ? »

De graaf , — hij was de sterrewigchelaar , — zag naar het paar dat de prins hem aanwees , en huiverde. Hij had AYMÉ VERD aan den arm der Vestaalsche herkend.

« Kent gij dien ridder ? » vroeg de prins nogmaals , de ontroering van den waarzegger bemerkte hebbende.

« Uwe Hoogheid , » antwoordde deze , « 't geen ik aangaande dien ridder te zeggen heb , mag niet door anderen gehoord worden. »

« Verwijder u , mijne heeren , » gebod de prins.

« Neem u in acht voor dien ridder , mijn prins , » vervolgde de waarzegger , zoodra het gevolg zich verwijderd had.

« Zal hij ons bij de vrouwen in den weg staan ? » vroeg de prins ligtzinnig. « Dan moet gij weten , sire waarzegger , dat wij daar geene mededingers vreezen. »

« Ik spreek van ernstiger zaken , Uwe Hoogheid. Houdt den jongman van u verwijderd ; laat hem niet toe in uwe nabijheid. »

« Zou hij een toeleg op ons leven willen maken ? »

« Dat zeg ik niet Uwe Hoogheid. »

« Dat is waar ; doch gij wilt het mij te verstaan geven. Maar wie is die jongman ? Kent gij hem ? »

« Zijn naam is mij onbekend. Doch hoor mij tot het einde , prins. Weet , dat onder het voorregt der vermomming eenige hugenootsche edellieden hier zijn

binnengedrongen, met het doel om u te verderven. Die jongman is de aanvoerder.»

«Spreek,» hernam de hertog met levendigheid; «van waar hebt gij die narigten?»

«Ik zou kunnen antwoorden van het firmament; doch genoeg van die mommerij. Een toeval heeft mij het geheim ontsluit, om uw vertrouwen te winnen, en geloof bij u te vinden alleen, heb ik u de aardigheid medegedeeld van CHALUS en mevrouw D'ENTREMONT.»

«En wat is het doel van den toeleg?» vroeg de prins met klimmende levendigheid.»

«Men wil, onder voorwendsel van valsche voor-
slagen namens den baron DES ADRETS, Uwe Hoogheid in eene verwijderde zaal lokken, dan gevangen nemen en naar het kamp voeren van den baron. Om den aanslag te doen mislukken, dient Uwe Hoogheid alle gemeenschap met personen die niet bekend zijn te vermijden.»

«Wij bezitten een eenvoudiger middel, mijnheer, namelijk om alle verdachte personen in verzekering te doen nemen, te beginnen met dien jongman.... Maar zij zijn mijne gasten; en zoo zij met slechte oogmerken gekomen zijn, moet de schande op hen, niet op mij, nederkomen. Intusschen ik bedank u, heer waarzegger voor uwen goeden raad, en zal er mijn voordeel mede doen. Hoort gij, daar begint de farandole; het is een dans van dit oord, welke ik aan het hof invoeren wil.»

«Zoo iets is uwer waardig,» mompelde de waarzegger, zich met PHILIBERT verwijderende.

Op dit oogenblik naderde AYMÉ den prins; doch naauwelyks had hij eenige woorden gesproken, of Zijne Hoogheid rees op, groette AYMÉ koel, en trad op BLANCHE toe, om haar ten dans te noodigen. Doch het aanzoek van JACQUES van *Savoije*, hoe verleidelijk voor iedere vrouw, leed bij BLANCHE schipbreuk. Willende, voorts, AYMÉ eene vergoeding geven voor de koele bejegening van den prins, vroeg zij hem:

« Wilt gij dansen AYMÉ? »

« Spreekt gij in ernst? »

« Spoedig, uwe hand. »

En BLANCHE was gereed AYMÉ ten dans te vergezellen, toen zij eene vrouw gewaar werd, die door ieder vergeten scheen: het was SIGOLENE DE JARNIOT. Met een lagchend gelaat stelde zij aan haren danser voor de verlatene in hare plaats ten dans te voeren. De boogschutter aarzelde.

DE JARNIOT, hopende dat meester GASCHET SIGOLENE zou opleiden, had CUNEGONDE reeds de hand gereikt; doch JERÔME bleef roerloos.

« Gij zult uw ontslag ontvangen, meester GASCHET, » zeide SIGOLENE tot JERÔME, die achter haren stoel stond als een staak. Wat baat nu al ons onderwijs, 't Is den moriaan geschuurd. »

« Jonkvrouw, » antwoordde JERÔME, vertoorn u niet. Sedert tien jaren geef ik u onderwijs in de geschiedenis en fabelleer, en gij weet er nog even weinig van als op den eersten dag. Hoe zoudt gij kunnen verwachten, dat ik in één nacht dansen had geleerd. »

« Ik leerde het binnen een uur tijds, » zeide CUNEGONDE.

« Dat verwondert mij niet, jonkvrouw, » hernam JERÔME; « want bij sommige personen huisvest het verstand in de beenen; bij mij, daarentegen, in het hoofd. »

« Zult gij dansen, » sprak de slotheer in woede en JERÔME dreigende.

« Neen, » antwoordde deze kort af, zich uit de voeten makende.

Het tooneel begon verder de aandacht te trekken; en AYMÉ, nogmaals door BLANCHE gedrongen, ontfermde zich over de verlatene.

De oude HUGUES en PLACIDUS waren inmiddels de feestzaal ingetreden.

Zoodra de farandole geëindigd was trad BLANCHE weder aan de zijde van AYMÉ.

« Daareven, » sprak zij, « zag ik van het voornemen om te dansen af, geloovende dat mijn pligt zulks verbood. Doch ik ben van gedachte veranderd; ik zal het voorbeeld van HERODIAS volgen, maar tot een waardiger doel. Kent gij den Meidans? »

« Ja, »

« Reik mij dan uwe hand. »

Zij traden in 't midden der zaal, en begonnen den ouden dans der bergstreek, die in levendigheid en aantrekkelijkheid alle dansen der mode van die dagen overtrof. Meer en meer schoolden nieuwsgierigen samen rondom het dansende paar, onder ondubbelzinnige blijken van goedkeuring. De dans geëindigd zijnde zette BLANCHE zich neder en de prins, zoo als zij verwacht had, verliet zijnen zetel, om haar zijne hulde aan te bieden. Nu was het oogenblik gekomen,

om het ontwerp te volvoeren dat zij beraamd had. Na den prins ingenomen te hebben door geestigheid en levendig vernuft; na de begeerte naar roem, door de begeerte naar vermaak onderdrukt, in hem opgewekt te hebben, verkrijgt zij een gehoor voor AYMÉ VERD, die, op zijne beurt, de toestemming van den prins verwerft om den volgenden dag eene zamenkomst met DES ADRETS te houden, half weg tusschen *Oullins* en *Romans*, en den boogschutter gelast zijnen veldheer daarvan dadelijk mededeeling te doen. Vóór zijn vertrek wilde AYMÉ van BLANCHE nog een hartelijk afscheid nemen; doch toen hij haar zocht was zij verdwenen, en hem zoo wel als den prins ontsnapt.

Zij had de feestzaal evenwel niet verlaten, maar zocht den sterrewigchelaar, in wien zij den graaf DE SASSENAGE herkend had, en trad hem ter zijde op het oogenblik dat hij AYMÉ op den voet wilde volgen. BLANCHE noemde zijnen naam, en hij stond als aan den grond genageld van verbazing.

«Welaan, sire waarzegger,» vervolgde zij meer luide, «zeg mij wie ik ben? Maar dat kunt gij niet. Intusschen zal ik, die mij niet beroem in de sterren te kunnen lezen, gelijk gij, u zeggen, wie gij zijt.»

«Spreek toch zachter,» zeide de graaf.

«Gaarne, messire. Doch ik verwittig u dat gij verloren zijt, indien een hoofdhaar van dien jongman gekrenkt wordt.»

«Wat bedoeld gij?»

«Gij verstaat mij volkomen, messire. Tot de dag aanbreekt volg ik u overal, en zal u dan zelve zeggen wie ik ben.»

De graaf, hoewel aan inwendige woede ter prooi, was echter dermate door verbazing getroffen, dat hij geene pogingen deed om zich te verwijderen, maar sprakeloos de lange lijst van wanbedrijven hoorde opsommen, die de vestaalsche hem voorhield. Toen eindelijk de dageraad aanbrak, ligtte **BLANCHE** haar masker af en zeide: «ik beloofde u te zeggen wie ik ben. Kent gij mij nu?.... Matig uwe gramschap, messire, want zij is magteloos. Een enkel woord van mij kan u verderven; doch ik zal dat woord niet uitspreken, uit achting voor uwe zuster, mijne hoogvereerde moei. Vertrek werwaarts gij verkiest; doch bedenk dat ik overal het oog op u houde, en uw hoofd mij verantwoordelijk is voor het leven van **AYMÉ DE MONTMAUR**.»

BLANCHE hernam haar masker en verliet de feestzaal.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Twee en Vijftigste Hoofdstuk.

DE TERUGKEERING NAAR MONTMAUR.

Onderwijl de beschrevene voorvallen te *Oullins* plaats hadden, bleef de verdrukking van *Dauphiné*, onder den ijzeren arm van **DES ADRETS**, voortduren. Slechts enkele der Katholijke edellieden, en daaronder **GASPARD**, behielden nog veld, zonder, evenwel,

in vereeniging werkzaam te kunnen zijn, besloten hebbende om de regten des konings en der kerk tot het uiterste te verdedigen.

Zoo als wij gezegd hebben, had GASPARD, na het gevecht in de vallei, van het vervolgen zijns broeders afgezien, en was, na in het dorp overnacht te hebben, op weg getogen naar de *Isère*, om aldaar post te vatten. Doch de kondschap omtrent de bewegingen der hugenooten, die hij op zijnen togt bekwam, noodzaakte hem in de bergstreek terug te keeren, en zijne manschappen in een notenbosch te legeren, aan den oever eener woudbeek. Maar kort bevond hij zich aldaar, toen een herdersknaap, met zweet bedekt, hem naderde en door zijn vingergeklak, — een afgesproken teeken, — de nabijheid eener bende hugenooten aankondigde.

« Hoe sterk is de bende? » vroeg GASPARD.

« Zoo waar ik SERPOLET heet, kan de duivel alleen dat vee tellen; want het behoort hem toe en zal hem ook niet ontgaan. Alleen weet ik dat het talrijker is dan de kudde die de pachters van *Provence* naar onze vallei plagten te zenden, om er het gras af te scheren.»

« Als dat waar is zullen wij verslagen worden, » zeide GASPARD. « Kent gij, » vroeg hij verder, « in den omtrek geen versterkt kasteel, waar wij ons zouden kunnen verdedigen? »

« Kasteelen? die ontbreken ons waarlijk niet, maar zijn er te veel; gelijk mijn vader plag te zeggen. Ik raad u evenwel niet derwaarts te gaan, noch dezelve te nabij te komen. Dat zou zijn als of ik mijne geiten in het hol van *Rupé* voerde, bij de wolven.»

GASPARD, weinig bemoedigd door de woorden van den herdersknaap, van welker waarheid hij overtuigd was, liet zijn oog over de vallei en de hoogten die haar omringde weiden, om een punt te vinden waar hij den vijand met eenig vooruitzicht op goed gevolg kon afwachten; doch ook dat onderzoek bevredigde zijn verlangen niet; zoo dat hij in overpeinzing verzonk, om een redmiddel te vinden, maar ook na weinige oogenblikken daar uit gewekt werd door SERPOLET, die, eensklaps opspringende, tot hem zeide: «Wat geeft gij mij, hopman, als ik u uit de verlegenheid red?»

«En wat zoudt gij begeeren?» vroeg GASPARD. SERPOLET wees op het koppel pistolen dat aan GASPARD's gordel hing.

«Mijne pistolen?»

De knaap antwoordde door hoofdknikken.

«En waartoe denkt gij ze te gebruiken?»

De knaap duidde door teekenen het gebruik aan, dat hij er van maken wilde.

«Ha! Gij wilt er hugenooten mede dooden,» vervolgde GASPARD. «Welnu zij zijn u geschonken. Maar zijt uwe belofte nu ook indachtig. Werwaarts zult gij mij geleiden?»

«Wij slaan een pad in dat de hugenooten niet kennen, en ons een paar uren op hen vooruit geven zal. Daarna zult gij een kasteel aantreffen, dat verlaten is.»

«Overhaast u zoo niet,» zeide GASPARD; heimelijk beducht dat hij misleid werd.

«Ga dan vooruit, heer hopman,» antwoordde de knaap, door dat vermoeden beleedigd; «ik zal u volgen.»

GASPARD zweeg, en liet den knaap zijn' weg kiezen. Spoedig hadden zij de beek eener kleine waterval bereikt, die niet ver van haren oorsprong in eene rots-spelonk verdween, en SERPOLET, tot de kniën naakt, trad in de beek, onder het rotsgewelf verdwijnende, onderwijl hij aan GASPARD een teeken gaf om hem te volgen. Een oogenblik aarzelde de hopman; doch alles willende wagen om alles te winnen, volgde hij den knaap in de rotsspelonk, welk voorbeeld niet dan schoorvoetende werd gehoorzaamd door zijne manschappen. Reeds na honderd passen te zijn voortgegaan, verruimde het pad, dat spoedig weder langs den oever vervolgd kon worden.

« Waar voert gij ons verder heen, mijn knaap? » vroeg GASPARD, door den aanvankelijken goeden uitslag der onderneming geheel gerust gesteld.

« Naar *Montmaur*, » antwoordde de geitenhoeder, « waar gij enkel vrouwen vinden zult op dit oogenblik.

GASPARD huiverde op het bericht dat hij zoo nabij het ouderlijk kasteel was, waaruit zijn broeder hem had verjaagd, en dat hij gezworen had niet weder te zullen betreden, dan om wraak te nemen wegens die belediging. Zijne begeerte naar wraak was echter zeer verminderd door de gebeurtenissen sedert zijne verdrijving uit *Montmaur*, zoo dat hij een oogenblik voornemens was elders heen te trekken. Het verlangen zijne moeder weder te zien, en een veilig verblijf voor de zijnen te vinden, behaalde evenwel de overhand.

« Waar trekken wij toch heen, AUBIN? » vroeg GENEST aan zijnen nevenman.

AUBIN was een karthuiser monnik, die de wapenen aange Gord had na de verwoesting van zijn klooster, doch in zijnen nieuwen stand de orderegelen, bijzonder de stilzwijgendheid, bleef in acht nemen. AUBIN antwoordde dus niet.

« Heeft onze aanvoerder zijn hoofd verloren, » vervolgde GENEST, « dat hij zich door een kind den weg laat wijzen. »

« Dat kan geen kwaad doen, » zeide AUBIN; « want God geleid het kind. »

Wij verlaten hier GASPARD en zijne bende, ons op de vleugelen der verbeelding naar *Montmaur* spoedende. De lezer zal ons gaarne derwaarts volgen, doch veroorlove ons vooraf een' terugblik in het verledene.

Vier maanden waren verlopen, sedert GASPARD uit de woning zijner vaderen verdreven was, zonder afscheid te mogen nemen van zijne moeder, die verdriet en zorg met ieder uur zag aangroeijen. Na een' nacht van angstige droomen, waarin zij hare zonen onder haar oog in twist en gevecht had gezien, schoof zij de gordijnen van haar ledikant open, en bespeurde, op het uurwerk in hare kamer ziende, dat het pas vijf uren was; zoo dat zij zich weder neêrlegde doch niet inslapen kon. Toen vernam haar oor het klokgelui te *Ladviu*, dat vroeger haar hart vervrolijkte, doch nu eene verontrustende beduidenis had; niet het Angelus, maar de stormklok werd geluid.

« PASCHALE! » riep de burgtvrouw, van haar leger opstaande en zich klee dende, dewijl zij rondom seinvuren op de hoogten gewaar werd.

« Wat of dit beteekenen moge ? » vroeg zij zich zelve af, hare kamer verlatende dewijl PASCHALE niet verscheen, die zij in den voorhof aantrof, sprekende met JÉRÔME GASCHET.

« Wat beduiden die seinvuren ; wat dat klokgelui ? » vroeg zij haastig.

« GASCHET meent dat het brandende dorpen zijn, » antwoordde de kamermaagd.

« Hemel ! »

« Ja, » vervolgde PASCHALE, « BETHSABÉ heeft die vuren ontstoken. Het was haar niet genoeg onzen pastoor verjaagd te hebben ; op het kasteel alles het onderste boven te hebben gekeerd ; den broeder tegen den broeder in het harnas gejaagd te hebben ; maar om haren echtgenoot te verlossen, heeft zij de provincie aan vier hoeken in vuur en vlam gezet. »

« Gij bedriegt u, » zeide de baronesse. « Het zijn de Sintjans vuren, door de herders ontstoken. »

« En sedert wanneer wordt het Sintjans vuur op drie koningen ontstoken ? » hernam GASCHET. « Neen de zaak is al te waar. En de regtvaardigheid gebiedt te erkennen, dat de hugenooten ons lang vooraf gewaarschuwd hebben, zoo door het geluid hunner holsblokken, als door de stem hunner leeraars, den val van *Babylon* voospeld hebbende, en nu, zoo als raadzaam is voor iederen propheet, de handen uitsteken, om hunne voorzegging vervulling te doen erlangen. Doch om terug te komen op hetgeen PASCHALE zeide, » zeide GASCHET, « weet dan, dat *Valence* ingenomen en LA MOTHE-GONDRIN vermoord is door de ketters ; dat zij heden het beleg slaan voor Ro-

mans, enkel om BARBANTANE van den brandstapel te verlossen.... »

« Goede hemel, wat zal er van ons worden, indien gij ons verlaat! » Met dezen uitroep viel de oude baronesse JERÔME in de rede.

« Wij zullen allen nog ketters worden, » mompelde PASCHALE. « Kom, mevrouw, » vervolgde zij, zich tot de slotvrouw wendende, « keer in 't kasteel terug, want de morgen is koud. Mogelijk schikt zich alles en komen wij met den schrik vrij. Meester GASCHET, gij had beter gedaan uwen weg te vervolgen, dan overal de alarmklok te doen luiden, zoo als gij gedaan hebt; maar die de alarmklok trekken doet is zelve in veiligheid. Intusschen, zoo lang ik u en Pegasus over den weg zie draven, zal ik niet aan eenig gevaar gelooven. Vaarwel, meester GASCHET. »

« Een oogenblik slechts, » zeide de baronesse. « verhaal mij, meester JERÔME, hetgeen gij gezien hebt. »

« Met uw welnemen, ik zag.... »

« Gij hebt niets gezien, » zoo viel PASCHALE hem in de rede, met een' wenk tevens dat hij zwijgen zou. « Neen, gij hebt niets gezien dan uw lange neus en de diepte uwer ledige beurs. Waarom houdt gij mevrouw op in den noordenwind, om haar te doen verstaan dat gij een bloodaard zijt en molshoopen voor bergen aanziet, en eenige seinvuren voor brandende dorpen. »

« Waarom verhindert gij hem te verhalen hetgeen hij weet, » sprak de baronesse.

«Laat haar uitvaren, mevrouw de baronesse,» zeide GASCHET. «De tong eener vrouw is aan een molenrad gelijk, dat draaijen moet zoo langer stroom in het water is. Nu, is uwe rede ten einde, mijne beste? dan zal ik voortgaan.»

«Haast u dan,» beet PASCHALE hem toe, tevens hem op de teenen trappende, als eene nieuwe vermaning tot zwijgen, «anders zult gij het ontbijt op *Beausejour* verzuimen.»

«Ik heb gisteren uwen jongsten zoon ontmoet, mevrouw de baronesse, aan het hoofd eener bende landlieden optrekkende, die hij heeft doen zweren hem niet te verlaten, vóór dat alle ketters verdeldg zijn.»

«Wat zijn de geleerden toch groote ezels,» zoo brak PASCHALE het verhaal af. «Ziet gij niet, meester JERÔME, dat uw verhaal de baronesse met eene bezwijming dreigt.»

De burgtvrouw was in de daad op het punt van neer te zijgen, bedenkende dat, als GASCHET de waarheid sprak, hare zonen spoedig vijandelijk tegen over elkander zouden staan. Doch zij vermande zich, greep den arm van PASCHALE en keerde naar het kasteel terug om RENAUD in zijne vertrekken op te zoeken, onderweg den sleutel der stallen bij zich stekende.

Aldaar gekomen, vond zij die vertrekken verlaten, en de wapenrusting, die gewoonlijk aan den wand hing, verdwenen; een sprekend bewijs voor haar dat iemand gewapend uitgetogen was. De afbeelding van JEAN DE MONTMAUR, in eene der kamers opgehan-

gen, wekte treurige herinneringen in haar gemoed, die over de voorvallen van den dag een akelig licht wierpen.

Zwijgende en schijnbaar kalm volgde de baronesse hare kamermaagd naar hare eigene vertrekken, alwaar zij den tijd, tot het uur des ontbijts, in gebeden doorbragt, ten einde kracht te verzamelen om de smart die haar verteerde voor het oog harer dienaren te verbergen; want hare aangeborene hooghartigheid gedoogde niet, dat zij een voorwerp zou zijn van medelijden der dienstlieden. Meer dan eens evenwel dreigde de moed haar te begeven, als zij het oog sloeg op de plaatsen bij de maaltijden anders door *RENAUD* en *GASPARD* bezet.

Zoo verliep de dag in angstige verwachting van nadere berigten, die uit *Romans* zouden aankomen, doch eerst twee dagen later ontvangen werden, en enkel inhielden dat die stad stormenderhand ingenomen was, zonder eenig gewag te maken van het deel door de broeders daarin genomen, omtrent wier lot zij dus in volslagen onzekerheid bleef verkeerren.

Drie en Vijftigste Hoofdstuk.

DE MOEDER VAN TWEE HELDEN.

Acht dagen lang bedwong de slotvrouw hare diepgaande smart, hare gewone leefwijze volgende en als vroeger bevelen gevende. Langzamerhand vertoonde zich de sporen van haar inwendig lijden niet enkel op haar gelaat, maar het werd ook merkbaar door de onrust die alles wat zij deed vergezelde. Reeds had de geesel des burgerkrijgs bijna de geheele provincie getroffen met die uitdrukking van woestheid en wreedheid, welke DES ADRETS hem te *Valence* het eerst gegeven had: brandstichting, plundering, moord, schending van verdragen en mishandeling van vrouwen en zuigelingen, vergezelden overal de strijdende partijen; en de verhalen dezer gruwelen, die onder het volk omliepen, vergrootte dezelve, gelijk dat steeds het geval is, nog aanmerkelijk. Ook in het kasteel de *Montmaur* drongen zij door, en verkondigden der baronesse dat hare zonen of onder de beulen of onder derzelver slagtoffers behoorden; waaromtrent zij, bij gemis van eenig narigt, echter in volkomene onzekerheid bleef verkeerren.

Niet langer in dien pijnigenden toestand willende blijven, zond zij in alle rigtingen boden op kondschap uit; doch de meesten keerden zonder eenig narigt terug, of bragten geruchten over, die den volgenden dag door nieuwe geruchten wederspro-

ken werden; eene omstandigheid die niet vreemd kan schijnen, wanneer de toenmalige toestand der wegen in den winter, de weinige en onvoldoende middelen van gemeenschap, maar vooral de heerschende verwarring en schrik voor DES ADRETS, in aanmerking worden genomen.

De toestand der bedroefde moeder was dus hartverscheurend, en boezemden allen die haar omringden medelijden in. **BLANCHE** en **PASCHALE** verlieten haar geen oogenblik, hetzij bij hare dagelijksche wandelingen op het terras, hetzij gedurende de lange avonden en slapelooze nachten. Die gestadige blijken van deelneming, aanvankelijk zoo aangenaam voor de baronesse, schenen haar langzamerhand te verdrieten; waarvan **PASCHALE** het eerst en meest, doch ook **BLANCHE** nu en dan, de uitwerkselen ondervond.

Op zekeren morgen, dat **BLANCHE** in de kamer trad, vond zij de baronesse in haren armstoel gezeten en een boek in de hand houdende: dat boek was een bijbel, door haren echtgenoot altijd gebruikt; waaruit **RENAUD** had leeren lezen, en dat haar zoekende in een oud meubelstuk, in handen was gevallen. Door de herinneringen aan gelukkiger dagen, aan het gevondene boek voor haar verbonden, vervoerd, drukte zij het aan hare lippen en zette zich toen neder om ieder blad te beschouwen, waarop ook de oogen van haren oudsten zoon hadden gerust en door zijnen adem aangeraakt was.

« Gij komt juist van pas, » sprak zij tot **BLANCHE**. « Zet u bij mij neder, om in stede van mijn morgengebed, dat ik heden verzuimd heb, een hoofd-

stuk uit den bijbel mij voor te lezen. Welk zullen wij kiezen? »

« Ik ben te weinig ervaren in de Heilige Schrift, » antwoordde BLANCHE, « die ik, naar uwe vroegere vermaning, niet dan bevende zou ontsluiten. Wil ik mijne *Navolging* openslaan tante? »

« Toch niet. Juist de voorlezing uit dit boek zal mij thans vertroosten. Evenwel gij geeft mij daar een denkbeeld aan de hand. Menigmaal, in verdriegtige oogenblikken, laast gij uwe *Navolging* waar zij open viel, en nimmer faalde de uitkomst; wij vonden eene berisping, eene waarschuwing, eene vermaning, al nadat wij die noodig hadden. Ik zal ook met dit boek die proef nemen. »

Het boek viel open, waar blijkbaar vlijtig gelezen was. Spreuken XVIII vers 19: « *Een broeder is wederspanniger dan eene stercke stadt; en de geschillen zijn als een grendel van een palley's.* »

De baronesse staakte de lezing, en BLANCHE sloeg de oogen neer en zweeg.

« Wat zegt gij hiervan? » vroeg de baronesse na eenig oogenblikken. « Gij die niet aan voorteekenen gelooft. Wat zegt gij nu van de twee waterkruiken en de heidin? »

« Die aan voorteekenen hecht, » antwoordde BLANCHE, « vindt ze overal, en legt ze uit naar welbehagen. »

« Dat kan in ieder geval waar zijn, mijn kind. Maar hier spreekt Gods woord. »

« Wacht u voor die dwaling, mijne tante, » sprak BLANCHE ontroerd. « Dat boek is een onheilig werk, waarin Gods woord is verwrongen. Ziet gij niet dat

het eene overzetting is van CALVIJN, te *Geneve* gedrukt. Nu begrijp ik waarom de kerk dat werk veroordeelt.»

«Intusschen blijft het bevreemdend waarom ik juist dit vers lezen moest.»

De indruk, door de woorden der Heilige Schrift voortgebracht bleef bestaan, in weerwil van BLANCHE's poging om dien te verdrijven door de voorlezing der schoonste gedeelten harer *Navolging*.

De eerste bezigheid der baronesse op den volgende dag, bestond in het uitzenden van lieden in alle rigtingen, om kondschap in te winnen. Geen hunner op den middag teruggekeerd zijnde, en haar ongeduld niet langer kunnende bedwingen, verliet zij, zonder BLANCHE van haar voornemen te verwittigen, alleen het kasteel, en sloeg den weg in naar *Ladriu*, alwaar zij, wat zij zocht ook vond; een reiziger. Het was de burger van *Romans*, meester TRABLAINE, die de lezer zich herinneren zal uit de herberg den *Dauphin*. De baronesse kende hem niet, doch greep den teugel van zijn paard en vroeg met verwilderd uitzigt: «Hebt gij mijne zonen gezien?»

De goede TRABLAINE door het uiterlijke der vraagster genoegzaam ingelicht omtrent haren stand in de maatschappij, antwoorde deelnemend:

«Ik wil alles voor u doen, mevrouw, wat in mijn vermogen is, indien gij mij uwen naam noemen wilt.»

Hij verbleekte echter toen hij vernam wie hij voor zich zag: de moeder van den woestaard *RENAUD DE MONTMAUR*.

«Ik zie met vreugde,» hernam hij, «dat de

moeder van den moordenaar niet gelukkiger is dan die des vermoorden. Weet, mevrouw, dat uw zoon den mijnen gedood heeft onder de muren van *Romans*, en mijn vloek over zijn hoofd komen zal.»

De baronesse viel in bezwijming neer aan den voet van een' boom, en zou in dien toestand, daar zeker tot den volgenden dag gebleven zijn, zoo niet het geluid van aannaderende ruiters haar tot bewustheid teruggeroepen had, die evenwel harenieuws-gierigheid even weinig konden bevredigen.

Eerst geruimen tijd na het vertrek der slotvoogdes ontving *BLANCHE* er kennis van; waarna zij dadelijk met *PASCHALE* het spoor der ongelukkige moeder volgde, die zij bij een door de hugenooten omgeworpen kruis in de sneeuw neergezeten vonden.

«Heilige maagd!» riep *BLANCHE* haar ontwaar wordende uit! «hoe zijt gij tot hier gekomen, goede tante.»

«Het verlangen naar mijne zonen heeft mij die kracht gegeven. Is *PEYRACHE* reeds terug?»

«Neen, tante. Doch neem geduld; spoedig keert hij weder, en, gelijk wij hopen, met goede tijding.»

«Geduld. Dat is het eenige woord door uwe lippen sinds lange uitgesproken. Het geduld heeft dit met het ongeluk gemeen, dat het onbegrensd is.»

«Laat ons van hier gaan, tante, en een dak opzoeken; gij zijt koud als marmer.»

«Ja, als de steen die mijn gebeente zal dekken. En mogt dat spoedig gebeuren. Doch ik bedroef u. Spreken wij dus van wat anders.»

«Gaarne, tante. *CUNEGONDE* en *SIGOLENE DE JAR-*

NIOSI zijn op het kasteel afscheid komen nemen , vóór zij naar het klooster der zusters Bernardijnen gaan , niet om den sluijer aan te nemen , zoo als ik aanvankelijk meende ,.... maar gij hoort niet naar mij , tante. »

« De baronesse begrijpt geen woord van 't geen gij zegt , » zeide PASCHALE , die de jonkvrouw op den voet volgde.

En zoo was het. De slotvrouw was weder in die diepe zwaarmoedigheid vervallen , welke haar gemeenzaam was , en bleef voortduren , tot de schokken der kar , die zij in het naaste gehucht bestegen hadden , haar daaruit opwekte.

« Hoe traag is dit voertuig , BLANCHE , » sprak zij als ontwakende. « Wat zullen wij laat op *Montmaur* aankomen , waar PEYRACHE ons wacht. Wij deden verstandiger onzen weg te voet te vervolgen. »

« Mij is het wel , » antwoordde BLANCHE , « indien gij dat verkiest. Doch gij zult zeer vermoeid zijn , tante. »

« Toch niet , » vervolgde de baronesse. « Maar , vergeef mij , ik ben eigenbatig en denk niet aan u. Buitendien , kwade tijding zullen wij spoedig genoeg vernemen. »

« Wanhoopt niet , tante. »

« Helaas ! Ik hoopte lang genoeg om der wanhoop hare plaats in te ruimen. De hoop is de gezellin der jeugd ; een vogel die zijn lied zingt in de lente , doch zich niet neerzet op den boom die ontbladerd is. De hoop is aan mijn hart ontschoten , gelijk het vocht aan eene gebarste kruik ontvloeit. »

Eenige sterke schokken van de kar, deden de baronesse den voerman bevelen de zweep over zijne paarden te leggen.

« Reeds sedert twee maanden, » vervolgde de baronesse, « hebben zij mij verlaten, zonder eenig narijgt of zij leven of dood zijn. »

« Dat is een goed teeken, tante; want slechte tijding reist spoedig, als of de vogelen des hemels haar overbragten. »

« Reeds menigwerf heb ik die spreuk mij herinnerd. Zij stelt mij, evenwel, niet gerust; want het geen gisteren niet heeft plaats gehad kan heden gebeuren. Wie verzekert mij dat een mijner zonen, in dit oogenblik, niet gevangen genomen of doodelijk gekwetst is? Dat ik mogelijk geene kinderen meer heb! »

« Maar zijn niet vele moeders te dezer ure in dezelfde onzekerheid? » vroeg *BLANCHE*. « In *Ladviu* zou ik er u kunnen aanwijzen, die, ik schaam mij het te moeten zeggen, een voorbeeld van onderwerping voor u zijn. »

« Om dat haar lot niet zoo betreurenswaardig als het mijne is. »

« Zouden zij dan hare kinderen niet gelijk gij beminnen? »

« En wat zou ik van haar leeren! zonder tranen te storten mijne zonen te zien sneuvelen? O, mijn God! zoo ik zeven zonen hadde, gelijk de moeder der Maccabeën, ik zou ze uwen heiligen naam gaarne ten offer brengen, indien zij vallen moesten in den strijd tegen den vreemdeling. »

Na de vervoering waarin deze woorden gesproken werden, verviel zij op nieuw in somberheid en stilzwijgen, tot dat het gezigt op de hooge torens van *Montmaur*, die in het opgekomen maanlicht zichtbaar waren geworden, haar weder tot bezinning bragt.

« Op dit uur kwamen zij gewoonlijk van de jagt terug, *BLANCHE*. Herinnert gij u dat? »

« Maar al te wel, tante. »

« Waar bevinden zij zich thans? » vervolgde de baronesse. « Wie zal hun avondmaal, wie hun nachtleger bereiden? Zal ik hun niet wederzien? Het geluid hunner terugkeerende jagthonden niet meer hooren? Helaas, alles is voorbij! Het vuur van mijnen huiselijken haard is uitgebluscht en zal niet weder ontstoken worden. De hemel is niet barmhartig omtrent mij geweest! Voor het geschoren lam matigt hij de koude; maar ik ben stormen ter prooi geweest, gelijk de pijnboom op het gebergte. »

Op het kasteel aangekomen, bood *PASCHALE* haren arm aan de baronesse; doch zij wees dien af, enkel de hulp willende aannemen van hare nicht. Na, gelijk zij gewoon was, de hondenstal van *RENAUD* bezocht te hebben, als om de dieren wegens de afwezigheid huns meesters te vertroosten, begaf zij zich ter ruste.

Lier en Vijftigste Hoofdstuk.

BLANCHE VERLAAT HET KASTEEL.

Eerst na verloop van verscheidene dagen, kwam op *Montmaur* een brief aan van *RENAUD*, blijkens deszelfs verzegeling met zijn geslachtwapen; doch dermate doorweven met aanhalingen uit den Bijbel, alsof *BARBANTANE* hem die in de pen gegeven had. Na van den voorspoed der hugenooten en van den tegenspoed der katholijken gesproken te hebben, zoo als een der hoofden van de twaalf stammen *Israëls* gesproken zou hebben van de overwinning op de Amalekiten, meldde *RENAUD* aan zijne moeder, dat hij eenige dagen op *Montmaur* zou komen vertoeven, en *HENOCH BARBANTANE* derwaarts medebrengen om de bekeering van *BLANCHE* te voltooijen. Van zijnen broeder sprak hij geen woord, maar gaf, voorts, duidelijk te verstaan, dat hij den briefbrenger op den voet volgde, en dus reeds den volgenden dag verwacht moest worden. De baronesse was als tot het leven teruggekeerd door het ontvangen berigt, en hernam terstond hare vorige bedrijvigheid, om alle toebereidselen te maken tot ontvangst van den baron.

Daarna zich nederzettende om den ontvangen brief nogmaals te lezen, werd hare aandacht meer dan vroeger bij het daarin, zoo als haar nu bleek, stellig aangekondigd voornemen bepaald, om hare nicht afvallig

te doen worden van het geloof harer vaderen. Deze omstandigheid verontruste haar te zeer, dan dat zij niet tot het besluit zou gekomen zijn om dat onheil af te weren, het mogt kosten wat het wilde.

« Wij moeten scheiden, **BLANCHE**, » sprak zij tot hare nicht; « gij zijt hier niet meer veilig. Menigmaal hebt gij uw verlangen te kennen gegeven om den sluijer aan te nemen; welnu, ik keur dat verlangen goed. Gij moet nog heden avond naar het klooster der zusters Bernardijnen vertrekken, met den slotheer **DE JARNIOT**, die ook zijne dochters derwaarts geleidt. »

BLANCHE stemde wel toe dat zij van de wereld afstand begeerde te doen, doch verzette zich tegen het denkbeeld om hare tante te verlaten, zoolang die hare hulp behoeven zou. Toen de baronesse haar den brief van **RENAUD** liet inzien, verbleekte zij.

« Gij ziet, mijn kind, » vervolgde de baronesse, « dat wij geen tijd mogen verliezen. Buitendien, wat zoudt gij langer hier vertoeven, in het gezelschap van iemand die, door verdriet verteerd en van het spoor gevoerd, zich zelve somtijds niet herkent. Vertrek dus; want het is onraadzaam in de nabijheid te blijven van den boom die op vallen staat. »

De toebereidselen voor de afreis waren spoedig gemaakt; en met het vallen van den avond togen de drie jonkvrouwen op weg, onder geleide van **DE BEAUSEJOUR** en zijne gewapende bende. Het afscheid tusschen tante en nicht was hartelijk. De baronesse beval haren oogappel, gelijk zij **BLANCHE** noemde, den slotheer aan, die beloofde tusschen haar en zijne dochters geen onderscheid te zullen maken.

« Oei! » mompelde GASCHET, de ooren van Pegasus streelende. « Er is, niet te min, groot verschil tusschen de twee bloemen die ik sedert tien jaren opgekweekt heb, en de wilde veldbloem waarmede zij gelijk gesteld worden. Bij den hemel, men mogt wel eenig onderscheid maken tusschen mijne kweekelingen en het kleine zottinnetje, dat A noch B kent. Zij zou niet eens weten te antwoorden op de doodeenvoudige vraag, die toch onder ieders bereik behoorde te zijn: naar welke zijde het hoofd van koning ALEXANDER overhing? »

Het oogenblik tot vertrekken gekomen zijnde, knielde BLANCHE neder, om den zegen harer tante te ontvangen. « Ontvang dien, » sprak de baronesse. « Wij zullen elkander niet wederzien dan in eene betere wereld. Op aarde zal uw lot beter zijn dan het mijne; want gij zult noch echtgenoot noch moeder zijn. »

Die laatste woorden vonden weinig weerklank in het gemoed van DE JARNIOT en zijne dochters.

Naauwelijks was de dag op den volgenden morgen aangebroken, toen de baronesse reeds op het terras trad, om uit te zien naar de komst van haren zoon. Doch het eene uur verliep na het andere, tot den avond, zonder dat RENAUD verschenen was. Bedrukt keerde zij in hare kamer terug, om den brief nogmaals te lezen, of zij zich ook bedrogen mogt hebben in den aangeduiden dag.

« 't Is bevreemdend, » sprak zij. « Er staat toch duidelijk: « verwacht mij morgen. » » Maar toen het oog slaande op de dagteekening, zag zij dat die reeds veertien dagen oud was. Die slag trof haar sterk:

waarom was **RENAUD** niet gekomen? Wat was er in die veertien dagen gebeurd? Waardoor was de brief zoo lang opgehouden?»

Ofschoon in de toenmalige tijdsomstandigheden, meer dan een bevredigend antwoord op die vragen te geven ware, kon de onrust der baronesse door niets geleenigd worden. Slapeloze nachten, volslagen afzondering en eindelijk geheele bedlegerigheid waren de gevolgen van haar hartzeer, dat haar zelfs den troost des gebeds beroofde, vroeger de beste balsem voor haar leed. Op zekeren avond, dat **PASCHALE** uit de ziekekamer trad, en door de bedienden, die alle hartelijk belang stelden in het lot hunner meesteres, opgewacht werd, om naar den toestand der zieke te vernemen, antwoordde zij: «de goede baronesse is wat beter, de hemel heeft zich harer ontfermd..... Zij is krankzinnig. Hoor slechts hoe zij, op haar leger gezeten, het dansliedje van haar bruiloftsfeest zingt.»

Krankzinnig was echter het juiste woord niet. De baronesse was in den toestand van tweede kindschheid vervallen, en vertelde allerlei voorvallen uit hare jeugd en eersten huwelijktijd aan hare kamermaagd, onderwijl zij ijverig spon; hetgeen **PASCHALE** deed zeggen, dat zij haar doodkleed bereidde, dewijl zij anders niet zoo vlijtig zou zijn.

Elijf en Eijftigste Hoofdstuk.

DE BELEGERING.

In dien staat van wezenloosheid bevond zich de baronesse nog, toen GASPARD op *Montmaur* aankwam. Hij herkende zijne moeder bijna niet; zoo zeer was zij veranderd.

« Zijt gij het, moeder, » sprak hij, blijvende staan in de deur van haar vertrek.

« Wie roept mij? » vroeg de baronesse, haar wiel doende stilstaan.

« Moeder! » herhaalde GASPARD.

Op het geluid zijner stem ontviel de spindraad aan de vingers der ongelukkige. Zij beschouwde haren zoon lang en staroogende, daarna uitroepende: « Hij is het! »

Wij zullen de blijdschap niet trachten te beschrijven, die de terugkeering des geliefden zoons, waardoor zij tevens haar bewustzijn herkreeg, in het kranke gemoed der slotvrouw stortte. Zij deed hem naast zich nederzetten; bezorgde zelf de ververschingen die zij voor hem noodig achtte; hoorde het verhaal zijner lotgevallen, sedert zijne verwijdering uit het kasteel, en verheugde zich over den eetlust die GASPARD betoonde, als de moeder die haren zuigeling voor het eerst voedsel nemen ziet.

« Wat zijt gij veranderd, lieve moeder, » zeide GASPARD, na eene wjl stilstand in het onderhoud.

« Dat moet u geene zorg baren , mijn beste , » antwoordde de baronesse. « Men kan niet altijd jeugdig blijven. Evenwel gevoel ik mij sedert gisteren tien jaren verjongd ; en zoo de zetel aan mijne linkerzijde door uwen broeder bezet ware , zou ik volkomen gelukkig zijn. »

De baronesse bespeurde , dat het gevoel der onder-vondene belediging niet geheel uit GASPARD's gemoed was uitgewischt.

« Niet alzoo , mijn beste , » vervolgde zij. « Wij hebben immers allen vergeving noodig. »

« Ik begrijp u niet , moeder ; en weet niet van wien gij spreekt , » antwoordde GASPARD kortaf.

« Foei , GASPARD ! Gij zijt haatdragend. Dat gebrek moet gij afleggen , als den man niet betamende die de wapenen aange gord heeft tot verdediging des geloofs ; en het ongelijk hem aangedaan moet leeren vergeten. De wijze schrijft de beleedigingen welke hij ondergaat in het zand , opdat de wind het geschrevene zou uitwisschen. »

« Op uwe gezondheid , moeder , » zeide GASPARD , den beker aan zijnen mond brengende.

« Niet alzoo ! » hervatte de baronesse , zijnen arm grijpende. « Eerst zijne gezondheid en dan de mijne , GASPARD. Doe alzoo , en de wijn zal u beter smaken. »

« Bij Sint HUGO ! wilt gij mij van hier verjagen ? » vroeg GASPARD met meer hevigheid dan betamelijk was , en opstaande , alsof hij wilde vertrekken.

Maar de baronesse greep hem bij de hand , en vroeg hem ernstig : « Waar is hij ! wat is er van hem geworden ? »

« Als dat het eenige is wat gij begeert te weten , moeder , dan kan ik uw verlangen bevredigen , » antwoordde GASPARD. « Hij is welvarend en in zekerheid. Vraag mij niets meer. »

Ofschoon niet ten volle bevredigd door het ontvangen antwoord , had het evenwel de bezorgdheid verdreven , door de weigering van GASPARD , om op de gezondheid zijns broeders te drinken opgewekt ; zoo dat de avond verder in vrede verstreek ; want de baronesse gaf de hoop op verzoening tusschen de broeders nog niet verloren , hoe zwaar de grieven waren welke zij elkander hadden toegebracht. Die hoop deed haar zacht insluimeren.

Toen zij weder ontwaakte trad zij aan een venster van hare kamer , en bespeurde in de verte eene stofwolk , waaruit later eene bende van gewapende ruiters en voetknechten zich ontwikkelde. Van GASPARD vernomen hebbende dat hij vervolgd werd door eene bende Hugenootten , die evenwel , naar hij meende , zijn spoor verloren zou hebben , begaf de baronesse zich haastig tot hem , om hetgeen zij gezien had bekend te maken , doch zij vond GASPARD reeds op de wallen , omringd van zijne krijgslieden en de aanrukkende bende gadeslaande , welke hij als eene hugenootsche had onderkend.

« Wat is de vijand talrijk , » zeide de baronesse , hare hand op den schouder haars zoons leggende.

« Vertrek , moeder , » zeide GASPARD. « Hier is uwe plaats niet , maar in de meest verwijderde vertrekken van het kasteel. Zoo gij hier wildet vertoeven , zou ik het kasteel moeten verlaten , en

den vijand in de vallei afwachten. Maar waar blijft GENEST? »

« Hier ben ik , messire , » antwoordde deze , haastig naderende.

« Wel nu ? »

« Wij hebben het geheele kasteel doorzocht , doch zoo veel buskruid niet gevonden als noodig is om eene mosch te dooden. De hugenooten hebben alles medegevoerd. »

« Dan zullen wij met onzen voorraad spaarzaam te werk moeten gaan. Doch dat zij zoo ; het kasteel is sterk en steenen zullen ons niet ontbreken. Kom , moeder , het wordt tijd dat gij u verwijderd. »

« En waarom zou ik mij verwijderen ? » vroeg de baronesse vast beraden. « Denkt gij , dat een weinig gewoel mij schrik aanjaagt. Neen ik zal bij u blijven. Ziende dat gij uwen pligt vervult zal ik geene vrees ondervinden. »

Onderwijl naderden de hugenooten snel , en schenen in getal aan te groeijen naarmate zij meer nabij kwamen. Aan derzelver hoofd reed een geharnast ridder , op een zwart paard gezeten , wiens gelaat onder het gesloten visier niet te herkennen was , maar overigens , uit houding en manieren , door velen reeds van verre gehouden werd voor den baron DE MONTMAUR.

« Herkent gij den aanvoerder ? » vroeg de baronesse aan GASPARD.

« Neen , moeder , » antwoordde hij huiverende , en zonder de oogen van den ridder af te wenden.

« Beschouw hem eens naauwkeurig , » hernam de

baronesse, « en zeg mij of hij niet op een persoon gelijkt, dien gij zeer goed kent. Hemel, hij is het! » riep de slotvrouw uit, toen de ridder het hoofd op-hief. « Doch neen, indien hij het ware, » vervolgde zij, « zou hij zeker spoorlags herwaarts vlieën; want wij hebben elkanderen sedert zoo lang niet gezien. Hij zou zich spoeden om zijn eigen kasteel te betreden, waar hij geene vijanden vinden zal..... Niet waar GASPARD? »

« Vertrek, moeder, vertrek! » riep GASPARD wild uit. « Ik zie niets anders dan eene bende ketters. Voer haar weg, PASCHALE. »

GASPARD snelde naar een ander punt heen, om de toebereidselen ter verdediging aan te moedigen, ja; maar ook om zijne moeder te ontwijken, wier tegenwoordigheid meer indruk op hem maakte dan hem thans lief was; want eene stem in zijn binnenste had ook tot hem gezegd: hij is uw broeder; uw broeder, die, overwonnen, verdemoedigd mogelijk, rondom zijne eigene woning dwaalt, welker deuren voor hem gesloten zijn. Hoe langer hij den ridder gadesloeg, hoe duidelijker hij zijn' broeder aan het edel en statig uiterlijk onderkende, dat hem bijzonder eigen was. Om die stem te dooven, maakte hij zich zelve diets, dat RENAUDS bende onmogelijk zoo talrijk zijn kon na de nederlaag in de vallei van *Esclou*, en riep hij de herinnering op aan het ongelijk dat hij had verduurd. Doch de stem des bloeds wilde niet zwijgen.

« Wie zijt gij toch die mij hier komt bedreigen, » sprak hij tot den aanrukkende, van de hoogte des

slotwals. «Zoo gij degene waart die mijne moeder bedoelt, zou ik die ontroering niet ondervinden, maar bedenken dat gij mij uit de vaderlijke woning verjaagd hebt, als een nietswaardige. Waarom is uw visier gesloten? Waarom kan ik u niet in de oogen zien?... Zoo gij de baron DE MONTMAUR zijt, doe mij dan uwe bleeke kaken, uw hoogmoedig voorhoofd, uwen verachtenden glimlach beschouwen, en de vroegere haat zal weder opwakkeren in mijne borst.»

Maar de ridder sloeg geen acht op die woorden, en hield zich uitsluitend bezig met beschikkingen voor de belegering, zijnen onderhoorigen de sterkste en zwakste punten van de verdedigingswerken des kasteels wijzende.

GASPARD, van zijne zijde, zond eenen zijner knechten af, om den hugenooten af te vragen, met welk doel zij het kasteel naderden, en hen de vermaning over te brengen om af te trekken, zoo zij niet als vijanden behandeld wilden worden. Het antwoord op die boodschap was: dat het kasteel binnen vier en twintig uren moest overgegeven, of door storm, in den volgenden voormiddag, daartoe gedwongen zou worden. Het overige van den dag en den nacht daarop volgende, verliepen in toebereidselen der beide partijen, zoo ten aanval als ter verdediging.

Reeds met het aanbreken van den volgenden morgen werd de lucht drukkend heet, en pakten zich zware wolken boven de vallei zamen; waarom GASPARD de keldersleutels aan zijne moeder deed vragen, en een stuk wijn naar buiten rollen, ten einde zijne lieden zich zouden kunnen verkwikken. Tevens

vernam hij dat de baronesse zich weder op de wallen bevond; zoodat hij besloot haar door list van daar te verwijderen.

«Kom, beste moeder,» zeide hij, haar genaderd zijnde, «laat de klok voor het ontbijt trekken, en begeven wij ons naar de eetzaal. Dat zal de hugenooten woedend maken. Verontrust u niet. Eer de avond valt zullen al die raven afgetrokken zijn.»

Hij geleidde zijne moeder naar de eetzaal, trachtende haar te verstrooijen door zijne gesprekken, waaraan hij te vergeefs ongedwongenheid poogde bij te zetten. Doch iedere blik van zijne moeder hield de vraag in: «hebt gij uwen broeder gezien?» En ofschoon hij, door meer dan gewoonlijk te drinken, de onrust die hem kwelde poogde te bedaren, het gelukte hem niet; de blikken zijner moeder werden hem ondragelijk en dreven hem met overhaasting naar buiten.

«GASPARD,» riep de baronesse, «waar gaat gij heen? Laat ik met u gaan.»

Zij volgde hem op den voet; doch vond den uitgang door twee krijgslieden bezet, die haar den weg versperden. Toen keerde zij, op den arm van PASCHALE leunende, naar hare kamer terug, uitroepende: «Heilige maagd, wat zal ons nu overkomen!» en zeeg, haar aangezigt in hare handen verbergende, in een' armstoel neder. PASCHALE geloofde dat hare meesteres weende, en liet ook hare tranen den vrijen loop; doch de baronesse rees plotseling van haren zetel op, stapte opgewonden door hare kamer, en bleef vervolgens voor hare kamermaagd staan; zeg-

gende: « Zie mij aan PASCHALE, en overtuig mij dat ik waak. Of zou het waar zijn dat ik droomde? »

« De hemel gawe dat het zoo ware, mevrouw. Doch het is zoo niet; de hugenooten omringen het kasteel; en zoo zij er binnen komen, wat zal er dan van ons worden. »

« Zoo is het dan waar, dat de zonen maaijen zullen wat de vader gezaaid heeft. Lang heb ik dat onheil vooruitgezien, en vruchteloos gepoogd het af te wenden.... Doch het kan niet waar zijn!... PASCHALE hebt gij den ridder opgemerkt, op dat zwarte paard gezeten, die de aanvoerder der bende schijnt te zijn? »

« Ja, mevrouw. »

« Op wien gelijkt hij, naar uwe meening? »

« Daaraan heb ik nog niet gedacht. Doch de hugenooten gelijken de eene op den andere, en allen te zamen op den duivel, die hun vader is, zooals PLACIDUS de klerk ons verzekerd heeft. »

« Denk eens na, » vervolgde de baronesse, « kwam u niemand voor den geest toen gij hem zaagt? Zou het onmogelijk zijn, dat gij hem vroeger gezien hebt, in gindschen armstoel gezeten? »

« Hemelsche Vader! » riep PASCHALE uit, « hij is het! wat zal er van ons worden! »

« Ik was er reeds zeker van, » vervolgde de baronesse met bitterheid. « Doch waarom stort gij tranen PASCHALE? Doe als ik en ween niet. Houdt u onwrikbaar als de rots, die het woeden van den storm bespot. »

Doch al sprekende had PASCHALE met stijgende bekommering de gelaatsverandering van hare meesteres

opgemerkt. De smart zegevierde, en de baronesse viel verstijfd in de armen harer maagd. Op haar luid geroep snelde een der krijgslieden aan den uitgang geplaatst in het vertrek en vroeg wat er gaande was. PASCHALE herkende haren voormaligen vriend GENEST.

« Zoo gij nog mededoogen kent, GENEST, » zeide zij, « vlieg dan naar het terras en zeg aan messire GASPARD dat zijne moeder den geest geeft. Spoedig of hij komt te laat. » De baronesse lag koud en verstijfd in haren armstoel; PASCHALE knielde biddende aan hare voeten; de dampkring was drukkend, en bliksemschichten, de voorboden van een geducht onweder, flikkerden bij tusschenpoozen op de vensterruiten, terwijl uit de verte doffe donderslagen vernomen werden.



Bes en Vijftigste Hoofdstuk.

DE BESLISSENDE OOGENBLIKKEN.

« Hebt gij messire GASPARD gesproken? » vroeg PASCHALE aan GENEST, die terug gekeerd was.

« Ik kon hem niet naderen, » antwoordde hij, « hij vliegt heen en weder als de dwarlwind in de bergpassen van *Rochelerpt*. Het is onmogelijk hem

te volgen of staande te houden , dat buitendien niet raadzaam zou zijn. »

« Ter zake , ter zake ! » vervolgde PASCHALE driftig.

« Nu dan , toen ik hem niet naderen kon riep ik hem toe : » « messire uwe moeder sterft ; kom haar zien. »

« En wat antwoordde hij ? »

« Hij heeft niet geantwoord. 't Is echter mogelijk dat hij mij niet verstaan heeft ; want de wind huilt op het gebergte als of twee honderd zakpijpspelers daar bijeen zijn om elkander te overstemmen. »

« Zoo dat dan de baronesse DE MONTMAUR , » vervolgde PASCHALE weenende , « de aarde verlaten zal zonder hare kinderen vaarwel te zeggen ; zonder de hulp eens geneesheers ; zonder den bijstand eens priesters ! »

« Toch niet , » zeide GENEST. » Aan het laatste heb ik gedacht , en broeder AUBIN verzocht met mij herwaarts te komen. Hoewel hij weinig spreekt , — iets dat opmerkelijk is in een' geleerde , — heeft hij toch zijns gelijke niet in het genezen van ziekten en het zingen van eene lijkmis. Als hij spreekt en gij alles opvolgen wilt wat hij zeggen zal , dan is de baronesse behouden ; maar als hij zwijgt en nederknielt om zijn' rozekrans te prevelen , denk dan maar dat er geene hoop meer overblijft. »

Intusschen trad een bejaard man , in een' langen witten tabbaard gekleed , het vertrek binnen , nam de hand der baronesse , voelde haar den pols en beschouwde haar gelaat met gespannen aandacht.

« Wat denkt gij van de zieke , vader AUBIN ? » vroeg PASCHALE angstig.

In stede van antwoord, beval AUBIN aan GENEST de baronesse naar eene andere kamer en op haar bed te dragen, en aan PASCHALE hem naar het vertrek te brengen waar de kruiden en geneesmiddelen, die in alle afgelegene kasteelen destijds voorhanden waren, gevonden werden. Spoedig kwam hij bij de zieke terug eene flesch met goudgeel vocht in de hand houdende, dat hij bij droppels der baronesse toediende.

« Welk vocht dient gij mijne meesteres toe? » vroeg PASCHALE. « Geloofst gij dat het haar heilzaam zijn zal? »

Zonder deze zeer verschoonbare nieuwsgierigheid van de kamermaagd met eenig antwoord te verwaardigen, verwijderde AUBIN zich, nam zijn vuurroer op, en begaf zich naar den gevaarvollen post hem tot verdediging van het kasteel aangewezen, waarwaarts GENEST hem volgde. PASCHALE, aldus nogmaals alleen bij hare meesteres gelaten, kon zich, vrouw zijnde, niet voorstellen, dat eenige regel ter wereld een' man kon verhinderen te spreken; vooral zoo hij iets goeds had te zeggen. Niet te min zette zij zich op een voetbankje neder bij hare meesteres, iedere verandering harer gelaatstrekken, ten goede of ten kwade volgens hare meening, met aandacht gade slaande. De drank door den karthuiser toegediend, was intusschen gunstiger werkzaam dan PASCHALE zich voorgesteld had: de gezondheidskleur keerde op het gelaat der zieke terug, die langzamerhand weder tot bewustheid kwam. Aanvankelijk herinnerde zij zich het gebeurde zeer onvolkomen, en

werd door hare verbeelding op eens twee maanden terug gevoerd, toen zij nog geen bericht had van hare zonen. Doch zich oprigtende keerde hare bezinning terug en scheen zij te weten GASPARD gezien te hebben; dat zij met hem gesproken, en eene bende belegeraars rondom het kasteel gezien had.

«Ja,» sprak zij als tot zich zelve, »ik heb hem gezien; het was geen droom. Ik was op de wallen en GASPARD aan mijne zijde.... Ook den anderen heb ik gezien; maar waar...?»

En eensklaps hare geheele bezinning terug bekomen hebbende, riep zij uit als in vertwijfeling: «zij zullen elkander bestrijden!»

Nu vloog zij op en snelde naar de deur. PASCHALE poogde haar den uitgang te beletten, maar werd door de baronesse met kracht terug geworpen; zoodat zij eerst na eenige oogenblikken hare meesteres kon volgen, die zij aantrof met loshangende en door den storm bewogen haarvlechten.

De baronesse had in hare overijling verzuimd de zwarte kap op te zetten, die zij gewoonlijk, naar den trant van *Dauphiné*, droeg; zoodat hare grijze lokken, neerhangende langs hals en schouders, haar een meer dan gewoon indrukmakend voorkomen gaven.

«Mevrouw!» riep PASCHALE haar achter na, «neem mijnen arm; want gij zult neerzijgen.»

«Doch haar geroep bleef zonder vrucht. Want de baronesse snelde zoo haastig voort, dat PASCHALE niet dan met moeite haar volgen kon. Niet lang behoefde zij naar GASPARD te zoeken, die zijne moeder, haar ziende naderen, te gemoet was ge-

snel, met eene sterke uitdrukking van ontroering op het gelaat. Moeder en zoon ontmoeteden elkander onder eenen kastanjeboom, die eene rotsbron overschaduwde, en PASCHALE, hoe begeerig getuige te zijn van het onderhoud, werd echter door eerbied terughoudend, en zette zich op eene bank in de nabijheid neder.

Ofschoon de baronesse en haar zoon elkander veel te zeggen hadden, sloot de ontroering welke zij ondervonden beiden den mond. De baronesse greep de hand haars zoons en drukte die in de hare, wachtende tot de beweging van haar gemoed bedaard zou zijn.

« GASPARD, » zeide zij eindelijk, maar met bekleemde borst.

« Moeder, » antwoordde hij; de oogen neerslaande.

« GASPARD, » herhaalde de baronesse, « bedrieg mij niet! uw broeder is daar buiten en dat weet gij. »

« Ja, moeder, hij is er, » vervolgde hij met afgewend gelaat. « Maar wat wilt gij dat ik doen zal? »

« Ik begeer dat gij mij zweert, op het kruis aan uwen rozekrans hangende, hem niet te zullen bestrijden. »

« Ik heb hem niet opgezocht, moeder. Dat hij vertrekke gelijk hij gekomen is en ik zal hem niet vervolgen. »

« En indien hij zich niet verwijdert, wat zult gij dan doen? »

« Vraag mij niet, moeder; want ik moet het antwoord u schuldig blijven. Ik vloek den dag waarop ik in dit huis eene toevlugt gezocht heb; den dag die mij, na vijftien jaren afwezigheid, deszelfs drem-

pel zag overschrijden ; den dag die mij aldaar geboren zag worden. »

« Hoe het zij GASPARD , in den tegenwoordigen toestand kunt gij niet blijven. Is er geen middel om er uit te geraken ? »

« Geen , moeder ; ik ken er , ten minste , geen. »

« De aanbieding van een eerlijk verdrag , bij voorbeeld ? »

« Eene aanbieding is mij reeds gedaan ; doch ik heb haar afgewezen. »

« Wat zegt gij mij , GASPARD ? »

« Ja , moeder , ik heb het mij aangeboden verdrag afgeslagen. Maar gij weet niet wat het inhield. Ik moest het kasteel onvoorwaardelijk aan de ketters overleveren ; dus eene lafhartigheid plegen. Of bezet ik het niet in naam des konings , wiens vaandel van de muren waait ; in naam van den Heiligen Vader , die aflat heeft toegezegd aan een ieder die de wapenen zou opvatten tegen die omverwerpers van het kruis ; die beroovers van de kloosters ; die grafscheners ; die bespotters van alles wat heilig is. Neen , zoo lang ik adem zal ik het kasteel verdedigen , en de schandelijke voorstellen afwijzen die mij gedaan zijn. Eer ik gedoog dat de zon het vaandel der ketters op deze muren beschijnt , zal ik het lemmet van mijnen dolk ingezwolgen hebben. »

« Leg uwen hoogmoed het zwijgen op , » vervolgde de baronesse , « en laat uw hart spreken. De hoogmoed is aan een blind paard gelijk , dat den ruiter , die onbedachtzaam den teugel viert , naar een' afgrond heen voert. Kom , GASPARD , keer van uwe dwa-

ling terug, en wordt geen deelgenoot van uws broeders verkeerdheid. Bedenk hoe veel ongeluk ontspruiten kan uit uwe halstarrigheid.»

« Die ongelukken zullen nederdalen op het hoofd van hem die er oorzaak van is. Dit kasteel tegen oproerlingen verdedigende, doe ik niets meer dan ieder getrouw onderdaan verplicht is; en dat er onder de aanvallers personen gevonden worden die op eene andere plaats behoorden, is mijne schuld niet. Mijn besluit staat dus vast, om liever in de bres te sneuvelen, dan als een lam geslagt te worden, gelijk de bezetting van *Montbrison*, van *Mornas* en *Pierrelatte*, na dat zij hun vertrouwen hadden gesteld in een verdrag met die afvalligen. Gij kent hen niet, moeder; leugen, verraad, moord zijn hun dagelijksch brood. En wat wonder dat het zoo is! Die zijn geloof afgezworen heeft, zal er niet tegen opzien om ook zijn woord te verzaken.»

« Zoo ik u dus wel versta, GASPARD, hebt gij besloten liever het kasteel uwer voorvaderen aan vuur en zwaard prijs te geven, dan een haarbreed terug te treden. Tegen regtschapenheid, bloedverwantschap en de smeeking uwer moeder, legt gij uwen hoogmoed in de schaal, en hij alleen doet den evenaar doorslaan.»

« Waarom mij dat alles verweten, moeder? Of ben ik het die oorzaak is van de belegering dezes kasteels? »

« Dat zijt gij, door deszelfs poorten te sluiten. Of is uw broeder hier geen meester meer? »

« Ik heb ondervonden dat hij het is, ... zoo hij dus komt als baron DE MONTMAUR, zal ik alle toe-

gangen openen , als voor den zoon mijns vaders ; maar voor den hugenootschen aanvoerder sluit ik de poorten..... Toen hij mij van hier verdreef , was het slechter weer dan nu..... Dat hij kome , al is het met twintig van zijne dienaren , en ik zal hem aan de valbrug afwachten ; ja hem de hand reiken. Wat kan hij meer verlangen ? »

« Niets , mijn zoon , » antwoordde de baronesse. « Daarom wil ik hem die aanbieding in persoon overbrengen. Beveel dat de valbrug neergelaten worde , voor mij en PASCHALE , zonder eenig geleide. »

Weinige oogenblikken daarna , was de oude slotvrouw met hare kamermaagd op weg naar het dorp.



Zeven en Vijftigste Hoofdstuk.

DE ONDERHANDELING.

De baronesse vond haren zoon RENAUD in den tuin der pastorijs , in nadenken verzonken op en neer wandelende ; onderwijl zijn paard het gras afschoor , dat hier en daar opgeschoten was. De hugenootsche aanvoerder ontstelde min of meer op het zien zijner moeder ; doch deze hield zich als of zij dat niet bemerkte en omhelsde hem met moederlijke harte-lijkheid , vragende waarom hij niet in het kasteel kwam ?

« Na eene afwezigheid van vier maanden, » vervolgde zij, « gedurende welke gij, naar het scheen, niet gedacht hebt om uwe bezorgde moeder, komt gij te *Ladvin*, zonder mij eenig bericht van uwe aankomst te geven, die ik bij toeval vernomen heb. Helaas! er is een tijd geweest, dat gij, van de jagt terug keerende, niet verzuimdet vóór alles naar mijnen welstand te komen vernemen; en nu? Gij zijt zeer veranderd *RENAUD*, en vergeet dat in de nabijheid uw eigen huis gevonden wordt; dat uwe moeder, die u lief heeft, daar woont, en dienaren die u eerbiedigen. Wist gij dan niet dat uw leger daar gespreid, uwe kamer daar gereed, uwe plaats aan den disch daar opengehouden is. Hebt gij den weg naar de woning uwer vaderen vergeten, tegelijk met uwe bloedverwanten die zich daar ophouden? »

« Neen, moeder, » antwoordde *RENAUD*, door de toespraak der baronesse bewogen. « Neen, ik heb van dat alles niets vergeten. Gedurende dezen onzaligen oorlog heb ik meer dan eens uit de verte, deze hooge transen aanschouwd, gelijk de Israëlitën den berg *Sion*. »

« Daaraan herken ik u *RENAUD*, » vervolgde de baronesse, zich neerzettende en haren zoon doende neerzitten. « Maar wiens krijgsbende is dat, die ik gindsch in de vallei ontdek? »

« De mijne, moeder. »

« De uwe? En waartoe die vijandige vertooning? Zij jaagt mij, ik ontveins het niet, schrik aan. Zoudt gij die krijgslieden niet willen verwijderen? »

« Moeder, » antwoordde *RENAUD*, na zijne moe-

der eene wyl met wantrouwen beschouwd te hebben , « is u de boodschap niet overgebracht die ik , een uur geleden , u gezonden heb ? »

« Eene boodschap ? Ik ontving er geene , » antwoordde de slotvrouw. « Maar waartoe dienen boodschappen nu wij zoo nabij elkander zijn ? Waarom kwaamt gij niet in persoon ? Dat zou mij zoo gelukkig hebben gemaakt. Of vreesdet gij dat uwe onverwachte aankomst mij te zeer getroffen zou hebben ? Nu , waar denkt gij aan , RENAUD ? Gij antwoord mij niet. »

RENAUD bevond zich in de uiterste verlegenheid door de verplichting om zijne moeder de inlichting te geven die zij begeerde. Toen hij een' zijner onderhebbenden aan GASPARD afzond , had hij zijnen zending ook eene boodschap aan zijne moeder opgedragen , welker overbrenging hem echter niet vergund werd. De baronesse had op die verlegenheid gerekend , en hield zich daarom als of zij van alles wat voorviel onkundig was. Bemerkennde dat RENAUD bleef zwijgen , vervolgde zij :

« Mogelijk weet gij niet dat uw broeder op het kasteel is. Hij heeft geen oogenblik uitgesteld om mij te komen omhelzen ; en dat zult gij hem immers niet ten kwade duiden ? Nog gisteren avond , onder den maaltijd , zeide ik tot hem : « « er ontbreekt ons niets dan de tegenwoordigheid van RENAUD. » » En zie daar mijn wensch vervuld. De Voorzienigheid heeft u gezonden , op dat ik het lijde vergeten zou waaronder ik zoo lang gebukt ging. Mijn gelaat kan u zeggen , RENAUD , wat ik heb doorgestaan. »

« Ja , moeder , gij zijt zeer veranderd. »

« Maar nu is al dat leed vergeten. Ik ben weder vrolijk als de hen die hare kiekens verzameld heeft onder hare vleugelen. Wanneer denkt gij in 't kasteel te komen , **RENAUD** ? Ik zal het vetste kalf doen slagen en een jongen geitenbok doen schieten. »

« Ik dank u , moeder ; want ik heb den hemel beloofd heden te zullen vasten. »

« Dat zij dan zoo. Doch wat zou u verhinderen met uwen broeder te komen klinken , en alle tweespalt , zoo die nog bestaat , voor goed te begraven. Voor eenige dagen las ik in den bijbel... Ja , **RENAUD**, ik lees thans in den Bijbel , en wel in hetzelfde boekdeel waarin gij het lezen geleerd hebt.... Ik las , zeide ik , een' van **DAVIDS** psalmen , die mij zeer geroerd heeft.

« *Siet hoe goed en hoe lieflick is 't , dat broeders ook 't zamen wonen.* » Meermalen zult gij dat schoone lied gelezen hebben , mijn zoon. Ik althans heb het van buiten geleerd. »

De baron was zoo sterk getroffen door de woorden zijner moeder , dat de strijd , die in zijn binnenste woelde , zichtbaar werd op zijn gelaat. De baronesse bleef in gespannen verwachting , tot **RENAUD** haar naderde en vroeg :

« Gij hebt dan mijne boodschap niet ontvangen , moeder ? »

« Neen , » antwoordde de slotvrouw. « Maar wat hield die boodschap in ? »

« Zij noodigde u uit.... Maar waartoe die herhaling. Gij zijt hier ; en mijn wensch is vervuld. Ik verlang , moeder , dat gij bij mij blijft. »

« Gaarne , mijn zoon. Maar gij ziet dat het onweder nabij komt. Zou het niet veiliger wezen in het kasteel? »

« Neen , moeder , wij zijn hier wel. Als er regen komt , kunt gij in gindsche woning uw' intrek nemen , waar ik een avondmaal en nachtleger zal doen gereed maken. »

« Ik begrijp u niet , *RENAUD* , » voerde de baronesse hem te gemoet , ziende dat haar ontwerp mislukt was. « Zoudt gij begeeren dat ik hier nachtverblijf hield ? De hemel behoeft mij ; ik keer naar het kasteel terug. »

« Dat is onmogelijk , moeder. »

« En waarom zou dat onmogelijk zijn ? »

« Waarom ?.... Maar het is noodeloos u zulks te zeggen.... Bij nader inzien is het ook niet goed dat gij hier blijft ; daarom zal ik u naar *Romans* doen geleiden. »

« Droomt gij , *RENAUD* ? Waartoe die reis naar *Romans* , waar ik niemand ken en niets te verrigten heb. Buitendien op mijne jaren is de mensch aan zijne gewoonten gehecht , en afkeerig van verandering. Een oude boom vat niet zoo spoedig wortel als eene jeugdige twijg. Onder uw welnemen , mijn zoon , keer ik naar het kasteel terug. »

De baronesse begreep duidelijk , dat *RENAUD* van een' aanval zou terug gehouden worden , zoo lang zijne moeder op het kasteel vertoefde.

« Gij kunt niet terug , moeder , » zeide *RENAUD* ongeduldig.

« En wie zou mij daarin verhinderen ? » vroeg de baronesse , vastberaden naar de deur tredende.

« Ik , moeder , » riep **RENAUD** driftig uit. « In 's hemels naam noodzaak mij niet u te dwingen. God is mijn getuige , dat ik u eerbied toedraag ; maar zoo gij in uw voornemen volhardt , zou ik u onder de hoede mijner dienaren moeten stellen. »

« Roep hen , mijn zoon. Wij zullen zien , of een hunner stout genoeg is zijne hand tegen mij op te heffen. Wel weet ik , dat zij in de laatste tijden lessen ontvangen , voorbeelden voor oogen gehad hebben , die hun den eerbied mij verschuldigd kunnen doen vergeten. Maar roep hen ; want zonder dwang blijf ik niet hier. »

« Moeder , » riep **RENAUD** bleek en bevende van toorn uit , « drijf mij niet tot het uiterste. » Tevens greep hij haren arm met zijnen ijzeren handschoen.

« Dat gaat te ver , mijn zoon , hoewel het een hugenootsch opperhoofd waardig is. Maar het is den zoon uws vaders onwaardig , om zijne hand op te heffen over de grijze haren zijner moeder. »

Doch **RENAUD** liet hare hand niet los , en poogde haar te dwingen zich weder neer te zetten ; zoo dat de pijn die hij haar veroorzaakte eenen kreet van smart aan de grijze slotvrouw ontrukte.

RENAUD liet hare hand los , en sloeg zich in wanhoop voor 't hoofd , toen hij de indrukseken van zijnen ijzeren handschoen op den arm zijner moeder ontwaar werd.

« Vergeving , moeder , » sprak hij. « Mijn oogmerk was niet om u leed te veroorzaken. »

« Neen , **RENAUD** , ik moet u vergeving vragen , » zeide de baronesse , die uit deze omstandigheid voor-

deel trachtte te trekken. « Ik had ongelijk, toen ik uwen toorn opwekte; doch gij wilt mij niet langer verhinderen naar het kasteel terug te keeren? waartoe zou zulks dienen? Zoudt gij niet verstandiger handelen door mij derwaarts te vergezellen? Kom leen mij uwen arm, gelijk vroeger; dan zal mij het opstijgen gemakkelijker vallen. Kom uwe arme honden eens zien; de dieren treuren over uwe afwezigheid; vooral uwen geliefkoosden Hector, die mij telkens met zoo veel beduidenis aanziet dat de tranen mij in de oogen komen. Gij kunt evenwel verzekerd zijn dat zij goed zijn opgepast; daarvoor heb ik in persoon zorg gedragen. »

Gedurende deze toespraak, had de baronesse haren zoon tot den uitgang van den tuin der pastorie mede gevoerd. Aldaar gekomen hield *RENAUD* plotselijk stand, herhalende dat het onmogelijk voor haar was thans naar *Montmaur* terug te keeren.

« En waarom toch zou dit onmogelijk zijn? »

« Dewijl gij het volstrekt begeert te weten, moeder, zal ik het u zeggen:.... binnen een uur wordt het kasteel bestormd. »

« Gij drijft den spot met mij, *RENAUD*. Waartoe zoudt gij uw eigen kasteel belegeren? En dan nog, wien zoudt gij er beoorlogen? De zwaluwen die hunne nesten bouwen langs de torentransen, of mijne oude dienstmaagden, die er geboren zijn en wenschen te sterven, en niets dan hare spinrokken zouden hebben om zich te verdedigen. Zoo dat gij, om die vijanden te verdrijven, stormtuig noch wapenen behoeft te gebruiken. Misschien, » vervolgde de moe-

der, zonder het ware punt aan te roeren, « mishagen u die oude verweerde muren; doch bedenk dat zij de woonstede geweest zijn van verscheidene voorgaande geslachten, hoewel gij meester zijt ze te doen omhalen, en een nieuw kasteel te bouwen. Ik bid u echter zulks te verschuiven tot ik ten grave gedaald ben; want voor mijn hart zijn dierbare herinneringen met die oude muren verbonden, en aan het nieuwe zou ik mij moeilijk gewennen. »

« Ik zeg het niet als een verwijt, moeder, maar gij zoudt al het onheil dat plaats heeft verhinderd hebben, zoo gij in mijne afwezigheid mijn kasteel niet tot eene schuilplaats van roovers gemaakt had. »

« Wien bedoelt gij, mijn zoon? » vervolgde de baronesse bevende; want zij zag het beslissend oogenblik naderen. « Bedoelt gij uwen broeder en die hem vergezellen? »

« Ik vraag niet wie zij zijn en van waar zij komen, » hernam **RENAUD** met norschheid.

« En ik herhaal, » zoo ging de baronesse voort, « dat het uw broeder is **RENAUD**. Verstaat gij het, uw broeder; de vrucht mijner lendenen; het bloed van mijn bloed; die met u aan dezelfde borst gezoogd is; in dezelfde wieg als gij gerust heeft; die uwen naam draagt en uw geslachtwapen voert. Nogmaals, hij is uw broeder, **RENAUD**. Dien naam zult gij hooren, al schijnt hij u te mishagen. Ik vraag u dan of gij **GASPARD** vervolgt? Wees dus eenmaal in uw leven openhartig, en wars van uitvlugten en logen. »

« Mevrouw, » zeide **RENAUD** gebelgd door die laatste woorden. « Uitvlugt en logen hebben nooit den mond

bezoedeld die thans tot u spreekt. Ik heb de waarheid bemind en gezocht, gelijk het aamechtig hert eene waterbron. Ik heb op de hoogten wacht gehouden, om den dageraad te zien aanbreken en mijne oogen met zijn licht te verzadigen, terwijl gij in de dikke duisternis zijt gebleven, waarin gij te dezer ure nog omwandelt. Toen in het kasteel, waar ik geboren en opgewassen ben, niets dan wezens mij omringden tot mijn verderf zamengezworen, en moeder, broeder en vrienden zich van mij verwijderden, of mij slechts naderden om het goddelijke zaad in mijn hart te verstikken; toen heeft de waarheid mij vertroost en mij tot moeder, zuster en vriend verstrekt.»

«En om die reden zoudt gij weigeren regtstreeks te antwoorden op de vraag die ik u gedaan heb. Doch ik zal u zoo zeer dringen, dat u geen uitweg overschieten zal. Nogmaals, **RENAUD**, vervolgt gij uwen broeder, ja of neen?»

«Ja, hem vervolg ik, moeder.»

«Ik moest er zeker van geweest zijn, maar kon het niet gelooven. Het bloed van **JEAN DE MONTMAUR** verloochent zich niet. Maar wat heeft uw broeder tegen u misdreven, dat gij hem zoo bloedig haat? Welke is zijne misdaad? Heeft hij zijne moeder mishandeld? Zijn wapenschild bezoedeld? Antwoord mij; ik zal u aanhooren.»

«Gij zijt oorzaak van zijn verderf,» antwoordde **RENAUD** met gesmoorden stem.»

«Hemel!»

«Ik heb niets dan uw en zijn welzijn beoogd, en den hemel nacht en dag daarom gebeden. Zonder uw

voorbeeld en uwe lessen zouden wij thans dezelfde vaan volgen, en ik hem aan mijn hart drukken. Hij zou mijne sterkte, mijn schild mijne regterhand zijn. Maar gij hebt het anders gewild; zijne oogen verblind, zijn hart verhard. Toen hij, na eene zoo lange afwezigheid, op het kasteel verscheen, was hij aan een ruw blok marmer gelijk, dat ik tot een altaar des Heeren bearbeiten wilde; maar gij hebt het tot een' zwijnentrog gevormd. Hij was als vloeijend metaal, dat ik tot een der zeven kandelaren des tempels gegoten zou hebben, maar onder uwe handen tot eene klinkende schel is geworden. Zoo dus de boom bittere vruchten voortbrengt, wijt het u zelve, die hem geplant, geënt en bevochtigd hebt.»

« Dat is derhalve zijne misdaad, getrouw te zijn gebleven aan zijn geloof. Daarom zoekt gij zijn verderf en het uwe. »

« Dat hij zijne dwalingen afzwere en ik zal alles vergeten; zelfs het bloed dat hij vergoten heeft. »

« Gij weet zeer goed dat gij iets onmogelijks vordert. »

« Dat dan de wille des Hemels geschiede! Binnen een uur vangt de storm aan. »

Het onderhoud werd afgebroken door de komst van eenige onderbevelhebbers der bende van **RENAUD**. Een hunner, de ons bekende **GONTRAN DE MONSUPT**, naderde den baron, als belast om het woord te voeren.

« Hoofdman, » sprak hij stout, « ziet gij de wolken wel die boven ons zamenpakken en door andere, even dreigende, worden gevolgd? De hemel is zoo donker als of het monniken regenen moet. Zoudt gij

niet met mij van meening zijn , dat de getrouwe dienaars des Heeren , die gij aanvoert , zich beter bevinden zouden achter gindsche muren , dan in de vallei , die , misschien , binnen een uur geheel overstroomd zal zijn ? »

« Het uitstel dat ik aan de belegerden toegestaan heb is nog niet verstreken , » antwoordde RENAUD.

« Hoe ! » riep de bandiet uit. « Op den middag hebt gij uwen bode derwaarts gezonden en zestig minuten uitstel verleend — dat naar mijn inzien negen en vijftig minuten te veel is. — Zie eens op de torenklok , en gij zult bevinden dat het thans half drie is. »

RENAUD zag naar de wijzerplaat, en overtuigde zich dat GONTRAN waarheid sprak. « Ja , » zoo dacht hij , « de wijzer gaat voort, zonder eenige hindernis, door eene onzichtbare hand geleid en zonder bekommering over de toekomst. Wij redelijke en vrije schepselen, gelijk wij ons inbeelden, twisten aanhoudend met onzen maker, en aarzelen om voort te gaan bij de minste verhindering die op onzen weg zich voordoet... Reeds twee en een half uur geleden ! Hoeveel spoed heeft die wijzer gemaakt ! »

« Zijt gij bereid het teeken tot den aanval te geven ? » vroeg de fortuinzoeker kort , de overpeinzing van RENAUD afbrekende.

« Nog een oogenblik , » antwoordde RENAUD.

« Waarom niet op staanden voet , hoofdman ? Of wilt gij wachten tot de regen neerstort ? Ik zeg u dat de papisten ons zullen bescotten , indien wij altijd tot uitstel geneigd zijn. »

« Gij hebt gelijk , GONTRAN , » antwoordde RENAUD,

door de laatste woorden van GONTRAN getroffen. « De storm moet terstond aanvangen. Hebt gij alles in gereedheid doen brengen? Doe de vergadering slaan en onze lieden aantreden.»

De vrouwe DE MONTMAUR had deze zamenspraak aangehoord, zonder haar af te breken. Een oogenblik hadden RENAUD's gelaatstrekken hare hoop aangewakkerd. Doch toen zij zijne laatste woorden vernomen had, viel zij aan zijne voeten neder, hem smeevende zijn bevel te herroepen. De meerderheid der calvinistische bende wendde de oogen af van de eerwaardige grijze moeder, op de koude aarde voor haren zoon neergeknielt; verbaasdheid en nieuwsgierigheid hielden hen aan de plaats geboeid. Niet zonder aandoening hoorden zij de bede dier moeder en wischten van hunne grijzende oogleden de tranen weg, die de herinnering aan hunne jeugd vloeijen deed.

« Neen, RENAUD, » sprak zij. « Gij zult de misdaad niet begaan die gij voorhebt, maar door de godsdienst zoo wel als door de natuur gewraakt wordt; die engelen en menschen moet doen huiveren en alleen duivelen kan verheugen. Gij misbruikt het evangelie, indien gij er haat en wraakzucht uit geleerd hebt. Vroeger bewonderde ik uwe christelijke deugd, hoe diep uwe dwalingen mij bedroefden. Maar gij luistert niet naar mij, RENAUD. Heb medelijden, mijn zoon, met uwe moeder, opdat zij den buik die u gedragen, de borsten die u gezoogd hebben niet vervloeke. »

De smeekstem der vrouwe DE MONTMAUR werd in

dit oogenblik overstemt door het geluid der trom.

« Naar de muren! » beval **RENAUD** den zijnen, die nog in den tuin waren achtergebleven. « En gij, mevrouw, » zoo vervolgde hij, zich tot zijne moeder wendende, « dewijl gij niet verkiest naar *Romans* te trekken, zoo blijf hier. Die straf zendt de hemel u toe, ter oorzaak uwer volharding in de afgoderij. »

« Zwijg, lasteraar! » riep de baronesse uit, verontwaardigd door die woorden. « Niet de hemel maar de hel voert u aan. Wat spreekt gij van godsdienst, wiens oogen schitteren, wiens stem bezielde is door gramschap, wiens gemoed door aardse driften wordt bewogen. »

« Moeder, ik zocht nooit iets anders dan de eere Gods. »

« Nogmaals zwijg; want ik zeg u dat gij lastertaal spreekt. Ik lees in uwe ziel als in een geopend boek, en zie er in, dat niets dan broederhaat u thans aandrijft. »

« **DAVID** beminde **ABSALON**, moeder, » zeide **RENAUD**, « en toch trok hij tegen hem op. De aartsvader **ABRAHAM** beminde zijnen zoon, en toch trok hij met hem naar het gebergte, bereid zijnde hem Gode te offeren. In den tijd dien wij beleven behoort niemand zich zelve toe, maar den gestrengen meester, die ons in zijne hand houdt, gelijk den dorscher den dorschvlegel; zoo dat hij, zonder uitzondering, alle halmen treffen moet die de dorschvloer bedekken. Vloek zou hem treffen, die zich zou vermeten een' enkelen halm te verschoonen; maar

ook vloek zou over hem komen, die in den man met het kleed der zonde, met het bloed der geslachte regtvaardigen bedekt, eenen broeder wilde zien. »

« Staak die huichelarij, » zoo viel de baronesse hem in de rede. « Al misleidt gij u zelve, daarom zult gij mij niet misleiden. De valk die zich in des jagers net liet vangen, en zijn nest op de rots tegen eene enge kooi moest verruilen, wordt wel eens, onder de kap, tot eenen togt in de vrije lucht losgelaten, doch het geluid der schellen aan zijne sporen wijst den weg aan dien hij neemt. Even zoo is het met u gelegen; hoe hooger gij stijgt op uwe prophetische vleugelen, hoe sterker het geluid der schellen is, door satan aan uwe voeten gehecht, als een onbedrieglijk kenmerk. Vroeger hield ik u altijd voor een opregt, hoezeer dwalend Christen; maar, LUTHER en CALVYN, en de krijgslieden die mij hooren, mogen het mij vergeven, gij zijt geen Christen; ja, heidenen zouden u uit hunne tempels weren. »

« Gij weet niet wat gij zegt, moeder, » zoo viel RENAUD haar in de rede. « Zwijg dus, bid ik u. »

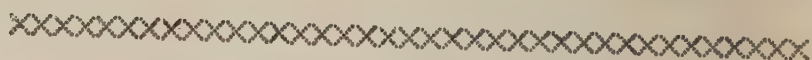
« Neen, » zoo ging de burgvrouw voort, « gij zult mij ten einde toe aanhooren. De dweeperij, — zoo die ooit eene rede is ter verontschuldiging, — verschoont uwe handelingen niet meer. Het vuur der dweeperij, dat vroeger u verteerde, is uitgedoofd, na alle edele beginselen, door den hemel in uwe ziel uitgestort, verslonden te hebben; het heeft slechts asch en dikken rook nagelaten, die uwe oogen

verblindt en u belet te zien werwaarts gij uwe schreden rigt. Doch ik zal die blindheid opheffen en u een' blik doen slaan in uw binnenste, u hoorbaar toeroepende: RENAUD gij zijt geen Christen meer; want gij haat uwen broeder.»

«Mannen!» beval RENAUD aan de zijnen, «knevelt deze vrouw aan handen en voeten; sluit haar in ginsche woning op, die zij niet verlaten mag vóór alles volbragt is.»

Maar in stede van dit gruwzaam bevel te volvoeren, openden de krijgslieden hunne gelederen en eerbiedigden het vertrek der baronesse. RENAUD wilde haar volgen, doch vond den weg door de zijnen versperd: de hoplieden door RENAUD aangeworven sedert zijne nederlaag in de vallei van *Esclou*, waren, hem volgende, niet ingelicht werwaarts den togt gaan zou. Wel hadden zij, gedurende den morgen, vernomen dat zij voor het kasteel *de Montmaur* gelegerd waren, doch zij wisten niet dat de belegerden aangevoerd werden door des barons broeder, GASPARD, en verbeeldten zich dat hun aanvoerder mede daar onkundig van was. Zij geloofden dat het katholieke opperhoofd, door hen sinds den voorgaanden dag vervolgd, op zijnen weg een onbezet kasteel vindende, zich daarin geworpen had, en vonden avontuurlijk genoeg dat RENAUD zijn eigen slot belegeren moest. Het tooneel door hen bijgewoond had die dwaling verdreven; en vele gaven luide hun ongenoegen te kennen, gewikkeld te zijn geworden in eene misdadige onderneming, zonder daar kennis van te dragen, zeggende den baron te zullen verlaten zoo

hij zijnen toeleeg niet liet varen. Zij volvoerden kort daarop dat voornemen, bij **RENAUD** achterlatende **GONTRAN DE MONSUPT** en dergelijke vrijbuiters.



Acht en Vijftigste Hoofdstuk.

DE VINGER GODS.

Gedurende het geen zoo even verhaald is voorviel, bevond de baronesse zich op den terugweg naar het kasteel. **GASPARD** wachtte haar aan de valbrug op, en bespeurde reeds van verre aan haar bedrukt ge-
laat dat zij kwade tijding overbragt, hoewel zij, in weerwil harer jaren en van de smart die haar drukte, met vasten tred voort ging.

« Bemint gij mij, mijn zoon? » vroeg zij aan **GASPARD**, zoodra zij hem genaderd was.

« Kunt gij daar aan twijfelen, moeder, » antwoordde de jongman.

« Ik moet mij meer duidelijk uitdrukken: bemint gij mij meer dan uwe eigen driften en neigingen? »

« Moeder, » vervolgde **GASPARD**, « niets zal mij te moeilijk zijn, als het u bewijzen kan hoe dierbaar gij mij zijt. »

« Daar zal ik de proef van nemen ; en zoo gij doet wat ik begeer , zal de hemel zijne zegeningen over u uitstorten. »

« Spreek moeder. »

« Gij moet de voorwaarden door **RENAUD** u voorgesteld aannemen. Nog is het tijd , werp uwe wapenen weg en geef u over. »

« Moeder , gij vergt eene lafhartigheid. »

« Neen , mijn zoon , » vervolgde de baronesse , « wat ik van u vorder eischt moed ; en ik weet dat gij moed bezit. Leg uwe wapenen en rusting af , ruk de vederen van uwen helm en daal af in het dal , om uwen broeder te ontmoeten. Zoodra gij hem genaderd zijt moet gij uwe knie voor hem buigen ; uwe knie buigen , zeg ik , als iemand die genade afsmeekt... kom , haast u , want het uur is gekomen waarin gij toonen zult moed te bezitten en geen lafaard te zijn... Gij weent mijn zoon... dat is een goed voorteeken **GASPARD**... kom nog eene eenige overwinning op u zelve , en de engelen zullen over u juichen. »

« Moeder ! moeder ! » riep **GASPARD** van aandoening bevende , « wel moet ik u liefhebben... » Hij wierp de vederen van zijnen helm in den wind.

De baronesse beschouwden haren zoon met moederlijken hoogmoed , onderwijl hij zijne wapenrusting aflegde , en moedigde hem door teedere woorden aan. Toen hij zijn' degen aangegrepen en ter helft uit de schede getrokken had , stond hij eensklaps stil , en sprak :

« Moeder , moeder , verder gaan kan ik nu noch immer. »

«Ik smeeek het u, GASPARD. Leer dezen hugenooten wat een Christen vermag; want dat weten zij niet... Leer aan RENAUD wat een zoon, wat een broeder is; want dat heeft de ongelukkige vergeten... Moed gevat, geliefde mijns harte... wel hebt gij uw bloed voor de kerk vergoten; doch een offer als ik u vraag schat zij nog hooger... Vrees niets; ik zal met u gaan en met u nederknielen; ja met u sterven, als het zijn moet.»

GASPARD stond op het punt om gehoor te geven aan de smeeking zijner moeder, toen het geluid van trom en trompet eensklaps de kinderlijke stem in zijn binnenste tot zwijgen bragt, en een naar buiten geworpen blik hem RENAUD deed ontdekken, in aantogt naar het kasteel. Die ontdekking besliste: hij beurde zijne moeder op, droeg haar in het kasteel, en sloot de deur van het vertrek waarin hij haar neergelegd had, zich wegspoedende ter verdediging van het slot.

«Hemelsche Vader!» smeekte de baronesse, zich naar een venster begevende om haren zoon terug te roepen, doch hem niet bespeurende. «Hemelsche Vader, die de winden en de wolken bestuurt, ook het hart des menschen kunt gij buigen naar uwen wil. Gij hebt het lam gehoorzaam gemaakt aan de stem van deszelfs moeder, en zelfs den leeuwenwelpen die eigenschap ingeplant. De sneeuwval ontziet de hut der weduwe als gij het beveelt; ja de gansche natuur gehoorzaamt u; maar de mensch, zoo zeer begunstigd boven alle andere schepselen, wederstaat u. Ach! ontnem hem uwe gaven. Maak hem ge-

voelloos als marmer , en tot slaaf eener ingeschapen aandrifft. Ontruk hem de rede , die lichtende fakkel , doch in zijne hand eene verwoestende toorts. Boei zijne vrijheid , die hij misbruikt. Ja dat alle uwe weldaden hem verlaten ; want hij heeft ze tegen u en tegen zich zelve gekeerd. Het kind ADAMS is het ellendigste der schepselen geworden. »

Zij bleef, in gedachte verzonken , voor het venster staan , de hand gesteund aan een van deszelfs ijzeren tralien , en de oogen naar de wolken gericht.

De kamer waarin de baronesse opgesloten was , gaf uitzigt naar het westen , over de steilste helling van den slotberg , alwaar binnen de borstwering , zoo als zij aan het glinsteren hunner wapenen bespeurde , schildwachten geplaatst waren. Het nakend onweder was op het punt van uit te barsten. Twee winden , lijnregt tegen elkander aangevoerd , streden om de overwinning en deden de vallei weergalmen van hun geluid ; ja drongen , tusschen beide , in de holle en verlaten gangen des kasteels door , brullende als twee verwoede vijanden , die elkander zoeken om te brengen. De honden huilden ; het vee loeide ; deuren en vensters sloegen met geweld open en toe , en de weerhanen op het dak krasten aanhoudend.

De baronesse was in dien staat van gevoelloosheid vervallen , die op hevige aandoeningen volgt. Haar uiterlijk voorkomen beschouwende , zou men gezegd hebben dat haar niets buitengewoons overkomen was. Met onverschilligheid hoorde zij het huilen der elementen , en volgde werktuigelijk met hare blikken het heen en weer stappen der schildwachters. Na

eenige oogenblikken, evenwel, scheen hare aandacht geboeid te worden door de beschouwing van het vooruitspringende werk, waar vroeger, toen het bij den arbeid tot herstelling was ingestort, het leven harer beide zonen werd bedreigd, maar ook een tooneel aanschouwd had van alles opofferende broederliefde; waar GASPARD zijn leven prijs wilde geven, om dat van RENAUD te redden, en RENAUD het zijne gereed was op te offeren, om dat van GASPARD niet aan gevaar bloot te stellen. Nog was de wilde pruimenboom zichtbaar, die getuige was geweest van dien edelmoe-digen strijd, en thans zijne bloeiende takken boven den afgrond uitspreidde.

«Helaas!» riep zij uit, «waarom is toen hun voet niet uitgegleden, de tak niet los gescheurd, die hen steunde. Zij zouden dan elkander omarmende gestorven zijn. Zij zouden in hetzelfde graf rusten en ik den dag kunnen zegenen, waarop ik moeder werd.

Een traan welde in haar oog en besproeide hare wangen.... Nog weende zij, toen een geluid, aan dat van den bliksem gelijk, gehoord en het kasteel tot in zijne grondvesten geschokt werd. De baronesse sidderde, hare tranen hielden op te vloeijen en een koud zweet bedekte haar gelaat. Spoedig werd een tweede schok vernomen, nog heviger dan de eerste; zoodat alle glasruiten verbroken werden. Zij vloog naar de deur, doch vond die gesloten; zij riep om hulp door de vensters, doch de huilende winden verdoofden hare stem. Daarbij waren alle bedienden uit het slot geweken, hetzij tot ontvlugting van 't gevaar, hetzij ter verdediging van den slotwallen. Door het

schutgevaarte verbijsterd, vloog zij als waanzinnig door het vertrek, te vergeefs pogende de deur te openen of uit hare hengsels te tillen, of de wanden voor hare zwakke pogingen te doen wijken. Zij verscheurde hare nagels en verwondde hare handen tot bloedens toe.

De lezer zal ons wel van de beschrijving der zielsaandoeningen willen verschoonen, waaraan de ongelukkige moeder in deze oogenblikken ter prooi was. Met weerzin zou onze pen pogen te schetsen wat het verstand naauwelijks vatten kan, en het menschelijk hart niet zou kunnen gevoelen zonder te breken. Ook zullen wij geene uitvoerige beschrijving geven van den voortgang der belegering des kasteels, noch van het broedergevecht dat op deszelfs muren voorviel. Zulk een tafereel, zou zeker het dichtvuur aanblazen der schrijvers van de nieuwere school, die in hunne tooneelstukken zoo gaarne een schavot opgericht zien, en door naauwkeurige beschrijving der stuiptrekkingen van stervenden het gebied der kunst meenen uit te breiden. Wel verre van aanspraak te maken op die hoogere vlugt, erkennen wij, in alle nederigheid, menigmaal de pen neergelegd te hebben onder het neerschrijven van de laatste voorvallen in dit hoofdstuk vervat. Wij werden door de vrees voor overschrijden der grenzen weerhouden, binnen welke eenige bezadigde schrijvers zich bij voortduring beperken; zwak genoeg zijnde voor de plak hunner leermeesters te vreezen, als of zij nog op de schoolbank gezeten waren; ja, wij verrassen ons zelven menigmaal, in HORATIUS lezende, dat wij zijne voorschriften in over-

eenstemming vinden met den goeden smaak en het gezond verstand.

De oude treurspeldichters, na den toeschouwer tot de ontkenning geleid, en ieder tooneel beschreven te hebben dat indrukken nalaten of aandoeningen verwekken kon, werden afgeschrikt van de voorstelling der moordtooneelen die hunne treurspelen hadden behooren te besluiten. Om evenwel den toeschouwer niet in onzekerheid te laten omtrent het lot hunner helden en heldinnen, vonden zij den vertrouweling uit, die op het tooneel verhalen kwam wat achter het gordijn was voorgevallen. Doch daar wij, als romanschrijvers, van dat hulpmiddel verstoken zijn, zien wij ons verplicht de aanvulling van het bedoelde gedeelte der voorvallen aan den lezer over te laten. Niet te min willen wij zijne verbeeldingskracht te hulp komen door de mededeeling dat **RENAUD** en **GASPARD** des anderen daags onder de dooden gevonden werden. Uit hunne wonden en de ligging hunner lijken was duidelijk op te maken, dat zij strijdende waren gestorven, en elkanderen hadden doorstoken.

Hunne ontmoeting had in de vertrekken van **RENAUD** plaats gehad, en de afbeelding huns vaders was door hun bloed bespat.

Het kasteel was half vernield door de vlam, naar sommiger zeggen door het vuur des hemels ontstoken; naar het zeggen van andere door de hand der vrijbuiters die het innamen. Ook de vertrekken van **RENAUD** hadden zwaar geleden door den brand; doch de vloer, waarop de lijken der broeders uitgestrekt waren, was verschoond gebleven, als of zelfs het element des

vuurs met afgrijzen ware terug getreden voor het schouwtooneel der gruwelijke misdaad tegen de wetten der natuur.

GENEST en PASCHALE voerde de baronesse stervende naar het slot van *Beausejour*.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Negen en Vijftigste Hoofdstuk.

DE ORKAAN.

De baron DES ADRETS had *Romans* reeds verlaten toen AYMÉ aldaar terugkeerde met het antwoord des hertogs DE NEMOURS. De kolonel generaal had de lucht gekregen van den toegang door CRUSSOL en MONTEBRUN beraamd, en zich met overhaasting in eene welversterkte plaats, te midden eener getrouwe bezetting, geworpen. Eerst na verloop van twee dagen kon AYMÉ hem des prinsen woorden aldaar overbrengen, inhoudende dat hij de zamenkomst door den baron voorgeslagen aannam, en hem van 's konings gunst verzekering gaf.

Die toezegging van hooge gunst deed DES ADRETS glimlagchen, en meesmuilende zeggen: «ongelukkig hij die op eens anders gunst moet steunen; want zij kan hem ontbreken juist als hij zij noodig heeft. Ik voor mij heb nimmer een' anderen beschermheer

gezocht dan mijn degen; en die heeft mij in den nood, nimmer verlegen gelaten. Daarom zal ik bij voortdurend op hem steunen, en niet op de toezegging van hovelingen.»

Na dezen half verstaanbaar uitgesproken uitval, bedankte de baron AYMÉ, hem noodigende eenige dagen te *Sint Vallier* door te brengen; 'tgeen hij, onder voorwendsel van dringende bezigheden, beleefdelijk afwees, half in bewondering en half met afkeer een opperhoofd verlatende, die de schrik was van zoo vele provincien en wiens afval den ondergang bewerken zou van eene partij die met hem sterk en zegevierende was. Na zijn paard eenige uren te hebben doen uitrusten toog AYMÉ op weg, niettegenstaande de vertogen van zijnen waard, die beweerde dat het niet geraten was in den donkeren avond eene veilige herberg te verlaten. Het voornemen van onzen held was zich bij zijne bende te vervoegen, die hij veertien dagen geleden in *Oppe-Provence* verlaten had. Hij rigtte zijnen togt naar het zuiden, de *Rhône* volgende, zonder eenig menschelijk wezen te ontmoeten of te ontdekken, buiten een persoon die het voorkomen had van een' marskramer, en denzelfden weg volgde die hij ingeslagen had.

De overpeinzingen die AYMÉ bezig hielden, waren even somber en treurig als de hemel boven hem. Sedert zijn laatste onderhoud met de jonkvrouw DE SASSENAGE, had hij, als het ware, van het geluk waar ieder mensch aanspraak op maken mag, afstand gedaan. Het berouwde hem niet, dat hij afgezien had van het erfdeel zijner vaders, en de oude baronesse

zoo wel als GASPARD behoed te hebben voor de smart, die de ontdekking der misdaad van JEAN DE MONTMAUR hun zou veroorzaakt hebben; maar nu hij dat offer gebragt had, kon hij zich niet onthouden zijn lot te beklagen, dat reeds in de kindschheid hem zijne ouders ontrukkt, later in het erfgoed zijner vaderen gevoerd, en een blijvend leedwezen van daar had doen medevoeren.

Wij zullen onzen held niet verdedigen tegen het verwijt, dat hem door sommige strenge zedemeesters gedaan kan worden, van namelijk slechts in den aanvang met overleg en wijsheid gehandeld te hebben, om spoedig daarna onder de heerschappij eener harts-togt te vervallen, welke de wijsgeeren in hunne geschriften afkeuren, en door een hunner, die haar van nabij kende, op zijnen ouden dag, wordt beschreven als alleen over werkelooze zielen heerschappij kunnende verkrijgen. Doch onze lezeressen zullen, ook zonder die verdediging, gereedelijk in AYMÉ verontschuldigen, dat de enkele gedachte aan de klove die hem spoedig en voor altijd van BLANCHE scheiden zou, zijne tranen vloeijen, en zijn oog op de kloosters langs zijnen weg gelegen, met dezelfde gewaarwording rusten deed, waarmede de zeeman, na den storm, eene veilige haven beschouwt. AYMÉ verkeerde in dien onaangename toestand, waarin de toekomst zich van de begoocheling ontdaan voordoet, die haar anders omgeeft, en ook in de borst van den ongelukkigsten hoop doet ontspruiten.

Het onweder door den waard voorspeld, naderde intusschen meer en meer. Reeds waren de kruinen

der *Alpen* in dikke nevelen gehuld, en de vlakke tusschen de *Isère* en *Valence* als met een donker gewelf overtogen, waaruit van tijd tot tijd bliksemstralen neerschoten, door het rollen van den donder opgevolgd. Een ligte wind bewoog de wilgen en het riet van den oever der *Rhône*; de zwaluwen gierden dicht langs de aarde, en de roofvogels spoedden zich noordwaarts, met angstig geluid. AYMÉ zag rond of hij nergens eene schuilplaats kon ontdekken; doch bespeurde, zoo ver zijn oog reikte, geene menschenlijke woning, noch eenige beschutting. Het eenige menschelijke wezen dat hij ontwaar werd, was de marskramer van wien wij reeds gesproken hebben, die wel met vasten tred voortstapte, doch niet genegen scheen den ruiters in te halen; zoo dat deze zijn paard begon aan te sporen, in de hoop eene der hutten te zullen aantreffen, welke hier en daar in de nabijheid gevonden werden, als eene beschutting voor hen die de rivier bevoeren. Doch het onweder barstte spoedig in volle woede los; de regen, met hagel vermengd, viel in stroomen neder; de donder rommelde aanhoudend en de bliksemstralen volgden elkander zoo snel op, dat het daglicht scheen terug gekeerd. In weerwil dat AYMÉ een geoefend ruiters en onbevreesd was, kon hij zijn paard ter naauwernood meester blijven, en wij weten niet wat er van hem geworden zou zijn, zoo hij niet, bij het bliksemlicht, een huis van armoedig aanzien had ontdekt, met de woorden: *in het kriecken van den dag*, op het uithangbord. AYMÉ steeg af, en overtuigde zich, doordien er licht scheen tusschen de retsen in de deur,

dat het huis bewoond was. Hij klopte terstond aan op deze welkome ontdekking, doch kreeg niet spoedig gehoor. Eerst op een tweede sterker aankloppen ging de deur open, en vertoonde zich aan zijn oog een man van kleine gestalte, in wien hij den veerman van *Confolens* meende te herkennen, die hem, nu zes maanden geleden, het blinde muildier had in gebruik gegeven. De veerman hield in zijne eene hand eene brandende lamp, en beschermde haar met de andere voor den wind.

Onze lezers zullen waarschijnlijk den veerman, uit ons eerste hoofdstuk niet vergeten hebben, die bovendien nog menigmaal in ons verhaal voorkomt; een eigenzinnig en dwarsdrijvend grijsaard, altijd genegen tot afkeuring; maar dan ook weten, dat gewetenswroeging over eene bedrevene misdaad, evenzeer als de overhelling van zijnen gemoedsaard, daarvan de oorzaak was.

Toen hij AYMÉ VERD bij het licht zijner lamp onderkende, doorliep eene rilling hem van top tot teen. Zijne gelijkenis op PONCE IV was in dit oogenblik zoo sterk, dat zij den medepligtige van den graaf DE SASSENAGE geheel van zijn stuk bragt.

« Treed binnen, » sprak hij verdrietig. « Treed binnen, gezelschap mijner nachtwaken en van mijne dagen. Op dezen dag zijt gij mij nog niet verschenen, en ik hoopte reeds dat ik van uwe verschijning ontslagen zou zijn. Ik verwachtte niet dat de schimmen in zulk een onweer zich op weg zouden begeven, en heb reeds genoeg aan het geweld dat zij daarboven maken; aan hunne verwoede donderslagen, die mij schok-

ken alsof de bazuinen van het jongste gerigt klonken.»

AYMÉ volgde den veerman in zijne armoedige woning, na zijn paard bezorgd te hebben, onder een ellendig afdak, dat tot stal diende.

«Zet u op de bank neder,» vervolgde de veerman, zijne lamp op de tafel neerzettende. «Gij schijnt even weinig het slechte weêr te ontzien, als mijne huisvrouw in haren tijd, wanneer er eene danspartij was te *Confolens*, *Sint Just* of elders. Zij wierp een doek over haar hoofd; schortte haar kleed op en toog op weg, in spijt van den regen, den donder en bliksem. Ja, zij zou de *Rhône* doorwaad hebben, als zij aan den anderen oever eene vedel of zakpijp had hooren spelen.»

BRUNO verviel na deze toespraak in volkomen stilzwijgen, als of hij sliep; en AYMÉ, te vergeefs gewacht hebbende of zijn gastheer het woord tot hem zou rigten, brak eindelijk, het stilzwijgen af, vragende of hij hem nachtverblijf kon geven.

De veerman zag op, als iemand die uit een' droom ontwaakt, en vroeg:

«Wie sprak daar? zijt.gij het? wat wilt gij? Een nachtverblijf? Gij wilt mij bespotten, wetende dat ik het u niet weigeren kan, die ter aller ure bij mij intreedt, al is de deur gesloten; die u bij mijn nachtleger neêrzet, als gij het goed vindt. Heb ik uwe klaagtoonen niet geheele nachten moeten aanhooren zonder u te kunnen verdrijven. Ja zijt gij niet bij mij gebleven ook na den dageraad, als andere geesten reeds de vlugt hadden genomen voor het daglicht? Hemel! JEANNE vroeg mij even zoo:

« « Wilt gij dat ik het feest te *Sint Just* bezoek ; wilt gij dat ik een' bruinen halskraag koop? » » Maar of ik ja of neen antwoordde , toch was zij de eerste op de groene weide , en haar halskraag ruischte als de damasten kap eener non , of ik in den koop had toegestemd of dien geweigerd. Doch met haar was het iets anders. Als ik slecht gehumeurd was , kon ik den bezemsteel gebruiken , en haar luchtiger doen springen dan zij deed op de maat der vedels of zakpijpen ; terwijl gij , of ik zwijg of gramstorig worde en mijne stem verhef , doof blijft als een doode , en mijn gast als ik u het heilige kruis achterna wensch te geven. Zoo ik de eenige schuldige ware , zou ik mij getroosten geen oogenblik rust of verademing van u te genieten ; maar nog anderen dan ik hebben de handen uitgestoken en toegeslagen. Verlaat mij , om in het graf weder te keeren , dat gij niet had behooren te verlaten ; of , zoo gij volstrekt op aarde moet ronddolen , wel bezoek dan ook de andere.... Zet u bij hun nachtleger neer ; toon hun uwe wonden , en sterf honderdmaal onder hun oog ! Waarom kwelt gij mij en laat de anderen met vrede ? Of zijn de geesten in hetzelfde oogenblik op meer dan eene plaats tegenwoordig , gelijk de godheid , die hen doet verrijzen uit het graf? »

« Bij den hemel ! » dacht AYMÉ , « als deze man niet waanzinnig is , dan moet hij een misdadiger zijn. Heidaar , veerman ! » vervolgde hij verstaanbaar , « zie mij eens bedaard aan en zoek uw verstand terug. Ik ben geen geest en stel dus geen belang in uwe droomerijen. Ontvangt gij op zulk eene wijs de reizigers ?

Wijs mij een nachtleger aan; want ik ben druipnat en verlang naar eene goede slaapstede.»

De stem van AYMÉ deed BRUNO huiveren. Hij sloeg zijne oogen op den jongman, doch scheen nog te aarzelen.

«Wie zijt gij, messire?» vroeg hij met ontstelde stem. «Wat zoekt gij hier? zeg mij, in 's hemels naam wat gij hier zoekt; welken naam gij voert; wie u als moeder opgekweekt heeft; wie u ten vader is geweest?»

Onze held, door deze vragen verrast, meende echter zijn antwoord niet schuldig te moeten blijven, en antwoordde: dat hij de zoon was van een' edelman wonende in de streek van *Valgodemar*, en genaamd was, AYMÉ VERD DE CHAMBÉON.»

«In dat geval,» vervolgde BRUNO, «zijt gij in het gebergte geboren en de zoon van een' edelman der *Alpen*?»

«Zoo als gij zegt, meester veerman,» antwoordde AYMÉ, die, gelijk den lezer bekend is, voorgenomen had het geheim zijner geboorte te verzwijgen.

Op dat antwoord zonk des veermans hoofd op zijne borst; en eene andere lamp ontstekende aan die welke op de tafel brandende stond, geleidde hij onzen held naar een aangrenzend vertrek, onder het mompelen van verontschuldiging wegens de wijze waarop hij zijnen gast ontvangen had. AYMÉ vond wel iets vreemds in het gedrag van den veerman, maar in de toenmalige omstandigheden had het niets bijzonders in, menschen te ontmoeten wier geestvermogens gekrenkt waren. Na menige gissing over de ontmoeting sliep hij gerust in.

Bestigste Hoofdstuk.

DE VRUCHT VALT NIET VER VAN DEN STAM.

BRUNO was hevig geschokt geworden door het voorval dat wij beschreven hebben. Wel zette hij zich weer neder, afleiding zoekende in het boek waarin hij begonnen was te lezen; maar zijne zenuwen waren dermate aangedaan, en zijne gedachte al te verstrooid, dan dat hij tot eenige rustige bezigheid geschikt zou zijn geweest. Hij sloot derhalve zijn boek, en trad naar zijn venster, dat op de *Rhône* uitzigt gaf. Het onweder had deszelfs hoogste woede bereikt; de donderslagen deden zijne woning schudden, terwijl de bliksemstralen het geolied papier verlichtten, dat de plaats verving van vensterruiten.

«Hoe groot is zijne gelijkenis op hem,» sprak hij in zich zelve. «Dezelfde gelaatstrekken; hetzelfde somber uitzigt; dezelfde rijzige en fiere gestalte. Als het kind nog leeft, kon het wel zijn dat het thans onder mijn dak vernacht.»

Dat denkbeeld bleef in de hersenen van BRUNO woelen.

«Doch waarom mij aldus gekweld,» vervolgde hij: «Wie kan den waterdruppel onderscheiden die in de rivier gevallen is. Wie den trekvogel die ons net is ontkomen?»

De veerman streek zich over het voorhoofd, en

luisterde naar het geraas dat het onweder voortbragt.

« Hoe is het mogelijk dat ik thans beef? » vroeg hij zich zelve af. « Heb ik de hugenooten mijn huis niet zien overweldigen en de koord gereed maken om mij op te hangen, zonder eenige vrees te verraden? Staat niet mijn huis nacht en dag open voor dieven en moordenaars? en toch, telkens als dit raam verlicht wordt door den bliksem, ril ik als een blad. »

Misschien dat de stem van het geweten die vragen beantwoordde; want BRUNO zweeg en loosde een' zwaren zucht. Daarna trad hij naar de deur, en die geopend hebbende, zag hij het nederstorten van den regen.

« Arme PHILIBERT, » sprak hij weder tot zich zelve. « Ik zou er niets tegen hebben zoo hij onder mijn dak gerust sliep. Het is niet aangenaam onder den blooten hemel in zulk een weêr, en de hemel weet of hij in dit oogenblik wel een onderkomen heeft. »

Eensklaps luisterde hij meer scherp toe; want hij meende in de verte een geluid vernomen te hebben, dat met de stem zijns zoons overeenkomst had.

« Vader, vader! » herhaalde die stem. « Hier ben ik. Het verheugt mij dat gij aan mij denkt, en dus het spreekwoord onwaar maakt: uit het oog, uit het hart. Gij zijt een braaf man, en niet zoo gram als gij schijnt. »

« Zijt gij het, landlooper! galgenaas! » riep BRUNO, die zich een oogenblik aan de opwelling van ouderlijke genegenheid had overgegeven, doch zijn' ouden wrok en gramschap voelde herleven, toen hij zijn'

zoon heelhuids voor zich zag , « wat zwerft gij rondom mijn huis , als een vos rondom een hoederhok ? Moet ik u met stokslagen in huis drijven ? »

« Bedaar , bedaar in 's hemels naam ! » vervolgde PHILIBERT , « of acht gij noodig om mijne terugkomst als met klokgelui te vieren ? Antwoord mij liever op zachten toon , zoo als de verliefden bezigen : Is de jongman reeds ingeslapen ? »

« Welke jongman ? »

« De reiziger , die eenige minuten vroeger bij u is aangeland. »

« Wat gaat u dien jongman aan , vagebond ? voor hem heb ik een nachtleger gespreid , waarop hij reeds te rusten ligt , maar voor u zou ik bijna geneigd zijn mijne deur te sluiten ; gij kondet dan in het moeras overnachten en het landloopen afleeren. »

Voor dat BRUNO zijne bedreiging ten uitvoer kon brengen , zoo hij al daaraan dacht , was PHILIBERT in huis geslopen , en , zijnen knapzak afgeworpen hebbende , reeds bezig zijne kleederen uit te wringen . Daarna zette hij zich neder , verzekerd dat het onderhoud door zijnen vader met verwijtingen en klagten wegens zijn slecht gedrag zou aangevangen worden . En zoo gebeurde het ook ; want de veerman , na zijne deur gesloten te hebben , begon aldus :

« Loop heen , slechte knaap , loop heen . Nimmer hebt gij uwen voet over mijnen drempel gezet , dan om mij verdriet aan te kondigen , als een ongeluksvogel . Wat komt gij nu zoeken ? Zeker mijn laatste geldstuk ? Gij kleedt mij tot op het hemd uit , om uwe boevenstukken goed te maken . Wacht ten minste

tot ik den adem uitgeblazen heb; en dat zal niet lang meer duren, vagebond.»

«Vader,» zeide PHILIBERT, «grom zoo veel gij wilt, maar spreek in 's hemels naam zoo luid niet.»

«O, die kinderen!» vervolgde BRUNO, luide sprekende. «Geef u duizend zorgen om ze groot te brengen; treur als zij ziek zijn; geef uw bloed om ze genoeg te doen; alles te vergeefs. Als zij meenen op eigen wieken te kunnen drijven verlaten zij u, en gij ziet hen niet terug of zij moeten in verlegenheid geraakt zijn en u noodig hebben. Zijn zij vergenoegd en vrolijk, dan zien anderen hen lagchen; zitten zij bij de wijnkan, dan klinken zij met anderen, en 't is al veel zoo zij zich herinneren, dat zij ouders hebben. Maar hebben zij geen' penning meer op zak; zijn hunne schoenen versleten, en wil geen waard hun meer borgen, dan komt eensklaps hun geheugen terug, en berooid, als bedelaars, slaan zij den weg in naar het ouderlijke huis. Zwijg, vergiftige tong!» snaauwde BRUNO, toen hij zag dat PHILIBERT den mond wilde openen, «zwijg, zeg ik u. De hemel moge u straffen, dat gij mij in mijnen ouderdom alleen gelaten hebt, om met landloopers en slecht vrouwvolk rond te trekken.»

«Neem u in acht, vader. Gij gaat te ver, en het zal u berouwen zoo onberaden gesproken te hebben.»

«Neen,» zoo ging BRUNO voort, in weerwil van die vermaning, «indien gij bij mij gebleven waart, zou mijn verdriet niet half zoo drukkend als nu geweest zijn. Ik had dan het weinige dat ik overgaard heb, niet behoeven te verspillen, om u uit de han-

den, van het geregt, ja van den strop te verlossen. Verstaat gij dat vagebond? Hebt gij mij niet verlaten gelijk men een vaartuig doet dat overal lek is; als of ik met melaatschheid geslagen of door den banvloek getroffen ware. Ik had in mijne krib den adem kunnen uitblazen, door niemand bijgestaan, ofschoon ik drie volwassen kinderen en eene vrouw gehad heb; loop heen, slechthoofd. De duivel zal u pijnigen voor uwe misdrijven jegens mij.»

Aldus uitvarende, plaatste BRUNO, niet te min, eenige mondbehoefden, benevens eene kruik wijn en twee kroezen op de tafel, doch bleef nog grommende, na dat hij reeds tegen over zijn zoon had plaats genomen. Toen hij echter bemerkte dat PHILIBERT het aangebodene niet aanraakte, iets dat zijne gewoonte niet was, kwam zijne vaderlijke genegenheid boven, en vroeg hij, de kroezen vol schenkende:

« Wat beteekent dat? Zet voor dit oogenblik alle zorg ter zijde. Of denkt gij, dat ik u niet met een goed hart spijs en drank voorzet? Ik zie dat het verledene u verdriet doet, en daarom zal ik er van zwijgen. Wat bitter op de tong is moet men niet tweemaal kaauwen. Dwaas is hij die oude wonden openkrabt. Kom, eet van dien paling en drink eene teug; daarna kunt gij mij vertellen waar de schoen u wringt. »

Doch PHILIBERT, die in eene koortsachtige opgewondenheid verkeerde, at niet, maar ledigde des te menigvuldiger zijne kroes.

« Vader, » zoo begon PHILIBERT eindelijk het onderhoud, « denk niet dat ik om niets herwaarts gekomen ben. Neen ik moet u spreken, en, bij den hemel, over geene kleinigheid. »

« En waar wacht gij dan na, mijn jongen, » zeide BRUNO zachtmoedig, door die woorden getroffen. « Wat bedoelt gij? Ligt gij met de tolgaarders over hoop? Volgen de strikruiters uw spoor? Dat een en ander heb ik u reeds meer dan eens voorspeld. Maar spreek! wat bedoelt gij? Denk niet, dat ik den zoon uwer moeder in den strik zal laten. Het eenige wat mij verontrust is de vrees, dat ik de vorderingen van die schavuiten niet zal kunnen voldoen. »

« Spaar uwe kroonen, vader, » antwoordde PHILIBERT. « Noch de tolgaarders, noch de strikruiters dreven mij herwaarts. Luister, » vervolgde hij, zijne oogen wendende, naar het vertrek van AYMÉ VERD, « zou hij ons kunnen hooren? »

« Wie, » vroeg BRUNO.

« Wel de jongman; die reiziger. »

« De deur is wel gesloten, » antwoordde BRUNO. « Buitendien ben ik verzekerd, dat het onweder hem niet uit den slaap houdt. »

« Welnu dan. . . » Maar de woorden stierven, als 't ware, op zijne lippen. Een en andermaal ledigde hij zijne kroes, doch hij kon zijne verlegenheid niet overwinnen; zoodat hij besloot langs een' omweg tot zijn doel te komen; iets dat, overigens, altijd zijne gewoonte was.

« Vader, » vroeg hij, « hebt gij JEAN LISTARD, de waard van *Valence*, gekend, die verleden jaar beschuldigd werd den sire DE COMMERCE heimelijk omgebracht te hebben? »

« Zeker heb ik hem gekend, » antwoordde BRUNO verbleekende. « Maar welk verband heeft die vraag

met hetgeen gij mij mededeelen wilt? JEAN LISTARD heeft aan de maatschappij zijne schuld gekweten, en het voegt ons niet een oordeel over hem uit te spreken. »

« Men wil, dat zijn berouw zeer opregt was in zijn jongste uur, en de geestelijke hem den hemel heeft toegezegd, alsof hij geen' moord op zijn geweten had. Maar wat schort u, vader. »

« Niets, » antwoordde BRUNO, « maar zwijg van JEAN LISTARD, en verstoor zijne rust niet. »

« Ik wensch hem geen kwaad, » vervolgde PHILIBERT, over de woorden zijns vaders tevreden, « ik wilde u alleen doen verstaan, dat hij een botterik was, en zelf oorzaak, dat zijne handgreep ontdekt is. Als men zijn' tijd met overleg kiest, hebben de muren geene ooren, heeft de nacht geene oogen en vertelt de rivier niet wat zij gezien heeft. Ik heb, den hemel zij dank, nog nimmer een' doode zijn graf zien verlaten, om als aanklager voor het gerecht op te treden. »

« Niet waar, » zoo vervolgde BRUNO, « de dooden verrijzen niet uit hun graf? Als men meent ze voor zich te zien, is zulks louter inbeelding, het voortbrengsel van ontstelde hersenen. Men doet wel die begoocheling te verjagen, gelijk de wind de nevelen van de *Rhône* verdrijft. Doch laat die dingen rusten, en zeg mij wat u herwaarts voert. »

« Nu dan, » zeide PHILIBERT, na nogmaals zijne kroes geledigd te hebben, « ik heb in den afgelopen nacht gedroomd. . . »

« Gedroomd! » zoo viel BRUNO hem in de rede. « Drijft gij den spot met mij, dolkop? »

« Toeh niet, » hernam de marskramer. « Dikwijls behelzen de nachtgezigten waarheid; en ik heb u menigmaal hooren verzekeren dat het leven slechts een kwade droom is. Hoor dan wat ik in den afge-loopen nacht heb gedroomd: Wij, gij en ik, waren aan deze tafel gezeten, gelijk nu; wind en regen geeselden het dak als in dit oogenblik, en in de blaauwe kamer sliep een reiziger. »

« Vervolgens? »

« Vervolgens. . . . Maar waartoe zou het dienen u dat te doen weten; want de droomen zijn bedrog, gelijk alles op aarde; men moet er zich niet mede bezig houden, even weinig als met den morgennevel, die de opkomende zon verjaagt. Maar waar ben ik in mijn droomverhaal gebleven? Ja, nu herinner ik het mij. Gij en ik, wij waren gezeten aan deze zelfde tafel, toen er onverwacht werd aangeklopt. Gij opent de deur, zonder vooraf te onderzoeken wie er zich voor bevindt, en een man, bleek als de dood, treedt binnen, en legt, zonder een woord te spreken, een' grooten zak met klinkende munt op de tafel, welks liefelijk geluid onze harten met vreugde vervult. »

« Helaas! » zeide BRUNO, met schouderophalen. « Wie van goud of zilver droomt, moet zich tegen den volgenden dag op ellende voorbereiden. »

« Stoor mij niet in mijn verhaal. De bleeke man legde vervolgens, naast den buidelgeld, een scherp wapen neder, en wees op de deur der blaauwe kamer. Door het gebaar dat hij daarbij maakte was duidelijk genoeg te verstaan dat de schat ons eigendom zou zijn, als wij... »

« Als wij... » herhaalde BRUNO, het voor gevoel dat hem overviel niet kunnende afweren.

« Is het nog noodig u dat te zeggen? De jongman sliep; er was niets anders te doen, dan te zorgen dat hij niet ontwaakte. »

De veerman loosde een' diepen zucht.

« Wat meent gij wel dat uw antwoord was, vader? » vervolgde PHILIBERT, met een mengsel van stoutheid en huivering. « Eerst trachtte gij hem te wederleggen en met zijn geld heen te zenden; maar toen de oude SASSENAGE drie duizend nieuwe schitterende kroonen voor u uittelde... »

« SASSENAGE! » riep BRUNO in drift uit. « Ha, hellewicht, nu is het geen droom meer! Waar hebt gij den verzoeker ontmoet? wat wil hij van ons? wij hebben reeds te veel voor hem gedaan. Wat voert hij tegen dien jongman in zijn schild? Denkt hij nog meer bloed te vergieten, eer hij voor den hemelschen regter verschijnt? »

« Kom, » dacht PHILIBERT, opstaande, « het moeilijke oogenblik is gekomen. Maar het dreigendste onweder bedaart; ook dit zal, als alle voorgaande, een einde nemen. Hoor eens, vader, » sprak hij luide, « duizend kroonen wachten u te *Romans*, en ik ben zeker dat gij ze verdienen wilt. Zoek dus uwe bijl op, die gij, uwe veerpont herstellende, hebt leeren hanteren. Ook ik heb voor het noodige gezorgd. »

Zoo sprekende, trad PHILIBERT naar zijn' knapzak. En ofschoon hij de uiterste poging deed, om zijne ontroering te overwinnen, kon hij niet dan bevende de twee pistolen daaruit nemen, die hij geladen had medegebragt.

« Verstaat gij , vader , » vervolgde hij , « ik neem er in iedere hand een , en na een paar seconden is alles afgeloopen. Wij werpen het ligchaam in den stroom , door niemand bespied , daar de nacht donker en de streek verlaten is. Als de dag aanbreekt zal er niets meer van te vinden zijn. »

« Zwijg , ellendeling ! » riep BRUNO uit , wiens haren te berge rezen , op het hooren van zijns zoons woorden. « Gij weet niet wat gij zegt. De donkerste nacht , de diepste vloed , kunnen den moord en het slagtoffer niet verbergen. Leg die wapenen af , zeg ik u. Gij zoudt beter doen u in de rivier te storten en daar om te komen , dan de hand te slaan aan dien jongman , en de herinnering aan die misdaad levenslang om te dragen. Heeft de oude schurk ook u betooverd ? Nog eens ; wat wil hij van den jongman ? Zoo hij hem dooden wil , dat hij die daad zelf verrigte. »

« Onder ons gezegd , » vervolgde PHILIBERT , « het schijnt dat de jongman de zoon is van PONCE IV , DE MONTMAUR , die maar dat heeft geen belang voor u en verspilt noodeloos den tijd. Neem de lamp , vader , en open zacht de kamerdeur. Ik be- loof u , het werk volbragt zijnde , niet meer van u te zullen scheiden. Wij zullen gaan wonen , waar gij verkiest , en zamen klinken zoo veel gij wilt. Maar eerst de kroonen verdient. »

« Neen , » riep BRUNO uit , zich tusschen PHILIBERT en de deur plaatsende , « de jongman zal niet omkomen gelijk zijn vader. Mijn zoon zal geen moordenaar worden , en de gewetensknagingen niet ver-

duren die ik ondervonden heb. Zoo hij u heeft be-
tooverd , zullen wij een' bezweerder gaan raadplegen.
Hebt gij geld noodig dan zult gij het hebben , al
moest ik mijne pont verkoopen , en mijn brood
bedelen ; maar een moordenaar zult gij niet worden.
De moordenaars slapen niet ; de moordenaars sidde-
ren dag en nacht. Zij vreezen het daglicht , gelijk de
avond en morgenschemering ; gelijk de duisternis van
den nacht. Zij hebben geen oogenblik rust en onder-
vinden reeds op aarde de martelingen der hel. »

« Wat weet gij van dat alles , vader , om zoo te
kunnen spreken ? »

« Wat ik er van weet? Gij zoudt die vraag
niet doen , indien gij wist wie den eersten slag aan
PONCE IV heeft toegebracht Welnu , dat deed
mijne hand Begrijpt gij nu , dat ik weet waar-
van ik spreek ? »

« Maar dan weet gij ook dat de gevolgen zoo ver-
schrikkelijk niet zijn als gij die afschildert. Overigens ,
indien gij gewetensbezwaren hebt , laat mij het werk
alleen verrigten. »

PHILIBERT wilde zijn' vader ter zijde dringen ;
maar BRUNO greep hem als een tijger bij de keel.

« Gij verworgt mij , vader ! » riep PHILIBERT uit.
« Laat mij los , of ik zal de duizend kroonen niet
kunnen verdienen. Laat mij los. »

« Neen ellendeling ! » vervolgde de veerman , zon-
der zijne prooi los te laten. « Gij zult uwe gewetens-
rust niet verkoopen voor een weinig gouds , dat als
de rook verdwijnt. »

« Vader , vader ! » riep PHILIBERT nogmaals , ter-

wijl zijne oogen uit hunne kassen puilden, «zult gij mij loslaten; of wilt gij mij verworgen, oude schurk.»

«Hoe,» vervolgde BRUNO, zonder acht te geven op zijns zoons woorden, «zoudt gij in mijne voetstappen willen treden, en een weerloos man ombrengen. Wilt gij den zoon vermoorden, gelijk ik den vader vermoord heb? Maar dat zal niet gebeuren; gij zult uwe handen niet met bloed bezoedelen; één moord in mijn geslacht bedreven is genoeg. Worstel zoo veel gij wilt, satanskind, het zal u niet baten; want ik houde u in mijne vuist bekneld, en zal u verworgen zoo gij niet afziet van uw opzet.»

Intusschen begon PHILIBERT de ademhaling te verliezen, en deed eene laatste doch vruchteloze poging om zich uit zijns vaders handen los te wringen. Hij wilde moord roepen, doch de kracht daartoe ontbrak hem; gelijk ook om den haan der pistool, die hij in de hand hield, te spannen. Eindelijk viel hij roerloos neder, geen ander teeken van leven meer gevende dan de stuiptrekkingen die gewoonlijk den doodstrijd vergezellen. Niettegenstaande die verschijnselen liet BRUNO zijne prooi niet los; want zijne razernij, tot waanzinnigheid gestegen, verhinderde hem dezelve op te merken. Toen het hem evenwel in het oog viel dat PHILIBERTS gezigt gebroken, zijn mond verbleekt en zijn gelaat loodkleurig geworden was, begon hij tot bezinning te komen, en te vreezen dat hij te ver gegaan was. Daarom liet hij los en begon den reeds geworgden duchtig te schudden.

«Ik wist wel dat ik u tot rust zou brengen, woest-

aard, » sprak hij. « Ook uwe moeder viel, als gij op dit oogenblik, in flauwte, wanneer ik haar wat te sterk met mijn' knuppel streeelde. Zijt gij nog gezind den jongman om te brengen, of zult gij mij antwoorden? »

Doch PHILIBERT bleef, in weerwil van het schudden en de toespraak zijns vaders, sprakeloos, terwijl zijn hoofd, slap neerhangende, iedere beweging die BRUNO aan het ligchaam gaf volgde.

« PHILIBERT! » riep de oude met bevende stem. « Gij drijft uw spel te ver PHILIBERT. Maar zoo is de dwaze jeugd. Gij wilt mij immers slechts vrees aanjagen? Gij gevoelt dat ik u voor eene schrikkelijke misdaad behoed heb. Doch ik vergeef u; want de oude schurk, DE SASSENAGE, had u verleid. Maar gij antwoordt niet Hemelsche vader, zou ik mijn eenig kind omgebragt hebben! »

Hij tilde het doode ligchaam op eene bank, en wendde alle pogingen aan om het leven daarin te doen terug keeren. Doch vruchteloos. Aan den hevigsten angst ter prooi, legde de ongelukkige vader zijne hand op zijns zoons hart; doch het had opgehouden te kloppen. Hij hield de vlam zijner lamp aan de reeds verstijfde lippen; doch niet den minsten ademtogt bewoog haar.

Door deze onbedriegelijke teekenen vergewist, dat hij zijn kind had omgebragt, sloeg hij zich voor 't hoofd, in hevige beschuldigingen tegen zich zelve uitvarende. Daarna boog hij zich over het aangezicht zijns zoons, reeds misvormd door den geweldigen dood, en stortte overvloedige tranen. Hij ijldes vervolgens blootshoofds

de deur uit, zonder acht te slaan op den neerstroomenden regen, den loeienden wind en de dikke duisternis. Na aldus een geheel uur langs den rivieroever gedwaald te hebben, zijne smart uitbrullende gelijk de leeuwin die hare jongen zich heeft zien ontvoeren, werd hij door de hoop dat hij zich bedrogen zou hebben onwederstaanbaar naar het tooneel zijner gruweldaad terug gevoerd; doch bij de eerste schrede die hij op den drempel deed, werd hij, bij het schijnsel der lamp, het ontzielde ligchaam zijns kinds gewaar. Op dat gezigt bleef hij sprakeloos staan, zijne blikken onafgewend op het lijk gerigt houdende. Vervolgens zette hij zich, verwilderd rondziende, op eene bank neder en sprak:

« Ik had drie zonen. Hij is de laatste. Ik heb hem met eigen hand omgebragt. Ik heb hem vermoord zonder hem tijd te laten tot biecht en berouw; zoo dat hij, als zijn vader, tot het eeuwige vuur is gedoemd. Tot hiertoe werd ik slechts door één schrikbeeld vervolgd; nu zullen twee spoken mijne schreden gestadig vergezellen. Het eene zal aan mijne regter, het andere aan mijne linkerzijde mij bijblijven, en de dood mij voorgaan en wenken, om daar boven rekenschap te komen afleggen. Hemel! ik heb mijn eigen kind vermoord. Het kind mijner JEANNE, dat zij boven de andere lief had, omdat het hare geaardheid had geërfd. Nu zal hij niet meer omzwerven; niet meer aan mijne deur kloppen, in het holste van den nacht. Of het moest zijn als eene schim, om mijne rust te komen storen, gelijk *die andere*. »

Toen legde hij den doode op zijnen schouder,

spoedde zich weenende naar de *Rhône*, en wierp zijnen last in den stroom, nadat hij tot aan zijne heupen daar in getreden was. Nu hield de regen op en de maan brak door het zwerk; zoodat BRUNO de bewegingen van het lijk met zijn oog kon volgen, tot het door den stroom was weggevoerd. Op dit oogenblik riep eene stem, wier geluid hem sidderen deed, hem bij zijnen naam. Hij wendde het hoofd om en spoedde zich naar den oever, alwaar een rijzig man, digt in eenen mantel gewikkeld en met eene groene pluim getooid, hem met over elkander geslagen armen, maar tevens met onmiskenbare teekenen van ongeduld, afwachtte.

« Wat, satans, voerdet gij daar ginds uit, nachtvogel? uw huis is aan het hoofd van een' dwaas gelijk; het is ledig en rondom open. »

« Vervolg uwen weg heer graaf, » antwoordde BRUNO barsch, zoodra hij DE SASSENAGE herkend had. « Het zou u kunnen berouwen heden mijn huis betreden te hebben. »

« Berouwen? ik ken geen berouw. 't Is geloof ik het leed dat men ondervind wegens het bedrijven van eenige daad. Doch reeds zotteklap genoeg. Haal uwe riemen en zet mij over. »

« Neen, heer graaf, » zoo vervolgde BRUNO, op bedreigenden toon, « vaar heden niet over, en vooral niet in mijn vaartuig. Vervolg uwen weg, en bid voor hen wier dood gij veroorzaakt hebt. »

« Ellendige slaaf, wat raaskalt gij! » riep DE SASSENAGE in gramschap uit. Laat het bidden over aan de vrouwen en zet mij over. Hebt gij mij niet ver-

staan , of denkt gij dat ik gewoon ben mijne gegeven bevelen te herhalen ? »

« Nog eens , » hernam BRUNO , « vervolg uwen weg, en breng mij niet in verzoeking. Het is raadzamer u op den glibberigen moerasweg te wagen, dan in mijn vaartuig. »

« Bij den hemel ! » vervolgde DE SASSENAGE , zijne vuist tegen BRUNO opheffende , « op staanden voet zal ik de rivier oversteken , of mijn naam zal vergeten worden. »

« Het zij dan zoo , » sprak BRUNO , met gesmoorde stem , « maar uw bloed kome op uw eigen hoofd. Eene onzichtbare magt heeft het vonnis over u geveld en u herwaarts gevoerd. De wille des hemels geschiede. »

BRUNO maakte zijn vaartuig gereed om van wal te steken en deed den graaf er in treden. Spoedig verdween het in de duisternis , dewijl de maan weder achter de wolken verscholen was , als of zij den bloedigen gruwel niet wilde aanschouwen , die zou plaats grijpen.

Op den volgenden morgen , bij het opgaan der zon , ontwaakte AYMÉ en verliet de kamer waar hij den nacht had doorgebracht , ofschoon door verschillende geluiden in zijne nabuurschap menigmaal uit den slaap gewekt ; iets , dat hem in een verblijf als des veermans huis niet vreemd toescheen. Toen hij in de gelagkamer trad vond hij de lamp nog brandend en de huisdeur open. De sporen van het onweder waren verdwenen , en een liefelijke juniimorgen was den nacht van stormen opgevolgd. De dampkring

was gezuiverd ; de hemel helder ; de verwijderde heuveltoppen door de opgaande zon verguld , die ook reeds hare stralen begon te spiegelen in de wateren van de *Rhône* , welke rustig vloeiden tusschen de willigen- en populierboomen , die hare oevers bezoomden. AYMÉ , door dit indrukmakend schouwspel getroffen , kon zich zijn verlangen niet ontveinzen dat ook het onweder van den burgerkrijg , als dat van den afgeloopen nacht , mogt zijn voorbijgegaan en door rust en vrede , gelijk de natuur thans schonk , mogt worden opgevolgd.

Na dezen wensch in stilte te hebben ontboezemd — een wensch die spoedig vervulling zou erlangen — begon hij naar zijnen waard uit te zien , ten einde hem zijne vertering te betalen ; doch hij vond hem noch in huis noch in den omtrek. Vermoedende dat hij zou overgevaren zijn , begaf hij zich naar den oever , doch ontdekte tot zijne bevreemding noch aan deze noch aan geene zijde der rivier een vaartuig of eenig menschelijk wezen. Verder rondziende , en bemerkende dat de pontreep gebroken was , begon hij over het lot van den veerman ongerust te worden. Ofschoon hij alle mogelijke nasporingen deed , niets gaf hem eenig licht in zijne onzekerheid. Hij besloot dus zijnen weg voort te zetten , na eenig geld op de tafel gelegd en de huisdeur gesloten te hebben ; daarbij den loop der *Rhône* volgende , in de hoop iets van de veerpont en den veerman te zullen vernemen , en , zoo mogelijk , nog hulp te kunnen bieden.

Na aldus een uur te zijn voortgegaan , werd hij de veerpont in zinkenden staat gewaar en opgehouden

door de takken van eenen wilgenboom. Snel vloog hij derwaarts, maar vond het vaartuig ledig. Verwachtende in de nabijheid meerdere sporen van het ongeluk te zullen aantreffen, doorzocht hij den omtrek, en ontdekte niet verre van de pont twee lijken, wier armen waren dooreengestrengeld, als of zij tot in den dood geworsteld hadden. Dezelve nader beschouwd hebbende, trad hij in de uiterste verbazing eenige schreden terug, toen hij in een van de dooden den graaf DE SASSENAGE herkende.

« Hemel! » riep hij uit, « zou dit uwe straf zijn. Ofschoon zij somtijds lang vertoeft, zij komt gewis. »

Maar terstond aan een beter gevoel, en het ritterlijk gebod den vijand vergiffenis te schenken zoodra hij verslagen is, toegevende, vervolgde hij: « Heere zoo hij uwe straf hier op aarde ondervonden heeft, zijt hem dan genadig na den dood. »

AYMÉ, na eenige herders tot zich geroepen en hun de lijken toevertrouwd te hebben, spoedde zich naar *Valence*, ten einde het geregt kennis te geven van het voorval, en voor de begraving der lijken te zorgen.

De ontzettende gebeurtenis die wij hier boven vermeld hebben, werd op verschillende wijze uitgelegd door de vele personen, zoo te *Valence*, te *Romans*, als in de dorpen van den omtrek, die dezelve tot een onderwerp van hun onderhoud hadden gemaakt. Eenige begrepen dat de pontreep bij toeval zou gebroken zijn, en verklaarden dus het voorgevallene op zeer eenvoudige manier. De meesten evenwel, — en wij verwachten dat de lezer tot

hun gevoelen overhellen zal, — zagen de zaak anders in, van oordeel zijnde, dat de dood des graven DE SASSENAGE niet wel anders dan aan een' hem gespannen valstrik kon worden toegeschreven. Meester FOURNIER, de griffier van *Romans*, hield in dien zin eene redevoering, welke hem in de schatting der gasten van de herberg den *Dauphin* zeer deed rijzen; hij betoogde: 1° dat de nieuwe reep der veerpont van *Confolens* niet zoo toevallig kon breken, als zijnde vervaardigd door den besten touwslager van de stad, die verklaarde dat hij nog tien jaren had kunnen dienen; 2° dat in den bodem der pont een gat gevonden werd, opzettelijk daarin aangebragt, 't welk blijkbaar gewoonlijk zoodanig gesloten was, dat alleen eene menschenhand hetzelfde kon hebben geopend, en 3° dat eene geweldige worsteling tusschen den graaf en BRUNO moest hebben plaats gehad, hebbende laatstgenoemde drie of vier dolksteken ontvangen, en zijnde aan den hals van eerstgenoemden de sporen ontdekt van verworping. Uit deze welgestaafde omstandigheden maakte meester FOURNIER het besluit op, dat BRUNO eindelijk de bedreiging had vervuld, zoo menigmaal door hem gedaan, om een der opperhoofden der hugenooten in de rivier te doen omkomen, bij het overvaren. Ook PLACIDUS omhelsde dat gevoelen; doch HUGUES VERD brak zijn hoofd niet met het scherpzinnig onderzoek, maar zorgde dat de sprekers geregeld hunne keel konden verfrisschen, door telkens de kroezen te vullen zoodra zij geledigd waren.

« Sakkerloot! » zeide hij, « te regt of te onregt

van kant geholpen , toch had ik wel eene hand willen uitsteken, om zijne zwarte ziel te doen verhuizen. Maar vermits satan den oom met de neven heeft weggevoerd , zoo blijft ons alleen over met onzen vrolijken vriend de klerk uit te roepen: *Nunc est bibendum etc....* kom , help mij , en laat mij niet ten halve steken... »

« Zoo behoort het , vader ANCHISES , » antwoordde PLACIDUS. « Nu moeten wij drinken en met ligten voet ons aardsche pad betreden :

Nunc est bibendum , nunc pedo libero Pulsanda tellus ! »

De avondklok nu geluid wordende keerden de gasten naar hunne woningen , terwijl HUGUES VERD , zonder den volgenden dag af te wachten , naar *Grenoble* vertrok , alwaar , zeide hij , gewigtige aangelegenheden zijne tegenwoordigheid vereischten en werwaarts PLACIDUS hem zou vergezellen , wiens bekwaamheid en slimheid , naar hij meende , van groote dienst zouden zijn bij het onderhoud dat hij met den openbaren aanklager en de leden van het parlement zou moeten hebben.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Een en Bestigste Hoofdstuk.

BESLUIT.

Vroeger tijds werden , ook in *Frankrijk* , door de pastoors der kersspelen , van de geboorten , de huwelijken en het overlijden , onder hunne kudde voor-

vallende , naauwkeurige aantekeningen gehouden. Wij zijn zoo gelukkig geweest in het bezit te geraken van het doodregister van *Ladviu* , blijkbaar door dezelfde hand bijgehouden gedurende eene lange reeks van jaren. Eenige uittreksels uit dat doodboek zullen des lezers belangstelling en nieuwsgierigheid , aangaande de lotgevallen der belangrijkste personen onzer geschiedenis , kunnen bevredigen en mogen met dat doel hier volgen.

STERFBOEK

VAN HET KERSPEL LADVUI, ONDER MONTMAUR,

GEHOUDEN DOOR

PLACIDUS GOUTTENOIRE,

Kandidaat in de Godgeleerdheid.

† Den 19ⁿ September van het jaar onzes Heeren 1563, is met groote statie begraven meester EUSTACHIUS BENEVENT, pastoor van dit kerspel en onze vrome voorganger, overleden in den reuk van heiligheid, tachtig jaren oud, op den 17ⁿ dier maand. In de dagen der vervolging was hij zwaar beproefd geworden, en menigmaal genoodzaakt geweest in het woud of in eene schuur de misse te lezen. In zijn kerspel teruggekeerd, nog jeugdig naar den geest, hoewel hoog van jaren, strekte zijne laatste en lofwaardige bemoeijng enkel daarheen, om voor ons, zijn neef en petekind, het regt van opvolging in zijne geestelijke bediening te verkrijgen; die wij dan ook hebben aangenomen en aanvaard, niettegenstaande verscheiden bezorgde vrienden ons zulks ontraadden, oordeelende den last te zwaar voor onze zwakke schouders, en anderen, wederom, ons te verstaan wilden geven, dat onze geringe bekwaamheden eene meer aanzienlijke standplaats konden versieren. *De hoc autem non agitur.* Doch dat is hier de reden niet. De geneesheer beweert, dat genoemde EUSTACHIUS BENEVENT, die niet minder roemwaardig was wegens zijne kennis als wegens zijne deugd, van ouderdom gestorven en dus gelijk eene kaars die in de pijp brandt

is uitgegaan; doch beter onderrigte lieden, hebben zijnen plotselijken dood aan de gevolgen der gramschap toegeschreven, waarin vrouw MONICA, zijne huishoudster, hem had doen ontsteken; terwijl, eindelijk, eenige weinige personen beweren, dat de grijsaard, naast messire HUGUES VERD gezeten aan den grooten feestdisch, bij de bruiloft van den zeer edelen en zeer magtigen AYMÉ, baron van *Montmaur*, die den 15ⁿ der loopende maand gevierd is; dat de goede grijsaard, zeggen wij, te menigvuldig door zijnen buurman toegeklonken, meer wijn zou gebruikt hebben dan hij gewoon was en verdragen kon; aan die omstandigheid zijnen dood, die wij betreuren, toeschrijvende. Wij verklaren die laatste vooronderstelling echter voor valsch en bespottelijk, nademaal, op dat zelfde bruiloftsmaal, zoo menig ander welbespraakt en deftig persoon den kamp heeft gewaagd met welgemelden messire DE CHAMBEON, en, een weinig hoofdpijn uitgezonderd, den volgenden morgen frisch en vrolijk is ontwaakt; waaruit wij het besluit trekken dat de overledene, indien hij niet zoo angstvallig als hij was geweest ware op het stuk der matigheid, zijne kostelijke en ons waardige dagen hadde kunne verlengen. Hij ruste in vrede!

† Den 2ⁿ April 1567 is op het parochie kerkhof begraven vrouw MONICA, vier en zeventig jaren oud en in onze pastorij aan het spinnewiel gestorven. Zij had onzen voorganger, wiens aandenken ons en den parochianen van *Ladviu* dierbaar blijven zal, veertig jaren gediend. Zij was verstandig en zuinig, gestadig onze goedkeuring verdienende, ofschoon zij wat al te sterk gezet was om de sleutels van den kelder, van de spijskasten zelfs van de geldkist onder haar bereik te hebben; hoewel hare begrippen omtrent den stand eener huishoudster van den pastoor van *Ladviu* zeer overdreven waren; hoewel zij ons gedurig deed gevoelen dat wij niet in alles op onzen waardigen voorganger geleken, zoo als de meeste weduwen, die een nieuw huwelijk aangaan, haren tweeden man door de vermelding der deugden en goede eigenschappen van haren vroegeren echtgenoot martelen; ofschoon... ofschoon... Maar dat zij in vrede ruste en de aarde haar dekke, doch niet drukke!

† Heden, den 24ⁿ Mei 1677, werd begraven, in het koor dezer kerk, den zeer hoogen en zeer magtigen

heer HUGUES VERD DE CHAMBEON, baron van *Rochelerpt*, heer van *Rochebrune*, van *Rocheblaine*, van *Rocheplate*, van *Rochetaillée*, van *Rohecorbière* en menige andere plaats. Met hem is de oudste tak uitgestorven van zijn doorluchtig geslacht, dat aan het hoogadelijk kapittel van St. BERNARD een' kanunnik geschonken en door vroomheid en milddadigheid steeds uitgeblonken heeft. Welgemelde heer DE CHAMBEON heeft zich steeds zijner voorouderen waardig betoont, niet alleen door zijne dappere oorlogsdaden en zijne milddadigheid, maar bijzonder door zijnen verlichten ijver voor het geloof en zijnen diepen eerbied voor de Heilige Maagd; hebbende, maar weinige dagen vóór zijn overlijden, nog eene waskaars op haar altaar geschonken. Hij was de gevader van den hoogen en magtigen heer HUGUES DE MONTMAUR, oudste zoon van den zeer hoogen en zeer magtigen heer AYNÉ DE MONTMAUR, en de zeer edele en zeer magtige vrouwe HELENE MARIE BLANCHE DE SASSENAGE, zijne echtgenoot; zijnde genoemde heer HUGUES DE MONTMAUR tegenwoordig page ten hove van Z. M. den koning van *Frankrijk*, en bij uiterste wille van wijlen zijns gevaders, bezitter van diens rijke bezittingen in *Valgodemar*, onder gehoudenheid om de wapens van *Rochelerpt*, den wandelende beer van zilver op een veld van azuur, in zijn blazen te voeren. Wij houden ons onledig met een opschrift voor zijn graf, waarin wij niet verzuimen zullen te vermelden hoedanig die eerbiedwaardige edelman zich gedragen heeft te midden der gebeurtenissen van 1562; gebeurtenissen die een ieder nog levendig voor den geest staan, en waarvan wij als ENEAS kunnen zeggen:

Et quorum pars magna fui! (1)

Dit afsterven heeft ons gevoelig getroffen; want niet alleen dat gezegde heer ons nu en dan vereerde door deelneming aan onzen eenvoudigen disch, maar hij verwaardigde zich ook ons menigmaal in het nieuwe kasteel van *Montmaur* ter maaltijd te noodigen, welk kasteel, meer dan een gezigt ver van de oude bouwvallelen, in de vallei van *Pécomtal* is opgetrokken van groote witte steenen, en versfraaid met vele nieuwerwetsche versierselen. Veel hebben wij binnen weinige jaren verloren; want wij hebben, kort na elkander, zien sterven: onzen welbeminden vader JEAN GOUTTENOIRE,

(1) En waarin ik een groot deel had.

in zijn leven raadsheer van *Romans*; vrouw GUDULA, onze zoogmoeder; onzen vriend en makker onzer jeugd JACQUES SAUZÉAS, van *Sint Etienne en Forez*, die wij het geluk hadden in den schoot der moederkerk terug te brengen, na eenige grondige twistredenen over de moeilijkste punten; en eindelijk onzen waardigen oom EUSTACHIUS BENEVENT, die ons het eerst van alle verlaten heeft, benevens vrouw MONICA, die wij dagelijks meer en meer missen, naar mate wij in jaren klimmen.

Heu! Heu! fugaces, POSTHUME, POSTHUME, Labuntur anni. (1)

† Heden 11 Februarij 1582, is op het kerkhof begraven meester GENEST, koster van ons kersspel, en opzigter der goederen van *Montmaur*. In 1564 was hij gehuwd met PASCHALE, bij de welke hij twaalf kinderen, zoo jongens als meisjes, verwekt heeft, die voor het tegenwoordige alle nog in leven en gezond zijn. Het oudste dier kinderen is te *Sint Chaffrey* gehuwd met zekeren SERPOLET, die bezitter is van eene talrijke kudde vee, en den naam heeft begunstigd te worden door een' goeden geest, alzoo zijn vader hem niets heeft nagelaten dan een koppel honden en een' welbeslagen stok. Wat de overige kinderen van GENEST aangaat, zij behoeven geen gebrek te duchten, vermits de baron DE MONTMAUR beloofd heeft voor hun uitzet te zorgen als zij trouwen.

† Den 13 October 1590 is op het kerkhof begraven meester JÉRÔME GASCHET, onderwijzer van dezen omtrek, en sedert verscheidene jaren te *Ladviu* levende van een jaargeld hem door den baron DE MONTMAUR geschonken. In weerwil zijner zeventig jaren, ging hij eenmaal iedere week te voet naar *Beausejour*, om het ontbijt en het middagmaal te gebruiken bij vrouwe DE SALVAING, eerder SIGOLÈNE DE JARNIOST, hebbende in huwelijk genomen den oudsten raadsheer in het parlement van *Grenoble*, DE SALVAING, dien zij het ongeluk had na eene gelukkige vereeniging van tien jaren door den dood te verliezen. Genoemde meester GASCHET heeft ons verzekerd, dat messire JOSSERAND DE JARNIOST van blijdschap gestorven is, toen hij den eerstgeboornen zijner dochter aan zijn hart drukte. Wat jonkvrouw CUNEGONDE betreft,

(1) Helaas! POSTHUMUS, POSTHUMUS, de jaren vervliegen snel.

weet een' ieder dat zij zich aan de wereld onttrokken en den sluier aangenomen heeft, in het gesticht voor adellijke vrouwen te *Leigneux-en-Forez*. Sommige hebben uitgestrooid dat die stap het gevolg is geweest van het verdriet, wegens het voorregt aan hare zuster te beurt gevallen in het vinden van een' echtgenoot; doch wij verwerpen dat denkbeeld als lasterlijk. Zij heeft verstandiger gehandeld dan hare zuster, en hare trouw geschonken aan een' bruidegom die haar nimmer verlaten maar in alle eeuwigheid bijblijven zal, te weten: Onzen Heer JEZUS CHRISTUS.

Nota. Om 'in het gesticht te *Leigneux* aangenomen te kunnen worden, moet men bewijzen twaalf kwartieren in zijn wapen te voeren, zoo wel van vaders- als moederszijde; en de tegenwoordige abdis, vrouwe DUBOUCHAGE, is op dat punt, en met reden zeer naauwgezet. Nog maar kort geleden heeft zij het witte lint en het kruis met een voetstuk geweigerd aan GUILLEMINA DE CHANTEMERLE, die, behalve dat zij maar elf kwartieren kon toonen, in haar blazen, vijf in stede van drie meerlen voerde; waarin een gewigtig vraagpunt opgesloten is, dat wij meer van nabij willen beschouwen. In de daad (1)

† Den 18 November 1595 is in gewijde aarde begraven, meester (eenige onleesbare woorden) die het ongeluk gehad heeft in de dwalingen van CALVIN te vervallen, en eene ongelukkige vermaardheid had verworven in de religieoorlogen die ons land geteisterd hebben. Den hemel zij dank, hij heeft zijne dwaling herroepen, en zijn onwettig verkregen goed aan de armen geschonken. Toen wij de lijkdienst voor hem verrigteden, werden wij overstelpt door droefheid, denkende dat ook wij het bloed des naasten vergoten hadden; zoo dat wij een *Memento* hebben gevierd voor de rust van alle slagtoffers des oorlogs, bijzonder van degenen die onder onze stokslagen gevallen zijn. Daarna ben ik, mijn getijdeboek nemende, naar de bouwvallen van het oude kasteel van *Montmaur* gewandeld, die een' zichtbaar teeken aanbieden van de verwoestingen des burgerkrijgs. Aldaar hebben twee ontaarde broeders elkander omgebragt onder de oogen hunner moeder, hoorende noch naar de stem des bloeds, noch

(1) Meester PLACIDUS treedt hier in een diepzinnig wapenkundig onderzoek, 't welk wij zonder iets te ontnemen aan des lezers genoegen, meenen achterwege te mogen laten.

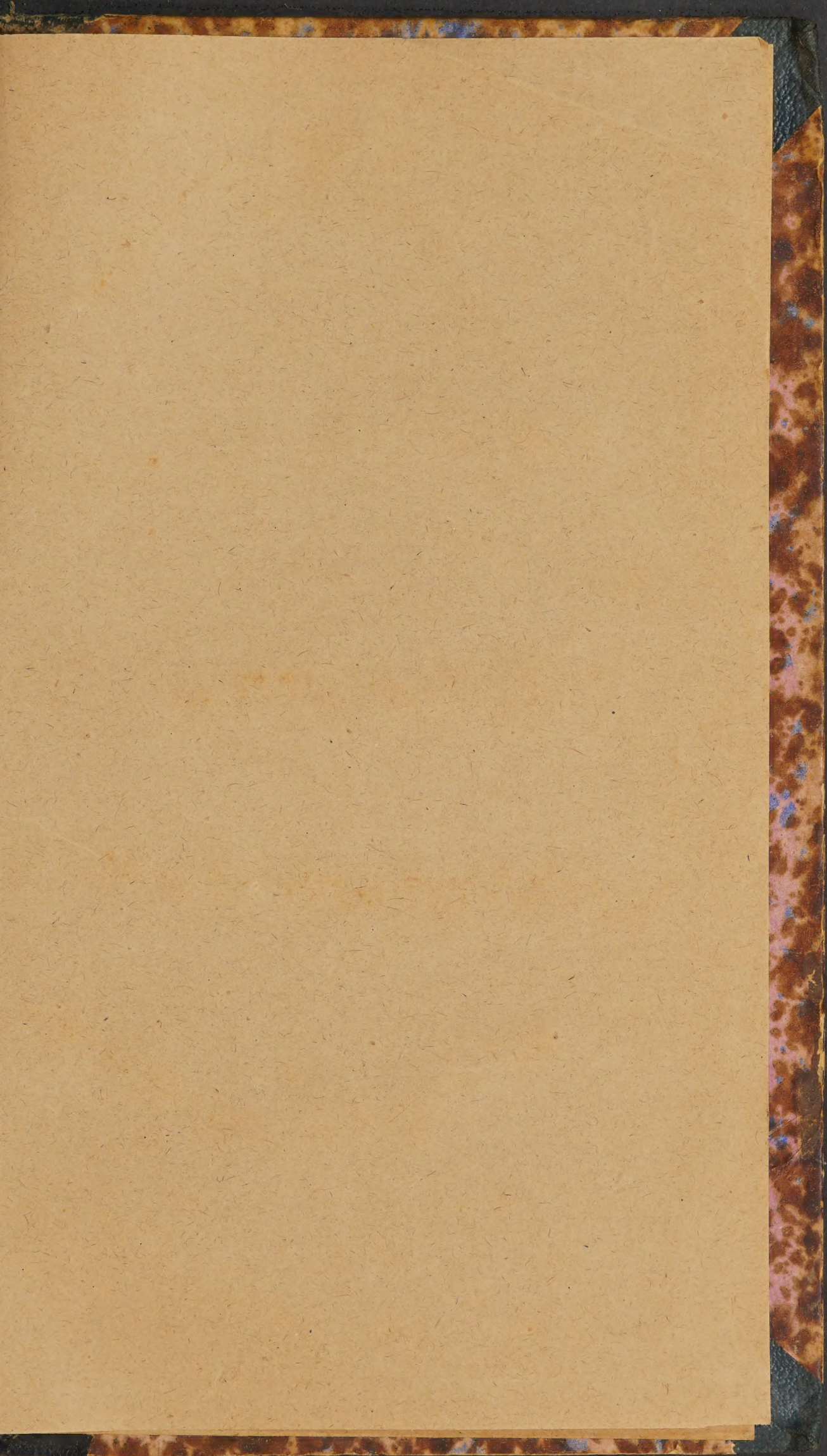
naar die van de godsdienst, voor dewelke zij voorgaven te strijden.

Wij zullen deze uittreksels niet verder vervolgen, maar liever onzen lezers beknoptelijk nog mededeelen, wat wij, in betrekking tot onze geschiedenis, gevonden hebben in het doodboek van *Ladriu*. *AYMÉ DE MONTMAUR* heeft, zoo als daar aangeteekend staat, groote moeilijkheid ondervonden om weder in bezit der goederen zijner rijke voorvaderen te geraken. In weerwil de beëdigde verklaring van *HUGUES VERD* aan het vermoeden, dat *AYMÉ* de ware erfgenaam van *PONCE IV* was, bijzette, bleef, niettemin, een stellig bewijs ontbreken. Gelukkig dat eene huiszoeking in de verlaten woning van *BRUNO*, hoewel met een ander doel gedaan, eene kist met papieren te voorschijn deed komen, die allen twijfel moesten opheffen; zoo dat eene uitspraak van het parlement den jongen baron in zijne regten herstelde, die van zijnen rijkdom, gelijk wij reeds gezien hebben, een weldadig gebruik maakte, en niet alleen voor de rust der ziel van zijne moei eene duurzame misse verordende, maar ook een grafgesteente stichtte voor zijne beide neven, zooals *PLACIDUS* verder heeft aangeteekend. Eerst na dat drie jaren, sedert de beschrevene bedroevende gebeurtenissen verlopen waren; huwde hij de jonkvrouw *DE SASSENAGE*, en verspreidde tot in hoogen ouderdom zegen rondom zich, omringd van een talrijk nakroost, waarvan hij het derde geslacht beleefde.

De goede pastoor, dat alles, hoewel verspreid en ordeloos, nederschrijvende, zag langzamerhand ook zijn eigen hoofd vergrijzen, en de gebreken des ouderdoms hem genaken, gelijk uit het schrift der laatste bladzijden van zijn doodboek, dat eene bevende hand verraad, en uit de gebrekkige aanhaling zijner meest geliefde latijnsche verzen blijkt. Ook de ontevredenheid des ouderdoms, straalt in zijne aantekeningen door, zelfs jegens messire *AYMÉ DE MONTMAUR*, hoewel hij geregeld iederen zondag, en meermalen in de week, op het kasteel ter maaltijd genoodigd werd.

Op den 16 Januarij 1612 eindigen de aantekeningen plotselijk; en wij mogen dus gissen, dat de waardige pastoor kort daarna zijnen eerwaardigen voorganger in de eeuwigheid gevolgd is. Op dat tijdstip had de hemel *AYMÉ VERD* en zijne echtgenoot nog niet ontnomen aan hun talrijk kroost.

EINDE VAN HET TWEDE EN LAATSTE DEEL.



PR
5324
A8
1843
d. 2
c. 1

B. F. 1348

410.2721

12996

